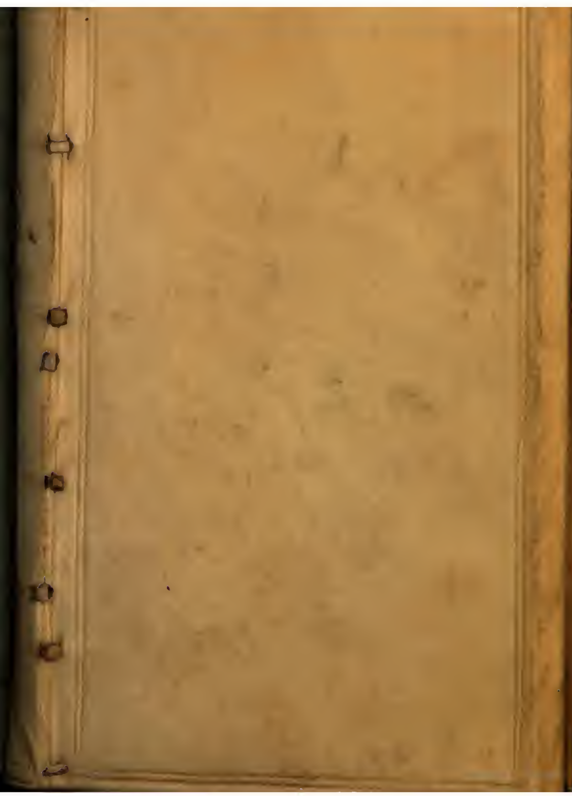
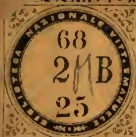

AA.2.

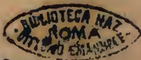
XXXII.1.13

THOMAE LINACRI BRITANNI DE EMENDATA STRVCTVRA LATINI SERMONIS LIBRI SEX.

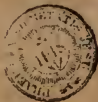
EMENDATIORES.

Index copiosissimus in eosdem.

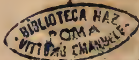

LVTETIAE,
Ex officina Roberti Stephani typographi Regij.
M. D. L.

THOMAE LINACRI ANGLI

de emendata structura liber primus, siue de octo partibus.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

PARTES *orationis in lingua Latina publicè ab idoneis authoribus receptæ sunt octo,* Nomen, Pronomen, Verbum, Participium, Præpositio, Aduerbium, Interiectio, Coniunctio. Veteres (*ut uidentur*) *sex erant contenti, qui* Participium Verbo, & Interiectionem Aduerbio *adnumerarunt.* Sed *ex his octo, inclinabiles flexiles'que sunt quatuor,* Nomen, Pronomen, Verbum, & Participium. Immobiles *inflexilésque, reliquæ,* Præpositio, Aduerbiũ, Interiectio, Coniunctio. *Accidunt inclinabilibus omnibus, numerus & persona.* Nomini *autem,* Pronomini & Participio, *præterea casus & genera.* Verbo & Participio *etiam tempus.* Vni Verbo *modus.*

NOMEN *est pars orationis, quæ casibus inflexa significat aliquid, sine ulla temporis aut certæ persone adsignificantia.* Nominum *uariæ sunt species, aliæ à uocibus, aliæ à rebus sumptæ.* A *uocibus, principale, ut candidus: & deriuatum, ut candidior.* Etiam *simplex, ut pes: & compositum, ut bipes.* Deriuati *generis, aliud denominatiuum est, quod uidelicet à nomine ducitur, ut à lapis, lapillus.* Aliud *uerbale, quod à uerbo, ut ab amo, amator.* Aliud *participiale, ut fugitans, appetens.* Aliud *aduerbiale, ut à cras, crastinus.* Sit & *pronominale aliud, ut à noster, nostras: nisi certam adsignificet personam.*

Nomen.

Nominis diuisio.

A rebus sumptæ species sunt, Proprium, appellatiuum, & quod generali appellatione adiectiuum appelles licet. Proprium. Proprium est, quod rem non multis communem, sed uni indiuiduo propriam significat, ut Maro, Roma, Tyberis, Caucasius, Britannia. Propriorum species. Huius quatuor sunt genera, sic Prisciano distincta: Prænomen. Prænomen, quod uel differentiæ causa præponitur: uel ueteri ritu, quòd Romani postquam Sabinos asciuissent in ciuitatem, eorum nomina suis præposuerunt, inuicémque Sabini ipsorum. Talia erant Aulus & Publius & Marcus, multáque alia, quæ non antè pueris, quàm uirilem togam sumerent: puellis, quàm nuberent, Tito Probo authore, sunt imposita. Nomen. Nomen, quod suũ cuiq; est, ut Paulus, Tullius. Cognomen. Cognomẽ, quod cognationis est cõmune, ut Scipio, Gracchus, Fabius. Hoc tamen quũ de pluribus dici possit, abusiuè dici propriũ uideri potest.

Agnomen. Agnomen, quod ab aliquo euentu est impositum, ut Africanus, Isauricus, Germanicus. Diomedi nomẽ est, quod Prisciano cognomen: & contrá. Ait enim, Nomen propriè est gentilitium, id est quod originem gentis uel familiæ declarat, ut Portius, Cornelius, Iulius. Cognomen, quod uniuscuiusque proprium est, & nominibus gentilitijs subiungitur, ut Cato, Scipio, Cæsar. Ego (quod sciam) apud eruditi seculi scriptores agnomen non legi, sed pro eo cognomen. ut Salusthus, Masinissa rex Numidarum in amicitiam receptus à Publio Scipione (cui postea Africano cognomen ex uirtute fuit) multa & præclara rei militaris facinora fecerat. Et Cicero de Senectute, Téque non cognomentũ solum Athenis deportasse, sed humanitatem & prudẽtiam intelligo. Varro de re rustica, Nam eo prælio hostes ita

fudit ac fugauit, ut eo Nerua prætor, Imperator sit appellatus: & auus cognomē muenerit, ut diceretur Scropha. Virgilius, Cui nunc cognomen Iulo. Vbi tamen Seruius cognomen pro agnomine positum censet.

Appellatiuum est, quod rem multis communem significat, ut animal, homo, candor, color. Appellatiuorū uim obtinent & adiectiuorum neutra. ut in illo Salustij, Quibus diuitiæ bono & honesto potiores erant. Et Virgilij, Dulce satis humor. Et eiusdem, Triste lupus stabulis. Item (quid) & (quod). ut Terentius, Quid illic rerum gerit? Idem, Quid hîc tibi negotij est? Cicero ad Atticum, Ego ad Publium Lupum & Caium Coponium prætores misi, ut se uobis coniungerent, & militum quod haberent, ad uos deducerent. Et (quodcunque.) ut idem, Vos hortor, ut quodcunque militum contrahere poteritis, contrahatis. Nominum uim obtinent, siue appellatiuorum, siue alterius cuiusquam generis malis, interim & Infiniti uerborum modi, ut (Scire) in illo, Scire tuum nihil est. | Appellatiuum. Neutra adiectiuorum. Quid. Quod. Quodcunque. Quæ nominum habeant uim.

Interim Infiniti sensus. Voco autem Infiniti sensum, Infinitum ipsum cum suo accusatiuo. ut in hoc sermone, Apparet hunc esse seruum domini pauperis miserique: Pars illa (hunc esse seruum domini pauperis.) Simili modo & in quos Infiniti sensus soluitur. ut in eo Martialis, Hoc scio, quòd scribit nulla puella tibi: illud (quòd nulla puella scribit tibi.) Scire tamen licet, tum hæc Infinita uerba, quæ nominū uice funguntur: tum sensus in quos soluuntur, usitatius uel in recto usurpari, ut in iam dicto exēplo (Scire tuum nihil est.) uel in accusatiuo, ut in hemisthchio quod sequitur (Nisi te scire hoc, sciat alter.) & in illo Cæsaris, Da- | Infiniti sensus.

mnatū pœna sequi oportebat, ut igni cremaretur. Ra-
Audito. rius in ablatiuo. Salusthus, Audito regem in Siciliam
Testato. tendere. Plinius, Testato quoniam potum in ursinam
rabiem agat. Item in genitiuo. Plinius, Flores uerò odo
résque de die in diem gignit: magna, ut palàm est,
admonitione hominum, quæ spectatissimè floreant, cæ-
lerrimè marcæscere. Videtur enim illud (cælerrimè mar-
cæscere, quæ, &c.) in gignendi casu positum, pro τοῦ τάχιστα
ἀναιρεῖσθαι.

Collectiuum. Ex appellatiuis collectiuum est, quod singulari nu-
mero aliquam multitudinem significat, ut populus,
gens, turba: quibus contrarìam naturam habent quæ in
multitudinis numero rem unicam significant, ut Athe-
næ, mœnia, innominato hactenus genere.

Adiectiuum. Adiectiuum nomen in uniuersum id uoco, quod
Adiectiuorum sine altero, cui adhæreat, consistere in oratione non po-
species. test. Eius uariæ sunt species, quas strictim hîc perse-
quemur. Sunt igitur aliæ affirmatæ affectionis uel
negatæ, quæ propriè adiectiua dicuntur, ut albus, par,
dodrantalis, centum, Romanus, cæcus, imprudens. Acci-
piatur enim, breuitatis causa, affectionis uocabulum
latius hoc loco. Aliæ quæ de tali affectione quærunt,
quæ interrogatiua dicuntur, ut qualis, quantus, quot,
cuias. Sunt & quæ cū neutris horum (mea sententia)
Syncategore- connumerari queant, quæ Syncategoremata dicas: cu-
mata. iusmodi sunt partitiua, particularia, & uniuersalia.

Adiectiuum Adiectiuum propriè dictum, aliud commune est,
proprié. quod affectionem multis communem significat, nec po-
test (ut dictum est) per se citra proprium uel appel-
latiuum in oratione consistere, ut albus, alba, album.
Aliud proprium, quod affectionem uni indiuiduo pro-

priā significat, ut Gradiuus, Marti: Enosigæus, Neptuno: Quirinus, Romulo.

Sunt & quæ inter iam dicta genera, id est appellatiua & adiectiua, mediam obtinent naturam, quæ ambigua uocant, ut rex, ciuis, consul, pater, seruus, histrio: & uerbalia in tor & trix finita. quippe quæ modò appellatiua sunt, quoties nimirum uel per se subsistunt, uel alia sustinent, ut in illo Terentij, Regem elegantem narras. Et Ouidius, Victus meretricis amore. Modò adiectiua, quoties uidelicet alteri innituntur, ut in illo Virgilij, Hinc populum latè regem, bellóque superbum. Idem in Moreto, Excubitórque diem cantu prædixerat ales. Mart. -nec odit Exploratores nubila massa focos. Cicero, Quum ex persona mihi ardere oculi hominis histrionis uiderētur. Et Horatius, Verùm ita risores, ita commendare dicaces Conueniet Satyros. Et Lucan. Victrici uiscera dextra. Cicero ad Atticum, Quo autem die Cassij uictrices literæ in senatu recitatæ sunt. Ambigua.

Interrogatiuum est, per quod de re quapiam quærimus. Est autem duplex: aliud substantiæ, per quod de proprio, appellatiuo, uel demōstratiuo pronomine quæritur, ut quis, uter, nunquis, ecquis, pro num aliquis. Interrogatiuū. Interrogatiuum duplex.

Aliud accidentis, per quod de adiectiuo quæritur. Hoc autem multiplex est. Nam aliud de qualitate quærit, ut qualis: aliud de magnitudine, ut quantus: aliud de numero, ut quot: aliud de ordine, ut quotus: aliud de possessore, ut cuius, cuia, cuium: aliud de patria sectáue, ut cuias: aliud de modo rationéue, ut cuiusmodi: aliud de uno multiplicato, ut quotuplus, & aliter quotuplex: aliud distributiuum dici potest, ut quotenus. Qualis. Quantus. Quot. Quotus. Cuius. Cuias. Cuiusmodi. Quotuplus. Quotenus.

Cic. ad Atticum, In *ripa nescio quotenorum iugerum. Quanquam hîc pro quot & infinitè accipitur, ut mox apparebit.* Aliud *de annorum numero quærit, ut quotennis.* Hæc *uerò, sicut omnia ferè quibus aliquid interrogamus, siue nomina sint, siue aduerbia, interdum nihil quærunt: sed aut cum suo uerbo, uerbis alijs subijciuntur, & eorũ transitum excipiunt, fiúntque infinita: ut,* Scio *quid cœnêre.* Dic *quid ue'is.* Vocentúrque *ideo (si libet) quò ab alijs, de quibus agendum est, discernantur, infinita subiuncta.* Aut *nos ad aliquid notum, uel certè in oratione prius positum remittunt, efficiuntúrque relatiua, olim prouocabula dicta.*

Infinita subiuncta.
Relatiua.
Prouocabula.

Referuntur *autem relatiua hæc ad ea, de quibus, quum interrogatiua sunt, quærunt. Quæ substantiæ relatiua sunt, ad appellatiua, propria, & demonstratiua pronomina, ut homo, uel* Socrates, *uel iste qui ad nos uenit.* Nam *quis, quum relatiuum fit, s amittit. Quæ accidentis sunt, ad sui generis adiectiua. Quantus, ad magnus, paruus, bicubitus, bipedalis. ut* Statua *magna, quanta erat* Rhodi. *Quot, ad duo, tria, quatuor. Quotus, ad primus, secundus, tertius. ut* Venerat *tertius, quotus tu. Quoteni, ad bini, terni, quaterni. Quotuplus, ad duplus, triplus, quadruplus. Quotuplex, ad duplex, triplex, quadruplex. Quotennis, ad biennis, triennis, quadriennis.* Item *ad bimus, trimus, quadrimus: quibus adnumerari posse uidentur annotinus & ornotinus, præterea annuus & anniculus.* Plin. Vetustas *oleo tædium affert, non item & uino: plurimúmque ætatis annuo est.* Idem *de capris,* Concipiunt Nouembri *mense, ut* Martio *pariant, turgescentibus urgultis, aliquando anniculæ, semper bimæ, in trimatu inutiles.* Idem, Ergo *plantaria*

instituunt, annicula'sque trăsferunt, & iterum bimas. Ad cuius cuia cuium, tum pronomina possessiua, meus, tuus: tum nominum genitiui, ut Meliboei, AEgonis. Caper AEgonis. Cuia est uitula?

Reddititiuum. *Reddititiuum est, quod relatiua ipsa uel praecedit, uel sequitur. ut Talis erat Hermolaus, qualis erat Theodorus. Quot homines, tot sententiae. Sunt autem numero haec, talis, tantus, tot, huiusmodi, eiusmodi, istiusmodi: & ad quotus, totidem. ut Plin. in XI, Murium iecusculis fibrae, ad numerum lunae dierum in mense cōgruere dicuntur, totidémque inueniri, quotum lumen eius sit. Caeterùm reddititiua, quoties indicantes quippiam his utimur, demonstratiua sunt: ueluti si quempiam digito demōstrans, dicam: Talis erat Theodorus. aut, Non tanti aestimo: indicans capillum. Saepe etiam admirātes, his utimur: in illo, Tantae molis erat Romanam condere gentem.*

Demōstratiua.

Possessiuum. *Possessiuum nomen est, quod aliquid significat ueluti possidentis, uel eius ad quod spectat quippiam, ut Euandrius, paternus, herilis.*

Materiale. *Materiale est, quod aliquid ueluti ex materia significat, ut faginus, ilignus, abiegnus, colurnus, lapideus, testaceus, aureus.*

Locale. *Locale siue adiectiui genus (quod Graeci οἰκειωματικὸν uocant) est, quod aliquid ut ex loco significat, ueluti hortensis, marinus, maritimus, montanus, caelestis.*

Patrium. *Patrium nomen est, quod aliquid ex patria significat, ut Eboracensis, Romanus. Est enim patria (ut Nonius Marcellus censet) urbs uel ciuitas parentum. Itaque Virgilium nouè illud protulisse ait, -qui sanguine nobis Hanc patriam peperere suo: quū de Latio id dicat.*

Patria.

Gentile. Gentile est, quod aliquid ut ex gente uel natione significat, ut Græcus, Latinus, Britannus, Cyprius.* Illa enim, Hispaniēsis, Siciliensis, Romanensis, Corinthiensis, οἰκειωματικὰ potius quàm gentilia dixeris, quum non tam aliquid his gentibus ortum, quàm in ijs uersatum significent: ut Hispaniensis negotiator & exercitus, licet genere sint Romani.

Numerale. Cardinale. Ordinale. Numerale uarias habet species. Est enim & cardinale, quod numerum absolutè significat, ut unus, duo, tres. Et ordinale, quod numerum in ordine, uel, ut aptè Laurentius præcipit, quod ultimum eius numeri

Diuisiuum. significat, ut primus, secundus, tertius. Et diuisiuum siue distributiuum, Græci διαιρετικὸν uocant, quod singulis multorum eundem numerum distribuit, ut singuli, bini, terni, quaterni: ut non immeritò oratoribus in multitudinis numero, eorũ ferè sit usus. Plinius de ceruis, Octonis mensibus ferunt partus. Idem de canibus, Gerũt in uteris, sexagenis diebus. Et de equis, Partum in eo genere undenis mensibus ferunt, gignũt duodecimo. Et de ijsdem, Viuunt annis quiquagenis. Rarius singularium: ut idem in decimoseptimo, Traduces Gallica cultura binis utrinque lateribus, si pars quadrageno distet spatio: quaternis, si uiceno, inter se obuij misceantur. Idem uicesimoquinto, Altera maior folijs, laterum modo inclusa, quia septena est. Idem uicesimosexto, Septuageno coitu durare ad libidinem tactu herbæ, cuius nomen speciémque non ponit. Sunt & quæ diuersæ rei, quàm appellatiui, quod cum

Numeralia in rius. his construitur, numerum indicent, in rius terminata, ut ternarius, quaternarius, quinarius. Lapis centenarius, qui est centum librarum. Homo cente-

narius, qui est centum annorum. Grex centenarius, qui est centum capitum. Cohors quadringentaria, quæ est CCCC militum. Sunt & quæ unum in se multiplicatum significant, ut duplum, triplum, quadruplũ: quæ ad numerum, uel pondus propriè referri Prisciano placet.

Partitiuum est, quod uel multa singillatim, uel unũ ut ex multis significat. Multa singillatim, ut unusquisque, quisque, uterque, neuter. Vnum ut ex multis, ut alter, alius, cætera, & reliquus. Partitiuum.

Vniuersale nomen est, quod totam naturam eius, cui additur, uerbo subijcit, ut omnis, cunctus, nemo, nullus, nihil. Idem faciunt aliquando & infinita ea, quæ ex simplicibus interrogatiuis fiunt, uel geminatis, ut quisquis, qualisqualis, quantusquantus, quotusquotus, uteruter, quotquot. Vel adiectione (cunque) ut quicunque, qualiscunque, quantuscunque, quotcunque, quotuscunque. Vocentur autem uniuersalia infinita. Huc quodammodo referantur uniuersus & totus. Quorum totus ad quantitatem continuam, sicut omnis ad discretam, refertur. Vniuersus pro simul totus, uel simul omnis, accipitur. Vniuersale. Totus. Omnis. Vniuersus.

Particulare nomen est, quod appellatiui, cui additur, partem aliquam, non totam eius naturam uerbo subijcit. Aliter, quod minus certam definitámque rem exhibet, quàm proprium: ut aliquis, quisquam, quispiam, ullus, quidam. Quorum postremo, rem nobis aliquo modo certam, incertè significamus. ut Terentius, Fuit olim quidam senex mercator, nauem is fregit apud Andrum insulam. Idem, Interea mulier quædã abhinc triennium ex Andro commigrauit huc uici- Particulare. Quidam.

niæ. Rursus, *Et fingunt inter se quãdam nunc fallaciam, ciuem* Atticam *esse hanc.* Reliquis *uerò rem tanquam nobis etiam incertam, incertè pronuntiamus.* Terent. *Atque aliquis dicat, nihil promoueris.* *Est tamen ubi translatitiè his utare, ut in distributione:* Hominum *quidam boni sunt, quidam mali: uel, aliqui boni, aliqui mali.* Cicero, *Dicimus grauedinosos quosdam, quosdam torminosos. non quia iam sint, sed quia sæpe.* Diuersi *ab his generis particularia sunt, nec nomẽ adhuc sortita, quilibet & quiuis.* Significãt *enim propriè unum è multis, sed indifferẽter hunc uel illum.* Vocentur *autem (si libet) particularia infinita.*

Quilibet. Quiuis. Particularia Infinita. Alteruter.

Additur *his alteruter, quod unum simili ratione ex duobus significat.* Plinius Nat. *hist.* Alterutrum *fore in causa, hoc est plenilunium aut interlunium, non erit dubium.* Lucanus, Placet *alea fati alterutrum mersura caput.* Cicero, Quòd *si in alterutro peccandũ sit.*

Ex *his nominis generibus, ea quæ comparationẽ recipere possunt, positiones, uel absoluta, uel principalia dicuntur, ut candidus, lætus.*

Principa'e.

Comparatiuũ.

Comparatiua *uerò, quæ excessum absoluti sui, unius pluriúmue respectu significant, soluúque possunt in absolutum cum aduerbio magis, ut* Doctior *illo, uel illis: id est magis doctus.*

Superlatiua.

Superlatiua *uerò, quæ excessum positionis suæ significant, sempérque respectu plurium, quàm duorũ.* Soluuntur *hæc in absolutum cum aduerbio (maximè) ut* Doctissimus *poetarum, id est maximè doctus.*

DICTVM *est accidere nomini genus, casum, numerum.* Quorum *genus in sex diuiditur:* Masculinum, *fœmininum, neutrum, commune, epicœnum, du-*

Genera.

bium. Horum masculinũ est, quod solis maribus debetur, in ijs quæ sexus discrimen recipiunt, ut Theodorus, uir, poeta. Vbi uerò sexus discrimen abest, quod uel masculini generis adiectiuis, uel proprijs appellatiuisue masculinis, in publico Latinæ linguæ usu, coniungi solet, ut lapis, niger, qui. Masculinum. *Fœmininum est, quod solis debetur fœminis, ubi scilicet sexus discrimen adest, ut mulier, poetris, Cornelia. In alijs, quod fœminini generis adiectiuis, uel proprijs appellatiuisue fœmininis iũgi solet, ut petra, nigra, quæ.* Fœmininum. *In quibus uerò sexus facilè discernitur, siquæ uoces sunt quæ maribus pariter fœminisque conueniant: communis duûm generis meritò sunt, ut bos, sus.* Commune duûm. *At in quibus obscurior discretio est, altero sæpe genere utrunque sexum confudit usus, appellauitque huiusmodi uoces promiscui generis, Græci ἐπίκοινον uocant, ut passer, miluus, quæ sub masculino: aquila, mustela, quæ sub fœminino, utrunque genus comprehendunt.* Epicœnum.

Sunt contraria, quæ nulla ratione, sed solo authorum arbitrio, ab alijs masculinè proferuntur, ab alijs fœmininè: ideóque dubij generis appellantur, ut margo, cortex, dies. Dubiũ genus.

Neutrum genus est, quod nec mari, nec fœminæ proprium est, quódque in communi loquendi usu, nec marium, nec fœminarum adiectiuis appellatiuisue, sed sibi proprijs iungi solet, ut saxum, iumentum, nigrum, quod. Neutrum.

Commune trium, uel communissimum genus est, quod uocibus cuiusque generis iungi potest, ut uelox, fœlix, potens. Cõmune trium.

CASVS, si ad uocẽ spectes, & finem declinata- Casus.

rum ab uno nominatiuo uocum uariatum, in uno numero reperientur plurimum quatuor, ut in secunda & tertia declinationum formis, à nominatiuo Dominus, *domini, domino, dominum, domine.* A *nominatiuo* Lebes, *lebetis, lebeti, lebetem, lebete.* In *reliquis plurimum tres, ut à nominatiuo plurali* Poetæ, *poetarum, poetis, poetas.* A *nominatiuo* Manus, *manui, manum, manu.* A *nominatiuo* Dies, *diei, diem, die.* Sin *ad res, siue personas quas exhibent, longè plures. quod docti ueterum fortasse uidentes, datiuo octauum, ablatiuo septimum adiecerunt, sicuti alijs fortasse alios, sed quorum appellationes ad nos non uenerunt.* Nos *eorum duntaxat sex, quæ publicè recipiuntur, descriptiones quasdam ponemus.*

Nominatiuus. Nominatiuus *igitur est, qui rem significat absolutè, citráque omnem circunstantiam: ac semper uel finitis uerbis à priori iungitur, uel ei, quod eiusmodi uerba præcedit, sub eiusdem personæ ratione innititur.* Hic, *nisi propter nominatiuum multitudinis, casus non diceretur, sed rectus: sicut reliqui omnes, obliqui.*

Rectus. **Obliquus.** **Genitiuus.** Genitiuus *est, qui rem significat, ut cuius sit quippiam: potéstque in possessiua subinde uerti, ut* Filius *heri, herilis filius: ensis* Euandri, Euandrius *ensis.* Hic, *& patrius & gignendi casus dicitur, priscis etiam interrogandi casus dicebatur.*

Datiuus. Datiuus *siue dandi casus est, qui id significat, cui damnum, gratificatio, missio, paritatis uel æqualitatis collatio, deniq; accessio fit.* Sub *huius uoce aliqui octa-*

Octauus. *uum comprehenderunt: quem tum incidere uolebant, quum quod aliàs per accusatiuum cum præpositione usurpabant, per hunc casum proferebant: ut in illo,* It *clamor cælo.*

Accusatiuus, qui etiam incusatiuus uel causatiuus dicitur, est qui rem significat, tum infinitis uerborum à priori, tum actiuorum transitioni accommodatam. Accusatiuus.

Vocatiuus, qui & salutatorius dicitur, est qui uocandis appellandísue personis est accommodus, ut Tityre. Iungitúrque uocandi aduerbijs: ut heus Angele, ô Hermolae. nunquam uerbo: ideóque absolutè semper consistit, quasi quum aduertentiam effecerit, officio defunctus. Itaque etiam sensus in sermone uicem obtinet. Vocatiuus.

Ablatiuus est, qui aliquid significat, tanquam in quo, cum quo, uel abs quo: item per uel propter quod aliquid fiat. Et est passiuorū personæ agenti, item pretio, causæ, & instrumento, significandis accommodatus. Hic, Latinus & sextus & comparatiuus dicitur. Eundem nominum itémque pronominum casum, aliqui septimum dixerunt, quando scilicet, ut Priscianus refert, sine præpositione legitur. Ablatiuus.

NVMERI *duo sunt: singularis, qui unum duntaxat significat, ut pater. Huius uim habent & quæ pro nominibus sumuntur, uerba infiniti modi, ut scire, uelle: & sensus quidam, ut quòd legis, uel legas, ut scribas: & quæ ὀϊκῶς uel τεχνικῶς accipiuntur, ut Tullius, in illo, Tullius est cognomen: & Pergama, in illo, Pergama est plurale. Multitudinis numerus est, qui multa significat, ut patres. Huius uim meritò obtinent duo uel plura, propria uel appellatiua, copulatiua coniunctione connexa, ut Socrates & Plato, ignis & aer. quo minus mihi figuratæ uiderentur huiusmodi constructiones, Socrates & Plato docent: nisi constructionem in uocibus naturaliter spectandam scirem. Sed de hac re alibi fortasse plura.* Numerus. Singularis. Pluralis.

DE PRONOMINE.

Pronomen. PRONOMEN *est pars orationis, quæ inflexa casibus, individuam maximè essentiā significat, sine ulla quidem temporis, sed nunquam sine definitæ personæ differentia.* Aliter, Pronomen *est pars orationis, quæ casibus inflexa, certius aliquid quàm proprium nomen significat, idque ueluti demonstratum, relatum, uel possessum, cum aliqua semper personæ differentia.*

Species pronominis. *Species pronominis sunt quatuor, demonstratiua, relatiua, possessiua, & gentilia uel patria.*

Demōstratiua. *Demonstratiua pronomina sunt, quæ aliquid ueluti indicatum significant.* Sunt *autem numero octo, ego, tu, hic, iste, ille, is, & ipse: & unum in obliquis, sui.* Ex *ijs* (*ego*) *loquētem tātùm indicat personam.* (Tu) *ad quam sermo dirigitur.* Reliquorū *tria* (*hic, iste, ille,*) *tertiam omnino personā demonstrant, non tamen eandem: sed* Hic, *præsentem ei qui loquitur:* Iste, *præsentem ei ad quem fit sermo.* Simules *loca differentias demonstrant localia ab ijs declinata,* Hîc, *isthic: hinc, isthinc: huc, isthuc.* Terent. Tu *si hîc sis, aliter sentias.* Virg. Per *caput hoc iuro.* Cicero *in* Anton. Remoue *paulisper istos gladios.* Quinque *uerò cum uno composito* (Idem.) Idem *in relatiua transeunt, quando scilicet aliquid, quod in oratione præcessit, repetunt.* Vnum *etiam* Ipse. (*Ipse*) *quod alioqui discretionem quandam ab alijs personis adnotat, trium personarum significationem repræsentat:* Primæ, *ut in illo* Virgilij, Quæque *ipse miserrima uidi.* Secundæ, *ut in illo* Ouidij, Nil *mihi rescribas: attamen ipse ueni.* Tertiæ, *ut in illo* Teren-

tij, Ipsius se fallit, haud ego. Hoc Græci epitagmaticon uocãt, Donatus subiectiuum, quòd reliquis omnibus pronominibus subijci potest, superq; nominibus, tum proprijs, tum appellatiuis, ut iam patebit. Et pronominibus quidem, ut Ipse ego cana legam tenera lanugine mala. Cic. in Tusc. Tibi ipsi pro te erit maxima corona causa dicenda. Idem, Sed quia profitentur ipsi illi, qui eos scribunt, se neque distinctè, neque eleganter, neque ornatè scribere: lectionem sine ulla delectatione negligo. Terentius, Atque isthuc ipsum nihil pericli est. Virgilius, Ipsi te fontes, ipsa hæc arbusta uocabant. Cicero in Tusc. At idipsum odiosum est, sine sensu esse. Idem, Ex tuo ipsius animo coniecturam feceris. Idem, Quũ uerò perspicuum sit, nihil posse in eo esse, qui ipse non sit: quid potest esse in eo odiosum, qui nec careat, nec sentiat? Proprijs autem & appellatiuis: ut idem, Sed uideamus Herculem ipsum, qui tum dolore frangebatur, quũ immortalitatem ipsam morte quærebat. Epitagmaticon.

Omnibus personis iũgi potest & cõpositum (idem). Primæ, ut Cicero, Atque idem contendo cum ad naturam eximiam, &c. Secundæ, ut Terentius, Tu tamen idem has nuptias perge facere ita ut facis. Tertiæ, ut Virgilius, Atque idem iũgat uulpes, & mulgeat hircos. Idem.

Restat ex demonstratiuis unum, nempe (sui,) reciprocum à quibusdam dictum, quòd transitum à tertia persona in ipsam rursus reflectit: qua ratione tertiæ etiam personæ meritò est, quòd solius eius transitum remittit. Eadem ratione & obliquos duntaxat recipit, utique quòd non nisi in trãsitu personæ legitur. Sunt qui relatiuum putent, sed errore, quũ sensum à priore non desideret. Reciprocum.

Possessiua pronomina sunt, quæ aliquid ceu possidentis significant. Sunt autem quinque: *meus, tuus, suus, noster, uester.*

Pronomina gentilia.

Gentilia uel patria pronomina sunt, que non solùm nationem uel patriam, sed etiam partes sectámue significant, ut nostras & uestras: quæ ideo inter pronomina sunt posita, quòd certæ personæ differentiam secum afferunt.

Genera pronominum.

GENERA *pronominũ sunt quatuor,* Masculinum, *fœmininum, neutrum, & cõmune duûm.* Masculinum *est, quod uel marem demonstrat, ut ego, quũ uir loquitur: uel masculinis iungi solet, ut meus.* Fœmininum *uerò, quod fœminam demonstrat, ut ego, quum fœmina loquitur: uel quum fœmininis iungi solet, ut mea.* Neutrum *est, quod neutrum aliquod demonstrat, & nominibus neutris iungi solet, ut illud.* Commune *duûm, ut nostras, uestras.*

Persona duplex.

Prima persona.

PERSONA *duplex est: altera sermonis, altera cõstructionis. de hac alibi agemus: illa triplex est.* Prima, *quæ rem tantùm ut loquentem demonstrat, ut ego.* Itaque *nihil miri si quæ uerba ad ea pertinent, quæ omnino loquela careant, prima destituũtur.* Huiusmodi *sunt quorũdam actiuorum passiua, ut aratur, arantur.* Indicio *est, quòd talium rerũ, quum per* Prosopopœiam *fingũtur loqui, non dubitãt authores etiã uerbis, quæ ijs propriè debentur, primas personas tribuere.*

Secunda persona.

Secunda *persona est, quæ rem significat, ad quam sermo dirigitur, ut tu.* Qua *ratione efficitur, ut tum omnis uocatiuus secundæ sit personæ: quum quicquid uocamus, id omnino alloquamur: non tamen contrà, quicquid alloquimur, id continuò uocemus (quæ res*

fortasse Tryphonem fefellit, qui pronomen (tu) tantùm esse uocatiui casus putabat) tum ad quae sermo dirigi non potest, ea prorsus uocatiuis careant. Eiusmodi nomina sunt interrogatiua, relatiua, infinita, partitiua, & particularia. Nam uniuersalium quibusdam, praesertim eorum quae sic propriè dicuntur, nescio cur uocatiuus desit: fortasse etiam nec particularium quibusdam desit. ut in illo Virgilij, Exoriare aliquis nostris ex ossibus ultor. Pronomina uerò eiusmodi sunt (ego) & quae tertiae personae sunt primitiua. In illo enim Ciceronis, O nox illa quae tenebras attulisti: non tam demonstratio aliqua (quae propria sit pronominibus) quàm nobilitatis siue eminētiae indicatio quaedam significatur. Simile quid uidetur in illo Tibulli, Idem, si fas est, mos precor ille redi. Trypho.

Tertia persona est, quae aliquid significat, ut de quo sermo habetur. Sub hac comprehenduntur omnia nomina, etiā pronomina, & participia, praeter ego, & tu, & uocatiuos. (Quod) à Graecis postpositiuus articulus dicitur: à Latinis, alijs prouocabulū, alijs pronomē infinitū, alijs relatiuū nomē (est enim substātiae relatiui) nēpe (qui, quae, quod.) Ideo inter pronomina à Latinis Grammaticis est coniectum: quod fortasse idcirco inter nomina ponendum non censuerunt, quòd & quorundam pronominum declinationem imitetur, & Graeci articulo pro eo utantur, nec eius unius causa numerum partium augendum existimarent. Distat tamen à pronomine, quòd nullā in se certā personae differētiam includit (quod propriū, ut Aristarcho placet, pronominis est) sed omnibus cōiungi promiscuè potest unde & infinitū pronomen à ueteribus appellatū est, Tertia persona. Quod. Qui, quae, quod. Aristarchus. Cur infinitum pronomen dicatur.

ad Infiniti uerbi similitudinem, quod item qui nullam personam habeat, omnibus iungi personis sine discrimine potest. Cæterùm qui multis nominibus apud ueteres appelletur, nos interim prouocabulum qui, uel relatiuum qui, distinguentes uidelicet ab alijs, tum substantiæ relatiuis, qualia sunt pronomina: tum accidentis, qualia sunt qualis & quantus: claritatis causa uocabimus.

DE VERBO.

Verbum quid.

VERBVM *est pars orationis, quæ modis & temporibus inflexa, esse aliquid agere ue, aut pati significat. Aliter, Verbum est pars orationis cum tempore & modis significatiua.*

Verbi diuisio uaria.

Verborum, quod ad significationem spectat, tria sunt genera: actiuum, passiuum, & neutrum. Vocis ratione, duo: principale, ut edo: declinatū, ut esurio. Terminationis ratione, tria: maximè in o, in r, & in m. Significationis pariter & terminationis respectu, quinque: nempe actiuum, passiuum, neutrum, commune, & deponens. Constructionis ratione, duo: absolutum, ut frigeo: transitiuum, ut uro.

Actiuum.

Actiuum est, quod o finitum, ab agente in aliud ceu patiens transfundit actionem, transpositisque patiēte in nominatiuū & agēte in ablatiuum, cum à uel ab præpositione, eundē sensum, non repugnante publico dicēdi usu, passiua uoce reddere potest. Habétque tres siue gradus, siue species, generáue dicere mauis.

Actiuorū tres species.

Alia enim passiuā interpretationem in omni persona & numero recipiunt, ueluti ea, quorum actio in rem

prædità loquela siue rationalè recipitur: uel (ut Priscianus interpretatur) quæ fateri potest id, quod in se fit, ut Doces, uel docet me. doceor à te, uel ab illo.

Alia in tertia duntaxat utriusque numeri: ut ea, quorum actio in id tantùm propriè transit, quod loqui non potest. doctissimus Theodorus ὁλοσιερ γητικὰ *uocat. sicuti Aro agrum & agros, aratur ager, arantur agri. Nauigo Tyrrhenum æquor: & Tyrrhenũ æquor nauigatur à me. Poto flumen, & poto flumina: potatur flumen, & potantur flumina. Cicero, Quo in genere etiam in republica multa peccantur. Lucanus, Plus cinerum Hæmoniæ sulcis telluris aratur. Ouidius, Quot piscibus unda natatur. Hæc tamen in Prosopopœia primas & secundas personas accipere possunt. Alia in tertia duntaxat singulari talem interpretationem admittunt, ut ea quorum actio in aliquid cognatæ tantùm significationis transit: quo modo tertia persona quorundam, quæ aliàs neutra absoluta sunt, passiuam interpretationem recipit, ut Curritur stadium. quanquam nihil prohibet, quo minus hæc quoque, si opus sit, pluratiuè proferantur. Tametsi Diomedes repugnat, sed nulla nixus ratione. Cur enim non Currũtur stadia, sicut Curritur stadium, dicas? Aliter, & breuius: Actiuorum triplex est ratio. Alia quæ in tres personas transit, ut amo, doceo, me, te, illum. Alia quæ in tertiam duntaxat, sed utriusque numeri, ut Aro campum, & campos. Tertia quæ in aliquid cognatæ significationis transit, modò in quid transeat, explicetur: ut Curro stadium, uiuo uitam duram. hactenúsque actiuum est.*

Passiuum est, quod r finitum, transpositis personis Passiuum.

interpretari retro actiua uoce possis: sic, Docemur à praeceptore, Praeceptor docet nos. Passiuorum tri-plex ratio. *Passiuorum, sicuti actiuorum, triplex est ordo. Vnus eorum, quae à primo actiuorum genere ducuntur, quae omnes personas & numeros recipiunt, ut doceor. Ad quem ordinem illa quoque significationis saltem gratia referantur, Vapulo, ueneo, fio, liceo, quae neutralia passiua Priscianus uocat, Graeci αὐτοπαθητικά.* Neutralia passiua. *Alius eorum quae à secundo, quae tertias utriusque numeri personas habẽt, ut aratur, arantur; quae etiam per Prosopopoeiam (ut dictum est) primas & secũdas recipere possunt. Tertius eorum quae à tertio, quae tertiam ferè singularem recipiunt, ut statur, curritur, dormitur. Impersonalia ideo dicta, quòd sine patientibus personis à fronte expressis ferè legantur.* Impersonale.

Commune. *Commune est, quod or finitum, actiuorum passiuorúmque significationẽ complectitur, ut ueneror, moror.*

Neutrum. *Neutrum est, quod o uel m finitum, nihil ut in patientis personam transfundit. Itaque nec reciprocam interpretationem passiuam recipit, nisi sicuti paulo antè dictum est. Sunt autem neutrorum uariae species: substantiae una, nempe Sum es est.* Sum. *Altera eorũ, quae Graeci αὐτοτελῆ dicunt, Latini absoluta, uel absolutiua: sic utique appellãtes, quòd per se sensum absoluãt. Veteres (ut Diomedes refert) supina uocarũt.* Absoluta, absolutiua, siue supina.

Absoluta duplicia. *Talia sunt duplicia. Alia, quibus actio ipso uerbo cõpleta significatur, ut curro, ãbulo, pluit. Qua ratione quaecunque uerba ad quaestiones factas per (ago uel facio) redduntur, cuiuscunque aliàs sint generis, huiusmodi uerborũ naturae sunt: quòd sic uidelicet sola uerbi actione, satisfactũ quaestioni uidetur. ut Quid agis, uel facis? Amo, scribo, loquor, disco. Alia, quibus passio in*

ipso uerbo completa significatur, quæ ἰδιοπαθῆ Græci uocant, ut palleo, rubeo. Talia sunt & pleraque eorũ quæ ueteres inchoatiua uocarunt: Laurentius Valla continuatiua, ut pallesco, nigresco.

Deponens est, quod or finitum, uel actiui significationem obtinet, ut tueor, contemplor, loquor: uel neutri, ut philosophor, labor. Absolutum uerbum quid sit, iam dictum est. Deponens.

Transitiuum id dicimus, quod in aliquem casum fertur, diuersum ab eo qui ipsum præcessit, ut lego, egeo, placeo, careo. Transitiuum.

VERBO *accidunt quatuor, tempus, modus (quem statum & qualitatem aliqui appellarunt) persona, numerus. Tempus est, quod certam actionis qualitatem secundum prius & posterius demonstrat. Diuiditur Grãmatico in treis partes, præsens, præteritum, & futurum. Actionis nomine hoc loco & passionem & neutram affectionem intelligi postulo.* Quæ uerbo accidant. Tempus. Tẽpus triplex.

Præsens tẽpus, quod & instans Grammaticis dicitur, est quo actio nũc geri significatur, ut scribo. Præteritũ est, quod præterisse actionem significat. Huius triplex est ratio. Nam aliud imperfectum dicitur, quo prius quidẽ aliquid agi significatur, non tamẽ absolutam perfectámue actionẽ esse. Aliter, Quo continuatio præteriti alicuius, non perfectio significatur. ut Virgilius, Hîc tẽplum Iunoni ingens Sidonia Dido Cõdebat. Erat enim adhuc in opere. Et Plinius in præfatione, Et ea, quæ mirãdo non satiamur, pendẽte titulo inscripsisse, ut, Apelles faciebat, aut Polycletus: tanquam inchoata semper arte & imperfecta. Aliud perfectũ, quod præteritam absolutámque significat actionem: Præsens. Præteritum. Triplex præteritum. Imperfectum. Perfectum.

quod idem Plinius paulo infra uerbis illis ostendit, Tria non amplius (ut opinor) absolutè traduntur inscripta, Ille fecit. Hoc in passiuis, communibus & deponentibus duplex est: itaque etiam duplici circuitione explicatum. Alterum, quo proximè præteritum aliquid significatur, ut Pransus sum. Alterum, quo ulterius præteritum, ut Pransus fui. non enim si modò pransus sis, Pransus fui, commodè dixeris. Aliud plus quàm perfectum, quod præterisse actionem, sed respectu præteriti imperfecti, perfecti'ue significat.

Duplex perfecti uox in passiuis.

Plus quàm perfectum quid.

Futurum.

Futurum est, quod rem in futurum gerẽdam significat, ut Nascetur pulchra Troianus origine Cæsar. Hoc promissiuum modũ uocarũt aliqui, quod aliquãdo non tam planè futurum aliquid enuntiat, quàm aliquid promittit, seu uelle quid facere ostendit. ut Virgilius, Ibo, & Chalcidico quæ sunt mihi condita uersu Carmina, pastoris Siculi modulabor auena. Et Ouidius, Ibimus ô nymphæ, monstrataque saxa petemus.

Promissiuus modus.

Pomponius. Futurũ exactũ.

Huius aliud genus facit Põponius, nempe quod exactum uocat, ut Videro, abiero. Quanquã Donatus talia subiunctiua pro indicatiuis posita putat. ut in illis, Dictum ac factum: inuenerit aliquam causam quamobrem eijciat oppido. Et alibi, At si pergis, abiero ego. Inuenerit pro inueniet, & abiero pro abibo. Hoc genus Græci non habent, sed utuntur pro eo, participio præteriti cum futuro uerbi (sum) γεγραφὼς ἔσομαι, ἐγνωκὼς ἔσομαι. Aristoteles in Topic. δείξαντες ὅτι παντὶ ὑπάρχει, καὶ ὅτι τινὶ ὑπάρχει δεδειχότες ἐσόμεθα. quod Latinè, ut saltem huc quadret, sic interpretere, Qui aliquid omni inesse monstrauit, etiam alicui inesse monstrauerit. Demosthenes, θεάσασθε ὃν τρόπον ὑμεῖς ἐστρατη-

γνιώτης πάντα ἔσεσθε ὑπὲρ Φιλίππου. Videturque ex præterito & futuro mistum, ut interpretatio indicat: sed & diuersorum modorum commune. Indicatiui, ut Virgilius, Suggere tela manu: non ullum dextera frustra Torserit in Rutulos. Terentius, Sed si te æquo animo ferre accipiet, negligentem feceris. Et interrogatiuè, ut Virgilius in nono, Vnus homo, & uestris ô ciues undique septus Aggeribus, tantas strages impune per urbem Ediderit? iuuenũ primos tot miserit Orco? Subiunctiui, ut Ouidius, Sic ne perdiderit, non cessat perdere lusor. Cecil. Plin. ad Vrsum, Ero enim securior, dũ legam: statimque timebo, quum legero. Significat enim planè, ὅτι ἀνεγνωκὼς ἔσομαι. De optatiuo non succurrit exemplũ, eóque minus, quòd nec simplicis in hoc modo futuri facilè inuenias. Id euenit propter isodynamon potentialis cum promissiuo modo, siue futuro tempore: quorum utroque significatur uoluntas, uel debitum, ut in modis latius apparebit. Grocinus ut in omni literarũ genere, ita in hoc quoq; curiosus, aliter tẽpora diuidere solebat. Nam præsens, præteritum & futurum, singula duplicia fecit, hoc modo: Præsens imperfectum, ut scribo: præsens perfectum, τὰ ἐξηκούμενον Græcè dictum, ut scripsi: hactenus cum Stoicis sentiens, ut ex Prisciano accipimus. Deinde futurum imperfectum, ut scribam. Futurum exactum siue absolutum, ut scripsero. Rursus præteritum imperfectum, ut scribebam: perfectum, ut scripseram.

Grocinus.

Grocini, temporum diuisio.

Modus.

MODVS Latinè, sicuti Græcè τρόπος, latius patere uidetur, quàm id quod Græci ἔγκλισιν uocant. Itaque nec mirum est ueteres, qui sub uerbi appellatione, quicquid agere patiue significat, intelligebant: etiam par-

ticipialia, uerborum modis adnumerasse: atque ea, gerundi modum, ut alium fatendi, aliū imperandi, appellasse. Nos cum Græcis uerbi uocabulo arctius cōtracto, etiam modum ad ἔγκλισιν contrahimus, quam ipsi sic definiunt, ut sit uoluntas uel affectio animi per uocem significata: ubi rectius adsignificata uel consignificata (mea quidem sententia) dixeris.

Modorum diuisio.

Hunc Græci Latiníque in quinque, ad summum sex diuiserunt. Indicatiuum, qui aliàs & finiendi, & interrogandi, & fatendi, & pronuntiatiuus dicitur. Imperatiuum, siue imperādi. Hypotheticon, quem cum imperatiuo coniungunt. Optatiuum, siue optandi. Subiunctiuum, siue subiungendi. Et Infinitum, quem etiam alij uerbum infinitum, Gellius Indefinitum uocat. Stoici nomen potius uerbi putarunt, quòd nec solui (ut uidetur) in aliud, sicut reliqui modi, possit: nec uoluntatis ullius aut affectionis sit adsignificatiuus: cæteros omnes Syncategoremata & Symbamata dicūt. Nobis alium his adijcere usum est, in quo est Latini sermonis non solùm lepos, sed etiam compēdium: quum quod aliàs per (debeo) uel (possum) est interpretandum, una uoce dixisse liceat, ut mox ostendemus.

Indicatiuus.

Est igitur indicatiuus, qui rem ut indicatam narratámue significat. ut, Nos patriam fugimus. Hunc & per interrogationem & dubitationem sæpissime usurpamus. ut, Quis leget hæc? An in astu uenit? Hic modus omnia recipit tempora, discretis etiam uocibus, ut in ipsorum temporum exemplis palàm fecimus.

Imperatiuus.

Imperatiuus est, qui rem ut imperatam iussám ue significat. Huic ex personis prima non datur, quòd nimirū quum imperatio sine secunda consistere non pos-

ſit,nemo ſibi ut loquẽti commodè imperet.Tertia tamẽ datur, qua in abſentem imperari aliquid ſignificatur. Nuſquam tamen ſine ſecundæ conſortio,ad quam uidelicet imperatio fiat. Interdum per tertiam permiſſio tãtùm ſignificatur. Vnde permiſſiuus modus dicitur.

Ex temporibus uerò(mea quidem ſententia)futurũ hic modus non habet,quòd ad gerendum aliquid,opinione ſaltem imperantis,ſemper ſit imperatio. Itaque etiam futuri temporis aduerbijs coniungi,omnibus ſuis temporibus poteſt, ut Scribe nunc, uel cras.nunquam præteritis.nõ enim dicas,Scribe,aut ſcripſeris heri.Sed nec Græci,propria ſaltem uoce,futurũ in hoc modo habent.Fuítque hæc uetus opinio,ut Apollonius ipſe fatetur:qui tametſi aliter ſentit,mihi tamen ratione ulla nõ perſuadet. Reliquorum temporum(id quod conſtat) præſens & præteritum recipit: & præſens quidem duplici uoce & ſua, præteritum una & cum ſubiunctiuis communi. *Præſens & præteritum imperatiui.*

Præſens, ut Virgilius, Nudus ara. Item, Primus humum fodito, primus deuecta cremato. Item, Laudato ingentia rura, Exiguũ colito. Horatius, Non ſatis eſt pulchra eſſe poemata:dulcia ſunto, Et quocunque uolent, animum auditoris agunto. Cur enim has uoces, quæ in to,tor, tote exeunt,futura eſſe ueline Grãmatici,ipſi uiderint: ego certè nõ uideo,qui eas cõiũctas cum alteris uideã, quas fatẽtur præſentis eſſe.ut Propertius, Aut ſi es dura,nega:ſin es non dura,uenito. Virgilius, Tityre dũ redeo(breuis eſt uia)paſce capellas, Et potũ paſtas age Tityre:& inter agendũ Occurſare capro(cornu ferit ille) caueto. Sed nec Prophyrio,qui iã poſitos uerſus enarrãs,Sunto,inquit,& agũ-

to, Sint & agant, significant. Nec Seruius (ut uidetur) qui super illud Virgilij, Nullus amor populis, nec foedera sunto: Sunto pro sint interpretatur, & eam formam à tertia plurali praesentis indicatiui deduci ait, o litera metri causa, adiecta. Idem Diomedes facit, & Mandatiuum à nonnullis uocatum ait.

Mandatiuus modus.

Praeteriti exemplum sit illud Ciceronis ad Atticum, Sed amabo te nihil incommodo ualetudinis tuae feceris. Et Martialis, Dic quotus es, quanti cupias coenare: nec ullum Addideris uerbum: coena parata tibi est. Idem, Viue uelut rapto, fugitiuáque gaudia carpe: Perdiderit nullum uita reuersa diem. Et passiua illa, quae fatetur Priscianus praeteriti esse, licet actiua neget, (dictum sit, determinatum sit.) Et Quintilianus Institut. De pueris, inter quos educabitur ille huic spei destinatus, idem quod de nutricibus dictum sit. Idem etiam de praesentibus annis praeceptum sit, ne quod cuique discendum est, serò discere incipiat. Et permissiuè: ut Virgilius, Si sine pace tua, atque inuito numine Troes Italiam petiere: luant peccata, nec illos Iuueris auxilio. Quibus tamen omnibus praeteriti formis, siquis penitus inspiciat, perfectio absolutióque potius, quàm actio ulla praeterita significatur, ne quis non gerendum aliquid imperari putet. Ego uerò & plus quàm perfectum, saltem permissiuè, apud nos quoque non minus quàm apud Graecos legere uideor: ut in illo Virgilij in quarto, Verùm anceps pugnae fuerat fortuna: fuisset: Quē metui moritura? Hypotheticos, qui aliter Authypotactos dicitur, est quū nos unà cum alijs ad aliquid subeundū summittimus. Hic primā personā multitudinis duntaxat recipit: ut Eamus, & in media ar-

Plus quàm perfectum imperatiui.

Hypotheticos.

ma ruamus. Hunc nonnulla ratione Latini cum imperatiuo coniungunt: & quòd ut gerendum semper aliquid significat, & quòd sine secunda persona adhibita non consistit. Tempora uidetur habere posse eadẽ, quæ imperatiuus.

Quæ optandi modo à Grammaticis tribuuntur uoces, rem ueluti optatam significant: nec refert factáne sit, an fiat, an facienda sit (quod posteriores ueterũ fefellit) incerta tamen esse ei, qui optat, omnino uidetur. Itaq; Græcis nullo tẽpore deficitur: sed nec Romanis ante Donatum, ut Priscianus in VIII. refert. Is enim primus leuissima ratione inductus, præsens & præteritum sustulit, quorum tamen usus frequentissimus est. Cuius Priscianus quum non esset ignarus, mirũ est contra tum Græcos, tum Latinorum ueteres, unum Donatum sequi uoluisse: nec exẽplo saltem, quod ipsemet ex Lucano protulit, admoneri potuisse, - Dij uota secundent, Et fibris sit nulla fides: sed conditor artis Finxerit ista Tages. In quo quis præsentis exẽpla non uidet? Quis uerò ueterum lectioni assuetus (ut Priscianus fuit) ferè omnium huiusmodi temporum non ubique aduertat? Præsentis sine signo: ut Terentius, Dij illũ perdant. &, Dij te eradicent. Et cum signo: ut Vtinam sic sint, qui mihi malè uolunt. Cicero ad Atticum, Atque utinam ipse Varro incumbat in causam. Optandi modus.

Imperfecti: ut Terent. Vtinam isthuc uerbum ex animo diceres.

Perfecti: ut Vtinã hic surdus, aut hæc muta facta sit.

Plus quàm perfecti: ut O utinam tunc quum Lacedæmona classe petebat, Obrutus insanis esset adulter aquis. Virgil. Fecissentque utinam. De futuro

ſua præſertim & propria uoce magis eſt incertum. quanquam Priſcianus *in illo* Virgilij, Hac Troiana *tenus fuerit fortuna ſequuta: uerbum (fuerit) tam præteriti, quàm futuri ait eſſe poſſe. Quare illud* Hypſipyles *ad* Iaſonem, Credula *res amor eſt: utinam temeraria dicar,* Criminibus *falſis inſimulaſſe uirum.* Et Cicero *ad* Attic. *Eſt mihi præcipua cauſa manendi, de qua utinam aliquãdo tecum loquar. cum ſimilibus, ad præſens potentiale, quod ſæpe (ut antea eſt dictum) futuro eſt iſodynamon, reijciendũ: quæ res multis fortaſſe impoſuit, qui idcirco putarunt eiuſmodi uoces eſſe futuri.*

Potentialis modus.

Potentialem *uocamus, quem* Græci *per* ἂν *coniunctionem & uerbum duplicis modi, aliàs indicatiui, aliàs optatiui, explicant: quo minus illis modũ unum ſtatuere licuit.* Nobis, *quibus id non obſtat (quippe qui optatiui uoce tantùm utimur) ratio unum modũ ſtatuẽdi non deſit: & alioqui ſic faciamus oportet: niſi confundere diuerſiſſimas affectiones uolumus, quales ſunt huius de quo nunc agimus, & optatiui.* Siquidem *in altero indicatio eſt potentiæ debitiue, aliquando uolũtatis: in altero tantùm ſignificatur optatio.* Rurſus *ille per interrogationem ſæpe uſurpatur, ſicut etiã optatiuè aliquando, ut paulo antè diximus: hic per interrogationem accipi non poteſt.* Nec *eſt (ut arbitror) quod aliquem torqueat, quo minus hîc duos eſſe modos concedat, propterea quòd una ſit utriuſque uox: non magis quàm ubi optatiuũ & ſubiectiuum duos facit, quorum non minus, ut clarè liquet, una eſt uox.* Hæc *uerò noſtra ſententia cui placebit, poteſt, ſi uolet, hunc, quem nouamus modum, potentialem appellare.* Cui *diuerſa ſententia erit, ſiue optatiuum eſſe contendat,*

(nam subiunctiuum esse, ut Priscianus non rectè censet, nulla ratio efficit) siue uoces quinque temporum, quæ publicè subiunctiuo tribuūtur, triplici significato donet, optandi, potentiæ, subiunctiui (hoc autem est indicandi: cæterùm sub altero uerbo subiecti, ut pòst dicetur) dummodo significationis ipsius & usus admonitus, Latinius loqui incipiat, me certè non offendet. Cæterùm, quo melius hunc quem uolumus, quasi de facie agnoscat, exempla per singula tempora ponemus. De præsenti huius rationis: Cicero de prætura urbana, Siquis nouu quid instituerit, is non omnia quæ antè acta sunt, rata esse patiatur. id est, non debet pati rata esse, ut Priscianus ipse interpretatur. Plinius de AEsopo histrione, & filio eius, Non sit tamen (ut uerū fatear) facile inter duos iudicium turpitudinis. Virgilius, Quicquid eris: nam te nec sperent tartara regem, Nec tibi regnandi ueniat tam dira cupido. Vbi (sperent) possunt sperare, & (ueniat) potest uenire, significant. Iuuenalis, Expectes eadem à summo minimóque poeta. pro potes expectare. Quintilianus, Non expectes, ut statim gratias agat, qui sanatur inuitus. pro debes expectare. Columella, Non enim dubium est, Marsici, Surrentinique & Albani atque Cæcubi agri uites, omnium, quas terra sustinet, in nobilitate uni principes esse: fœcunditas ab ijs fortassis desideretur. Huius perpetuò modi est & quod in illa figura legitur. Terentius, Nihil est adhuc quod uereare Clinia. Cicero ad Quintum fratrem, Nihil est quod uerear de eius eruditione. Idem, Quod labores nihil est. pro debes laborare. Horatius, Non est quod multa loquamur. Et per interrogationē.

Virgilius, An memorē portus, Lucrinóque addita claustra? Idem, Quis cladem illius noctis, quis funera fando Expliciet, aut possit lachrymis æquare labores? Vbi simul interpretatio huius temporis est. Horatius, Spectatum admissi risum teneatis amici. Liuius, Quis enim rem tam ueterem pro certo affirmet? Et sub infinita particula. Cicero Attico, Ex eius nuntio Maciíque meditabor, quo modo cum illo loquar. Quintilianus, Ego dubito, an id proprium potius appellem.

De imperfecto, ut Terentius, -Diceret, Quid feci? quid commerui, aut peccaui pater? pro, poterat dicere. Idem, Fundam tibi nunc nimis uellem dari, ut illos procul hinc cæderes ex occulto: facerent fugam. pro, deberent aut uellent facere. Virgilius, Progeniem sed enim Troiano à sanguine duci Audierat, Tyrias olim quæ uerteret arces. pro, deberet uertere. Et per interrogationem. Idem, Quid facerem? neque seruitio me exire licebat.

De præterito perfecto, Horatius, Illum & patris crediderim sui fregisse ceruicem. Terētius in Andria, Vbiuis facilius passus sim, quàm in hac re me deludier. pro, possum credidisse, & possum passus esse. Idem in Hecyra, Denique hercle aufugerim potius quàm redeam, si eò mihi redeundum scirem. Virgilius, Non ego te mensis & dijs accepta secundis Transierim Rhodia, & tumidis Bumaste racemis. pro, possum uel debeo trāsisse. Terentius, Vbi si paululum quid te fugerit, ego perierim. pro, debeo perijsse. Horatius, Non tamē hoc tribuens, dederim quoque cætera. Quintilianus, Qualis adhuc fortasse nemo fuerit. pro, debet fuisse. Qua periphrasi usus est Plinius ubi dicit, Pœnitentia hoc pri-

mum debet inuenisse. pro inuenerit. Talia *sunt*, Non *improbè sperauerim, concesserim, propè dixerim, & similia.* Et *per interrogationē.* Iuuenalis, *Quis tulerit* Gracchos *de seditione querentes?* Et *infinitè.* Valerius Maximus, Itaque Corneliam *nescio utrum fœliciorem dixerim, quòd talem uirum habuerit: an miseriorem, quòd amiserit.*

Plus *quàm perfectum.* Virgil. –Faces *in castra tulissem*, Implessémque *foros flammis., natúmque patrémque* Cum *genere extinxem, memet super ipsa dedissem. pro uolucram uel debueram ferre, implere, extinguere, dare.* Cicero de Prætura *urbana*, Voconia *lex te uidelicet delectabat. imitatus esses illum ipsum* Voconium, *qui hæreditatem lege sua ademit nulli. id est, debueras imitari. Qua periphrasi usus est* Iuuenalis, –Agmine *facto* Debuerant *tenues olim migrare* Quirites. Exempla *huius temporis in potentiæ significatione, rara inuenio: fortasse quòd periphrasis eius magis usurpetur.* Cicero *ad* Atticum, Sed *quum hæc scribebam quinto* Calendas, Pompeius *iam* Brundusium *potuerat uenisse.* Videtur *tamen eiusmodi esse illud* Ciceronis *ad* Aulum Cecinnam, Dicerem *quæ antea futura dixissem, ni uererer ne ex euentu fingere uiderer.* Videtur *enim pro* (*potuissem dicere*) *accipiendum esse illud* (*dixissem*). Per *interrogationem, exemplum authoris modò non succurrit. Sed tale omnino inueniatur, quale sit,* An *te non salutato discessissem?* Aut, *Quò te inuito me contulissem?* In *hoc modo singularis quædam natura duorum temporum obseruatur,* Præteriti *imperfecti & præteriti plus quàm perfecti: quorum prius duorum temporum aduerbijs*

Præteriti imperfecti & plus quàm perfecti in hoc modo proprietas.

præsentis & futuri rectè coniungitur: Nunc *scriberem, cras, uel perendie scriberem.* Posterius *trium, præteriti, præsentis & futuri:* Heri, *uel olim scripsissem.* Hodie, *uel nunc scripsissem.* Cras, *uel posthac scripsissem.* Futurum *huius rationis maximè uidetur in incerto, ob societatem quandam & cum futuro exacto & cum præterito eiusdem modi, cum quo ut in uoce (præterquam in prima persona) ita in significatione ferè recurrit.* In illo *enim* Virglij, Tamen *hæc quoque si quis* Inserat, *aut scrobibus mandet mutata subactis,* Exuerint *sylvestrem animum: uidetur uel præteriti quædam simul & futuri subesse significatio, quæ futuri est exacti, quasi ἐκδεδυκότα ἔσονται: uel potentialis præteriti huius de quo agimus modi, quasi ἐκδύσαιεν ἄν, ut* Priscianus *Græcè interpretatur, hoc est exuisse debent.*

Subiunctiuus. *Subiunctiuus est, qui alteri semper uerbo, & plærunque coniunctioni, uel relatiuo (qui) uel infinitæ particulæ est subiunctus, ac significatum indicatiui maximè repræsentat.* Huius *futurum passiuum geminam periphrasim recipit:* Alteram *ex participio cum futuro subiunctiui uerbi sum, ut* Amatus *fuero.* Alterā *cum futuro indicatiui eiusdē, ut* Amatus *ero.* Cic. *ad* Terentiā, Cum *eo si locuta eris, intelliges.* Idem, Quum *profectus erit, faciam te certiorem.* Ouidius, Quum *fuerit lectus* Scyron, *toruúsque* Procustes.

Infinitus modus. *Infinitus modus est, qui agere aut pati significat, sed citra omnem numeri aut personæ differentiam: qua scilicet ratione infinitus est appellatus.* Huius *quum quinque sint tempora,* Latina *lingua duabus uocibus actiuis, quatuor eorum refert: una præsens &*

præteritum imperfectum, ut amare: altera præteritum perfectũ & plus quàm perfectũ, ut amauisse. Futurũ unicum reperitur, fore. Reliqua *tum actiua, tũ passiua, circuitione supplet, ut amaturum esse, amandum esse: quæ periphrases per genera & numeros pro ratione eorũ quibus adhærent, uariãtur in omnibus uerbis, ut amaturum uel amaturam esse, amandum uel amandam esse.* Etiam *per nominatiuum casum, amaturus uel amandus esse: præter tertium passiuorum genus, in quo hæc, neutra tantùm uoce proferuntur: cuius generis est* Amatam *iri, cum similibus, quæ futuris passiuorum sunt isodynama, potius quàm uera futura: non tamen eorum actiua, amatum ire, & similia, tantundem ualent, quantum actiuum futurum, amaturum esse.* Amatum iri. Soluuntur *in hunc ferè reliqui modi.* Indicatiuus*, ut* Scribis*, aio uel iudico te scribere.* Imperatiuus*, ut* Salue*, iubeo te saluere.* Optatiuus*, ut* Vtinam *ualeas, opto te ualere.* Potentialis*, ut* Implenissem*, potueram, debueram, uel uolueram implere.* Solutio reliquorum modorum in infinitum.

Aliter*, & compendio de modis.* Modi*, si uocum discrimen spectes, quatuor tantùm sunt.* Primus*, qui in prima persona singulari actiuæ uocis, per o, bam, i, ram, bo uel am, finitur.* Secundus*, qui & in secunda singulari præsentis temporis actiuæ uocis per a, e uel i, uel solas, uel etiam syllaba to adiecta desinit. ut ama, uel amato: doce, doceto: lege, legito: audi, audito.* Tertius*, qui in prima singulari actiuæ uocis, em, uel am, rim, sem, ro, finales uoces recipit.* Quartus*, qui per re uel se in actiua uoce terminatur, ut amare, amauisse.*

Cuiusq; *horũ uarius est usus.* Primi*, ad res indicã-*

Indicatiuus. *das narrandásue: uocatúrque Indicatiuus, finitiuus uel pronuntiatiuus, ut, Arma uirúmque cano. Idem modus & per interrogationem usurpatur. ut, Sed uos qui tandem, quibus aut uenistis ab oris? Secundi, ad* Imperatiuus. *res imperandas: uocatúrque Imperatiuus, cuius suprà posuimus exempla. Idem in tertia maximè persona a-* Permissiuus modus. *liquando permitti rem significat, & permissiuus appellatur. ut, Viuat Arturius isthic.*

Tertius, aliàs rebus optandis conuenit, qua ratione Optatiuus. *Optatiuus dicitur. ut, O tantum libeat mecum tibi sordida rura, Atque humiles habitare casas. Aliàs, posse uel debere fieri aliquid ostendit, ut suprà uarijs exemplis docuimus. Aliàs, uelle aliquid, ut apparet ex illo Virgilij in Georg. An deus immēsi uenias maris. Respōdet enim ad illud, -Vrbésne inuisere Cæsar, Terrarúmque uelis curam. Estque hactenus hic modus innominatus, nos primi potentialem uocauimus. Aliàs significationem indicatiui, sed altero uerbo subiuncti* Subiunctiuus modus. *exhibet, sícque subiunctiuus rectè dicitur. Priuatim hic tertius in prima multitudinis persona submittere se quenquam cum alijs ad aliquid gerendum significat:* Hypotheticos, uel authypotactos. *ut Eamus. Vocatúrque hic Græco nomine Hypotheticos uel Authypotactos. In tertia uerò præsentis & præteritorum perfecti & plus quàm perfecti, permissiuè accipitur, ut antè monstratum est: sicut in tertia præsentis & præteriti, etiam imperatiuè: ut in illo Martialis, Perdiderit nullum uita reuersa diem.*

Infinitus. *Quartus actionem significat citra omne personæ aut numeri discrimen: ponitúrque uice nominis nonnunquam, ut suprà est traditum. Passiuis quoq; modorū uocibus significationes ad portionem applicentur.*

PERSONA *in uerbo prima est, quæ de loquente dicitur: ut lego. Secunda, quæ ei, ad quem fit sermo, accommodatur: ut legis. Tertia, quæ ei, de quo loquens agit, conuenit: ut legit.* *Persona.*

NVMERVS *uerbi duplex est. Singularis, qui de nominibus & pronominibus singularibus dicitur. Multitudinis, qui de pluralibus.* *Numerus.*

DE PARTICIPIO.

PARTICIPIVM *est pars orationis, quæ partẽ capit à nomine, partem à uerbo, partem ab utroque. Capit enim à nomine genera & casus: à uerbo significationem & tempus: ab utroque numerum & personam.* *Participium.*

Significatio siue genus participiorum est triplex, Actiuum, ut amans. Passiuum, ut amandus. Neutrum, ut sedens, profectus. *Triplex participii genus.*

Tempora participiorum sunt tria, præsens, præteritum, & futurum. Actiuæ significationis tempora sunt tria, præsens in ns, ut amans: futurum in rus, ut amaturus: & in deponentibus actiuis præteritum in tus, uel in sus, ut locutus, orsus. Passiuæ significationis sunt itidem tria, præsens & futurum una uoce in dus, ut amandus: præteritum in tus, uel in sus, uel in xus, ut amatus, læsus, flexus. Neutrorum uerò tria, præsens, ut sedens: futurum, ut sessurus: & in neutris deponentibus etiam præteritum, ut profectus. Huius formæ ab actiuis uel neutris etiam non deponentibus notãtur quædam, Ausus, gauisus, fisus, solitus: præterea cœnatus, & pertæsus: quorum uerba ueteres Trans- *Tempora participiorum.* *Transgressiua*

Neutropassiua. gressiua uocarūt, posteriores Neutropassiua. Talia sunt & Licitum, libitum, placitum, & complacitum,

Præsens passiuorum participium. De præsenti passiuo, quoniam id Grammatici uidentur adhuc non admittere, ueniam dabit lector, si paulo pluribus agam: quò res controuersa, sit nécne Latinis eiusmodi participium, semel decidatur. In quo mihi Laurentij authoritas (uiri de lingua Romana non minus propè dixerim meriti, quàm olim de imperio Romano Camillus) non paruo adiumēto erit: qui participium hoc genus, primùm cunctanter, mox planè admittit, cæterùm cum alio genere omnino à participijs diuerso confundens. Quod mihi docendum quum sit, haud scio unde melius, quàm ex ipsius uerbis in primo Elegantiarum libro incipiam. Ea sic se ad uerbum habent,
» Nescio, inquit, an dicendum sit, gerun-
» dium esse participium præsentis temporis, more Græ-
» corum: cuius rei hoc argumentum est, quòd idem est, in
» legēdo, & in ipso legere, (quod Græci melius ἐν τῷ ἀνα-
» γινώσκειν) & in legendis libris, uidelicet qui leguntur.
nam sic corrigo locum corruptum, quum aliter nihil probet de præsentis significatione, siue rei administratione. In his uerbis, quis non uidet, quod primùm quasi dubitans dixit, nempe gerundium esse participium præsentis temporis, eius rei postea argumentum afferre? pergénsque mox ex nominatiuo & uocatiuo eius participij muentis, quod cunctanter dixerat, sine cunctatione confirmat: & obiter quid sibi uelit per rei
» administrationem, ostendit his uerbis, Nolunt autem
» Grammatici gerundiū habere rectum casum, sed qua-
» tuor tātùm obliquos. Fortasse & casu recto non caret, ut
» apud Lucretium atque Virgiliū, Voluēda dies en attu-

lit ultro, (Voluenda) non tempus futurum intelligit, sed "
rei administrationem, dies uidelicet quæ uoluitur, non "
quæ uoluenda est, aut quæ uoluetur. Vnde indicatur "
gerundium esse participiũ præsentis temporis. Iusiu- "
randum enim potest uideri eiusdem casus, etiam uoca- "
tiui. Hactenus Laurentius. In his quum indicari di- "
cat gerundium esse participium præsentis temporis, constat planè eum hoc tempus esse confirmare. Et alioqui non omnes (arbitror) casus, & genera, & numeros gerũdio tribuisset, nisi id participium esse credidisset. Ita Laurentium quidem præsens passiuum participiũ statuere, & cum gerundi confundere, ex his liquet. Nos ea primùm distingui, & separata inter se genera esse doceamus: deinde id quod Laurentius per omnia genera & casus inclinat, participium esse, mox etiam præsentis temporis, ostendere tentemus. Iam primùm constat, passiuum participium, siue id præsentis sit siue futuri, nusquam significare actiuè posse. At participialia, siue, ut Laurentius nouè uocat, gerundia, tum actiuè accipi, tum passiuè posse, ipse etiam fatetur: ut cuius hæc sint uerba, Quum substantiuis sociata sunt, "
passiuè accipiũtur: disiũcta uerò, actiuè, nonnunquam "
passiuè. Addit etiã, quibus rem cõfirmet, de ijs quæ in "
do & dũ finiũtur, exẽpla. Atqui passiuũ participiũ, siue præsentis sit temporis, siue futuri, actiuè prorsus accipi non potest. Ita gerundiũ quod uocat, & participiũ, pro eodẽ sumi prorsus non possunt. Præterea hæc quæ actiuè & passiuè accipi posse ait, quũ ubi actiuè significãt, nec certũ numerũ personámue habeãt, & cõstructionẽ suorũ uerborũ seruẽt: ubi passiuè & absolutè ponãtur, nec cũ proprijs appellatiuísue intrãsitiuè

iungantur, quis ea non plurimum differre ab ijs, quibus omnia sunt contraria, dixerit? Eiusmodi porrò sunt hæc, quæ nos præsentis participia censemus: quippe quæ certum numerum, personam, & significatum semper habeant, & nunquam sine proprijs appellatiuísue adiunctis legãtur. Accedit, quòd significatio præsentis participij passiui, & participialis, siue gerundi passiui (quo minus eadem putẽtur) omnino diuersa esse uidetur. In illo enim, Vrítque uidendo fœmina: siue intelligatur generalis aliquis ablatiuus agentis personæ, ut (uir) uel (aliquis) siue addatur, tametsi usu addi non solet, significatur tamen, dum fœmina uidetur à uiro, uel ab aliquo, urit illum: quod sæpe usu uenit. At in illo, Videndo uiro urit, significatur, dum uir uidetur, urit illum: quod usu uenire non experitur. Quid, quòd ueteres id demum participiale, siue gerundi appellarunt, quo Græcorum infinitum cum articulo interpretabantur, ídque per omne uerborum genus, ut τοῦ ζῆν ἕνεκα, uiuendi causa. ἐν τῷ ὁρᾷν, καὶ ἐν τῷ ὁρᾶσθαι, in uidendo, & uidendo. μεταξὺ τοῦ γινώσκειν, inter cognoscendum. Quum participium potius per gentile suum participium exponatur, τύπτων uerberãs, τύψων uerberaturus, τυφθεὶς uerberatus, τυπτόμενος uapulans uel uerberandus, eo modo quo uoluenda dies, & iusiurandum, licet parum in usu sub hoc casu sit. τυφθησόμενος uerberandus siue uapulaturus, sicut προσαγορευθησόμενος salutandus; in talibus, Eo ad salutandum fratrem, ad salutandam sororem, ad salutandos affines. Nec est quòd cuiquam gerundi & participium passiuum idcirco idem esse credantur, quòd eundem sensum per utrunque genus interpretari licet, ut

Gerundi pro gerundi modo.

Legendo nostra, & legendis nostris. Inter accipiendum de cõmodis suis rationes, inter accipiẽdas rationes. Sic enim actiuũ quoque participiũ præsentis cũ gerũdi sit idem, quũ sit idẽ sensus dicentis, Legendo nostra proficies, & Legens nostra proficies. Et quãta quæso sit absurditas, eiusdem positionis quatuor casus singularis formæ sine numero & persona esse, & uerborum suorum constructionem seruare, & ab omni uerborum genere deduci posse: reliquos tum singulares, tum plurales, tantùm à passiuis? In summa, gerundi siue participiale per o finitum, quum omnium Grammaticorũ consensu, communem habeat ultimam syllabam, participium esse non potest, cuius casus per o finitos eorundem Grammaticorum consensus longam eam habere contenderit, nemine in hunc diẽ aliter præcipiente obseruantéue. Nemo enim, arbitror, in illis, De accusatore constituendo, in agro colendo, (do) syllabam communem esse affirmauerit. Et quòd gerundi quidem diuersum omnino sit ab eo, quod Laurẽtius præsentis participiũ uocat, his puto rationibus quisque sibi persuaserit.

Nunc quod ille præsentis participium alicubi uocat, eiusmodi participium uerè esse ostendere tẽtemus. Primùm igitur participium id esse, inde maximè intelligatur, quòd in ablatiuo consequẽtiæ sæpe legitur: ut in illo Ciceronis, Orationẽ Latinã legẽdis nostris efficies profectò pleniorẽ. Cõuenit autẽ inter Grãmaticos omnes, tum Græcos, tum Latinos, eum ablatiuum consistere sine participio non posse. At in talibus nullum aliud reperiri participium potest. Legi autem eiusmodi ablatiuos in consequentia, declarat tum redditum illis statim uerbum cum nominatiuo diuersæ rei, ut in omnibus

id genus ablatiuis fit: tum ipsa interpretatio omnium taliũ ablatiuorũ propè communis per ꝫ*dum*) *uel* ꝫ*quũ*) *ut in multis talibus licet perspicere*: Legendis *ueteribus proficis*, *dum leguntur ueteres*. Et *participium quidem esse hinc puto liqueat*. AEquè *præsentis esse temporis comprobat eadem interpretatio*, *ut quæ per uerbum præsentis temporis fiat*, *non futuri*. Defringendo *ramo*, *dum defringitur*. Sicut *interpretatio futuri*, *per uerbũ futuri*, *non præsentis*. Virgilio *cras enarrando tu discedis*. *id est*, *quum cras legetur*. Quòd *si alicubi in imperfectum præteritum resoluitur*, *ut* Defringendo *heri uel olim ramo*, *fecisti iniuriã*: *pro dum defringebatur*: *confirmat magis nostram sententiam*, *quum participium præsentis tam* Græcis, *quàm* Latinis, *etiam imperfecti significationem unà comprehendat*. Iam *utrunque*, & *participiũ* & *præsentis temporis esse indubitatò probat duplex interpretatio*, & *huius quod præsens uocamus*, Græcè *per præsens passiuum*, & Græci *præsentis passiui per hoc* Latinè. Nam & *illa etiam* Laurẽtij *exempla*, Defringendo *ramo fit iniuria domino fundi*: &, Orationem Latinam *legendis nostris efficies pleniorem*, *sic* Græcè *ad uerbum uertuntur*, ῥηγνυμένου κλάδου, & ἡμετέρων ἀναγινωσκομένων. Aliam *uariam recipiunt* Græcè *ad uerbum interpretationem*, *sicut* Occupatio *iuris dicẽdi*, ἀσχολία δίκης λεγομένης, *siue* δικαζομένης, & τοῦ λέγεσθαι *siue* δικάζεσθαι δίκην: *sicut etiam* Latinè, *dicendi iuris*, *dicendi ius*. Rursus, Inter *accipiendas rationes*, μεταξὺ τοῦ λαμβάνεσθαι τοὺς λόγους, & μεταξὺ τοῦ λαμβάνειν τοὺς λόγους, *sed* & μεταξὺ λαμβάνων τοὺς λόγους. Itidem, In *committendo prælio*, ἐν τῇ μάχῃ συνπθεμένῃ, & ἐν τῷ συνπίθεσθαι τὴν μάχην, & τῷ

συνθέναι τὴν μάχην. Et *præsens* Græcum Latinè *sic,* *φίλου τυπτομένου ἐλυπούμην,* Amico *uerberando dolebam.* Quod Priscianus *confirmat, quum illud* Homeri,
Οὔτις ἐμεῦ ζῶντος καὶ ἐπὶ χθονὶ δερκομένοιο,
Σοὶ κοίλαις παρὰ νηυσὶ βαρείας χεῖρας ἐποίσει, *ita* Latinè *uertit,* Nullus *me uiuo, & super terram uidendo.* Præterea *participium esse præsentis tēporis in passiua significatione cōfirmat* Donatus *super illud* Terētij, Vix *sum apud me: ita animus commotus est metu, spe, gaudio, mirādo hoc tā subito & repētino bono.* Vbi *ait* (*mirādo*) *participiū esse, & pro, dū miror, accipi: quæ planè præsentis est interpretatio: cuius generis passim sunt exēpla.* Terent. Nisi *eos qui in opere faciundo facilè sumptū exercēt suū.* Plinius *ad* Pōpeium Falcidiū, Abstinui *causis agendis.* Cicero *ad* Quintū *fratrē,* Sed *res multis querelis de republica interponēdis trāsacta est.* Idē *ad* Appiū Pulchrū, Quid *enim ad me nō perscripsit, te nō solùm authoritate orationis, sed etiā opera, consilio, domū uenièdo, conueniēdis meis, nullū onus officij cuiquam reliquum fecisse?* Idem, Quid *tam difficile, quàm in plurimorum controuersijs diiudicandis ab omnibus diligi?* Idem, Exercenda *est memoria ediscendis ad uerbum quamplurimis & nostris scriptis & alienis.* In *nominatiuo rarò legitur, quod eo fortasse euenit, quòd quum efficere aliquando ambiguitatem posset, præsénsne esset an futurum, per actiuum loqui authores maluere.* Quod Virgilius *in illo,* Olim *uoluentibus annis: fecisse uidetur,* Nam Homerus, *περιπλομένων ἐνιαυτῶν* dixit. Verùm *illud* (*uoluenda dies*) *nominatiuum esse, dissimulari non potest: & præsentis esse temporis faciè declarat tum*

interpretatio ipsa, ut prædictum est, tum uerbum rattulit) sequens, quod futurũ id dici non patitur. De *præsentis passiuorum participio, quæ pro nostra facerent sententia, hæc habuimus.*

DE PARTICIPIALI VERBO.

NVNC *de illo genere agamus, quod ueteres inter uerbi modos (ut prædiximus) numerarunt, participiale uerbum, uel gerundi modum, uel supinum appellantes.* Nam *gerundiũ uel gerundiuum nulla uideo analogia nominatum esse.* Nos *potius participijs adnumerandum quàm uerbo censemus, quum conditiones, unde maximè participium sortitũ nomen est, huic quoq; generi pleræque cõpetãt.* Capit *enim ut participiũ, à nomine, genus & casum: à uerbo, agẽdi, uel patiendi, uel neutrius cuiusdã notæ significationẽ.* Cæterùm, *quum temporũ discrimẽ discretis uocibus non recipiãt, nec certos numeros & personã, sicut participia, quo minus iusta esse participia possunt: uocentur recepto nomine participialia quidẽ, quòd similia participijs sunt (sicut prouerbialia dicimus, quæ similia sunt prouerbijs) participialia uerò uerba, ut discernantur à participialibus nominibus, de quibus mox.* Horũ *terminationes sunt: di, ut amãdi: do, ut amando: dũ, ut amandum: um, ut amatũ: u, ut amatu.*

Participialia nomina. Participialia *nomina uocant participia ipsa, quoties à propria significatione, qua rem uerbi cum tempore, casu, & constructione significant, sunt mutata.*

In ns. Fiũt *autem ex præsentibus actiuæ uocis participialia nomina, alia communis generis, quoties scilicet pro*

uerbalibus in tor, uel trix, usurpantur, & genitiuis iunguntur, ut Fugitans *litium,* Appetens *alieni.* Cuius *generis alibi multa in constructione genitiui sunt posita. quibus etiam adnumerentur, ut communis generis,* Continens *pro continuus:* Diligens *pro eo qui sedulam dat operam:* Euidens *pro manifestus:* Indulgens *pro eo cui indulgetur. Alia neutri, ut accidens, contingens, antecedens, consequens, decens, conueniens, praesens, continens, pro firmamento rationis. Alia masculina, ut* Oriens, *occidens, profluens pro flumine: & confluẽs, ubi duo flumina coeunt. Alia fœminina, ut* Cõtinens, *pro terra quae non est insula: animans, consonans, praegnans, si modò hoc à uerbo uenit: & serpens, quod modò in fœmineo genere legitur. ut* Plin. *Nota est in* Punicis *bellis ad flumen* Bragadam *à* Regulo *imperatore balistis tormentisq́; , ut oppidum aliquod, expugnata serpens* C X X. *pedum longitudinis.* Modò *in masculino. ut* Virgil. *-*Serpens *amplexus uterque* Implicat.

Ex praeteritis autem passiuis, quum in uoce passiua significant actionem, ut ea quae Laurentius *recenset,* Circunspectus, *considератus, disertus, cautus, tutus, ignotus, argutus, falsus, contentus, tacitus, profusus, fluxus, scitus: quae omnia nisi sic significent, participia manent.* **In tus, sus, uel xus.**

Ex *futuris in rus, fit participiale nomẽ, quoties (ut* Laurentio *placet) non tempus innuit, sed qualitatem, atque animi uoluntatem. ut in illo* Senecae, Nullã *autem mentionem fecit cometarum, non praetermissurus siquid explorati apud illos habuisset.* Et Quintiliani, Neque *omnino huius rei meminit usquã poeta, ipse profectò nõ taciturus de tanta sua gloria.* Et Cecilij Plinij, Puellae **In rus.**

nostræ confero quinquaginta millia nummûm: plus collaturus, nisi à uerecundia tua, sola mediocritate munusculi impetrari posse considerem, ne recusares. Cui simile est illud Quintiliani in X. de Terentio Varrone, *Plures hic libros & doctissimos composuit, peritissimus linguæ* Latinæ, *& omnis antiquitatis, & rerum* Græcarum, *nostrarúmque: plus tamen scientiæ collaturus, quàm eloquentiæ.* A qua Laurentij interpretatione, quatenus scilicet uoluntatem animi significari his dicit, non ualde abhorret nostra, qui illa sicut aoriston Græcum cum ἂν potentiali particula, per debens, uolens uel potens (quæ omnino cum futuro societatem quandam habent) potius interpretanda censeam: Non taciturus, non debens uel non uolens tacere. Non prætermissurus, non debens prætermittere. Collaturus, potens conferre, aut debens conferre. Et Martial. *Antoni Phario nil obiecture Photino*, id est, non potẽs obijcere. Et Quintil. *Detinet atque obruit ingenia, melius aliis uacatura.* pro, potentia uel debentia uacare. Non est ab hoc loco alienum, illud monuisse, hæc, quæ societatem quandam habere cum futuris dixi, generalius aliquid quàm uerè futura significare. Quod ex eo intelligi licet, quòd qui dicit, *Omnes post occasũ solis huc uenturos excludam*: eos duntaxat qui uenient, significat, non qui uolunt, debent aut possunt uenire. Confirmare uidetur hanc interpretationen nostram ille Martialis uersus, *Victurus genium debet habere liber*: ubi & participiale pro interpretatione, & interpretatio pro participiali poni posse uidetur: uicturus, pro debens uiuere: & debet habere, pro habiturus est.

In dus. Ex futuro in dus fit participiale nomẽ, quoties mea

ſententia & ſimul modo eſt interpretandũ, & Græcè per ea quæ in τεος *finiuntur, eſt uertendum: ut ſi illud Senecæ in paſſiuam uocem ſic mutes,* Nullam *fecit cometarũ mentionem, non prætermittendam ſiquid explorati apud illos comperiſſet:* Ita *id interpretandum cenſeam, non debentem prætermitti: &* Græcè *ad uerbum,* οὐ παραλειπτέαν. *Sic apud authores alia multa paſſim* Latinè Græcéque *interpretanda legas.* Terentius, Eijciunda *hercle eſt hæc animi mollities. id eſt, eijci debet.* Et Iuuenalis, Res *memoranda nouis annalibus: debẽs memorari, uel quæ debeat memorari.* Et Virgilius, Q*uid memorandum æquè* Baccheia *dona tulere? æquè debens memorari, uel quod æquè debeat memorari.* & Græcè *ad uerbum,* ἐκβλητέα ἐστὶν αὕτη ἡ μαλακότης. Et πρᾶγμα διὰ μνήμης ῥητέον. Et τί οὕτω μνημονευτέον παρέσχον τὰ τοῦ Βάκχου δῶρα; Priſciano *quoque hanc interpretationem confirmante, cuius uerba ex octauo, ubi de modis agit, hæc ſunt,* A*mandus,* «
da, dum, ὁ φιλητέος, ἡ φιλητέα, τὸ φιλητέον: *id eſt qui, uel* «
quæ, uel quod debet amari. Ac *nequis gerundi hæc pu-* «
tet, idem in XI, *nomina eſſe teſtatur, ubi docet multa tum nomina eſſe, tum participia.* Eius *uerba ſunt,* Dicendus, «
ὁ λεχθησόμενος καὶ ὁ λεκτέος. *legẽdus,* ὁ ἀναγνωσθησόμενος «
καὶ ὁ ἀναγνωστέος. *amandus,* ὁ φιληθησόμενος καὶ ὁ φιλη- «
τέος. Nec *aliter* Latinè *licet interpretari* Græcum *nomen in* εος, *quàm per hoc participiale: ut* Luciani *illud,* καταπεμπτέος δὲ ὁ Γανυμήδης πάλιν εἰς τὴν Ἴδην, Demittendus *autem rurſus eſt* Ganymedes *in* Idam. Nec *fallere quenquã debet, quòd participiale hoc, eodem nonnunquam in loco & participiale eſſe*

poteſt, & participium. ut in illo, Ecce iterum Criſpinus adeſt mihi ſæpe uocandus Ad partes. licet enim interpreteris, uel Qui ſæpe à me uocari debet ad partes, propter uaria uitia: uel qui ſæpe à me uocabitur.

Participiale in dum.

Huius participialium generis dixerim, & quod in caſibus tantùm nominatiuo & accuſatiuo, genere dúntaxat neutro per dū finitur: quod ſcilicet ſimuli id modo & Græcè per τέον *uertitur, & Latinè per (debet) cū infinito paſſiuo, præterquam in deponentibus, & paucißimis neutris, interpreteris licet, ut mox apparebit. Eo differt ab illis, quòd quū ea tantùm paſſiuè uſurpentur, & adiectiuorum conſtructionem ubique ſeruent, ut in ſuprà poſitis exemplis liquet: hoc tum actiuè accipi, tum paſſiuè poteſt. Et paſſiuè quidem ab omni alio caſu eſt abſolutum, præterquam datiuo, qui omnibus huius terminationis participialibus eſt communis. ut Cæſar, Quibus rebus quàm maturrimè occurrendum putauit. Terentius, Herus ſi redierit, molendum mihi eſſe. pro moli debere, & occurri debere. Et Iuuenalis, Viuendum eſt rectè, tum propter plurima, tum de ijs Præcipuè cauſis. id eſt, uiui debet rectè. Actiuè etiam uerbi ſui caſum recipit. porrò actiuè hoc loco latius accipi poſtulo, ut ſe ad neutra & deponentia extendit: ut Recordandum eſt beneficii, Parcendum eſt ſupplicibus. pro parci debet ſupplicibus. Plinius, Vtendum Græcis erit uocabulis. Recipit autem & accuſatiuum, priſcis quidem ſæpißime. ut Varro de re ruſtica, Canes potius cum dignitate acres & paucos habēdum. Idem, Singulis ubi pariant, faciendum haras quadratas. Idem, In fœtura dandum potius hordeaceos panes, quàm triticeos. Lucretius, Externas quoniā pœnas in morte timē*

dum. Cæteris rarius. Virgilius, Pacem Troiano ab rege petendum. Cicero Attico, Iterandum eadem ista mihi. Cæsar de bello Gallico, Sequanis qui intra fines suos Ariouistum recepissent, quorum oppida omnia in potestate eius essent, omnes cruciatus esse perferendū. Cornelius Celsus, Imponendū est quæ sunt puri mouendo. Quibus exēplis significatur, debere haberi, debere fieri, debere dari, debere timeri, debere peti, debere perferri, debere imponi. Declarat quod dicimus, quòd sæpe hāc interpretationē pro eiusmodi participialibus positā ab authoribus reperias. ut Cornelius Celsus, Paulatim ergo debebit omissis his legibus, eò transire ut arbitrio suo uiuat. Poterat enim dici, Paulatim eò transeundum est. Excepimus paulo antè ab hac interpretatione deponentia, & quædam neutra, ut quæ, propterea quòd passiuum de se infinitū non creant, commodè per (debet) & passiuum infinitum interpretari nequeas: per (oportet) & actiuum infinitum (sicut Grammatici faciunt) queas: idque Græcorum exemplo, qui suum δεπικὸν, quod huic de quo agimus, respōdet, per δεῖ uel χρὴ explicant. Vescendum esset homini fructibus, oporteret hominem uesci fructibus. Vtendum erit Græcis uocabulis, oportebit uti Græcis. Recordādum est beneficij, oportet recordari beneficij. Item, Carendum est culpa, oportet carere culpa. Non est gaudendum alterius incōmodis, non oportet gaudere alterius incōmodis. Sic & illa, quæ accusatiuos adsciuere, actiuè soluere licet. Habendum est canes acres, oportet habere canes acres. Quòd sicut postremum hoc participialiū genus, participiale potius uerbum, siue gerūdi modum, siue supinum nominari placet, sicut Seruius (petendū)

d.i.

in illo, Pacem Troiano ab rege petendũ: nominat: huic ego non admodum refragor, dummodo intelligat, ab alijs, quæ eodem nomine à me suprà sunt nuncupata, omnino esse diuersum: quum illa pro infinito Græco cum articulo (ut suprà dictum est) ubique usurpentur: hoc, pro aduerbio quod Græci θετικὸν *uocãt, ut* Vadendum *pro* βαδιστέον. Nauigandum *pro* πλευστέον. Vescendum *pro* σιτητέον. Petendum *pro* αἰτητέον.

DE PRAEPOSITIONE.

Præpositio.

PRAEPOSITIO *est pars orationis, quæ certam eorum, quibus additur, habitudinem, ut loci, termini, ordinis, causæ, uel actionis determinat: feréque, quibus coniungi solet, ijs præponitur: ut* Aduenio ad urbem, Redeo ab urbe. *Aliter,* Præpositio *est pars orationis, quæ præposita alijs partibus, significationem earum aut complet, aut mutat, aut minuit.* Complet, *ut interripio, demiror.* Mutat, *ut aufero.* Minuit, *ut subrideo.*

Præpositiones quot numero.

Sunt quæ extra compositionẽ usu sint receptæ numero plus minus quinquaginta: Ad, *apud,, ante, aduersus uel aduersum, cis, citra, circum, circa, circiter, contra, erga, extra, intra, inter, infra, iuxta, ob, penes, per, pone, post, prope, propter, præter, secundum, supra, secus, trans, ultra, uersus.* A, *ab, abs, absque, cum, coram, de, è, ex, pro, præ, palam, sine, tenus.* In, *sub, super, subter, & clam, & procul, ut quibusdam placet.* Harum *pleræque uariè confunduntur: de quibus, quæ mihi succurrent, nunc subijciam.*

Ad.

A D, *motum ad aliquid significat, ut* Ad te ibam. Item *iuxta, uel prope, ut* Curtius, Erat ad ripam flu-

minis ingens arbor. Liuius, *Habes hortos ad Tyberim.* Idem, *Ad Senam castra alterius consulis erant.* Idem, *Ad Capuam castra locant.* Apud: ut Cicero, *Decem fiscos ad Senatorem quendam relictos.* Idem, *Ad Marcum Leccam te habitare uelle dixisti.* Virgilius, *Prima quod ad Troiam pro charis gesserat Argis.* Liuius, *Dũ hæc ad Veios geruntur.* Contra: ut Cicero, *Ne ad eam meditere, imparatum te offendam.* Et propter: ut Propertius, *Panditur ad nullas ianua nigra preces.* Aliquando utilitatem quandam, uel contra, uel aduersus: ut in talibus, *Ad parotidas, ad tormina.* Item in comparatione: ut *Nihil ad tuum equitatum.* Terentius, *Sed nihil ad nostram hanc.* Circiter: Cicero ad Quintum fratrem, *Sanè frequentes fuimus omnino ad ducentos.* Cæsar in Comment. *Ex ijs qui arma ferre possent, ad millia nonaginta duo. Summa omniũ fuerunt ad millia CCCLXVIII.* Pro circa, Cicero ad Atticum, *Tu quoniam iturum te in Asiam esse putas, ad quæ tempora te expectem, facias me certiorem uelim.* Hircius de bello Africano, *Quum iam ad solis occasum esset.* Item Varro de re rustica, *Nam refert in agro ad quam partem cæli quisque locus spectet, sicut ad quod tempus quæque res facillimè crescat.* In quo exemplo, priore loco pro (uersus,) posteriore pro (circa) accipitur. Aliter uerò in talibus: ut Cæsar, *Is dies erat ad quintum Calendas Aprilis, Lucio Pisone, Aulo Gabinio COSS.* Idem, *Siquid uellent, ad Idus Aprilis reuerterentur.* Videtur enim significari ipse quintus dies ante Calendas, & ipse dies Iduum. Innuere uidetur hæc præpositio & breuitatem quandam, ut in eo quod dicimus,

Ad tempus. ut Quintilianus, *Fingere nimirũ ad tempus uidebor.* Varro, *Qui quum ad tempus latitasset, tandem sub sponda iacens inuentus.* Accipitur & pro ꝩante.) Sueton. *Ad pedes stare passus est.* Et quasi pro ꝩIn.) ut *Ad diem uenit.* ubi defectus articuli, ambiguitatem facit. Significat enim ipso die, uel statuto die. Pro post. ut Cicero ad Attic. *Aut nescio quid intersit, utrum illuc nunc ueniam, an ad decem annos.* Item ad eundem, *Solebat me pungere, ne Sampsicerani merita in patriam, ad annos sexcentos maiora uiderentur quàm nostra.* Aliquando accessionem, uel ꝩultra) significat. ut in illis, *Ad hæc, Ad hoc,* quæ pro coniunctionibus multi accipiunt. Præterea iungitur actioni. Cicero, *Hic autem locus ad agendum amplissimus.* Sunt & alia significata, sed quæ facilius ex ipsis intelligentur exemplis, quàm interpretatione per alia uerba: qualia sunt in illis, *Canit ad lyram: Studet ad lucernam: Pinxit ad exemplar.* Et in illo Horatij, *Ad strepitum citharæ cessatum ducere curam.* Et Ouidij, *Mortua, crede mihi, tamen ad tua uerba reuixi.*

Apud. APVD, quæ hoc præcipuè ab ꝩAd) differt, quòd post uerba motus non adhibetur, & tum ad locum, tum ad personam refertur. Ad locum: ut Terentius, *Apud forum modò è Dauo audiui.* Ad personam: Cicero ad Atticum, *Ego quum triduo cum Pompeio & apud Pompeium fuissem.* Item pro ꝩA.) ut Cicero, *Apud maiores nostros factitata.* Idem, *Huius sententiæ grauitas à Platonis authoritate repetitur: apud quem sæpe hæc oratio usurpata est.*

Aduersus. Aduersum. ADVERSVS uel *Aduersum* & pro ꝩerga) ponitur. Terentius, *Et id gratum fuisse aduersum te, ha-*

heo gratiam... Et pro ⁊contra.) Idem in Phormione, Ego te complures aduersus ingenium meum menses tuli, pollicitantem & nihil ferentem. Et pro ⁊contra) uel ⁊ e regione.) Plinius, Et Lerna aduersum Antipolim.

CIS, *cui aduersatur* Vls,*quæ iam exoleuit:&* Citra, *cui opponitur* Vltra, *inuicem ex se intelliguntur. Cis tamen ferè montium & fluminum nominibus iungitur. ut* Liuius,Cis *montes castra Ligurum.* Item,Cis Tyberim, *& cis* Alpes *dicimus.* Citra *tum iisdem quibus* Cis,*iungitur, idémque ualet.* Cæsar, *Qui sunt citra* Rhenum. *Tum pro⁊ sine)accipitur.* Quintilianus, *Tum nec citra musicen, grammatice potest esse perfecta.* Pro⁊ *intra)quoque,sed ut ad rem refertur,non locum.* Seneca,*Edi citra cruditatem,bibi citra ebrietatem.* Cis. Citra.

CIRCITER, *& ad tempus refertur: ut* Cicero *ad* Attic. In *quibus scriptum esset te in* Epirum *iturum circiter* Calendas Sextiles. Plautus *in* Mostellaria, *Redito huc circiter meridiem*. Et *ad numerum: ut* Curtius,*Multi eo bello capti,circiter duo milia desyderati.* Circiter.

EXTRA,*præpositioni⁊intra) opponitur, alteráque ex altera intelligitur. Nam & foris esse aliquid significat*. Horatius, *Iliacos intra muros pugnatur & extra.* Et *pro⁊præter)legitur.* Terētius *in* Phormione, *Extra unam ancillulam*. Plinius, *De coronis extra supradictos scripsit* Theophrastus *apud* Græcos. Extra.

INTRA, *præter id quod aduersatur ⁊*Extra), *ut in* Horatij *exemplo, etiam quasi citra aliquid,uel non ultra,uel non exiēs significat.ut* Cicero *ad* Sulp.*ueluti citat* Gellius, *Sed tamen quoniam effugi eius offensionem, qui fortasse arbitraretur me hanc rempubli-* Intra.

cam non putare, si perpetuò tacerem, modicè hoc faciam, aut etiam intra modum. Horatius, *Tutus, & intra spem ueniæ cautus.* Celsus in quarto, *Sed interdum omne malum intra dolorem est, ísque modò tardè, modò celeriter soluitur: interdum usque ad perniciē procedit.* Idem in tertio, *Ex phreneticis alij hilares, alij tristes sunt: alij facilius continentur, & intra uerba desipiunt: alij consurgunt, & uiolenter quædam manu faciunt.*

Inter. INTER, *& pro (in medio) legitur. ut* Inter *os & offam.* Et pro (*Inuicem, Ad, uel In.*) Virgilius, *Conuersique oculos inter se atque ora ferebant.* Et pro (*in societate, uel cœtu, uel in numero*) *ut* Inter *uicinos, inter æquales, inter reges.* Et pro (*in tēpore.*) *ut* Inter *quietem, inter pugnandum, inter cœnam.* Cicero, *Si hoc tibi inter cœnam, & in illis immanibus poculis tuis accidisset.* Idem Trebatio, *Illuseras heri inter scyphos, quod dixeram.*

Ob. OB, *& (propter) significat.* Virgilius, *Cunctus ob Italiam terrarum clauditur orbis.* Et (*ante.*) *ut* Plautus *in* Mostellaria, *Glaucoma ob oculos obijciemus.* Cicero pro Rabirio, *Mors ob oculos sæpe uersata est.*

Penes. PENES, *authore* Festo, *personam & dominium ac potestatem significat:* (*Apud*) *uerò personam cum loco.* Ouidius, *Me penes est unum uasti custodia mundi.* Horatius, *Quem penes arbitrium est, & ius, & norma loquendi.* Etiam *paulo aliter: ut* Fides *esto penes authores.* Aliquando *ad locum refertur: ut in* Rhetoricis *ad* Herēnium, *Ita petulans est, atque acer, ut ne ad solarium quidem (ut mihi uidetur) sed penes scænam, & in eiusmodi exercitatus sit locis.*

PER, *transitũ per aliquid significat. ut* Terẽtius, *Per impluuiũ fucum factum mulieri. Refertúrque ad locum & tempus.* Per *noctem, per tramites. Aliquãdo periphrasis est* (*solius*) *quasi* (*sine alio*) *significat.* Cicero, *Reliqua per nos agemus.* Martialis, Hoc *per me didici dicere, Cæsar aue.* Cato *in re rustica,* Conterito *in mortario per se utrunque. Aliquãdo causam, uel impedimẽtũ insinuat. ut* Terẽtius, *Si fieri potest ut ne pater per me stetisse credat. id est, mea causa, uel me impediente.* Cicero *libro* X. *epistol. Et postquã de meo cursu, reipublicæ sum uoce reuocatus, nunquam per* M. Antonium *quietus fui.* Idem *libro primo epist.* Senatus *haberi ante* Calend. Febr. *per legem* Pupiam *(id quod scis) non potest. Aliter quoque sumitur, ut quũ in iureiurando obtestandóque adhibetur.* Ouidius, *Pérque nouem iuro, numina nostra, deas.* Virgilius, *Per caput hoc iuro.* Terentius, *Quod ego per hanc te dexteram oro, obtestórque. Aliquando pro* (*sub*) *quodam modo accipitur. ut* Liuius, *Per speciem uenandi urbe egressi.* Idem, *Quũ appropinquaret ianuæ rex, ut per causam aliquam in angustiis sustineret à tergo agmen. Et pro* (*in*) *paulo tamen aliter quàm suprá.* Suetonius *in* Cæsare, *Nam uisus erat per quietem matri stuprum intulisse.* Plautus *in* Menæchmis, *Nõ potuisti per tempus magis aduenire quàm nunc aduenis. Cuius contrariũ uidetur significare* (*post tempus.*) Cicero *pro* Quintio, *Ego pro te hoc consulo post tempus, & in aliena re: quoniã tu in tua re, quũ tẽpus erat, consulere es oblitus.* Item *pro* (*ad*) *uel* (*in.*) *ut* Suetonius, *At negante quodã per contumeliam facile hoc ulli fœminæ fore.* Per. Post tempus.

PROPTER, *& causæ effectrici inseruit. ut* Virgi- Propter.

lius, Te propter Libycæ gentes, Numadúmque tyranni Odere: infensi Tyrij: te propter eundem. Et (prope) uel (iuxta) significat. Idem, Propter aquæ riuum uiridi procũbit in ulua. Idem, Athesim seu propter amœnum. Terẽntius, Propter hunc assiste. Cicero in Rhetoricis, Fluuius Eurotas qui proter Lacedæmonẽ fluit. Idẽ in Pisonẽ, Mihi hic uir clarissimus qui propter te sedet.

Præter. PRAETER, aliàs exceptionem dicit. ut Horatius, Graijs ingenium, Graijs dedit ore rotundo Musa loqui, præter laudem, nullius auaris. Aliàs (contra) significat, ut Præter spẽ, præter opinionẽ, præter ætatem. Terentius, Adeón' impotenti esse animo, ut præter ciuium Morem, atque legem, & sui uoluntatẽ patris, Tamen hanc habere studeat cum summo probro? Aliàs (supra) uel (ultra.) Plinius, Præter hominem, somniare equos, canes, boues, pecora, capras, palàm est. Terẽtius, Et quia erat præter cæteras egregia forma, ac liberali. Aliàs (ante.) ut Cicero in Verrinis, Præter, oculos soli ferebant.

Post. POST, & ad rem refertur. Virgilius, Tu post carecta latebas. Et ad tempus: qua ratione illa dicta sunt (post ea) & post illa) id est, post ea tempora & illa tempora. Etiam illa (post hominum memoriam.) Cicero in Verrem, Quod nemo unquam post hominum memoriam fecit Idem pro Milone, Vnius post homines natos fortissimi uiri. id est, post id quod homines possunt meminisse, & postquam homines sunt nati.

Secundum. SECVNDVM, & pro (iuxta) uel (post) legitur. ut Seruius Sulpitius, Duo uulnera accepisse, unum in stomacho, alterum in capite secundum aurem. Aliàs

pro post.) Cicero, Proximè autem & secundum deos, homines hominibus maximè utiles esse possunt. Idem ad Atticum, Secundum te, nihil est mihi amicius solitudine. Idem ad eundem, Spem ostendis secundũ comitia. Aliàs loco pro.) ut Secundũ te litem do. Idem ad eundem, Serranus quoque horum loco sententiam rogatus, multa secundum causam nostram disputauit. Aliàs pro In,) ut Secundum quietem. Pro per) uel iuxta.) Idem ad eundem, Scribis tibi in animo esse obseruare Cæsarem: & si secundum mare ad me ire cœpisset, confestim in Samnium ad me uenturum. Et pro super.) ut Salustius in Iugurtha, Secundum ea uti deliberetis, ut è republica, &c. Aliàs imitationem quandam dicit, ut Secundum Pythagoram uiuo. Etiam Græco more pro κατὰ ponitur, ut Secundum Platonem. Quintil. Ego tamen secundùm consuetudinem sæpe dixi, dicámque, perfectum oratorem esse Ciceronem. Quod genus, aliqui per iuxta) proferunt, Iuxta Platonem, Iuxta Aristotelem. *Iuxta.*

SVPRA pro ὑπέρ, uelut opponitur Infra.) Virgilius, Olli cæruleus supra caput astitit imber. Et pro ultra.) Idem, Rara sit, an supra morem si densa requiras. Sic & uiginti supra centum dicimus. *Supra.*

RVRSVS A) & motum à loco significat. Virgil. Et iã Argiua phalanx instructis nauibus ibat A Tenedo. Et ad agentem causam refertur, ut Victus à Scipione. Et pro post) accipitur. Plinius, Virus equi à coitu statim collectum. Et pro de.) ut Terentius, A uilla mercenariũ uidi. Sic Paulus, Ab hasta Pompeia, uel à nouo castro, dicimus potius quàm De hasta Pompeia, uel de nouo castro. quãquam sic quoque loqui aliquos *A.*

inuenias, nec indoctos. Et uice (pro.) Cicero, *Vt nemo contra ciuium perditorum popularem turbulentámq; dementiam, à senatu, & à bonorum causa steterit cõstantius.* Item pro (ἕνεκα) siue (quantum ad) uidetur interdũ accipi. Idem ad Atticum, *Sumus flagitiosè imparati cum à militibus, tum à pecunia: quam quidem omnem non modò priuatam quæ in urbe est, sed etiam publicam quæ in ærario est, illi relinquimus.* Idem ad Atticum, *Qui sic inopes & ab amicis & ab existimatione sunt.* Columella, *Diem deinde, quo domituram auspiceris, liberũ à tempestatibus & religionibus matutinum eligito.* Idem de bobus, *Apenninus durissimos, omnémque difficultatem tolerantes, nec ab aspectu decoros.* pro, quantum ad milites, pecuniam, tempestates, aspectum. Et aliter, ut in tali sermone: Cæsar, *Opportuno atque occulto loco à millibus passuũ circiter duobus, Romanorum aduentum expectabant.* pro, interuallo duũm millium passuum. Idem, *Positis castris à millibus passuum quindecim, auxilia Germanorum expectare constituit.* Et (uersus.) Plinius tricesimotertio, de coticulis, *Quod à sole fuit in ijs, melius quàm quod à terra.* pro, uersus solem, & uersus terram. Et (separationem.) ut *Defendo à frigore myrtos, Abhorreo à bello.* Aliter quoque in illo Cæsaris cum similibus, *Amplitudo cornuum & figura & species multum à nostrorum boum cornibus differt. Hæc studiosè conquisita, ab labris argento circuncludunt.* pro eo quod est, à parte labrorum. Idem, *Ab Decumana porta irrũpere conantur.* Et ministerium aliquod per circuitionem explet: ut *A manu, à studijs, à commentarijs, à libellis, à rationibus:* pro ministro uel seruo qui præest studijs, commentarijs, libellis, rationibus. Sue-

tonius, Super hos, Polybium à *studijs*, Narcissum *ab epistolis*, & Palantem *à rationibus*, *quos decreto quoque senatus non præmiis modò ingentibus, sed & prætorijs quæstoriísque ornamentis ornari libenter passus est*. Synonyma huic sunt Ab & Abs: Ab. *usu tamen omnino inter se differunt, ut* Priscianus *in* Abs. *primi* Virgiliani *carminis examine præcipit.* Ait *enim*, A & Abs *uocali sequente non adhiberi*: Ab *uerò non modò uocalibus sequentibus, sed etiam consonantibus quibusdam, quæ uidelicet non malè sonent, si (ab) præcedat.* Plautus, Da *puere ab summo.* Idem, Numnam *hinc ab nobis domo est?* Cæsar *in* Commentarijs, Hoc *consilio probato ab ducibus.* Idem, Ne *id quidem* Cæsar *ab se impetrari posse.* Cicero *quoque*, Ab *tuo*, & Ab Cordilio, *ait.* Abs *uerò præcedere (Q.) ut Abs quiuis homine*: & (T,) *ut* Abs *te.* Absque *uerò pro (sine) accipitur.* Terentius, Nam *absque eo esset, rectè ego mihi uidissem.*

CVM, *comitatum significat. ut* Virgilius, -Feror *exul in altum* Cum *socijs, natóque, penatibus, & magnis dijs.* Alibi *circunstantiam instrumenti: qua ratione semper tacetur.* Cum.

DE, *significat materiam, siue* περὶ *(necesse est enim* Græcis *interdum uti) ut*, Cæsar *scripsit de* Grammatica. Et (à) uel (ex.) *ut* Terent. Liceret *discere id de me.* Idem Andr. Clamat *de uia.* Virgil. Templum *de marmore ponam.* Cicero *ad* Atticum, Emi *domum de* Crasso. Plautus *in* Pœnul. De *te quidem didici hæc omnia.* Cicero *ad* Atticum, Postea Messala *de* Pompeio *quæsiuit.* Et (propter.) Terentius, Quantum *nos amas de fidiana hac?* Et, Lætus *est de amica.* Cicero *in* Academicis, Et *nisi de uia fessus* De.

esset, continuò ad uos uenturum fuisse. Idem, *Vt primo* Punico bello Regulus *captus, quum de captiuis commutandis* Romam *missus esset.* Plaut. *in* Trucul. *Nam mihi de uento miserè condoluit caput.* Et ꝛsecundum) *uel* ꝛpro.) Virgilius, *Nanque humeris de more habilem suspenderat arcum.* Item Cicero *ad* Atticum, *Id ego ita fieri uolui, de Caij Duronij sententia, quem & amicissimum Miloni perspexeram, &c.* Idem, *Quid sentis igitur? Nihil nisi de tua sententia.* Et ꝛper.) *ut* Quintilianus *ex* Cicerone *pro* Murena, *Vigilas tu de nocte, ut tuis consultoribus respondeas.* Horatius, *Vt iugulent homines, surgunt de nocte latrones.* Cicero *ad* Quintum fratrem, *Properando etiam citius quàm si de nocte uigilassent, perueniant quò uelint.* Aliter quoque accipitur, & quasi pro ꝛquatum ad, uel quod ad.) *ut* Cicero *ad* Terentiam, *De familia quo modo placuisse amicis scribis, faciemus. id est, quod ad familiam attinet.* Terentius, *De uxore ita ut possedi, nihil mutat* Chremes.

Et pro ꝛpost.) *ut* Cæsar, *Quum de tertia uigilia* Petreius & Afranius *castra mouissent.* Idem, *De media nocte missus equitatus.* Idem, *Reliquos de media nocte proficisci iubet.*

E, & Ex. E & EX, *ad materiam referuntur.* Virgilius, *In foribus pugnam ex auro solidóque elephanto* Gangaridum *faciam.* Et ꝛpost) *uel* ꝛab) *significant.* Idem, *Tempore iam ex illo casus mihi cognitus urbis.* Et ꝛsecundum) *uel* ꝛpro,) *quo modo dicimus, Ex dignitate, ex usu, è republica, ex sententia, ex pacto.* Terent, *Hunccine erat æquum ex illius more, an illum ex huius uiuere?* Idem Eunucho, *Ad omnia hæc magis opportunus, nec magis ex usu tuo nemo est.* Cicero Acad. *Consen-*

dens nauem sapiens num comprehensum animo habet atque perceptum, se ex sententia nauigaturum? Idem Attico, Statues ut ex fide, fama, réque mea uidebitur.

Et culpam uel uitium insinuat. Cicero, E renibus laborat. Terentius, Laborat è dolore. Et (A) uel (In.) ut Cæsar, Ex uinculis causam dicere. Et Cicero, Ex tempore officium quæritur. Et (A) uel (Per.) ut Terentius in Andria, Grauida è Pamphilo est. Et (propter) ut Cecilius Plinius, In Narniensi uerò balneum etiam ex epistolis meis.

PRO & causam significat. ut Terentius, Ego te pol pro istis dictis & factis, scelus, ulciscar. Et (ante.) Salustius, Quòd nisi Catilina pro curia signum dare maturasset. Sueton. Religato pro foribus cane. Et quasi pro ratione uel modo. ut Ouidius, -Grauius Saturnia iusto, Nec pro materia fertur doluisse. Virgilius, Pro se quisque uiri. Cæsar Comment. Pro multitudine autem hominum, & pro gloria belli atque fortitudinis, angustos se fines habere arbitrabantur. Idem, Pro tempore & prore consiliū caperet. Salust. in Iugurtha, Quòd singuli pro opibus quisque quàm plurimas uxores, denas alij, alij plures habeant. Virgilius, Nunc te marmoreū pro tempore fecimus. Et (In.) ut Pro tribunali. Item, quasi in defensionem uel auxiliū significant. Virgilius, Stabant pro templo. Item, Pro curribus astant. Ouidius Trist. Mulciber in Troiam, pro Troia stabat Apollo. Terentius, Pro isto haud stares. Sic dicimus, Cicero pro Milone, Rabirio, uel Ligario. Modò ueluti loco alicuius, uel iure significat. ut Terentius, Pamphilū pro uxore habere hanc peregrinam. Idem, Hoc tibi pro seruitio debeo. Silius, Cerno equidem, nec Pro.

pro nihilo est mihi fœdera rumpi. Sic sæpe dicitur, Pro nihilo habeo, Pro nihilo duco. Terentius, Nunc hæc planè est pro noua. Plinius, Iunipero spina pro folio est. Salustius, Audacia pro muro habetur. id est, loco folij, & muri. Cauendũ tamen ne rei ueræ in hoc significato hanc præpositionem præponamus, ut si filius sis, dicat aliquis, Habeo te pro filio.

Præ. PRAE, significat (ante.) Liuius in primo, Propter Tyberim fluuium, qua præ se armentum agens nando traiecerat. Sic dicitur, Præ me fero, præ te fers: pro eo quod est, Ante me, ante te. Et (propter) uel (ob.) ut Præ nequitia Apulei, præ luxuria cuncta profuderat. Terẽtius, Misera præ amore exclusit hunc foras. Idem, Vide quàm iniquus sis præ studio, dum id efficias quod cupis, &c. Modò quasi in comparatione: Liuius de bello Macedonico, Sed quia ista præ ijs, quæ à te tuísque quotidie alia super alia facinora edũtur. Idem, Paruam Albam præ ea, quæ cõderetur, fore. Sic iungitur cum quàm. ut Plautus in Aulularia, Sed hoc etiam pulchrum est, præquam ubi sumpus petunt. Cum (ut) Terẽtius, Ludum iocúmq; dices fuisse illum alterum, præut huius rabies quæ dabit. Quanquam hæc ad cõstructionem potius. Reliquæ sunt de ijs, de quibus agere institueram, quatuor, In, sub, super, & subter. de quibus, quoniam constructionem cum significato mutant: præterea duabus alijs, quarum constructio uariat, alio loco agemus.

DE ADVERBIO.

ADVERBIVM *est pars orationis, quæ ut proprij uel appellatiui adiectiuũ, sic ipsa uerbi maximè, aliquando etiam adiectiui significationem uel determinat, ut* Rectè *facio*, Valde *grauis: uel destruit, ut* Non *scribit, non grauis. hoc etiã cum appellatiuis iungitur, ut* Non homo. *Sunt autem aduerbiorum genera multa. Nam & localia duplicia:* Interrogandi, *ut* Vbi, *unde, quò, quorsum, quà: & quæ ad ea redduntur.* **Aduerbium.** **Localia.**

Ad (*ubi*) *hic, isthic, illic, ibi, intus, foris, ubique, utrobique, passim, usquam, nusquam.* Item *supra, infra, subtus, extra, intra, quum in aduerbia migrant.* **Vbi.**

Ad (*unde*) *hinc, abhinc, pro ab hoc loco.* I*sthinc, illinc, inde, eminus, cominus, alicunde, undeunde, undequaque, undecunque, indidem, supernè, infernè.* **Vnde.**

Ad (*quò*) *huc, isthuc, illuc, eò, illò, aliquò, quoquò, quocunque, intro, foras, usque: quod absolutionem spatij tum in loco, tum in tempore significat: ut* Vsque *ad* Cordubam, *usque ad noctem.* **Quò.**

Ad (*quorsum*) *horsum, isthorsum, illorsum, prorsum, rursum, quoquouersus, quaquauersus, pessũ, sursum, deorsum.* Ad (*quà*) *hàc, isthàc, illàc, quaquà, quacunque.* Ad (*quò,*) & (*unde*) *simul, ultro, citro.* **Quorsum.** **Quà.**

Et temporis, rursus duplicia: & interrogandi, ut quando, quandiu, quandudum, quampridem, quousque, quoties: & quæ his reddũtur. Ad (*quando*) *heri, hodie, cras, pridie, postridie, perendie, nudiustertius, nudiusquartus, quintus, sextus, septimus, & deinceps.* Diu, **Temporis.** **Quando.**

noctu, interdiu, nunc, iam, nuper, aliquando, aliàs, olim, pridem, dudum: quod tum ad breuitatem temporis refertur. ut Terētius, Narro huc, quæ tu dudū narrasti mihi. Tum longitudinem. Plautus, Quàm dudū è foro aduenisti domum? Non ita dudū. Quod Prisciani etymologiæ consentit, qui dudum, quasi diu dum, dici putat. Tum pro tunc, cui etiā addatur eius redditiuum Quum. Interim, interea, sero, tempori, serius, temperius. Ouidius, Temperius cælo, modò serius incidis undis. Prius & posterius. Statim, continuò, protinus, illico, antehac, posthac, commodùm. Apuleius, Commodùm limen euaserant, & fores ad pristinum statum integræ resurgunt. (Primùm) cum aliis, quàm primum, quamprimū, ut primum. Euestigio, extēplo, actutum, repente, derepente, subitò, ocyus.

Dudum.

Tum.

Temperius.

Commodùm.

Ad (quandiu) tantisper, paulisper, aliquātisper, parumper, semper, usque pro assiduè. Ouidius, Vsque metu micuere sinus. Terentius, Vt animus in spe atque in timore usque antehac attentus fuit. AEternùm, ætatem, diu, iamdudum, iampridem, quū scilicet præsenti iungitur, ut in constructione dicetur. præterea, iamolim.

Quandiu.

Ad (quoties) sæpe, rarò, subinde, identidem, plærunque, quotidie, quotennis, in dies, nunquam, toties. Et quæ numeralia dicunt, Semel, bis, ter, quater, quinquies, sexies: & sic deinceps, millies, pluries, infinities: si modò legantur apud idoneos ueterum.

Quoties.

Ad (quousque) adhuc, etiam pro adhuc, hactenus, in diem, in horam. Quorum alterum, quasi ipsius tantùm diei ratione habita significat. Alterum, quasi unius tantùm horæ. Quintilianus, Non ut feræ, uolucres, præsentis modò cibi memores, in diem uiuunt.

Quousque.
In diem.
In horam.

Salustius, Panem in diem mercari. Cicero Philip. Haec quae in horam uiuunt, non modò de bonis ciuium, sed ne de utilitate quidem sua cogitauerunt. Ponitur (In diem) aliquando & pro in spatium unius tantùm diei. Ouidius II. Metamorphos. - Currus petit ille paternos, Inque diem alipedum ius & moderamen equorũ.

Item, In dies, In horas, quae per singulos dies, & per singulas horas, significant, sed ferè cum incremento aliquo. Itaque ferè comparatiuis, uel uerbis incrementum significantibus iuncta leguntur. Cicero, Quum id malum serperet in dies magis. Liuius, Crescente in dies multitudine. Virgilius, Gallo, cuius amor tantum mihi crescit in horas, Quantum uere nouo uiridis se subijcit alnus. Aliquando tamen cum aliis. Cecilius Plinius, Expectantem in horas. Videntur etiã haec posteriora quasi pro die & hora accipi. Plinius decimo, Cõdit in thesauros maxillarum cibũ Sphingiorũ & Satyrorum genus, inde sensim ad mandendum manibus exprimit. & quod formicis in annum solenne est, his in dies uel in horas. Huius generis sunt, aeternùm, semper, aetatem. Nec ignoro ex his multa etiam ad (quandiu) responderi posse. **In dies.** **In horas.**

Proxima his sunt, quae ordinis dicuntur: ut Inde, deinde, dehinc, deinceps, nouissimè, postremò, in primis, primum, iamprimum, inuicem, & uicissim, pro secundo loco, denique, demum, tandem, ad summam, in summa, omnino. ut Caesar de bello Gal. Sibi autem mirum uideri quid in sua Gallia, quam bello uicisset, aut Caesari, aut omnino populo Romano negotij esset. Tria tamen illa, (Denique, demum, tandem,) etiam sermonis absolutionem cum celeritate nonnunquam indicant. **Ordinis.** **Omnino.**

Virgilius, Nil nostri miserere: mori me denique cogis. Plinius Natur. hist. Ea demum sola auium non nisi uolando pascitur. Cicero, Quousque tandem abutere patientia nostra Catilina? Funguntur horum uice interdum (breuitérque.) Plinius de luscinijs, Breuitérque omnia tam paruulis in faucibus, quae tot exquisitis tibiarum tormentis ars hominum excogitauit.

Breuitérque.

Sunt & quae diuisiua uel diuidendi uocentur, ut bifariam, trifariam, multifariam, aliquotfariam.

Diuidendi.

Et interrogatiua siue interrogandi, à iam dictis diuersa, Cur, quare, quin pro cur non, quid ita, quianam pro cur, quamobrem, quemadmodū, quomodo, ecquid, quod Donato significat aliquantulúmne. Et quò pro ad quem usum uel quam utilitatem. Horatius, Quò mihi fortunam, si non conceditur uti? Et unde: ut Iuuenalis, Vnde tibi frōtem libertatémq; parentis? Praeterea quantum, & quàm pro quantum.

Alia interrogandi species. Ecquid. Quò. Vnde.

Scire licet omnia interrogandi aduerbia, cuiuscunque sint generis, non minus quàm interrogatiua nomina, infinitè usurpari posse: ut Video cur uenias. Sunt in aduerbiis & alterius generis infinita tū particularia tum uniuersalia, ut quamlibet, quātumcunq;, quātumlibet, quantumuis, & quanuis pro quantumuis.

Sunt & uocandi aduerbia, ut heus.

Vocandi.

Et respondendi, ut heu.

Respondendi.

Et negandi, ut non, haud, nequaquam, ne pro non. Terentius, Hoc modo te obsecro, ut ne credas à me allegatum hunc senem. nisi potius totum illud (ut ne) ἵνα μὴ significat. (Parum) pro non, uel non satis. Salustius, Nobis ea res pro magnitudine parum comperta.

Negandi. Parum.

Affirmatiue respondendi, Etiam, sic, ita, quidni?

Affirmatiue respondendi.

Concedentis, uel de opinione cedētis, ut Quid isthuc? Terentius, Quid isthuc, si ita animum induxti tuum? Seruio praeterea concedentis sunt Licet & Isto. Concedentis.

Affirmationis uel confirmationis, ut certe, profecto, sanè, planè, prorsus, adeò, nempe, utique, nimirum, scilicet. Cicero ad Atticum, Si taceo oppressus & captus, quo dolore esse debeo? Quo sum scilicet. Videlicet, ilicet. Et nae diphthongo scriptum: ut Terentius, Nae ista istum haud nouit. Cicero in Philippicis, Nae tu si id fecisses, melius famae, melius pudicitiae tuae cōsuluisses. Et (quidem) aliquando: ut Cicero, Aut enim nemo, quod quidem magis credo: aut si quisquam est, ille sapiens fuit. pro certe magis credo. Et (equidem) quod ideo inter haec potius conieci, quàm inter coniunctiones, quòd sensus non coniungit. Persius, Per me equidem sint omnia protinus alba. Confirmationis Scilicet. Nae. Quidem

Iurādi, ut Hercule, mehercules, Pol, aedepol, Castor, ecastor, diusfidius, mediusfidius. Iurandi.

Hortandi, ut eia, age, agite, agedum, ehodum, sodes, sultis, amabo, amabo te. Hortandi.

Prohibendi, ut ne. Prohibendi.

Optandi, ut utinam, ô si, si, si si, ut, ô. Differūt haec à uerbis optandi, quòd haec, notae uelutique nomina sint optandi: Verba rem aliquam definitam cum optandi affectu significent. Simile quiddam intelligatur in (homine) & (uno:) hoc nanque nomen est numeri: homo etiā substantiam significat, cui inclusa sit unitas. Simile notatur discrimen inter (ego) & (scribo,) & inter (age) & (scribe,) & (doctissimus) ac (ualde.) Optandi.

Exclusionis siue solitudinis, tantum, solum, tantūmodo, solummodo, duntaxat, modo, demum. Exclusionis.

Congregandi.

Congregandi, ut simul, unà, pariter, uniuersim, coniunctim. Cæsar, Huius omnis pecuniæ coniunctim ratio habetur, cum quibus aliquid confine habent. Vniuersaliter, generaliter, in uniuersum, in totum, generatim.

Negatæ solitudinis.

Et quæ negatæ solitudinis, siue ea congregandi uocare uelis, Non solùm, non tantùm, non modò, nedum.

Separandi.

Separandi, ut seorsum, segregatim, priuatim, egregiè, speciatim, nominatim. ut Cicero ad Seruium, Duo quidem nominatim rogo: primum ut siquid satis datum erit, amplius eo nomine non peti cures.

Diuersitatis.

Sunt & diuersitatis, ut aliter, secus.

Eligendi.

Eligendi, ut potius, potissimum, imo, & satius.

Qualitatis.

Qualitatis, ut doctè, pulchre, fortiter, sapienter.

Quantitatis.

Quantitatis, ut parum, minime, maxime, ad summum, summum, longissime, omnino. Columella, Ea extet minime tribus pedibus. Cicero pro Milone, Vnus aut ad summum duo inuēti sunt, qui Milonis causam non probarent. Idem ad Atticum, Scies igitur fortasse cras, summum perendie. Plinius, Pars nostra terrarum, de qua memoro, ambiēte, ut dictum est, Oceano uelut innatans, longissimè ab ortu & occasu patet. Cæsar de bello Gallico, Erat omnino in Gallia ulteriore legio una. pro ad summum. Præterea (si modò aduerbia sint, ac non potius nomina ad Græcorum imitationem per eclipsim dicta) Modicum, paululum, minimum, plurimum. Sunt & qui (ut plurimum) usurpent, sicut Græci ὡς ἔπι τὸ πλεῖστον, quod (plurimum) ueteres dixerunt.

Minime. Ad summum. Summum. Omnino.

Comparandi.

Comparandi, ut magis, minus, maxime, minime. Aliter quoque, comparationis siue collationis sunt (tam)

& (quam) tãtum, siue intantum, & quãtum. Item, quũ pro (tam) & (quam) sumũtur, (æquè) & (ac,) sed propriè in quantitate. Suetonius, Cæsari nihil æquè ac iudicis acerbitas profuit.

Intendendi, ut ualde, perquam, longe, prorsus, penitus, omnino, magnopere, impense, impendio, apprime: & aliquando, bene, male, peius, pessime, admodum, adeò pro ualde, & in primis pro ualde. Intendendi.

Remittendi, ut sensim, paulatim, pedetentim, uix, ægre. Remittendi.

Et quæ rei non planè peractæ appelles, ut penè, ferè, temere pro ferè, propemodum, & tantumnon. ut Suetonius in Tib. Tantumnon aduersis tempestatibus Rhodũ enauigauit. Et quod idem significat modonon: ut Terentius in Phormione, Senem per epistolam pellexit, modonon montes auri pollicens. Rei nõ planè peractæ.

Demonstrandi, ut en, ecce. Et aliter demonstrãdi, ut sic: ueluti quum dicimus, Sic percute, sic pronuntia. Demonstrandi.

Explanandi siue declarandi, Græci διασαφητικῶς uocant, ut Id est, Hoc est, & Siue aliquando. Cicero ad Atticum, Tum reliqua uidebimus, id est quo, & qua, & quando. Idem ad eundem, Qui dum urbem, id est patriam, amamus, dúmque rem conuẽturam putamus, ita nos gessimus ut planè interclusi captíque simus. Quintilianus, Vt Aristarchus & ætate nostra Palæmon, qui uocabulum, siue appellationem nomini subiecerunt. Explanandi. Id est.

Dubitandi, ut forsan, forsitan, fortassis, fortasse, forsit, fors. Virgilius, Quos illi fors ad pœnas ob nostra reposcent Effugia. Horatius, Dissimile hoc illi est: quia non ut forsit honorem Iure mihi inuideat quiuis, &c. Dubitandi.

Vsurpãtur hæc ubi incertum est factáne res sit, nécne. ut Horatius, *- & fortasse cupressum Scis simulare.* Terentius, Bona *fortasse.*

Euentus. Euent*us, ut fortè, fortuito, casu, forte fortuna.* V*timur his, ubi factum quid indicatur, sed fortuito.* Virgilius, Fortè *sub arguta consederat ilice* Daphnis. Terentius, Forte *fortuna affuit hic meus amicus.*

Personalia. Per*sonalia, ut mecum, tecum, secum, nobiscum, uobiscum.* Sic *dicta, quòd certas personas includant, si modò hæc aduerbia sunt: & non potius constructio præpositionis cum pronomine, quod relatio declarat: ut* Tecum *qui mihi.* Sed *fortasse fefellit grammaticos, quòd præpositio cum suo casu sæpe est ἰσοδυνάμος aduerbio.*

Per*sonalia (ut quibusdam placet) sunt meatim, tuatim, suatim, nostratim, uestratim: id est, more meo, tuo, suo, nostro, uestro.* Hor*um non admodum dissimile est humanitus.* Plinius, Vr*si autem, ut dictum est,*

Humanitus. *humanitus strati. id est, more humano: quum reliqua eius formæ significent potius id quod ea quæ* Græce *in* θεν *desinunt, ut radicitus, funditus, diuinitus, antiquitus: pro à radice, fundo, deo, antiquo.*

Similitudinis. Si*militudinis sunt, sic, ita, itidem, sicut, sicuti, & ut: quæ omnia in qualitate quempiam conferunt: sicuti* Q*uomodo &* Q*uēadmodū in ratione & modo.* Huc *pertinent & quasi, ceu, tanquam, uelut, ueluti & uti.* Sed *hæc imaginem potius exhibere* Laurentio *placet: (ut) uerò, atque (uti) generalia esse.* E*st etiam quod* Græci ἀποστατικὸν *uocant (ut) pro ὥστε, sicut in tali sermone,* Sic *studiis incumbit, ut sanitatis sit immemor.*

DE INTERIECTIONE.

INTERIECTIO est uox, quæ sub rudi incondit áque uoce affectum animi demonstrat. Hanc ideo separatam ab aduerbio Priscianus ait, quòd uidetur in sese affectum uerbi habere, & plenam motus animi significationem, etiam si uerbum non addatur, demonstrare: quod certe aduerbia non faciũt, ut quæ consistere sine uerbo, præter admodum pauca, non possunt. *Interiectio.*

Habet autem uarias species, sed maxime à grammaticis confusas. *Interiectionum species.*

Exultantis uel lætitiæ, ut euax, uah, ô. Plautus, Euax iurgio uxorẽ tandem abegi. Terentius Heauton. Vah ergo mea Antiphila. Idem, O factum bene. *Exultantis.*

Dolentis uel lugentis, ut heu, hói, hei, ô, ah. Virgilius, Heu quæ nunc tellus, inquit, quæ me æquora possunt Accipere? Idem, Hei mihi qualis erat, quantum mutatus ab illo Hectore! Terentius Eunucho, I metro. D. hoi hei. Virgilius, O dolor, atque decus magnum. Idem, Ah silice in nuda connixa reliquit. *Dolentis.*

Timentis, ut hei, atat. Terentius in Andria, Hei uereor nequid Andria apportet mali. *Timentis.*

Admirãtis, ut papæ. Terẽti⁹, Papæ, noua figura oris. *Admirantis.*

Vitantis, ut apage, apagesis. Terentius, Apagesis, egón' formidolosus? *Vitantis.*

Laudantis, ut euge. Martialis, Effectè, grauiter, cito, nequiter, euge, beate. *Laudantis.*

Vocantis sub incondita uoce, ut eho, oh, io. Terẽtius, Oh quî uocare? Ouidius, Ecquis, io syluæ, crudelius, inquit, amauit? *Vocantis.*

Silentium iniungentis.

Silentium iniungentis, ut au, st. Terentius, Au obsecro mea Pythias. Idem, Au ne comparandus hic quidem ad illum est.

Deridentis.

Deridentis, uel Ironiæ, ut hui. Terentius, Hui tam cito? Idem, Hui tu mihi illam laudas?

Ex improuiso aliquid deprehendentis.

Ex improuiso aliquid deprehendentis, ut atat. Terentius, Atat hoc illud est, hinc illæ lachrymæ. Idem, Atat data hercle mihi sunt uerba.

Ridentis.

Ridentis, ut ha ha he. Terentius Eunucho, Ha ha he, defessa iam sum misera de te ridendo.

Exclamantis.

Exclamantis, ut ô, proh, proh nefas. Lucan. Proh si remeasset in urbem. Terent. Iuppiter magne, ô scelestum atque audacem hominem. Seneca, O paupertas fœlix quæ tanto titulo locum fecit.

DE CONIVNCTIONE.

Coniunctio.

CONIVNCTIO est pars orationis, quæ clausulas in sermone aptè coniungit. Aliter, Coniunctio est pars orationis, quæ clausularum inter se connexum declarans, plurimum ad orationis claritatem confert. Aliter, Quæ tantùm habitudinem clausularum inter se in sermone definit. Et coniunctionis quidem officium hoc est: quum aduerbia, sicubi sensus iungunt, dictiones etiam respiciant, ut quæ similitudinis uocantur.

Coniunctionis multæ sunt species: uel, ut ueteres locuti sunt, potestates.

Cõpulatiuæ.

Copulatiuæ, quibus ea nectimus quæ coniuncta significare uolumus. Aliter, Quæ copulant tam uerba, quàm sensum: quales sunt, Et, que, atque, ac, quoque,

etiam, præterea, alioqui, item, itémque, cum & tum: sed ubi sequitur tum. nã ubi præcedit, aduerbia sunt temporis. Præterea Tum multiplicatum, ut Tum uesperi, tum mane. Quinetiam, sed &, supérque, insuper, adhoc, adhæc, ut quibusdam placet. Salustius, Adhoc plæraque tempora in uenando agere, leonem atque alias feras primus, aut in primus ferire. Idem, Adhæc accedebat munificentia animi, ingenij solertia. Adhoc.

(Hoc amplius) & (his amplius) pro (præterea.) Quintilianus Institutionibus, Hoc amplius, intro & intus, loci aduerbia: eo tamen intus, & introsum, solœcismi sunt. Idem, His amplius apud eundem, Nam quis te iuuenum confidentissime. (Adeò) pro (etiam.) Cicero pro Planco, Insector, posco, atque adeò flagito. (Simul) pro (&) uel (etiam.) Huc referantur & horum contraria, nec, neque, neu, néue. Cicero Lentulo, Peto à te, ne id à me, néue in hoc reo, néue in aliis quæras. Sunt autem quæ his copulantur, aliquando sensus energia, siue re uera, siue ut loquuntur, actu: ut, Virgilius legit, & idem scribit. Aliquando potestate tantùm, ut Ego lego, & tu. Siquis enim plenam constructionem faciet, duo sensus etiam re ipsa apparebunt. ut Ego lego, & tu legis. Ex his quatuor, nempe &, que, nec, neq;, quũ geminantur, suspensiuæ priore loco aptè dici possunt, quòd aliam eiusdem potestatis expectari faciant, uel affirmatiuam: Et fugit & pugnat. Vel negatiuam. Iuuenalis, Et lateri parcas, nec quantum iussit, anheles. Sunt ex his quæ explanationem quandam præcedentium inferant, sicuti διαζευκτικῶς aduerbia. ut Virgil. Manet alta mente repostum Iudicium Paridis, spretæque iniuria formæ. Quasi, népe iniuria spretæ for- Hoc amplius. Adeò. Suspensiuæ. Que.

Epexegesis. mae: uel,id est iniuria spretae formae. Grammatici Epexegesim uocant.

Discretiua. Discretiuae,quibus ea quae discreta intelligi uolumus, connectimus:ut sed,sedenim,at,ast,atqui,quidem, autem,uerò,porrò,quin pro sed,caeterùm,uerùm, uerũetiam,uerumenimuero. (Quod) cum (si) uel (nisi.) ut Iuuenalis, Quòd si uexantur leges & iura. pro uerùm si,uel at si. Terent. in Phormione, Quòd ni fuissem incogitans,ita eum expectarẽ ut par fuit. Ex his nõnullae copulatiuae leguntur:itaque etiam Prisciano & Graecis inter copulatiuas numerantur, sicuti quidem, autem, uerò. Mihi separatas esse magis placuit, & discretiuas appellari,quòd tali officio maxime fungantur,ut, Achilles quidem fortis fuit, Vlysses uerò astutus.

Quòd si.

Quòd ni.

Disiunctiua. Disiũctiuae,quibus ea iungimus,quorum alterũ,nõ utrunq;, affirmamus: quales sunt aut,uel,ue,siue,seu. Haec quoque quũ geminantur,suspensiuae priori loco dici possunt,ut Vel scribit,uel dictat.

Rationis redditiua. Rationis redditiuae sunt,quas Priscianus proprie causales uocat,quibus id quod subijcitur,rationem esse eius quod praecessit,significamus:ut nam,nanq;, enim, etenim,quòd pro quia,quo pro quia,praecipue post nõ: propterea quòd,quippe,utpote,siquidẽ,ut pro utpote.

Continuatiua. Continuatiuae sunt,quae(ut rectè definit doctissimus Theodorus)consequentiam aliquam sine subsistentia significantes, sensus coniungunt imperfectos.ut Si dies est,lux est. Aliter, Quae consequentiam omnino,essentiam sub conditione,siue ex hypothesi significant. Aliter, Quae essentiam non nisi ex pacto significant. Sunt autem hae,si,sin,nisi,ni,& aliquando quum:& siue,quum si & ue(ex quibus componi uidetur)signi-

ficationem habet.

Subcontinuatiuæ sunt, quæ consequentiam rerũ cum Subcõtinuatiua.
subsistentia significant, ut Quoniam febricitas, cales.
Eiusmodi sunt quoniã, quia, quando, quatenus. Quintilianus Instit. Quatenus huc incidimus, paulo plus
scholis demus. (Postquam) & (quum) pro postquam,
antequam, priusquam, quandiu, quoad: & quod utrũque horum significat, donec & donicum. Cato, Sed Donicum.
usque licebit uellas, donicũ in semen uideris ire. Possunt tamen multa ex his quũ postponuntur, pro rationis redditiuis accipi: ut Salutem debeo tibi, quoniã tu
me seruasti. Nec excidit, posteriora horũ inter aduerbia temporis posuisse me. Sed sunt & coniunctiones tenuissimo planè ab aduerbiis discrimine: atque haud
scio an Latinis hoc unico, quòd scilicet coniunctiones
quũ sunt, uerbum suum in subiũctiuo inferunt. Græcis facilis est discretio, ut qui ἂν δυνητικῷ adiecto coniunctiones eas faciant: ὅταν, ἐπειδὰν, πρὶν ἂν, ἕως ἂν, μέχρις ἂν dicentes.

Definitiuæ, quæ præcedentis uerbi significationem Definitiua.
determinant, ut quod Plinius ad Seruia. Gaudeo &
gratulor quòd Fusco Salinatori filiam tuam destinasti.
Cicero in Salustio, Credo quòd non omnes tui similes
incolumes in urbem uenissent.

Perfectiuæ uel absolutiuæ, quas alicui fini perfe- Perfectiuæ.
ctioníque præponimus, sunt hæ, ut, uti, & quo pro ut,
qui pro ut, ne & ut pro ne non. Terẽt. Sed uim patris ut
queas ferre. Et ut ne, pro ut nõ. Cicero pro Milone, Ope- Vt ne.
ra datur ut iudicia ne fiant. Et Prisciano interprete
(quatenus.) Horatius, -Iubeas miserum esse libenter,
Quatenus id facit. Acroni pro quandiu loci ponitur.

Dubitatiuæ.

Dubitatiuæ sunt, quas ibi adhibemus, ubi de duobus dubitamus, ut ne, an, ánne, num, nunquid, utrum, nécne. Quædam ex his & in solutionibus problematum Græco more adhibentur, quũ uel de duobus ambigimus, utrum optemus: uel non pro certo affirmamus quod attulimus, sed ad legentis iudicium referimus: ut ex interpretibus, Donatus *in* Hecyrã, Sed *reprimã me, ne ægrè quicquam ex me audiat:* Vtrum, *inquit, ægrè pro malè, an ægrè pro inuita?*

AEgrè.

Collectiuæ.

Collectiuæ, uel illatiuæ, quas etiã rationales uocat Priscianus, *sunt quibus cõsequi aliquid ea quæ proposita sunt, significamus: ut ergo, ideò, igitur, itaq;, idcirco, quare, quamobrem, quocirca, proinde, ideóque.* Et *(quod) pro (post quod) uel (quare.) ut* Terentius, *Quod te per hanc dexteram oro.* Item *(propterea) & (ea re.)* Cicero, *Ea re statim ad te Aristocritum misi.*

Quod.
Ea re.

Aduersatiuæ.

Aduersatiuæ, quibus non obstare, nec impedimento esse quod dicimus, significamus: ut etsi, quanquã, quanuis, licet, tametsi. Et *redditiuæ earundem, tamen, attamen, sed tamen.*

Epilecticæ.

Quas Græci *ἐπιλεκτικὰς uocant, quásque tum adhibemus, quum ex duobus propositis alterum præferre nos significamus: sunt Quàm, &, quum pro quàm accipiuntur, (Ac) & (Atque.)* Terentius: *Quæ sese inhonestè optauit parare hîc diuitias* Potius, *quàm in patria honestè pauper uiuere.*

Elattoticæ.

Quæ Elattoticæ Græcè *uocantur, id quod minus est concedi dignum, indicant: ut* Saltem: *&, quum pro (saltem) accipiuntur (*At, Certe, Vel.*) ut,* Ne *uel latum digitum cessit.*

Expletiuæ.

Sunt & quas expletiuas ueteres dixere, tales scili-

cæt tum demum meritò censendæ, quæ additæ uel detractæ nihilo plus aut minus efficiunt, ut (enim) in (atenim) & (sedenim) & (enimuero,) quum inchoat clausulam. Cicero ad Quintum fratrem, Atenim inter hos ipsos existunt graues controuersiæ. Virgilius, Sedenim Troiano à sanguine duci Audierat. Terentius, Enimuero Daue nihil est loci segnitiæ, neque socordiæ. Idem in Adelphis, Enim non sinã. Et (nam) aliquando. Virgilius in Georg. Nam quis te iuuenum confidentissime nostras Iussit adire domos?

THOMAE LINACRI ANGLI DE emẽdata structura lib. II. siue De partiũ enallage.

ET DE octo quidem orationis partibus, earúmque speciebus, quatenus nimirum ad constructionis rationem potissimum attinent, hactenus dictum esto. Superest, quoniam eædem ab authoribus uariè confunduntur, & aliæ pro aliis usurpantur (Græci generaliter Enallagen, priuatim Antimerian uocant) ut de hac quoque aliquid dicamus: prius tamen admonitis qui legent, ne quicquid hic ab authoribus usurpatum asseretur, licere sibi utcunque putent, si modò ueteribus, quos sibi imitandos proponunt, similes esse in dicendo student. Quis enim id speret, qui quod illi quauis necessitate, interdum uerò humano lapsu, dum aliò fortasse fuêre intenti, uel etiam incuria, semel aut iterum, in summa rarissimè admiserunt, promiscuè & familiariter utitur? imò uerò sit dissimillimus necesse est. Declarant id facilè qui talia maximè affectant, ut docti alioqui, sed iudicio

corruptissimo, ne dicam infœlici: quos tamen ab aliis intelligi, quàm à me nominari malo. Sed illuc reuertor, Sicuti quod passim legis, securus reponas: ita quod rarum aut infrequens est, non nisi quatenus usurpatum ab aliis est, sequendum censeo. ita enim perpetuò rarũ manserit. Hoc mihi pro multis locis, quorum est commune, dicendum fuit, nec scio an alibi opportunius. Fit ergo Antimeria, siue partium Enallage, quatuor modis. Nam aut declinabilis pars ponitur pro non declinabili: aut non declinabilis pro declinabili: aut declinabilis pro declinabili: aut non declinabilis pro non declinabili.

PRIMVM GENVS.

Nomẽ pro præpositione.

IN PRIMO genere nomen præpositionis loco ponitur, ut secundum pro κατ. Quintilianus, Secundum consuetudinem. Et loco aduerbij, adiectiuum quidem, ut recens pro recenter. Virgilius, Sole recens orto, aut noctem ducentibus astris. Talia sunt, Toruum clamat, sublime uolat, magnum stridens. pro recenter, toruè, sublimiter, ualde. Præterea nõnulli datiui in o, ut certò, sedulò, optatò, auspicatò, pseudulò, falsò, uerò: pro certè, sedulè, optatè, auspicatè, pseudulè, falsè, uerè. Postremum autem horum, id est (uerò) ut Hermolaus refert, modò pro aduerbio confirmandi, siue, ut idem uult, consentiendi: ut Ego uerò maneo. Cicero, Ego uerò Serui uellem, ut scribis, in meo grauissimo casu affuisses: Vbi, quid si pro ἔγωγε Græco accipi dicas? Accipitur Donato & pro particula quæ ironiam iuuet, ut Egregiam uerò laudem, & spolia ampla refertis Túque púerque tuus.

Adiectiuum pro aduerbio.

Verò.

Modò pro coniunctione, ut quum (quidem) eam præcedit. Præterea ut expletiua uel ornatiua est: ut Terentius, *Id uerò est quod ego puto mihi palmarium me reperisse.* Vbi ait Donatus, *Nisi ornatiuum esset, nihil significaret.* Idem *&* pro *interiectione stomachantis accipi ait in illo* Eunuchi, *Moue uerò ocyus te nutrix.*

Appellatiuum uerò pro aduerbio, ut Nec *uox hominem sonat. pro eo quod est, humaniter.* Et, *Bacchanalia uiuunt, pro bacchanaliter. Quanquam hoc genus per illos ablatiuos, more uel ritu: uel etiam eiusmodi uerba, qualia sunt, exhibet, repræsentat, præfert, interpretari licet: sic, Sonat ritu uel more hominis: uel* Re*præsentat, uel præfert hominem: quemadmodum* Vir*gilius locutus uidetur in decimo,* Frons *hominem præfert.* Item *(quid) pro (quorsum,) uel (ad quid.)* Vir*gilius, Quid tibi odorato referam sudantia ligno Balsamaque, & baccas semper frondentis acanthi? Quid nemora* AEthiopum *molli canentia lana?* Idem, *Quid maiora sequar?* Et *(nullus) pro (non.)* Cicero, *Philotimus non modo nullus uenit, sed ne per literas quidem, aut per nuntium certiorem fecit me quid egerit.* Idem, *Quærit ex proximo uicino, num feriæ quædam piscatorum essent, quòd eos nullos uideret.* Et Terentius, *Si non quæret, nullus dixeris.* Et *nomen pro interiectione, ut (malum) in illo* Terentij, *Qui, malum, alij?*

Appellatiuū pro aduerbio.

Quid.

Nullus pro non.

Nomen pro interiectione.

Et nomen, siue pronomen pro coniunctione, ut (Idē) pro (etiam) authore Laurentio. Cicero, *Est huic coniuncta beneficentia, quam eandem uel benignitatem, uel liberalitatem appellare licet.* Quintilianus, *Si*

Pronomē pro cōiunctione.

Idem.

causam ueneficij dicat adultera, non Marci Catonis damnata iudicio uidetur, qui nullam adulteram, non eandem esse ueneficam dixit. Columella, *Nullum enim temere uidemus locum, qui modò pigrum contineat humorem, non eundem uel nigri uel cinerei coloris.*

Pronomen pro aduerbio.

Et pronomen uel prouocabulum pro aduerbio, ut (hîc) quum in loco: & hòc, eò, illò, quò, quum ad locum significant: & (quà) siue per locum significet, siue pro

Quà pro partim

partim accipiatur. ut Cicero ad Quintum fratrem, *Ita omnia conuestiuit hedera, quà basim uillæ, quà intercolumnia ambulationis.* Plinius ad Marcum, *Mediũ tempus distentum impeditúmq; quà officiis maximis, quà amicitia principum egisse.*

Quòd.

(Quòd) quoque pro (cur) uel (quamobrem) in illa dicendi figura, cum similibus, qualis est Virgilij in Bucol. *Si ad uitulam spectes, nihil est quòd pocula laudes.* Cicero Terentiæ, *In uiam quòd te des hoc tempore, nihil est.* Idem, *Credo ego uos mirari, &c. quid sit quòd ego potissimum surrexerim.* Plaut. in Aulularia, *Iam ad te reuertor: nam est quòd te uisam.*

Prouocabulum uel pronomen pro coniunctione.

Et pronomen uel prouocabulum pro coniunctione, ut (quò) pro (quia:) & (eò) pro (propterea.) Terentius, *Nõ pol quò quenquam plus amem, aut plus diligam, eò feci.* Cæsar in Commentariis, *His Cæsar ita respondit, eò sibi minus dubitationis dari, quòd eas res quas legati Heluetij commemorassent, memoria teneret.*

Quòd.

Et (quòd) pro (quia.) Cicero ad Atticum, *Quòd scribis de Hermathena, per mihi gratum est ornamentum Academiæ proprium meæ: quòd & Hermes commune omnium & Minerua singulare est insigne eius gymnasij. Secundo enim loco (quòd) pro (quia) legitur.* Idem, *Vtinam illum diem uideam, quum tibi agam*

gratias quòd me uiuere cœgisti. Et pro (*sed uerùm*) *uel* (*at,*) *quo modo ferè cum* (*si*) *uel* (*nisi*) *iungitur.* Terentius in Phormione, *Quòd si tibi res sit cum lenone quocum mihi.* Idem, *Quòd ni fuissem incogitans.* Virgilius, *Quòd nisi & assiduis terram insectabere rastris.* Et pro (*quare*) *uel* (*itaque.*) Terentius, *Quòd te per hanc dexteram oro.* Nec me præterit, Donatũ per Eclipsim præpositionis (*post*) *huiusmodi loca interpretari.* Accipitur etiam & pro quadam tantũmodo continuatione, siue connexione, quoties (*utinam*) *adiunctũ habet.* Cicero Terẽtiæ, *Quum scribo ad uos, aut uestra lego, conficior lachrymis, sic ut ferre non possim: quòd utinã minus uitæ cupidus fuissem, certè nihil, aut non multum in uita mali uidissemus.* Terentius, *Rogitas, qui mihi tam audacis facinoris conscius sis? Quòd utinam ne Phormioni id suadere in mentem incidisset.* Quasi, *atque utinam, uel utinam autem fuissem: & atque utinam, uel utinam autem ne incidisset.* Et pro (ὅτι) διαβεβαιωτικῶς, *ut in talibus,* Scio *quòd scribis, uel scribis.* Et pro καθότι uel καθόσον, *siue quatenus.* Terentius, *Hæc omnia confingam, quod erit mihi bonum atque commodum.* Cicero Attico, *Nunc uerò censeo, quod commodo tuo facere poteris, uenias ad id tempus quod scribis.* Plautus in Menæchmis, *Non ædepol ego te, quod sciam, unquam ante hunc diem uidi.* Id est, quantum. Terentius, *Túne has pepulisti fores? Non equidem istas, quod sciam.* Idem, *Prodidisti te, atque illam miseram, & gnatum, quod quidem in te fuit.* pro *quantũ quidem in te fuit: nisi potius Græcum illud significari putas,* τὸ σὸν μέρος. Cicero Terentiæ, *Tu uelim, quod cum cõmodo ualetudinis tuæ fiat, quàm lon-*

gissime poteris, obuiam nobis properes. id est quantum. Quintilianus, *Ego, quod consuetudo obtinuerit, scribendum quidque iudico, quo modo sonat. pro quoad, uel quatenus.* In illo enim cum similibus ubique prouocabuli naturam seruat, κατ' ἀναλογίαν πλάσεως. Terentius, *Sed siquid sit, quod mea opera opus sit, aut tu plus uides, quàm ego, manebo. uidetur enim* (quod,) *pro* (in quo) *positum.*

Verbũ uel sensus pro aduerbio.

Secundo loco.

Et uerbũ, uel potiꝰ sensus pro aduerbio, ut *Amabo, & amabote, sodes, sis, sultis.* Cicero Attico, *Sed amabote nihil incõmodo ualetudinis tuæ feceris.* Itẽ (Secũdo loco) pro (deinde.) Cic. Lentulo, *Facile secũdo loco me cõsolatur recordatio meorũ temporũ, quorũ imaginẽ uideo in tuis rebus.* Non enim præcessit primùm, aut primo loco.

Verbum pro cõiunctione.

Et uerbum pro coniunctione, ut (licet) & (licebit,) quum pro (quamuis) leguntur. Martialis,

Tu Cæsar uel nocte ueni, sint astra licebit,
Non deerit populo, te ueniente, dies.

Participium pro aduerbio.

Et participium pro aduerbio, ut libens pro libenter. Plautus, *Duorũ labori hominum parsissem libens.* Terentius, *Ego uerò ac lubens.* Virgil -*at bellua Lernæ Horrendum stridens.* pro horrende. Et participiũ uel participiale nomen pro interiectione. ut in illo, *Nauibus infandum amissis.*

Participiale pro interiectione.

SECVNDVM GENVS.

SECVNDVM genus, quo indeclinabile pro declinabili poni diximus, ex his spectandũ est. Præpositio pro uerbo legitur, sed Græco more, ut *Nec fuga iam super ulla.* pro superest. Et pro participio, ut *O mihi sola mei super Astyanactis imago.* pro περιοῦσα.

Præpositio pro uerbo.

Aduerbium pro nomine adiectiuo. Terentius, Sic *uita erat*. Idem, *Est dijs gratia quum ita est ut uolo.* In *his (sic) & (ita) pro (talis) accipiuntur.* Idem, *Atque hæc perinde sunt, ut illius animus est, qui ea possidet.* Cornel. Balb. & C. Oppius Ciceroni, *Nedum hominum humilium, ut nos sumus, sed etiam amplissimorum uirorũ consilia.* Hic *pro (talia) & (qualia) & (quales,) ponuntur (perinde, ita) & (ut.)* Terẽtius, *Vtut erat, mansum tamen oportuit.* Vbi *(utut) pro (qualiscunque) ponitur. (Quàm) præterea ponitur pro (quantum,) ut alibi dicemus. Iam alia non pauca pro nominibus posita legas.* Terentius in Phormione, *Vt bene sit tibi.* Idem, *Alijs quia desit quod ament, ægrè est.* Virgilius, *Terrorum & fraudis abunde est.* Martialis, *Ohe iam satis est, ohe libelle.* In *his enim, bene, ægrè, abunde, & satis, pro nominatiuis nominum sunt posita.* Pridie *quoque & postridie, & ante, cum præpositionibus subijciuntur. ut* Cicero *ad* Atticum, *De* Quinto *fratre nuntij nobis tristes, nec uarij uenerant ex ante diem* Non. *Iunij usque ad pridie* Calendas. Idem *alibi,* Ibi *uolo esse usque ad pridie* Calendas Maias. Plinius, *Coitus à delphini exortu, ad pridie* Nonas *Ianuarij.* Item *(partim) pro (quidam,) ut* Partim *hominum uenerunt, pro, pars hominum. id est, quidam homines: sic enim interpretatur* Gellius. Et, *Cum partim hominum, pro, cum quibusdam hominibus.* Et Cato *ex eodem,* Ibi *pro scorto fuit, surrectũ è conuiuio cum partim illorum.* Et Quintus Claudius, *quem tamen insolentius usum hac particula* Gellius *ait.* Ego *tamen arbitror* Claudium *lingua sui temporis non incommodè usum.*

Aduerbium pro nomine.

Vtut.

Pridie.

Postridie.

Partim.

Eius uerba ex XXXIII. *Annal. hæc affert,* Sed *idcirco me fecisse, quod utrum negligentia partim magistratuum, an auaritia, an calamitate populi* Romani *euenisse dicam, nescio.* Non *dissimili ratione mihi tria illa* (*amplius. plus, minus*) *quæ in aduerbia trãsierũt, pro cõparatiuis nominibus usurpari uidentur.* Q*uod ex subiectis authorum exemplis, eruditis uiris æstimandum relinquimus.* Certè Lod. Viues, *alterum lumen literarum exoriens, non improbat.* Plinius X, Plus *uicena quina oua incubanda subijci uetant. id est plura quàm uicena, ut ego interpretor.* Idem, Torrentes *uerò amplius centum. id est, plures quàm centum.* Idem, In*cubãt totidem dies, nunquã plus ternos.* Liuius, Hostiũ *pl⁹ mille cæsi,* Romanorũ *minus mille. pro plures quàm ternos, plures quàm mille, & pauciores quàm mille.* Idẽ, Victi *amplius ducẽtis cecidere. pro plures.* Cælius Ciceroni, Amplius *quadraginta diebus mãsit. id est, pluribus quàm quadraginta.* Aulus Hircius, Amplius *duorũ millium terga uerterunt. ubi etiam subdendus ablatiuus* (*numero,*) *ut sit, plures numero duorum millium.* Cæsar, Vna *ex parte leuiter accliuis aditus in latitudinem non amplius ducentorum pedum relinquebatur. pro, non amplior spatio ducẽtorũ pedum.* Q*uæ nunc subijciam, aliter sunt curãda, quum tamen non incommodè huc referantur.* Cæsar, A *millibus passuũ minus duobus castra posuerunt. id est, à paucioribus passibus, quàm duobus millibus.* Non *enim à paucioribus millibus quàm duobus, accipiendum.* Liuius, Am*plius sex millia hominum capta. pro, plures quàm sex millia hominum capti. ut sit in illo* (*amplius*) Enal*lage partis pro parte: in* (*capta*) Enallage *generis pro ge-*

Amplius. Plus. Minus. Lod. Viues.

nere. In illo uerò (plus millies audiui) *non pro nomine accipitur illud plus, sed pro aduerbio (sæpius.)* Non *admodum dissimili ab his ratione leguntur duæ præpositiones (supra) & (intra.)* Liuius de II. *bel.* Punico, Supra.
Carthaginensiũ *sociorúmque cæsa eo die supra millia* Intra.
uiginti. pro, plures quàm uiginti millia cæsi. ut uel subaudiatur (quàm:) & (supra) ponatur pro plures: præterea (cæsa) pro (cæsi:) uel præpositio cum suo casu, loco sit nominatiui, sicut in illo aduerbium cum appendice, Amplius *numero duorum millium terga uerterunt.* Item Plinius *(ut corrigit & interpretatur fœlicissimus in utroque genere* Budæus) Huius *uillam in-* Budæus.
tra quàm modicam, quadragies piscinæ uenierunt. pro minorem quàm modicam. (Infra) *uerò & (su-* Infra.
pra) quũ aduerbiãtur, pro aduerbijs comparatiui gra- Supra.
dus (inferius) & (superius.) Cicero, Stomachi *autem partes, quæ sunt infra quàm cibus deuoratur, dilatantur: & arteria aspera ostium habet adiunctum linguæ radicibus, paulo suprà quàm ad linguam stomachus adnectitur. pro, inferius quàm ubi, & superius quàm ubi. Est enim eiusmodi subaudiendum aduerbium.* Aliter *quoque uicem appellatiuorum supplēt aduerbia. ut in his:* Persius, Hesternũ *cras abijt.* Idem, Euge *tuum & belle.* Martialis, Audieris *quum grande* σοφῶς. Nisi *quis proxima hæc* ὀελχῶς *accipi dicat: qua ratione uox quælibet pro nomine accipi potest.*

Et uice pronominis, ut Hinc *illæ lachrymæ.* Virgilius, Huc *delecta uirũm sortiti corpora furtim. pro in hunc equum.* Idem, Huc *se prouecti deserto in littore condunt.* Et *loco prouocabuli, sed ad tempus relati:* Cicero Attico, Tuas X. *Calend. accepi literas, quibus o-* Aduerbiũ uice pronominis. Aduerbiũ loco prouocabuli.

mnia consilia differs in id tempus, quũ scierimus quod actum sit. (*Quum*) *pro quo.* Virgil. *En erit unquam ille dies mihi, quum liceat tua dicere facta?* Cicero ad Atticum, *Vtinam illum diem videã, quum tibi gratias agam, quòd me uiuere coegisti.* pro quo die. Et loco pronocabuli cum praepositione. Virgil. *Genus unde Latinũ.* pro à quo. Terent. *E praedonibus, unde eã emerat.* pro à quibus. Cicero, *En crimen, en causa cur regem fugitiuus, dominum seruus accuset.* Hic (*cur*) propter quam significat. Varro de re rustica, *Loca calida prope areã faciunt, quò succedant homines.* pro in quae. Hoc genere Enallages ueteres passim libenter uti uidentur.

Quum.

Cur.

Coniunctio pro nomine. Virgilius VI, *-illius ergô Venimus, & magnos Herebi tranauimus amnes.* Sisenna, ut Gellius citat, *Milites ut lex Calphurnia concesserat, uirtutis ergô ciuitate donati.* pro illius causa, & uirtutis causa. Item loco pronominis cum praepositione. Cicero Terentiae, *Est autem in officio adhuc Orpheus, praeterea magnopere nemo caeterorum seruorum.* Idem pro Cn. Pompeio, *Eundem ab hostibus metui, praeterea neminem.* Vtrobique (*praeterea*) pro praeter eum ponitur. Cicero Seruio Sulpitio, *A me uerò ita diligitur, ut tibi uni concedam, praeterea nemini.* id est, praeter te.

Coniunctio pro nomine.

Ergô.

Coniunctio loco pronominis cum praepositione.

Praeterea.

TERTIVM GENVS.

TERTIVM *genus in quo scilicet declinabilium partium alia ponitur pro alia, ex his uideatur.* Nomen ponitur pro participio, ut prudens, pro prouidens. Plinius, *Ille contrà urinam spargit prudens hanc quoque leoni exitialem.* Ita & Gna-

Nomen pro participio.

Prudens.

rus se peti, apud eundem legitur, pro sciens. Et apud Virgilium (sibila) pro (sibilantia,) ut Sibila lambebant, linguis uibrantibus ora. Et apud eundem corusca, pro coruscantia. ut in Georg. Corusca fulmina molitur dextera.

Pronomen loco nominis. Suus. Pronomen loco nominis, ut suus pro proprius. Virgilius, Sunt hîc etiam sua præmia laudi. Terentius, Suus cuique mos est. Plinius de mulis, Sed esse id animal ibi sui generis. Sic dicimus, Et suus est Homeri mos. Et (Is) pro (talis) uel (tantus.) ut Virgilius, Non ea uis animo. (Eo) quoque & (quo,) similiter (hoc) & (quo) sæpissime pro (tanto) & (quanto) legimus. ut in illis, Eo magis, eo minus. Hoc magis, hoc minus. Quo magis, quo minus. ut Cæsar in Comment. Eo grauius ferre, quo minus merito populi Romani accidisset. Tale est illud Ciceronis ad Appium, Equidem pro eo quanti te feci, quicquid feceris approbabo.

Verbum pro nomine. Rursus uerbum pro nomine, ut suprà est dictum. Ouidius, Sæpe uale dicto rursus sum multa locutus. Persius, Scire tuum nihil est, nisi te scire hoc sciat alter. Idem, Et nostrum illud uiuere triste. Martialis, Velle tuum nolo Dindyme, nolle uolo.

Participiū pro nomine. Participium pro nomine. Salust. Alieni appetens, sui profusus. Ars enim non recusat appetitor & profusor. Aliter quoque pro nomine accipitur participiū, Participium pro uerbo. ut alibi diximus. Et pro uerbo. Salust. Prius quàm incipias, consulto: & ubi consulueris, maturè facto opus est. pro consuli & fieri, ut Priscianus interpretatur. Terentius, Ita facto opus est. Idem in Hecyra, In arcem transcurso opus est. Vbi tamen Donatus pro trāscurrere

interpretatur. Sed *poteſt & pro tranſcurri accipi*. In *illis autẽ*, Volo *datum*, Factum *oportuit,infinitum* (*eſſe*) *ſubauditur*. Suntque *infiniti præterita, ut quibus etiam perfectio ſignificatur,non ſolùm actio.*

QVARTVM GENVS.

Præpoſitio pro aduerbio.

RELIQVVM *eſt quartũ genus,ubi ſcilicet indeclinabile pro indeclinabili ponitur, quod ex his ſpectetur.* Præpoſitio *pro aduerbio.* (Abſq;.) *ut* Terẽtius, Quàm *fortunatus ſum cæteris rebus,abſq; hæc una foret.id eſt* χωρὶς, *uel ſeorſum, uel ſecus.* (Antè.) Virg. Antè *leues ergo paſcẽtur in æthere cerui.pro* (prius.) (Circa.) Cic. Attico, Noſtrã *ambulationẽ & laconicũ,eáq; quæ circa ſint,uelim quũ poteris inuiſas.* (Circiter.) Caſſius Hemina ex Gellio, Lapidẽ *quadratũ circiter in media area iũctum candelis.* Cic. Attic. Verùm *hæc in* Arpinati *ad ſextum circiter* Idus Maias *non defleamus,ne & opera, & oleũ philologiæ noſtræ perierit: ſed conferamus tranquillo animo.* (Circum.) Virgil. Anna *uides toto properari littore circum.* (Contrà.) Idem, Et Veneris *contrà ſic filius orſus.* Vbi (inuicem) *ſignificat, authore* Donato. (Coràm.) Idem, -*Coràm quem quæritis adſum.* (Clàm.) Idem, Clàm *ferro incautũ ſuperat.* (Extrà.) Perſius, Pinge *duos angues: pueri, locus eſt ſacer, extrà* Meĳte. Quintil. Sint *extrà licet uſus bellici, tranſeamus,quòd* Archimedes *obſidionem* Syracuſarũ *in lõgius traxit.* (Iuxta.) Saluſt. *in* Iugurth. Hyemẽ *atque æſtatem iuxtà pati. pro* (æquè:) *quo* Terentius *ſimiliter utitur*, Noui *æquè omnia tecum*. Columel.

Nec nimis iuxtà satæ fruges. ❡Ponè.) Virgil. *-pars cætera pontum* Ponè *legit*. Et *ponè sequens*, pro *à tergo*, uel *post tergum*. ❡Propè.) Terent. *Propè adest*, *quú alieno more uiuendum est mihi*. Hæc tamen duo, accentu distinguuntur à præpositione. ❡Pòst.) Virgil. *Pòst mihi non simili pœna commissa luetis*. pro *postea*. ❡Palàm.) Terent. *Sin falsum*, *aut uanum*, *aut fictum est*, *continuò palàm est*. ❡Præ.) Idem, *I præ*, *sequar*. ❡Suprà.) Salust. *Pauca suprà repetam*. ❡Secundum.) Plautus Amphitryone, *I tu secúdum*, *sequar*. ❡Subter.) Virgilius, *-subter (mirabile dictu) Tot linguæ*. Plaut. *Hinc atque hinc*, *super subtérque premor angustijs*. ❡Super.) Virgil. *-satis una supérque Vidimus excidia*. ❡Secus.) Cic. Attico, *Quintus frater purgat se mihi per literas*, *& affirmat nihil à se cuiquam de te secus esse dictum*. pro *malè* uel *inimicè*. ❡Vltrà.) *Nil ultrà facies*. ❡Vsque) quum præpositioni adiungitur, ut *Vsque sub obscurum noctis*, *Vsque ex Æthiopia*. Secus.

Et præpositio pro coniunctione. Salustius, *Præter rerum capitalium condemnatis*. Hic ❡præter) si rectè scribitur (nam aliter scriptum hodie reperitur) pro præterquam accipitur, quæ etiam à Donato inter coniunctiones numeratur, copulátque illud ❡condemnatis) cum datiuo, qui præcedit ❡multitudini). Priscianus eo loco pro ❡sine) accipit, & ablatiuo coniungit, quod ab alio fortassis, sed perperam notatum accepit. Alioqui nec mirum magnopere est, inter tot quærenda æstimandáque, lapsum in tantilla re fuisse, ut mihi quoque obiter in tot tricis caueam. Cæterum pro ❡præterquam) uel ❡nisi) utitur Varro de re rustica, dicens, *Præter si aliter nequeas*. Præpositio pro coniunctione.

Aduerbium pro præpositione.
Aduerbium pro coniunctione.

Aduerbium pro præpositione. ut Virgilius, T*ale intus templo diuû m patriáque* Latinus Sede *sedens.* Sed *hoc σολοικοφανὲς est: in prosa uerò* Quintiliano *authore solœcismus.* Et *pro cóiunctione, ut quæ congregandi sunt, præsertim geminata pro copulatiuis.* Quintil. *Simul ut pleniori obsequio demererer amantissimos mei: simul ne uulgarem uiam ingressus, alienis demum uestigijs insisterem.* Virg. V*nà ingens* Periphas, *& equorũ agitator* Achillis Armiger Automedon, *unà omnis* Scyria *pubes* Succedunt *tecto.* Item (Q*uum*)

Quum.

pro (postquam.) Plaut *in* Trucul. I*am biennium est quum meum esse ille cœpit.* Et *pro copulatiua (&.)* Virgil. *Vix hæc ediderat, quum effusis imbribus atra* Tempestas *sine fine furit.* Liuius *de bello* Punico, Dies *haud multi interœsserāt, quum legati uenerunt. pro & atra tempestas & legati.* Cic. *de* Orat. Vix *annus interœsserat ab hoc sermone cohortationis meæ, quũ iste accusauit* Caium Norbanũ. *pro & iste.* Et (Simul) *pro*

Simul.

(postquã) siue aduerbiũ est, siue cõiunctio. Ouid. Nam *simul aspexit, dicta acceptáque salute.* Idem, Nã *simul exta deo data sunt, licet omnia fari.* Cæsar, Nostri *simul in arido cõstiterunt, suis omnibus consecutis in hostes impetum fecerunt.* Et (*ut*) *pro (postquam.)* Virgil.

Vt.

Vulgi *quæ uox ut uenit ad aures.* Frequẽter *præterea usurpatur (*Vbi*) pro (postquã.) ut* Virgil. *Ille ubi nascentem maculis uariauerit orbem.* Terent. Vbi *ea causa, quamobrem hæc faciunt erit adẽpta, desinent.* Statim, Protinus, *&* Cõtinuò, *subiecta negationi, quasi pro (ideo) accipi* Laurentio *placet.* Quintilianus, Neque *id statim legenti persuasum sit omnia quæ omnes authores dixerunt, utique esse perfecta.* Idem, Non *autem ut*

Vbi.

Statim.
Protinus.
Continuò.

quicquid præcipuè necessariū est, sic ad efficiēdū oratorem maximi protinus erit momenti. Cicero, At si illæ seditiones saluti huic ciuitati fuissent, non continuò siquis motus populi factus esset, id Caio Norbano in nefario crimine & fraude capitali esse ponendum. Simili modo in interrogatione. Quintilianus, Cōtinuóne si ille stultè cogitauit, nobis stultè dicendum est?

Coniunctio pro aduerbio, ut (atque) pro (statim) authoribus Festo & Gellio. ut in illo Virgilij in Georg. Atque illum in præceps prono rapit alueus amni. Item (&,) pro εἶτα Græco. Cicero Attico, Vide quàm turpi leto pereamus, & dubitari potest quin ille seu uictus, seu uictor redierit, cædem facturus sit. Virgilius, & quisquam numen Iunonis adoret Præterea? aut supplex aris imponat honorem? (Etiam) quoque pro sic, uel ita, legitur. Cicero pro Roscio, Si non, quomodo tabulas conficis? Si etiam, quamobrem quum cætera nomina in ordinem referebas, hoc nomē triennio amplius, quod erat in primis magnum, in aduersarijs relinquebas? (Item) quoque pro sic, uel ita, legitur. Cicero de diuinat. Qui magis anguibus quàm lacertis, quàm muribus? quia sunt hæc quotidiana, angues non item. (Sed) pro Imo. Plautus, Habet gladium, sed duos. id est, imo duos.

Coniunctio pro aduerbio.
Atque.
Et.
Etiam.
Item.
Sed.

LATISSIME etiam patet ea Enallages pars, quæ per species partium inter se fit. Cuius nunc per singulas orationis partes exempla subiiciemus.

Specierū nominis Enallage.

In nomine igitur, propria pro suis possessiuis, poetis nonnunquam usurpantur. ut Virgilius, Et Dardana suscitat arma. pro Dardania. Idem, Laticémque

Propria pro suis possessiuis.

Lyæum. pro Lyæium, ut Seruius rectè notauit. Horatius, Vos ô Pompilius sanguis.

Proprium pro adiectiuo.

Et proprium pro adiectiuo, ut Tullius eloquio, uiribus Milo. Significatur enim, magnus eloquio, ualens uiribus, uel eiusmodi aliquid.

Appellatiuũ pro partitiuo.

Item appellatiuum pro partitiuo, ut pars pro alij. Salustius, Pars ingenium, alij corpus exercebant.

Absolutum pro comparatiuo.

Absolutum pro comparatiuo. Terentius, Paulo qui est homo tolerabilis, scortari crebrò non uult. pro tolerabilior. Cicero Attico, (si rectè scriptum est) Vt non solùm gloriosis consilijs utamur, sed etiam paulo salubribus. Sic legi uidetur & (duplicia) pro duplo plura. Columel. Vt ab ijs arcendus, ita cohortandus est ad instrumentorum ferramentorúmque curam, ut duplicia quàm numerus seruorum exigit, refecta & reposita custodiat.

Duplicia.

Comparatiuum pro absoluto.

Rursus comparatiuum pro absoluto, ut Quintilianus affirmat dicens, Vtimur uulgò comparatiuis pro absolutis, ut quũ se quis infirmiorẽ esse dixerit. Veteres Grammatici ferè omnes, minus aliquid per comparatiuum, quàm per ipsum positiuum, aliquãdo significari uolunt. Et Theodorus apud Græcos, ueluti castigatius aliquid per comparatiuum aliquando significari ait. Sed nonnulla ueterum Grammaticorum exempla rectè reijcit Valla. Sicubi tamen ita per se positum comparatiuum significet, maximè id in Quintiliani exemplo cum similibus uidebitur. Nam omnino diuersum aliquid significare uidetur, qui se infirmiorem dicit, quàm qui se infirmum: alioqui cur potius illo, quàm hoc utitur? Accedit quòd comparatiua sic posita, secundam transitionem, id est, ablatiuum

mensuræ recipere possunt, quales sunt aliquanto, multo, paulo. ut Terentius, Siqua est habitior paulo, pugilem esse aiunt. quod planè positiuum non facit: quo minus eiusmodi comparatiuum pro ipso prorsus positiuo accipi uidetur, sed in sua ipsius ui mitigata per aliquam subauditionem subsistere: ut qui se infirmiorem dicit, quàm iusta ualetudo postulet, subaudiat: &, siqua est habitior paulo, quàm mediocris status exigit, intelligat. Leguntur tamen comparatiua tria pro suis absolutis: Superior pro præcedenti, etiam si proximè præcessit. Posterior pro sequente, etiam si continenter succedit. Plures pro multi. Cicero, Quũ sint duo genera decertandi, unum per disceptationem, alterum per uim: cúmque illud sit propriũ hominis, hoc belluarum: confugiendum est ad posterius, si uti non licet superiore. Idem, Quemadmodum officia ducerentur ab honestate, atque ab omni genere uirtutis, satis explicatum arbitror libro superiore. De (plures) pro (multi) passim legas exẽpla. Non ignorandũ, superlatiua subinde absolutè, id est sine prima sua transitione legi, cum aliàs, ut Quanquam mihi semper frequens conspectus uester multo iucundissimus, hic autem locus ad agendũ amplissimus, ad dicendũ ornatissimus est uisus. tum uel maximè, cum (quàm) intendendi aduerbium præ se positum habent: quippe ita nec genitiuum superlatiui debitum, nec ea in quæ eiusmodi genitiuus solui solet, admittunt. non enim quàm doctissimus omnium, quisquam dixerit, sed absolutè, quàm doctissimus.

Tria cõparatiua pro suis absolutis. Superior. Posterior. Plures.

Accipitur comparatiuum pro contrario positiui cum (minus:) ut in illo Phormionis, Quàm iniquè comparatum est, hi qui minus habent, ut semper aliquid ad-

Comparatiuũ pro cõtrario positiui cum minus.

dant ditioribus. hoc est, minus pauperibus, ut Donatus interpretatur. Qua ratione illud cum similibus interpretandum uidetur, Mare Põticum est dulcius cæteris maribus. id est, minus amarum. Et illud Curtij, Mare Caspium dulcius cæteris, ingentis magnitudinis serpentes alit.

Comparatiuum pro superlatiuo.

Comparatiuum pro superlatiuo, ut idem Curtius, (si rectè scriptum est) Duo maiora omnium nauigia submersa sunt.

Superlatiuum pro absoluto.

Superlatiuum pro absoluto, sed ubi eius absolutum non est nomen. Terentius, Quem ego infra infimos omnes puto homines. Idem, Tu scis post illa, quàm intimum habeam te.

Primus.

Superlatiuũ (primus) pro eius comparatiuo prior. Cicero ad Seruium, Duo quidem à te nominatim rogo. Primùm ut siquid satis datum, amplius eo nomine non peti cures. Suet. Aug. Ad modum pristinum splendorem redegit, duabus lectionibus. Prima, ipsorum arbitratu, quo uir uirum legit. Secunda, suo & Agrippæ. Colum. Ab æquinoctio primo, quod mense Martio circa octauum Calend. Aprilis in octaua parte Arietis conficitur. Vult enim comparatiuus potius partiri duo: Superlatiuus tria uel plura.

Diuisiua pro cardinalibus.

Diuisiua siue distributiua pro cardinalibus, maxime apud poetas, & in singulari numero. ut Virgilius, Gurgite septeno rapidus mare summouet amnis. pro septem gurgitibus. Leguntur sic & apud oratores, sed raro. Plinius in XXVI, Prodigiosa sunt quæ circa hoc tradit Theophrastus, author alioqui grauis. Septuageno coitu durare libidinem tactu herbæ, cuius nomen speciémque non posuit. pro septuaginta coitibus.

In plurali uerò tum apud oratores, tum poetas sæpe. ut Virgilius, *Tot lecti proceres bis denis nauibus ibant. pro bis decē.* Idē, *Per duodena regit mundi sol aureus astra. pro duodecim.* Idem, *Bis quinos silet ille dies. pro bis quinque.* Et, *Bis denis Phrygium conscendi nauibus æquor. pro bis decem.* Cicero, (*ut Seruius citat*) *Binos habebam, iubeo promi utrosque. Cum hoc postremo, duo alia* (*duplices*) & (*gemini*) *in usu conueniunt: quippe quæ nonnunquam pro* (*duo*) & (*ambo*) *legantur.* Virgilius, *-Et duplices tendens ad sydera palmas.* Idem, *Agnouit prolem ambiguam geminósque parētes. Sed redeamus ad diuisiuorum in plurali pro cardinalibus apud oratores usum, apud quos uidetur promiscuus.* Plinius de Mausoleo, *Patet ab Austro & Septētrione sexagenos ternos pedes.* Idem alibi, *Aristolochia uel agaricon obolis ternis ex aqua calida. pro obolis tribus. ut* Idem in eodem, *Pota tribus obolis sanguinis excreationes.* Idem, *Viuunt Laconici annis denis, fœmina duodenis: cætera genera quindecim annis, aliquādo uiginti. pro quindenis & uigenis.* Idem, *Pauo à trimatu parit primo anno unum aut alterum ouum, sequenti quaterna. pro singula aut bina.* Duplices. Gemini.

Cardinalia pro ordinalibus. ut Cicero ad Terentiam, *De naui exeuntibus nobis, Achastus cum literis præsto fuit, uno & uigesimo die.* Idem de Senectute, *Qui uno & octogesimo anno scribens, mortuus est.* In *his enim* (*uno*) *pro* (*primo*) *positum uidetur, féreque ita legas, non aliter. Ordinalia pro cardinalibus.* Iuuenalis, *Sexta ceruice feratur. pro sex ceruicibus.* Item *pro his, quibus multiplicatio significatur.* Plinius in XVIII, *Nascitur qualicunque solo cum centesimo gra-* Cardinalia pro ordinalibus. Ordinalia pro cardinalibus.

no: ipsúmque pro lætamine est. pro centuplo grano. Varro de re rust. *Vt ex eodem semine alibi cum decimo redeat, alibi cum quintodecimo, ut in* Hetruria *& locis aliquot in* Italia. In Sybaritana *dicunt etiam cum centesimo redire solitum.*

Certus numerus pro incerto. *Accipitur & certus numerus pro incerto. ut* Virgilius, *O térque quatérque beati.* Et Cicero, *Sexcẽta possum decreta proferre.* Et Terentius, *Sexcentas perinde potius scribito dicas. Ibi enim* (ter) *&* (quater) *pro sæpe: In his, sexcenta & sexcentas, pro multa & multas.*

Partitiuũ pro numerali. *Item partitiuum pro numerali, aliàs cardinali.* Cicero *pro* Cluentio, *Qui quum ad unum iam & alterum diem desyderaretur. Totum enim illud* (unum *& alterum,*) *pro duobus est accipiendum.* Idem Attico, *Quid enim est tantum in uno aut altero die. pro uno aut duobus. Aliàs ordinali.* Idem Philipp. *secunda,* Proximo, *altero, tertio, denique reliquis consecutis diebus. pro secundo, tertio.* Idem *pro* Cornificio, *Liberalibus literas accepi tuas, quas mihi* Cornificius *altero & uigesimo die, ut dicebat, reddidit.* Liuius *ab urbe cond. Anno trigesimo altero, quàm* Roma *condita erat.* Idẽ *de bello* Macedonico, *Altera die quàm à* Brun *dusio soluit.*

Vterque. Et (uterque) *loco collectiui.* Salust. *Vterque graues inimicitias cum illo exercebát.* Horat. *Missi magnis de rebus uterque Legati.*

Quidam. (Quidam) *pro aliquis. ut in* Georgicis, *Et quidã seros hyberni ad luminis ignes Peruigilat.* Cicero de Orat. *Habes enim meum de* Oratore Brute *iudicium, quod aut sequêre, si probaueris: aut tuo stabis, si aliud quoddam est tuum.*

Contrà (aliquis) pro quidam. ut in illo Ouidij, *Atque aliquis de dijs non tristibus optat Sic fieri turpis.* Itē (*aliquis*) *pro quiuis uel quicunque.* Terēt. *Olim isthuc, olim quū ita animum induxti tuum, hoc quod cuperes aliquo pacto efficiundum. pro quouis uel quocunque pacto.* *Post negationem uerò sæpe transit in uniuersale,* Laurentio *authore: ut* Non *uidit me aliquis. pro, nemo me uidit.* Aliquis. Aliquis pro quiuis, uelquicūque.

Item (*quis*) *pro aliquis, idque honeste, ubi has particulas si, siue, nisi, quo pro quanto, quum, & aliud, statim sequitur: ut* Siquis, *siue quis, nisi quis, quo quis, quum quis, aliud quid: quorum exempla passim inuenias.* Quis.

Et (*quisquam*) *pro quiuis.* Cicero *ad* Terentiam, Nisi *uos fortiores cognoscerē, quàm quēquam uirum.* Pro *quemuis uirum.* Quisquam.

Et *pro collectiuo. ut* Plautus, Neque *nostrū quisquam sensimus quum peperit.* Quisquam pro collectiuo.

Et (*quicunque*) *pro quiuis.* Quintilianus, *Næ ego illud quidē* Aposiopesin *semper uoco, in quo res quæcūque relinquitur intelligenda.* Quicunque.

Item (*qui*) *pro quis.* Virgilius, *Qui nunc concursus ad amnem?* Cicero, *Qui concursus ex oppidis finitimis undique?* Liuius, *Qui finis erit discordiarū?* Item (*qui*) *pro qualis, uel quantus: sicut (is) pro talis uel tantus.* Ouidius, *Hæc ego dum stulte meditor, quæ uestra libido est.* Qui pro quis.

Et (*quo*) *pro quanto, præsertim ante comparatiua.* Terentius, *Memini uidere, quo æquior sum* Pamphilo, *si se illam in somnis, quàm illum amplecti maluit.* Quo pro quāto.

Item (*nemo*) *pro ullus.* Cicero Dolabellæ, *Contingit enim tibi, quod haud scio an nemini, ut summa seue-* Nemo pro ullus.

ritas animaduersionis non modò non inuidiosa, sed etiam popularis esset.

Eius generis, pro eiusmodi.

Item (*Eius generis*) pro *eiusmodi*. Plinius nat. hist. *Purpuræ, muriçes, eius denique generis uere pariunt.*

Præterea quæ patronymicorum Græcorum forma ducuntur à locis, pro possessiuis usurpata subinde legas. Virgilius, *Sicelides Musæ paulo maiora canamus.* Ouidius, *Quid mihi cum Lesbo? Sicelis esse uolo.*

Hesternus & crastinus.

Hesternus & Crastinus, pro pridianus & postridianus. ut Virgilius, *-nunquam te crastina fallet Hora.* pro *postridiana*. Terentius, *Quo pacto ex iure hesterno panem atrum uorent.*

Specierum pronominis Enallage.

EX *pronominibus demonstratiuum sæpe apud authores accipitur pro possessiuo.* Plautus, *Duorum labori bonunum parsissem libēs, mei te rogandi, & tui respōdendi mihi.* Rectum enim esset, *meo & tuo*. Terentius, *Cuium puerum hic apposuisti? Vestri. Cuius uestri? Pamphili.* ubi (*uestri*) pro possessiuo, uel certè primitiuo *uestrum* positum est: sicuti *nostri*, pro primitiuo *nostrum*.

Reciprocum primitiuum pro relatiuo.

Reciprocum primitiuum pro relatiuo. ut in illo Terentij, *Orat te, si se amas, hera, ut ad se uenias.* Iustin. *Trecentos exules, iudices rectoréśque ciuitati dedit: apud quos quū potentissimi quique rei eius ipsius crimi nis postularentur, quòd per iniuriam se in exilium exegissent.* In priori enim exemplo uidetur illud *se*, in (*si se amas*) pro *eam* uel *ipsam* positum, ut ex sententia ritè ordinata magis apparet, sic, *Hera te orat, ut ad se uenias, si se amas.* pro, *si eam amas.* Sic enim locutus uidetur Cæsar in Comment. *Ei legationi Ariouistus respondit, Si quid ipsi à Cæsare opus esset, sese ad eum*

uenturum fuisse. Si quid ille à se uelit, illum ad se uenire oportere. In Iustini exemplo, (se) pro eos uel ipsos, ut inspicienti liquet. In illo quoque Martialis, de Pantagatho, Sis licet inde sibi tellus placata leuisque, Artificis leuior non potes esse manu. Quis non uidet (sibi) pro (illi) positum? Cæterum in prioribus exemplis æstimetur num utroque modo loqui liceat. — *Sibi pro illi.*

Reciprocum possessiuum pro relatiuis tertiæ personæ. Cicero ad Octauiũ, Cur aut ingratus crudeliter, aut immemor beneficij sui scelerate circunscribis senatum? pro beneficij eius. Terentius in Hecyra, Mater quod suasit sua, adolescens mulier fecit, mirandúmne id est? Et Virgilius, Tum breuiter Barcen nutricem affata Sichæi: Nanque suam patria antiqua cinis ater habebat. In quibus (suam) & (sua) pro (eius) Donatus notat. Et Ouidius in Heroid. Respice Laerten ut iam sua lumina condas. pro (eius lumina.) Et Plinius, Vinea si macruerit, sarmenta sua comburito. Hæc tamen, ut Solœcophane uitanda censeo. — *Reciprocum possessiuum pro relatiuis.*

Rursus possessiuum pro primitiuo. Terent. Vt facile scires desyderio id fieri tuo. Vbi (tui) potius poscit sensus, & Donatus ita censet. Idem, Nam negligentia tua atque odio id fecit tuo. pro tui. — *Possessiuum pro primitiuo.*

IN VERBI etiam speciebus nõn minor permutatio est: ubi & actiuum pro neutro legas absoluto, siue ipso passiuo. Virgilius, Sistunt amnes, terræque dehiscunt. Sistunt enim pro stant accipitur, uel sistuntur. Plinius, Vbi cum aliis iunxere, gignunt. Varro ex Gellio, In priori uerbo graues prosodiæ, quæ fuere, manent, reliquæ mutant. Sic & Corn. Cel. de tempest. Pessimæ, quæ uariant maxime. Virgil. — *Verbi specierum Enallage.*

-Et iã nox humida cælo Præcipitat. Idem, Ingeminãt austri & densissimus imber. Terẽt. At illa si iã lauerit, mihi mitia. Idẽ, Quæ res tibi uortat male. pro mutãtur, uariãtur, præcipitatur, ingeminantur, lota sit, & uertatur: nisi in ambob' his generib', eclipsim potius pronominis (se) dicas. ut sit, Præcipitat se, ingeminant se, lauerit se, uortat se, præterea sistũt se, iũxere se. Quã interpretationẽ secutus est Seru' dicens, Accingũt operi, pro accingunt se operi. Quo modo uerbũ (probo) sæpe legitur, ad eundem modum & (nubo) usurpatum uidetur: quòd quæ tradita marito erat, se nubebat, hoc est uelabat. Quam rationẽ non aduertentes, passiuum putarunt: quum tamen non recipiat pro agente ablatiuũ cum præpositione, sed datiuum ἀπολυτικῶς. Terent. Qui ex te auditum aiebant, filiam meam nubere gnato tuo. In illis quoque, Perfregit brachium, uulnerauit pedem, per actiuum intelligitur passiuum: nempe perfractum est ei brachium, uulneratus est ei pes.

Nubo.

Et absolutum pro actiuo, ut Ardebat Alexim, pro amabat, ut Priscianus interpretatur. Idem in Bucol. Et mutata suos requierunt flumina cursus. Idem in VII, Diues inaccessos ubi solis filia lucos Assiduo resonat cãtu. Terent. Vnà omnes foras se proruunt. Vbi ait Donatus, Neutrale pro actiuo positum. Virgilius, Et spumas salis ære ruebant. hoc tamen fit per detractionem præpositionis (è) ab (eruebant.)

Absolutum pro actiuo.

Passiuum pro actiuo, sed rarius. Virgilius, Bellantur Amazones armis. Idem, Expoliãtur eos, & corpora nuda relinquunt. pro expoliant. Idem, Et placidum paci nutritor oliuam. pro nutrito. Sed hæc antiquitatem redolent: apud quam uidetur singulis actiuis datum esse

Passiuum pro actiuo.

suum medium, siue commune, sicut apud Græcos.

Diuersum omnino ab his genus est, quum nomen & uerbum pro uerbo περιφραστικῶς *ponuntur, frequentissimum apud authores genus, maxime tamen à nobis hîc propter constructionis rationem notatum, quæ minus clare nonnunquam sub hoc genere perspicitur.* Transit *enim aliquando in infinitos uerborum modos, ut in illis.* Cicero pro lege Manil. *Equitibus* Romanis *honestissimis uiris afferuntur quotidie literæ, quorum magnæ, &c.* Bithyniæ, *quæ nũc uestra prouincia est, uicos exustos esse complures.* Idem, Misit *ad me puerũ, se ad me uenire.* Plinius *uicesimo,* Varro, *quæ sale aut aceto pista est arefactáq;, uermiculis non infestari, author est.* Et Ouidius, Signa *dedi uenisse deum.* Et Cicero *ad* Varronem, In *spem uenio, aduentum tuum appropinquare.* In *his,* Afferũtur *literæ, pro* (nuntiatur.) Misit *puerum, pro* (nuntiauit.) Author *est, pro* (affirmat.) Signa *dedi, pro* (significaui.) In *spem uenio, pro* (spero) *posita sunt.* Talia *quoque sunt,* Do *fidem, pro* (iuro *uel confirmo) ut* Donatus *exponit.* Stat *sententia, pro* (placet.) Et *metũ capio, pro* (metuo.) Suetonius, Quos *metus ceperat, nihil non ausurum eum in summo magistratu.* Huc *reducantur & illa,* Compertum *habeo, exploratum habeo: pro comperi & exploraui.* Huc *etiam referas & honestas huiusmodi periphrases,* Oratum *uelim, pro orem.* Missum *facio,* Effectum *dabo.* Terentius, Missa *isthæc faciamus.* Idem, Quin *iam effectũ dabo. pro mittamus & efficiã.* In *omnibus tamen his uidetur perfectius & absolutius aliquid per participia significari.* Aliquãdo *in infinitas particulas cum uerbis subiunctiuis, ut in talibus.* Terentius, Nunc *quam*

Nomen & uerbum pro uerbo.

rē uitio dent, quæso animum aduertite. Vbi (animum aduertite) pro (aduertite) uel (intelligite) est positū, ne duo accusatiui ad uerbū (aduertite) qui un⁹ satisfacit, referātur. Est enim sensus infinitæ particulæ semper loco accusatiui. Virgilius, Denique quid uesper serus uehat, unde serenus, &c. Sol tibi signa dabit. Subijciūt sibi eiusmodi periphrases & alias particulas, ut in talibus. Cicero Attico, Vt alicui des negotiū, qui quærat. Idē, Si puero negotium dederis ut quærat. Est quādo aduerbiū & uerbū pro uerbo sumūtur. Terētius, Alijs quia defit quod amēt, ægre est: tibi quia superest, dolet.

Est etiā ubi interiectio ex duab' partib⁹ pro uerbo accipitur. ut in illo Ciceronis, Me miserū, te ista uirtute, fide, probitate, in tantas ærūnas propter me incidisse. pro miseret, uel uehemēter dolet. Et in illo eiusdem, O tempora, fore quum dubitet Curtius consulatum petere.

Specierum participii Enallage.
Actiuum pro passiuo.

NEC min⁹ inter participij species Enallagen reperias. Nam & actiuū ponitur pro passiuo. ut Iustinus, Ille plaustrū, quo uehēti, regnum delatum fuerat, in templo Iouis positum maiestati consecrauit regiæ. Sic & Gellius, Qui ornarent introire solitos equo uehētes. pro uecto & uectos. Sic uector pro uecto ponitur. Sic etiā dicitur Euidēs, pro eo quod aperte uidetur & intelligitur. Et indulgentior & indulgētissimus, pro eo nonnūquā cui indulgetur. Et horrentia Martis Arma. pro horrenda positum uidetur.

Euidens.
Indulgentior.

Passiua pro actiuis.

Et contrà, passiua pro actiuis, sicut quæ à Laurentio notantur, Circunspectus, consyderatus, inconsyderatus, disertus, cautus, tutus, argutus, falsus, contentus, tacitus, profusus, scitus, discretus, complacitus, inueteratus, iuratus, excretus, exoletus, adultus, defectus, ignotus. Nā

tamen hæc omnia ubique sumuntur actiue. Sed quædam interdum passiue. Cautus, ut Cicero, Quo res mulieri esset cautior. Tutus, ut Tutus à periculo. Falsus, Terent. Falsus es animi. Tacitus, Virgil. Quis te magne Cato tacitum, aut te Cosse relinquat? Ignotus uel frequentius, Virgilius, Ipse ignotus egens. Cautus.

Ponitur & passiuum participium pro actiuo. In Synecdoche non rarò. Horatius, Læuo suspensi loculos, tabulámque lacerto. Virgilius, Tum breuiter Dido uultum demissa profatur. Ouidius, Siue aliqua est oculos in me deiecta modestos. Non incommode tamen talia per ablatiuum in consequẽtia interpretere, Suspẽsis loculis, demisso uultu, deiectis oculis, præsertim cum pro aoristis, siue indefinitis Græcorum actiuis, posita uideantur: quæ per eiusmodi ablatiuum commodissime interpretamur. Passiuum participiũ pro actiuo.

DE ALTERIVS pro altera præpositionum abusu, quas alioqui in species distinguere non satis fuit promptum, dictum suprà est. Quare nunc de aduerbiis dicendum, in quibus nonnunquam notatur Enallage, ut quũ ea quæ loci, pro iis quæ temporis sunt, ponuntur. Quod tamen contrà non fit, ut Priscianus monet. Terentius, Hîc ego illum contempsi præ me. Idem, Ibi homo cœpit me obsecrare, ut sibi liceret discere id de me. In quibus exemplis (hic) & (ibi) pro tunc accipit Comicus. Quinetiam appellatio ipsa (loci,) pro tempore sæpe legitur. Terentius, Atque alia multa, quæ nunc non est narrandi locus. pro eo quod est, narrandi tempus. Ad quem modum etiam (numeri) appellationem pro rhythmo ponit Virgilius, Et numeros memini, si uerba tenerem. In aduerbiis Enallage. Hic. Ibi. Locus. Numeri.

Aduerbia qualitatis pro aduerbiis intendendi.

Aduerbia qualitatis pro aduerbiis intendendi, ut bene, male, peius, pro ualde & ualdius. Cicero, Habetis orationem bene longam. Terent. Male mulctabo illã. Cicero, Addebat etiam id quod ad rem pertinere credebat, scriptores illos male mulctatos. Idem, Quo neminẽ ueterani peius oderunt. Ouidius, Questáque peius amo.

Nõ duntaxat.

Ponitur & (non dúntaxat) pro non solum. Liuius in XLVI, Nec animũ nobis dúntaxat fidelem ac bonum præstitit, sed omnibus interfuit bellis quæ gessistis. Paulus, Quũ tutor non rebus dúntaxat, sed etiam moribus præponatur. Rarus tamen est hic abusus.

Nequicquam.

Et (nequicquam) pro non. Catullus, Ruffe mihi frustra nequicquam credite amice. Persius, Nequicquam fundo suspiret nummus in imo.

Qua pro quacũque.

Præterea (qua) pro quacunque. Ouidius, Nunc mihi qua totum Nereus circunsonat orbem, Perdendum est mortale genus. Idem, Qua terra patet, fera regnat Erynnis. Idem, Qua latam Nereus cærulus ambit humum.

Interim.

Et (interim) pro aliquando. Quintilianus, Et interim excusantur hæc uitia.

Olim.

Item (olim) pro aliquando. Horatius,
-ut pueris olim dant crustula blandi Doctores.

Tãquã pro sicut.

Item (tanquam) pro sicut. Terentius, Tanquam philosophorũ habent disciplinæ ex ipsis uocabula. Plinius IX, Vt tanquam in uictu, frugum noscitur ratio: sic omnes, qui istis gaudent, præmia uitæ suæ calleant.

Ne pro non.

Item (ne) pro non. Cicero, Ne sim saluus, si aliter scribo ac sentio. Idem, Misi ad te exemplum, ut si minus placeret, ne remitteres.

Aduerbium temporis pro aduerbio solitudinis (*modò*) *pro tantum*. Terentius, *Scis te mihi sæpe pollicitum esse*, Cherea, *aliquid inueni modò quod ames*. Quintilianus, *Veteres enim, quorum fuerunt* Aristoteles *&* Theodectes, *uerba modò & nomina, & coniunctiones tradiderunt*.

Aduerbiũ tẽporis pro aduerbio solitudinis.

Adeò, tam, perinde, & ita pro ualde. Terentius, *Iuuenem adeò nobilẽ*. Plinius, *A pluuijs serenitatem non perinde certam*. Quintilianus, *Videlicet ut corpora infantiũ, nec casus, quo in terram toties deferuntur, tam grauiter affligit, nec illa per manus & genua reptatio*. (*Ita*) *uerò præsertim post negationem*. Cicero, *Nec ita multo post edictum* Bruti *affertur &* Cassij. Quintilianus, *Nec res est ita magni temporis ac laboris*.

Adeò, tã, perinde, & ita.

IN *coniunctionibus uerò uel frequentius* Enallagem *uideas. Statim in ipsis copulatiuis*.

In coniunct. Enallage.

(*Que*) *pro etiam*. ut Plinius XXXV, *Ab hoc eodem factum* Herculem, *qui hodiéque materiæ nomen in urbe retinet*.

Que pro etiam.

Et (*quoque*) *pro etiam, uel ut* Seruius *exponit, pro similiter: ut* Tu *quoq; littoribus nostris* AEneia *nutrix*.

Quoque.

Item copulatiua pro disiunctiua. ut Virgilius, *Aut pelago* Danaûm *insidias suspectáque dona* Præcipitare *iubet, subiectisque urere flãmmis. pro aut subiectis*.

Copulatiua pro disiunctiua.

Et disiunctiua pro copulatiua, ut (*uel*) *pro etiã*. Terentius, *Vel rex semper maximas mihi agebat*.

Disiunctiua pro copulatiua.

Rursus copulatiuæ pro rationis redditiuis. Virgilius, *Audieras, & fama fuit. pro nã, uel quia fama fuit*. *Similiter in illo* Quintiliani, *Has primum audiet puer: harum uerba effingere imitando conabitur. Et natura tenacissimi sumus eorum, quæ rudibus annis percepi-*

Copulatiuæ pro rationis redditiuis.

mus. pro nam, uel quia. Et in illo Ouidij, *Nil aliud Vestam quàm purã intellige flãmam: Natáque de flamma corpora nulla uides. pro nata enim.* Nec aliter in illo Ciceronis, *Non solùm nobis nati sumus: ortúsque nostri partem sibi patria uendicat. pro ortus enim.*

Copulatiuæ pro electiuis. Copulatiuæ pro electiuis, ut (atque) & (ac) pro (quàm.) Terentius, *Néue aliorsum, atque ego feci, acceperit.* Sed de ijs in constructione plenius.

Neque. (Neque) pro (& nõ) diuisis. Terentius in Phormione, *Neque eum æquum ait facere.* Sed hoc Græcũ est.

At pro saltem. Item (at) pro saltem. Cicero pro L. Flacco, *Si non propinquitatis, at ætatis suæ: si non hominis, at humanitatis rationem haberet.*

Nam pro autem. (Nam) pro autem, uel simili discretiua. ut Cicero in Salustiũ, *Nam quòd in uxorẽ & filiam meã tam petulanter inuectus es.* Nõ ignorandũ hãc & ingressum tantũ rei aliquãdo significare. ut Terẽtius, *Eo pacto & gnati uitã, & consiliũ meũ cognosces, & quid facere in hac re te uelim. Nã is postquã excessit ex ephebis, &c.*

Nisi pro quàm. (Nisi) pro quàm. Salust. *Nihil aliud se fatigãdo, nisi odium quærere.* Terẽtius, *Nihil uolo aliud nisi Philumenam.* Cicero, *Cura igitur nihil aliud nisi ut ualeas.* Idem, *Quid est aliud Gigantum more bellare cum dijs, nisi naturæ repugnare?* Rectum enim in his omnibus uidetur, si (quàm) loco (nisi) ponas.

Vt non. Non est admonitu alienũ & quòd (ut non) pro nisi uel quin honesta uarietate accipitur. Cicero pro lege Manil. *Nõ enim possunt una in ciuitate multi rem atque fortunas amittere, ut non plures secum in eandem trahant calamitatem.*

An pro siue. Videtur quoque & (An) pro (siue) accipi in illo Li-

uij in primo, Eò ex *finitimis populis turba omnis ſine diſcrimine,liber an ſeruus eſſet,auida rerum nouarũ perfugit. niſi in genitiuo totum illud* (*liber an ſeruus eſſet*) *ſub appellatiuo illo* (*diſcrimine*) *intelligas.*

Item una illa (*ſiue*) *pro duabus* (*ſi*) *&* (*uel.*) Cicero Attico, Et Hilarum *ſuum libertum ueniſſe à* Sexto *cum literis ad conſules,ſiue quo alio nomine ſint. pro,uel ſi quo alio nomine ſint.* Siue pro ſi & uel.

(Vt) *quoque pro* (*quòd*) Priſciano *authore legitur in tali figura, qualis eſt* Terentij Phorm. *Si eſt ô patrue, culpam ut* Antipho *in ſe admiſerit, non cauſam dico.* Et Plin. X V I I I, *Neque eſt ut putemus ignorari ea ab animalibus, quæ quidem quæ præparauerint contra ſerpentium dimicationem, quæ poſt prælium ad medendum excogitarent,indicauimus.* Vt pro quòd.

Sunt & aliæ rationes, ſed ad tropon potius referendæ,quales ſunt, quum (*triſtis*) *pro ſimili triſti accipitur. ut* Terentius, *Accipio triſtis,terram intuens modeſte.* Et (*turbatus*) *pro ſimilis turbato.* Virgilius, *Nanque ut conſpectu in medio turbatus inermus.* Simile *eſt quum* (*dicimus*) *&* (*loquimur*) *pro dicere & loqui ſolemus, uſurpamus.* Et *quum ſpeciali utimur pro generali. ut* Ouidius, *Iuppiter è terra genitam mentitur. ubi* (*mentitur*) *pro* (*dicit*) *poſitũ eſt.* Idem, *Iuſſit & extendi campos, ſubſidere ualles. ubi* (*extendi*) *&* (*ſubſidere*) *pro* (*fieri*) *poſita ſunt.* Hæc *autem* Enallages *ratio, eſt* Græcis *familiariſſima. & interpretes ipſius ignaros nonnunquã torquet.* Præterea *quum factum pro dicto ponitur. ut* Virgilius *in* Bucol. *Paſiphaen niuei ſolatur amore iuuenci. pro canit, ut ſic dicam, ſolatam, uel adiungit ſolatam.* Rurſum, *Tum Phaethontiadas*

musco circundat amaræ Corticis, atque solo proceras erigit alnos. Vbi circundat & erigit, pro canit circundatas & erectas. Non aliena ab his sunt talia, quali Plinius utitur, Tertium molybdænā in plumbo dicendam. Intelligitur enim in tractatione uel capite de plumbo.

THOMAE LINACRI ANGLI *de emendata structura Liber tertius, siue de constructione Nominis & Pronominis.*

A C DE Enallage tum partium ipsarum generalium, tum quæ sub his comprehensa sunt, generum, hactenus dictum esto. Deinceps de ipsa partiū inter se emendata structura, quæ etiam

Constructio. constructio dicitur, agamus. Est igitur cōstructio, debita partium orationis inter se cōpositio, sicuti recta grāmatices ratio exigit. Porrò recta grammatices ratio ea est, qua ueterum probatissimi plurimum, cum loquē do tum scribendo sunt usi. Hanc, quum admodū sit uaria, diuisisse in genera, sicuti in alijs artibus fieri solet, ut docendi compendio plurimum cōducet, ita fateor uereri me, ne à proprio artis fini nonnullos retardet, dū huc auocati, curiosius ista quàm ex usu sit, disquirent. cuiusmodi uitio utilissimas saluberrimásque artes ad garrulitatem uerbáque propemodum redisse scimus. Sed quum mea culpa nō erit, si quod ago, peruersa ingenia in aliam partem, atque ego destinaui, rapiant: & simul sperem uertendū mihi uitio non esse, si aliarū artium scriptores imitatus, breuitate dilucidita téque

(quam apta generũ distinctio maxime profectò præstat) fœlicioribus ingeniis consulam, tentabo confusam constructionis laxitatẽ in certa genera diducere. Quod tamen si minus apte præstitero, quisquis ad publicam utilitatem id corriget, huic tantum aberit, ut ueluti correptori succenseam, ut etiam tanquam adiutori debere me sim professurus.

Sunt ergo constructionis duo prima genera. Alterũ, cui nec deest quippiam, nec redũdat, nec loco suo abest, nec immutatur. quod nõ immeritò Iustum appelletur. Alterum contrà, cui deest aliquid, uel redũdat, uel loco suo abest, uel immutatur, non tamen sine summorũ in Romana lingua uirorum exemplo, quod figuratum dici potest. Horum quoniã utrunque tractare seorsum statuimus, prius in duplex rursus genus diducimus. Alterũ, quod ex personæ ratione totum pendet, quam ab argumento prosopicen appelles. Alterũ, quod personæ discrimen non agnoscit. Duo prima genera cõstructionis.

Personam hoc loco generaliter appello, quicquid rationem exhibet alicuius ut subsistentis, uel uocati, uel agentis, uel patientis: uel cui accedit decedítue quippiã, uel causæ, uel loci, uel temporis, uel instrumenti, uel denique quod casus alicuius propriam rationem præfert. uocetúrque (si non displicet) hæc, Constructionis persona: sicuti altera, quæ ab hac est diuersa, sermonis: nempe quæ loquitur ad quam sermo dirigitur, de qua sermo habetur. Persona.

Proximum genus, quod personæ differentiam non agnoscit, rursus in duas scinditur species. Vnam, quæ non declinata Syncategoremata recipit, unde & Syncategorematicen non incõmodè dixeris. Voco generatim

Syncategoremata. *Syncategoremata, quae nec solidũ quippiam significant, nec in oratione nisi cum alijs iuncta consistunt.* Quod *genus sunt non declinatae partes omnes, & ex declinatis interrogatiua, & partitiua, & particularia, & uniuersalia nomina, & quaedam etiam pronomina. alteram, quae in uocibus duntaxat pro linguae* Romanae *proprietate iungendis tota uersatur.* Haec *in delectu & ordine tota cõsistit.* Delectu, *ut quũ superlatiuis* (quisque) *potius subijcis, quàm* (omnis.) Ordine, *quum dicas,* Quam *urbem statuo, potius quàm,* Vrbem *quam statuo.* Videturque *haec reliquorum generum communis, quinetiam cum figurato interdum se communicare:* Itaque *nec certo aliquo loco à nobis, sed sparsim, prout occasio eius erit, tractabitur.* Vocetur *autem (si placet)* Latina, *quoniam* Latinae *linguae sit propria.*

Omnibus *his generibus illud primum commune est, quòd in uocibus, non in rebus, eorum congruentia spectatur.* Neque *enim si indicata muliere dixeris,* Hic *me caedit, incongrua statim partium constructio arguitur, nisi mulieris uocabulum cum pronomine subaudias.* Qua *ratione rectum soloecismum committi nemo neget.* Si *enim uiri uocabulum subaudias, ad constructionis certè congruentiam nihil desyderatur: rebus tamen uocabula parum rectè reddideris.* Verùm *id genus in* Barbarismum *potius cadit.* Similis *adhibenda & in talibus discretio est,* Siquis *ad unum loquens, dicat* Venite: *aut ad multos* Discede. *nam si in priore subaudiat* (tu,) *in posteriore* (uos,) Soloecismum *faciat: sin illic* (uos,) *hîc* (tu,) *non* Soloecismum, *sed* Barbarismum. Commune *quoque & illud est, quòd in duabus minimùm uocibus, eorum natura spectatur.* Id *quod*

ex uocabuli ipsius tum ui, tum definitione facilè intelligitur, nec ferè planè pluribus, nisi Syncategorema uel numerale sit, quod tertio loco adijcitur, ut Centum niuei iuuenci, Nullus uir bonus, Quidam homo diues, Omnes boni ciues, Hic uir prudens, Ad Oceanum usque. Cæterùm ex duabus his uocibus, quibus minimùs constare constructionem diximus, in prosopicis, altera subiecti & tanquam basis rationem sustinet, ueluti propria nomina & appellatiua: altera, eius quod huic semper innititur, ac de ea dicitur, eóque sine ea consistere in oratione non potest, ut adiectiua, & quæ adiectiuorum naturam imitantur, & uerba, & quædam Syncategoremata.

Sed quam ex personæ ratione pendere diximus, quæ scilicet latissimè patet, & ideo cæteras tractanda naturaliter præuertitur, ea duplex est. Aut enim uoces, ex quibus constat, ad eandem personam referuntur, eandémque repræsentant, aut diuersas. Priorem, quoniã in eadem persona subsistitur, intransitiuã, siue (si Græcè mauis) ταυτοπροσωπικὴν ἢ ἀμετάβατον appelles. Posteriorem, quoniã ab una in alterã fit transitus, transitiuam, siue Græcè μεταβατικήν. Harũ sicuti nomina ipsa, sic naturæ proprietates diuersæ sunt: quippe quibus unica persona subest, hæ in ijs constructionis accidentibus, quæ inter se habent cõmunia, necesse est concordent, ut in progressu per exempla patebit. Voco constructionis accidentia generatim, casum, genus, numerũ, personam, modum, & tempus: quòd in his ferè omnis legitima cõstructio uersetur. Cõtrà, quæ ad diuersas referuntur, Apollonio authore sub diuersis accidentibus coniungi partim possunt, partim omnino Apollonius.

debent: quippe qui casum & personam adeò recurrere censet, ut ubi eadem sit persona, idem sit omnino ponendus & casus: contráque ubi idem sit casus, eadem subsit & persona. Sed *huic perdifficilem iniicit scrupum accusatiuus, siquando infinitum uerbũ tum præcedit, tum sequitur, ut* Chremetẽ *percussisse* Demeã: *ubi diuersas esse personas cõstat, nempe agentis & patientis, sub eodem tamen casu.* Sed *facilè fortasse tanto uiro, cui etiam subscribat* Theodorus Gaza, *patrocinabitur qui librum de partibus, quẽ huic necessario præposuimus, accuratè legerit.* Nam Apollonius *fortasse, sicuti hi qui sextum & septimum casum sub una uoce comprehensos uolunt, sic geminum uult esse accusatiuum.* Verùm *nos certe à scrupis id genus, quantùlibet blãdiantur, deinceps cõsulto abstinebimus, quum sint ad ostentationem, quàm ad destinatum nobis scopum magis accommodati.* Illæ *igitur elocutiones,* Cui *nũc cognomen* Iulo, &, Cui *Africano fuit cognomen,* &, Faustulo *fuisse nomen ferunt: cum similibus (nisi eas contra rationem authorũ usus afferat)* Solœcophanes *sint: quũ datiuus ille propriorum, & nominatiuus (cognomen) uel (nomen) eandem personã repræsentent.* Itaque *etiã & à rectis illis arguuntur, cui* Iulus, & *cui* Africanus *fuit cognomen.* Cuiusmodi *elocutionum etiam plurimus est apud authores usus.* Cicero, Argentarius *sextus* Clodius, *cui nomẽ* Phormio. Quintilianus, Notum *est quid* Gliconi *acciderit, cui* Spiridiũ *fuit cognomen.* Terent. Hecyra *est huic nomen fabulæ.*

Theodorus Gaza.

Sed *de transitiua & intransitiua mox latius, si prius quæ mihi ante omnem de his disputationẽ præsumenda uidentur, apposuero.* Ea *igitur sunt huiusmo-*

di, Verbum definiti numeri & personæ consistere in oratione sine nominatiuo à fronte non potest. Nec rursus nominatiuus aut solus, aut à uerbo omnino absolutus. Nec adiectiuum nomen, aut quod adiectiuorum naturam construendo imitatur, sine proprio uel appellatiuo, cui innitatur. Nec prouocabulum (qui) relatiuúmue pronomen, sine aliquo quod à priore sensu repetat, præterea sine uerbo suo, eóque à uerbo eius quod repetit planè diuerso. Nec rursus duo uerba in eodē sensu, quorū scilicet neutrū sit infiniti modi, sine nomine uel aduerbio infinito, ut Teneo quid erret. Præ gaudio, ubi sim, nescio. Nam si uel coniunctio, uel similitudinis aduerbium expressum suppressúmue interueniat, duo omnino sensus potestate & uiribus sunt; Dictat & cantat. Viuit sicut scribit. Nec præpositio extra cōpositionem, citra nominis uel pronominis casum. Vocatiuus subijcere sibi uerbum, sicuti nominatiuus, non potest, propterea quòd agentis, uel patientis, uel subsistentis repræsentare personam nequit.

Iam quod omni intransitiuæ commune esse diximus, agè per singulas examinemus: additis etiam siqua uel quarundam putemus communia, uel singularum propria, mox de transitiuis acturi. Ergo quatuor non amplius modi sunt, quibus intransitiue construi quæpiam obseruantur. Aut enim uerbum cum eo struitur, cui innititur: quæ prima Intransitiua idcirco iure appelletur, quoniam omnis quantumlibet pleni sermonis, sit ueluti fundamentum. Aut adiectiuum cum proprio uel appellatiuo de quo dicitur: quæ secunda. Aut prouocabulum (qui,) relatiuúmue pronomen, cum eo quod à superiore repetitum, secum repræsentant: quæ tertia. Prima intransitiua. Secunda. Tertia.

Quarta. *Aut quod apponitur, cum eo cui apponitur: quæ quarta. Veteres hanc Epexegesin uocant, neoterici appositionē.*

Sed quum publice receptæ appositiones, participiū Ens, quod aliàs in usu non est, omnino subauditū habeant, nos alias non dissimules eis elocutiones, in quibus tamen adhibitū participium est, Grammaticorū pace, huc reduximus. Cuiusmodi sunt hæ, Cicero designatus consul, Scipio dictus Africanus. Etiam in quibus uerbum inter ea, quæ sub eandem cadunt personam, est interpositum: ut, Cæsar erat dictator, Octauius dicebatur Augustus. Sed in his propria uel appellatiua tertium locum occupant. In quibus enim adiectiuum hunc locum tenet, ut Terra est immobilis: doctorum iudicio arbitrióque relinquo, uelíntne eas ad secundam intransitiuam, an ad hanc quartam reduci. Ipse interim de his, quoniā nomine aliquo docenti est utendum, quasi quartam efficiant, uerba faciam: quando si ad secundam referam, fortassis nomina confundam, duas nimirum eius rationes, primam secundámque statuere coactus. Ergo quum tot non amplius intransitiuæ constructiones sint, uerbum certè cum eo, cui à fronte coniungitur, si is nominatiuus est, duo tantùm habet accidentia communia, numerum & personam: itaque in totidem cum eo conueniat necesse est, ut AEneas ait. Sin accusatiuus est, cui uerbum infiniti modi succedat, sicuti nullum habent cōmune accidens, ita translatitie coniungi inter se possunt, Te isse, uos isse, hunc isse, hos isse. Adiectiuum cum proprio uel appellatiuo suo, quoniam casum, genus, & numerum cum eo communia possidet, in eisdem quoque consentiet, ut Elephas Indus, Troianæ opes. Idem statuendum de

omnibus, quæ adiectiuorum constructionem imitantur. Cuiusmodi sunt, ex nominibus, interrogatiua, relatiua, uniuersalia, partitiua: Ex pronominibus, demonstratiua & possessiua. Item participia, ut Quis deus? quanta gula? neutra acies, hic uir, noster herus, uinca putanda, ager colendus, homo armatus. Prouocabulum (qui) uel relatiuum pronomen, cum eo quod à superiore repetitum aperte secum uel tacite exhibet, tria item habet accidentia communia, in quibus etiam necessariò cum eo consentiet, casum, genus, & numerum: Qui Virgilius, Is locus, Idem uir. Sunt qui personam prouocabulo adijciant: sed qua ratione, non uideo, quum prouocabulum adeò nullius sit personæ, ut qui pronominibus id adnumerarunt, ideo infinitũ appellarint, quòd nullam personam repræsentet. Id autẽ quod apponitur, cum eo cui est appositum, si quidem id adiectiuorum constructionem habet, in tribus ad summum conuenit, casu, genere & numero. Itaque in totidem cõsentiet, ut, Apollonius dictus difficilis, &, Apollonius erat Alexandrinus, Redeo inde iratus. Et in alijs casibus (fit enim ferè per omnes) ut Mei redeuntis irati, Tibi eunti inuito, Me ire inuitum. Sin appellatiuum est, siue continuò succedat, siue uerbum ullum participiúmue intercedat, casu certè omnino consentiet. Homerus fons poetarum, &, Homerus dictus fons poetarum. Quæ incedo regina, Iouísque & soror & coniunx. Illud ergo Virgilij, Veráne te facies, uerus mihi nuntius affers? nisi aliqua ratione accuratè leniatur, uideri potest Solœcophanes. Omnibus his intransitiuarum generibus commune est, quòd in singulis, non solùm unum uni cõiungi potest, sed etiam

unum duobus. Quod quum multis modis fiat, natura & proprie dupliciter authore Gaza fit. Vno quum id quod unius rationem obtinet, secundo loco ponitur & pluratiue. ut in prima, Socrates & Plato philosophantur. In secunda, Socrates & Plato Athenienses. Et adiectiuis ipsis ut uidetur, appellationem præcedentibus. Ouidius de Tristibus, Magna minórque feræ: nisi appositionem dicas. In tertia, Quos Socratem & Platonem laudant. In quarta, Socrates & Plato philosophi. Allia serpyllúmque herbas. Altero modo, quum quod unius rationem habet, singulariter duobus uel præponitur uel interponitur, ut Philosophatur Socrates & Plato, Socrates philosophatur & Plato. Mihi uerò secunda hæc ratio omnino figurata est, ut proximo libro apparebit. Sunt qui dubitent, ubi copulatiua coniunctio propria uel appellatiua tum præcedit, tum intercedit, num adiectiuo, uerbo & prouocabulo, tam singulari liceat, quàm plurali uti: sed frustra, ut authorum usus docet, qui & singulari utuntur. ut Cicero, Quæ quidem abs te quum dies uenerit, & ego & Cicero meus flagitabit. Et Columella, Nam si neglecta cruditas est, & inflatio uentris, & intestinorum maior dolor sequitur, qui nec cibos capere sinit. Seneca, Est autem noxia aqua, in Thessalia circa Tempe, quã & feræ, & pecus omne deuitat. Et plurali, ídque honestius, ut Seruio placet in illo Virgilij, Ventúsque gubernatórque uocabant. Idem, Egregiam uerò laudem & spolia ampla refertis Túque puérque tuus. Ouidius, Mulciberis capti Mársque Venúsque dolis. Columella, Ita ut & actor & familia peccent. Terentius, Hæc si neque ego neque tu fecimus.

Copulatiua coniunctio.

At primæ, tertiæ, & aliquatenus quartæ, illud cõmune est: quod in singulis, sensus quoque pro basi esse potest. In prima: ut Tempori uenire præstat, quàm serò, In tertia: ut In tempore ad eam ueni, quod omnium est primum. In quarta: ut Quintilianus, Cogitet oratorem institui, rem arduam, etiam quum ei formando nihil defuerit. Item, Venire in tempore, omnium est primum. Tertiæ uerò, & ei quam precario uocamus quartam, quòd nonnunquam ibi prouocabulum, hîc uerbum cum posteriore aliquo iungitur, cui in accidentibus adsimuletur: uerùm eo demum posteriore, quod cum priore, cum quo construi deberent, sit idem. Adderem (ut Dialectici loquuntur) præsertim subiecto, nisi quicquid supra grammaticum putem, toto opere consulto refugiam. Sed si illud uel παχυμερῶς lector attingat, utile mihi ad quædam alia fortasse fuerit. Cæterum quòd posterius illud cui interim concordat uerbum uel prouocabulũ, idem sit cum eo quod hæc præcedit, declarat, quòd ubi hoc incidit, uerbum non aliud est quàm uel subsistendi, uel uocandi. Exemplum uerbi est illud Plinij, Iustum erat duæ libræ in semodios. Terentius, Amantium iræ, amoris redintegratio est. Relatiui autem illud Salustij, Est locus in carcere quod Tullianum appellant. Sed de his diffusius in figuris, quo magis attinent. Nam rectum planè in his est ut cum superiore conformentur: quemadmodum magnorum authorum exempla docent. Plinius, Proditur certè, in Creta expugnato oppido, quod uocabatur Arcadia, cessasse fontes. Cicero de natura deorum, Propius à terra, Iouis stella fertur, quæ Phaethon dicitur. Liuius, Herculi sacrificiũ fecit in eo

Primæ, tertiæ & quartæ cõmune.

loco quem Pyram(*quòd eo loco mortale corpus eius dei sit crematum*)*appellant.* Quintus Curtius, Darius *ad eum locum, quē* Amanicas pylas *uocant, peruenit.* Pomponius Mela, *Ab eo flumine, quod* Saliam *uocant.* Ouidius, *Vnus erat toto naturæ uultus in orbe, Quem dixere* Chaos. Cicero de Oratore, *Tum etiam eloquentem constat fuisse* Scipionem Nasicam, *qui est* Corculū *appellatus.* Secundæ *autem cum tertia & aliquatenus quarta commune est, quòd in secunda & quarta,* Interrogatiua, relatiua, & *infinita: in tertia prouocabulum* (Qui) *sensus sui proprium uel appellatiuū semper præcedunt.* Interrogatiuum *in secunda, ut* Qualis *tabella est?* Quis *homo est? &* Quas *fabulas narrat?* Relatiuum *in secunda, ut* Quantam *turbam non uidi!* Infinitum *in secunda, ut* Scio quis *homo sit, &,* Qualis *tabella sit, &,* Quas *fabulas narret.* In quarta, *sicut in tali sermone,* Talis *est* Budæus, *qualis erat* Hermolaus Barbarus. Prouocabulum *in tertia, ut* Qui *homo mihi fabulas narrat.* Secundæ *autē cum quarta illud aliqua ex parte conuenit, quòd utrobique adiectiuum cum proprio uel appellatiuo, de quo dicitur, in tribus consentit, ut suprà apparuit.* Differunt *in eo, quòd hîc semper uerbum participiúmue interuenit, ibi non.* Rursus *hîc adiectiuum natura semper sequitur, nisi (ut iam dictum est) interrogatiuū, infinitum, uel relatiuum sit: ibi aliàs sequitur, aliàs præcedit, ut* Vir *bonus,* Bona *fortuna.* Nisi *forte aut patrium gentiléue sit, quod sequi magis uidetur propensum,* Plato Atheniensis, Virgilius Mantuanus, Erasmus Roterodamus, Budæus Parisiensis. *Aut transitionem aliquam sibi annexam habeat. nam tum sequi omnino potius*

Secundæ, tertiæ, & quartæ commune.

Secūdæ & quartæ commune.

debet, ut Vir *ignarus omnium*, Homo *peritus rerum.* Participium *quoque ſequi propriè uidetur, ut,* Ariſtoteles *ambulans*, Plato *nauigans*. *Secundæ uerò cum tertia illud conuenit, quòd eas per tranſitiuam interpretari nonnunquam licet, adiectiuo ipſo uel prouocabulo uerſo in neutrum, & appellatiuo in genitiuum: quæ locutio, maioris etiam eſſe uehementiæ uidetur.* Adiectiuum *tamen in hoc genere plerunque generalem aliquam ſignificare qualitatem ſolet.* Quod *genus ſunt, multum, minimum, exiguum, paululum, tantum, quantum, aliquid, nihil: ut* Multa *eruditio, multum eruditionis:* Paulula *opera, paululum operæ:* Maior *eloquentia, plus eloquentiæ:* Minor *ſapientia, minus ſapientiæ.* Vſurpantur *tamen & alia ad eundem modum, ut* Quis *animus, quid animi:* Id *tempus, id temporis:* Abditæ *res, abdita rerum.* Relatiui *exemplum ſit,* Qui *ager, quod agri.* Cicero, Et *militum quod haberent, ad uos deducerent. Sicuti cõtrà in paucis, qualia ſint medius, primus, poſtremus, ſummus cum ſynonymis, ſimilem tranſitiuam per intranſitiuam efferimus.* Terent. Mediam *mulierem cõplectitur. pro eo quod eſt, medium mulieris.* Virgilius, Medióque *ex hoſte recepi.* Cicero, Quibus *in extremis ſcriptũ erat. pro, quarum in extremis.* Idem, Quum *ipſa prima æſtate* Euphratem *tranſiturus ſit.* Illud *ſecundæ propriũ uidetur, quòd tertium declinabile eodem ſenſu recipit, ſed* Syncategorema, *ut* Quidam *uir doctus.* Quartæ *illa priuatim ſunt propria, primum quòd dictio, quæ appoſiti uicem ſuſtinet, quicquid illi ſucceſſerit, cum proprio uel appellatiuo, cui apponitur, omnino cõuenit, potiſſimũ ſi ea dictio adiectiuum ſit. ut* Plinius,

Secundæ & tertiæ commune.

Secundæ proprium.

Quartæ proprium.

Boues animalium solæ, etiam retrò ambulantes, pascuntur. Idem de coturnicibus, Quem solæ animalium sentiunt præter hominem. Terentius, Qui esse primos se omnium rerum uolunt. Virgilius, -nemorúmque Ioui quæ maxima frondet AEsculus. Plinius, Sequitur natura auium, quarum grandissimi, & penè bestiarum generis struthiocameli. At si participium sit, aliàs cum eo quod primo loco ponitur, concordat. ut Iustinus de Semiramide, Puer credita est. Plinius, Arescitue in gemmas carbunculis similes, & igneo colore fulgentes, Lyncurium uocatas. Virgilius, Atque habitæ Graijs oracula quercus. Aliàs cum eo quod succedit. Liuius, Gens uniuersa Veneti appellati. Cicero, Non omnis error, stultitia est dicenda. Sunt tamen hæc quoque figurata, quum iustior omnino sit cum priore concordia. Deinde quòd appellatiuum, quod apponitur, interdum dissidet ab eo cui apponitur. Aliàs numero, ut quum dictioni quæ uoce sit pluralis, significato singularis, apponitur appellatiuum singulare cui sit etiam plurale: Thebæ urbs Bœotiæ, & Thebæ sunt urbs Bœotiæ. Item contrà, quum singularem habenti apponitur appellatio pluralis tãtùm numeri. Virgilius, Formosum pastor Corydon ardebat Alexin, Delicias domini. Dissidet nonnunquam eiusmodi appellatiuum & persona, ut quum pronomini primæ uel secundæ personæ apponitur aliquid quod sit tertiæ, ut Ego homuncio hoc non facerem? Et, Illi uictor ego & Tyrio conspectus in ostro, Centum quadriiugos agitabo ad flumina currus. Quo genere quando duo sunt nominatiui, is qui prior natura est, id est, cui fit appositio, propterea uerbo quod sequitur, accidentia

præscribet: quòd is demum est, qui interrogatiuo (quis) uel (quid,) quũ uerbo præponitur, respondet. ut in illo, Ego homuncio hoc non facerem? Quis hoc non faceret? ego. Sicuti rursus alter nominatiuus respondet, quum eiusmodi quæstio participio (ens,) quod in omni tali appositione est subauditum, postponitur: ut Ego quis, uel ego ens quis, hoc non facerem? homuncio. Itaque cum in utraque constructione, tum ea quæ primam intransitiuam efficit, tum ea quæ quartam, prior nominatiuus subiecti siue basis uicem sustineat, meritò in utraque accidentium legem ei quod astruitur, præscribit. Frustra igitur hîc recentiores nouam, & ueteribus tum Græcorum tum Latinorum inauditam constructionis figuram, euocationem suam excogitarunt, quam (si qua in tali dicendi genere esset) auocationem potius appellarent. Sed quod de uerbo post eiusmodi appositionem est præceptum, idem de prouocabulo (qui,) sicubi id sequitur, est statuẽdum: quippe ad id, quod prius natura est, referetur. Virgilius, Nos tua progenies, cæli quibus annuis arcem. Cicero, Hic ego ille uehemens consul, qui uerbo ciues in exilium eiicio, quæsitus à Catilina. Idem in secunda quoque appositione seruabitur. Plinius de uiris illustribus, Ludos Consualia simulauit, ad quos quum utriusque sexus multitudo aduenisset, dato suis signo, uirgines raptæ sunt. Virgilius, Ille ego qui quondam gracili modulatus auena Carmẽ, & egressus syluis, uicina coegi. Vt quamuis auido parerent arua colono. Brutus ad Ciceronem, Ego uerò is sum (ut istuc reuertar) qui non modò non supplicem, sed etiam coercéam postulantes, ut sibi supplicetur. Sicubi autem uerbum relatiuũmue in eiusmodi locutio-

ne aliter leguntur, Enallage est, ut in figuris docebimus. Præterea quòd ubi infinitus modus ijs quæ apponuntur, interuenit, si nominatiuus sequatur, non debet accusatiuus ante infinitum præponi, nec subaudiri: nec contrà, si accusatiuus præcedat, nominatiuus sequi. Non enim aut Volo ascribi primum, aut Volo me ascribi primus, dicas: sed Volo me ascribi primum, & Volo ascribi primus. Hoc loco non alienum sit adijcere, primi generis appositionem multifariam fieri posse. Nam & dictionis ad dictionem, ut suprà uidere licet: & sensus ad dictionem, ut in illo Ouidij, Vnus erat toto naturæ uultus in orbe, Quem dixere chaos, rudis indigestáque moles, Nec quicquam nisi pondus iners, congestáque eodem, Non bene iunctarum discordia semina rerum. Quintilianus in superius posito exemplo, Cogitet oratorem institui, rem arduam, etiam quũ ei formando nihil defuerit. Et integri sensus ad sensum, ut Studes philosophiæ, id quod me magnopere delectat. Si modo hîc appositio sit, quum aliter non succurrat talis generis exemplum. Interdum aliquot dictionum, siue imperfecti sensus, ad sensum perfectum. Virgilius, -coegi Vt quamuis auido parerent arua colono, Gratum opus agricolis. Idem, -treis Eurus ab alto In breuia & Syrteis urget, miserabile uisu. Interdum ad aliquid subauditum fit appositio, ut in illo Virgilij & similibus, -quò sæpe solemus Pastores ouium teneros depellere fœtus. Et Horatius, Maxima pars uatum, pater, & iuuenes patre digni, Decipimur specie recti. Nec est in eiusmodi sermone, quamuis uocandi uel subsistendi uerbum non adsit, quemadmodum & Apollonio, & (qui ab eo dif-

Primi generis appositio multifariam.

cedere nescit.) Cæsariensi Prisciano uidetur, Solœcismus. Non indignum etiam scitu est, fieri primam appositionem modò speciei ad genus. Salusthus, In tugurio mulieris ancillæ. Idem, Vrbem Romam, sicuti ego accepi. Virgilius, Tum gemini fratres, &c. Catillúsque, acérque Coras. Modò generis ad speciem. Liuius, Super Numicum amnem. Idem, Prope Tyberim fluuium. Virgilius, Catillúsque, acérque Coras, Argiua iuuentus. Vtrobique tamen declarandæ rei causa, & uoces quæ sub unius personæ repræsentatione construuntur, ad iam dictum modum in orationem congerentur. Nunc quemadmodū quæ ad diuersas referuntur, inter se iungendæ sint, ídque per singulas partes quæ sic iungi possunt, est agendū: interiectis, ubi occasio erit, quæ Latinæ constructionis sunt propria.

Omnibus tranſitiue coniunctis commune.

Omnibus igitur transitiuè coniunctis commune est, quòd uox à qua transitus personæ fit, natura præcedere postulat eam in quam transitus fit: Pater Pamphili, Filia Chremetis. Dixi natura. nam si rhetorum structura auribus potius consulens, hoc non seruat, nihil id ad grāmaticum. Excipiēda sunt ab hoc præcepto interrogatiua, relatiua, & infinita ea quæ subiūcta uocauim⁹. præterea negatiua nomina, quæ dictionē à qua fit in ipsa trāsitus, unà cum ijs quibus intrāsitiuè adhærent, natura præcedunt. ut Cui non risere parentes. Quemnam hic laudat? Vtrā mauis? Quali digna tabella? Quantas sollicitudines mihi fecit? Neminis misereri. Nulli dixeris. Nullúmne habes uitium? Priorem locum uendicat & possessor, quoties à possessione sua in ipsum fit transitus, scilicet quo sit reciproco locus. Cicero, Sed illum ulciscentur mores sui.

Appellatiua in genitiuos.

Transeunt appellatiua omnia in genitiuos propriorum & appellatiuorum, eorum praecipuè quae uel possidentis personam exhibent, uel totius, uel eius ad quod quicquam quoquo modo spectat: Codex Virgilij, Caput Ciceronis, Discipulus Platonis, Vmbra platani, Examen apum, Amphora uini, Iugerum agri, Cibus hominis, Luteum oui, Clunes leporis. *Ac uidentur quidem omnes hi genitiui possessoris personam exhibere, propterea quòd si quis per* Prosopopoeiam *ipsis loquelam det, singuli, quod sub nominatiuo est significatum, dicere suum possint: ut* Virgilius *suum codicem,* Cicero *suum caput,* Plato *suum discipulum: atque ad eundem modum reliqui.* Itaque *& per possessiua, pleraque efferuntur,* Euandrius ensis, Herilis filius, Paterna domus. *Appellatiuorum uerò in genitiuos transitus etiam reciprocat, uel per se, uel additis adiectiuis, uel pronominibus:* Apes huius examinis alueíue, Vinum unius amphorae, Ager trium iugerum, Homo uel hospes non multi cibi, sed multi ioci: Ouum pauci lutei, Lepus magnarum clunium, Proba antiqui moris foemina. *Quae uerò ambigua diximus, quoties pro appellatiuis accipiuntur, meritò in genitiuos, sicut appellatiua, feruntur:* Rex hominum, Pater deorum, Pellex Iunonis. *Aliquando in datiuum.* Lucanus, *Vrbi pater est, urbíque maritus.*

Verbalia in genitiuos.

Item uerbalia, potissimum quae sub appellatiuorum specie ab actiuis uerbis ducuntur: Amator studiorum, Amatrix uirtutum, Tegmen fagi, Textura uirginis, Lectio praeceptoris, Vsus rerum, Dogma Platonis.

Nec in hos modò genitiuos, qui scilicet possidentium, siue agentium speciem referunt: sed etiam sicut

ipsa tum actiuè, tum passiuè accipi possunt, in alios qui patientium speciem exhibent, & quos ferè per ablatiuum cum praepositione (de) interpreteris. Terent. Amor, misericordia huius, nuptiarum sollicitudo: Tum patris pudor, qui me tam leni passus est animo usque adhuc. pro, pudor de patre, & misericordia de hac, & sollicitudo de nuptiis. Caesar, Multi ex nostris uulnerabantur, magnúsque incesserat timor sagittariorũ. Salusthius, Sed gloriae inter ipsos maximum certamen erat. Cicero, Neque enim ualde aduentus eius est opinio. Seneca, Nullam fecit cometarum mentionem. pro, de sagittarijs, de gloria, de aduentu, de cometis.

Transeunt in hunc casum & uaria adiectiuorum genera, ueluti partitiua omnia: Alter Aiacum, Singulae sororum, Sola auium, Vterque nostrum, Quisque uel unusquisque uestrũ. Et interrogatiua quaedam: Quis deorum? Vter Atridarum? Quot hominum? Ingenitiuum uaria adiectiuorum genera.

Et particularia nonnulla, Quidam, uel aliquis nostrum. Si quisquam, uel ullus uestrum. Et quae particularia infinita diximus, ut Quilibet, uel quiuis uestrũ. Et quae infinita uniuersalia uocauimus, Quisquis fuit ille deorum, Quicunque hominum. Illud non ignorandum, partitiua quoties non habent cum quo intransitiuè construantur, à genitiuo qui sequitur, genus suum contrahere: quod ratione euenit. nam quum ex his sint quae alteri omnino adhaerent, nisi cui haereant expositum sit, necesse est aliunde id mutuentur. Sensus autem in ea, quam proposuimus ratione, nihil suggerit, nisi quod ex genitiuo accipias: ut in illis exemplis, Solae auium, Singulae sororum. pro Solae aues, de numero auium: & Singulae sorores, de nume-

ro sororũ. Quoties uerò cum aliquo intransitiuè construuntur, ab eo quoque genus, cæterorũ adiectiuorũ ritu, sortiuntur. Mutatur *partitiuorum genitiuus modò in ablatiuum cum præpositione* (E) *uel* (Ex.) Ouidius *in* Arte, *Est deus è uobis alter, & alter erit.* Modò *cum* (de.) *ut* Idem, *Solus de superis qui tua terga uides.* Quæ *infinita subiuncta uocauimus, siue nomina sint, siue aduerbia, ea ex modis uel subiunctiuos, uel potentiales perpetuò postulant.* Terentius, *Scio quid conere.* Idem, *Nec quid agam scio. Hæreo an agam.* Virgilius, *Nanque uidebat uti bellantes* Pergama *circum* Hac *fugerent* Graij, *premeret* Troiana *iuuentus.* Cicero *ad* Atticum, *Itaque id ipsum dubito, an excusationẽ aliquam ad* Silium *parem.* Raro *aliter legas, nisi aut mendũ sit, ut in illo fortasse ad* Atticũ, *Ille alter ita nihil est, ut planè quid erit, nesciat. ubi* (quod) *uidetur scribendum. Aut apud poetas,* Græcorũ *more, qui huiusmodi particulas indicatiuis iungunt. ut* Plautus, *Obseruatote quàm blande mulieri palpabitur.* Et Terentius *in* Adelphis, *Nunc uide utrum uis, argentum recipere, an causam meditari tuam.* Et *alibi,* Quid *fiet rogas?* Quæ *tamen figuratè sunt dicta, ut etiã* Donatus *sentire uidetur, qui in illo* Eunuchi, *Vidén' otiũ, & cibus quid faciat alienus?* Legitur, *inquit,* Et *quid facit, ut sit figura per modos, pro quid faciat.* Et *in illo* Hecyræ, *Idque si nunc commemorare uelim, quàm fideli animo & benigno in illam, & clementi fui, uerè possum.* Indicatiuum *pro subiunctiuo positum esse ait, nempe* (fui) *pro fuerim.* Aut *priuatim post unum aut alterũ uerbum: cuiusmodi sunt* (dico) & (quæro.) Terentius, *Quin tu uno uerbo dic, quid est quod me uelis.* Mar-

Infinitorum subiunctorum constructio.
Quid.

tial. Dic quotus es, quanti cupias cœnare. ubi utriusque modi exēplum est. Cicero ad Atticum, Sed quæro quid illi opus erit, Athenis permutari ut possit. Quorum uerborum quanquam multa sunt exempla, uidentur, omnia distinctione defendi posse, nec præceptum conuellere, si ea post imperatiuum (dic) statim adhibeatur. Sicuti in illa dicendi figura, quæ non minus uellicare præceptum uidetur, Nescio quis teneros oculus mihi fascinat agnos: ordo ipse defendit à uitio. sic, Oculus nescio quis. Tale est illud Plinij, Tum mihi nescio quis in aurem susurrauit. Nec si Gellius aliter nonnunquam loquitur (ut in illo primi libri, Video quousque progressus est) id mihi pro lege sit. In hoc tamen genere obseruasse uideor pro futuro subiunctiui, periphrasim eius frequentius poni, ueluti pro scripseris, scripturus sis. quod fortasse ob amphibologiam uitandam accidit. Cicero ad Atticum, Etsi id scire cupio, quod ad tempus rectè ad te scriberem. id est, quan diu Romæ futurus sis. Idem, Tu quæso quid agas, ubi quoque hoc tempore futurus sis, quales res Romæ reliqueris, &c. cura ut sciamus. Rarius per futurum ipsum. Quintilianus, Præcipuè illa infigat animis quæ in œconomia, quæ in decoro rerum, quid personæ cuique conuenerit. quanquam etiam (conuenerit) hoc loco absolutum uideri futurum potest. His non obstant, quæ per (siquis) fere sub Indicatiuo efferuntur. ut Cicero ad Atticum, Velim tamen siquid est de Antonij aduentu quod audieris, scribas ad me. propterea quòd (siquis) eiusmodi infinitum non est. Raro cum subiunctiuo. ut Idem Attico, Sed quæso ut scribas quàm sæpissime, non modò siquid scies, aut Siquis.

audieris: sed etiam siquid suspicabere. Nisi illud (audieris) futuri etiam absoluti dixeris. Acriter tamen attendendum in infinitis aliquando est, ne prouoca-
Qui. bulum (qui) nobis pro infinito imponat, ut Audiui quae legisti. ubi si (quae) ut prouocabulum ceperis, rectè habet, pro, illa quae legisti: Si pro infinito legeris, non (legisti) dicendum erat, sed legeris. Nam quoties accusatiuus praecedit, qui transitum uerbi excipiat, omnino prouocabuli uox est, quae sub specie infiniti (quis) sequitur. Infinitum enim cum suo uerbo, ἀμέσως transitionem uerbi, accusatiui uice excipiunt. Atque hac ra-
Cur. tione illud Ouidij defenditur, Ede simul causam cur de caelestibus unus, Sitque quod à tergo, sitque quod antè uides. si illud (cur) in (propter quam) soluas.
Qui. Prouocabulum (Qui) siue relatiuum substantiae (de quo in partibus inter pronomina, propter ueterū consuetudinem, meminimus) quoties continuato cum praecedentibus sermone legitur, subiunctiuis uerborū, quàm indicatiuis frequentius iungi uidetur. Virgilius, Omnia uentorum concurrere praelia uidi, Quae grauidam latè segetem ab radicibus imis Sublime expulsam eruerent: ita turbine nigro Ferret hyems culmúmque leuem, stipulásque uolantes. Horat. Dicitur & plaustris uexisse poemata Thespis, Quae canerent agerentque peruncti faecibus ora. Cicero, Nam Pompeius non dubitat ea, quae de re publica nunc sentiat, mihi ualde probari. Idem, Sum enim solus, aut cum altero, cui neque ad illos reditus sit, neque ab iis ipsis quicquam ad spem ostendatur. Idem, Dices, Quid igitur proficis, qui anticipes eius rei molestiam, quam triduo sciturus sis? Legitur sic quoque & cum indica-

titiis, sed minus frequenter. ut Idem, *Erant in his literis, quas ad me* Philotimus *scripserat.* Idem, *Quare quum me afflictum & confectum luctu audies, existimato me stultitiæ meæ pœnam ferre grauius quàm euenti, quòd ei crediderim, quem esse nefarium non putaram.* Idem, *Nunc illum qui pedem porta, quoad hostes ad* Euphratem *fuit, non extulerit, honore augeri: me, in cuius exercitu spem illius exercitus habuit, idem non assequi, dedecus est nostrum.* In *quo sermone si rectè scribitur, utriusque modi est exemplum.* Coniungitur *sub eadem ratione & potentiali.* Virgilius, *Progeniem sed enim* Troiano *à sanguine duci* Audierat, *Tyrias olim quæ uerteret arces.* Vbi *uerò talis continuatio non est, indicatiuum potius uult.* Virgilius, *Vrbs antiqua fuit,* Tyrij *tenuere coloni,* Quam Iuno *fertur terris magis omnibus unam* Posthabita *coluisse* Samo. Idem, *Nec procul hinc* Rhœsi *niueis tentoria uelis* Agnoscit *lachrymans, primo quæ prodita somno* Tydides *multa uastabat cæde cruentus.* Rursus *ubi causam significat, subiunctiuus tantùm iungitur.* Terentius *in* Andria, *Satin' sanus es, qui me id rogites?* Idem *in* Phormione, *Rogitas, qui tam audacis facinoris mihi sis conscius?* Virgilius,
Nos *delubra deûm miseri, quibus ultimus esset*
Ille *dies, festa uelamus fronde per urbem.* Idem, *haud credo inuisus cœlestibus auras* Vitaleis *carpis,* Tyriam *qui adueneris urbem.* Cornelius Nepos *in uita* Pompeij Attici, *At ille, qui amicis officia præstanda sine factione existimaret, sempérque à talibus consilijs se remouisset, respondit, siquid* Brutus, *&c.* Idem Corn. Nepos, Atticus, *qui ciuitatem conseruatam cuperet, pecu-*

niam numerauit de suo. Quòd siquando cum indicatiuis sic legitur, rarum id arbitror. ut Cicero Att. Ephesum ut uenerim nosti, qui etiam mihi gratulatus es illius diei celebritatem. In hac loquendi figura, Quintilianus & alij illius ætatis, particulam (ut,) pro (utpote,) relatiuo præponunt. ut Quintilianus in primo

Vt qui. institutionum, Et omnia noua offendit, ut qui solus didicerit quod inter multos faciendum est. Columel. Locum neque pinguem neque stercoratum, sed apricum desyderant, ut quæ macerrimo solo per se maritimis

Quippe qui. plerunque regionibus nascantur. Sub (quippe) etiam indicatiuo. ut Salustius, Quippe quæ probitatem, industriam, aliásque bonas artes neque dare, neque eripere cuiquam potest. In illa uero particularium periphrasi Est qui, Sunt qui, Est quando, Est ubi, uterque

Est qui. Sunt qui. usurpatur modus: Indicatiuus, ut Horat. Sunt quos curriculo puluerem Olympicum Collegisse iuuat. Subiunctiuus: ut idem, Sunt quibus in Satyra uidear nimis acer. Columella, Sunt qui teneræ laurus caulium libram, cum abrotani macerati pari portione dent, cum aquæ calidæ duobus sextariis, atque ita faucibus infundant: eadémque pabulo, ut suprà diximus, obijciant. Ouidius Fast. -sed erunt qui me finxisse loquantur,

Nulláque mortali numina uisa putent. Nisi hæc proxima potentialis modi, pro indicatiui futuris dicas.

Vllus. De particulari uerò (ull',) quod ad Latinitatis proprietatẽ spectat, priuatim obseruatur, nec sermonẽ id inchoare, nec nisi in negatione, interrogatione uel subiunctione ferè adhiberi. In negatione: Terentius, Nec mora ulla est quin uxorẽ illam ducam. Ouid. -neque enim mandata dedissem Vlla. Post (sine) quoque &

(citra) quū pro (sine) accipitur: quoniam latentem negationis uim habent, adhibetur. Itaque sine ulla laude, gratia, fruge, & citra ullum incommodum dicimus. In interrogatione: Virgilius, Creditis auectos hostes, aut ulla putatis Dona carere dolis Danaûm? In subiunctione: Cicero ad Atticum, De mulieribus nostris, in quibus est tua soror, quæso uideas ut satis honestum nobis sit, eas Romæ esse, quum cæteræ ulla dignitate discesserint. Item, Si ulli remiseris, erraueris. Videtur & post uniuersalia, infinita adhiberi posse, ut Quisquis uel quicunque exules ullos acceperit. Et post (quàm) comparationis. ut Iustinus, Prius quàm ulla nauis littore excederet, hostias cædit. Cel. Plus alimenti est in carne, quàm in ullo alio. Huius naturam imitatur & (unquam) aduerbiū, Nemo unquam, Quis unquam, Si unquam. Vnquam.

Quisquam quoque similem in plerisque usum habet: nam & in negatione & interrogatione & subiunctione legitur. Virgilius, -non illa quisquam me nocte per altum Ire, neque à terra moneat conuellere funem. Idē, An quisquam nobis tali sit munere dignus? Cicero, Hunc hominem parum gratum quisquam putet? Terentius, Si quisquam est, qui placere se studeat bonis quamplurimis. Cicero Attico, Quòd si non modò tu, sed quisquam alius fuisset. Idem, Sociis multo fidelioribus utimur, quàm quisquam usus esset. Vniuersalia infinita, cuiusmodi sunt quisquis & quicunque, si orationem inchoant, alium sensum postulant. Virgilius, Quicquid erit, superanda omnis fortuna ferendo est. Ouidius, Quicquid erit, melius quàm nunc erit. Iuuenalis, Quocunque in triuio, cuicunque est Quisquam.

obuia, narrat. In illo enim Martialis, Non quicunque capit saturatas muricæ uestes, Nec nisi deliciis conuenit iste color. Videtur (quicunque) positum pro quiuis, uel quod Græcè dicitur ὁ τυχών. *Quum uerò sensum aliquem sequuntur, aliũ non desyderant. Plinius, Nascitur qualicunque solo.*

Quisquis. Omnis.

Quisquis & Omnis id Latinæ constructionis discrimen habent: quòd omnis ferè positiuis ac comparatiuis iungi notatur, Omnes boni, Viliora omnia. Rarò autem superlatiuis. ut Cecil. Plinius ad Romanum, Post longum tempus epistolas tuas tres pariter accepi, omnes elegantissimas. ubi tamen poni (quisque) non potest. Idem in Panegyr. Nec uideri potest optimus, nisi qui omnibus optimis in sua cuiusque laude præstantior est. Quint. in IIII, Demus aliquas (nam id exigit ratio nonnunquam) etiámne potentissimas omnes, id est, totam causam? Trebonius Ciceroni, Non enim nescis quanti te faciam, & quàm pro nostro ueterrimo uerissimóque amore, omnibus tuis etiam minimis commodis, non modò tam bono gaudeam. Terentius, Quem ego infra infimos omnes puto homines. Virgilius, Extrema per omnia duco. Horum tamen postremorũ positiones nomina non sunt: quo minus mirum est ita usurpari.

Quisque.

Quisque uerò uel superlatiuis, uel his quæ horum similem habent naturam, qualia sunt ex numeralibus ordinalia cum suo interrogatiuo uel infinito (quotus,) uel positiuis his quæ superlatiua publico usu non recipiunt, uel duobus pronominibus (sui) & (suus,) uel obliquis relatiui substantiæ ferè iunctum inuenias: Optimus quisque. Et aliquando in diuerso casu à

superlatiuo, ut Maximo quisque animo. Validissimi quisque corporis. Quarto quoque anno. Quotus quisque. quo sermone nullus uel rarus significatur. Cic. Tuscul. Quotus enim quisque philosophorum inuenitur, qui ita sit moratus? Idem De diuin. Quota enim quæque res euenit prædicta ab istis? Strenuus quisque. Vnus quisque. Et ut Laurentius censet, quoniam superlatiuũ non habent, Singularis quisque, Principalis quisque. Itẽ, Pro se quisque uiri. Et, Trahit sua quenque uoluptas. Quintil. Cum quodque loco sit aptissimum. Rarò absolutis alijs, uel comparatiuis. Suetonius, Ferebatur & uagari noctibus solitus, atque inualidum quenque obuiorum uel potulentum corrigere, ac distento sago impositum, in sublime iactare. Tacitus, Trepidatione uulgi inualidus quisque obtritus. Quintilianus, Erit etiam eo obscurior, quo quisque deterior.

Ex interrogatiuis (uter) potius comparatiuis iungitur, ijsque partitiuorum ritu usurpatis, de qua ratione mox dicetur. Vter.

(Quis) superlatiuis. Quintil. Ita non tantùm utrum sit melius, sed quid sit optimum quæritur. Et iterũ, Ex duobus uter dignior, ex pluribus quis dignissimus. Declarat autem comparatiua in talibus partitiuè sumi, quod liceat illis genitiuum addere: ut Vter horũ dignior? Nã comparatiuè etiam cum (quis) iunguntur: ut Quis doctior illo? Quid melius turdo? Quis.

Superlatiua quoque, quæ partitiuorum naturã aliqua ex parte imitantur, quòd scilicet unum ex multis significant, in genitiuum feruntur, sed hunc pluralem, ut grauissima corporum. Nisi aut collectiuum sit: ut -Danaûm fortissime gentis Tydide. Aut per Superlatiuorum constructio.

Metonymiam accipiatur. Cicero pro Rabir. *Virum unum totius Græciæ facilè doctissimum Platonem.* Plinius, *Crassus orator fuit in primus nominis Romani.* Interpretantur authores genitiuum hunc, modò per (è) uel (ex.) Cicero, *Acerrimum autem ex omnibus nostris sensibus esse sensum uidendi.* Salusthus, *Sed Hiempsal, qui minimus ex ipsis erat.* Modò per (inter.) ut *Inter Achæiadas longè pulcherrima matres.* Modò per (ante:) ut *Primus ibi ante omnes magna comitante caterua.* Plinius, *Fidelissimi ante omnia homini canes atque equi.* *Neque sanè interest grammatici, ad idem, an ad diuersum genus referantur, modò constructionis legem seruent. Quãuis enim uera (si quis rem exigere ad unguem uelit) in his esse affirmatio non putetur, nisi ad idem genus referantur, negatio tamen certè potest: ut Est timidissimus hominum, non quadrupedum. Sum breuissimus nostrum trium, non illorũ. Hæc non est pulcherrima suarum sororum.* Fortasse *etiam in tali figura, ubi subest affirmatio: ut Sum maximus nostrum trium, potius quàm illorum. Quanquam in affirmatione quoque pro ueris eiusmodi elocutiones usurpare authores inuenias.* Plinius XXV, *Mithridates maximus sua ætate regum, quem debellauit* Pompeius, *omnium ante se genitorum diligentissimus uitæ fuisse, argumentis, superque fama intelligitur.* Idem XXXIIII, de Cadmia, *Ostracitis tota nigra, & cæterarum sordidissima.* Macrob. *Age Serui, non adolescentium, qui tibi æquæui sunt, sed senũ quoque omnium doctissimus. Qualis loquendi licentia & in aliis quibusdam deprehẽditur.* Plautus Sticho, *Neuter neutri inuidet.* Cæsar in Cõmentariis, *Quũ uter-*

que utrique insidiaretur. Et quod imitatione Græca dictum est: Cicero Attico, Familiaritas autem tanta, quãta cum Siculo nullo. Et Plinius in opusculo de uiris illustribus, Aduersus ingentem Gallũ prouocatorem, solus Valerius tribunus pleb. omnibus territis processit. Et Valerius Maximus, Omni ciue temporibus suis maior. Quæ ferè omnia, tametsi morosius disquirenti deprehenduntur falsa, pro ueris tamen ab ipsis authoribus sunt usurpata. Nec legibus grammaticæs reclamant. Sicuti autem hæc falsa ex ipsa saltem elocutionis natura non uidentur, is reputet falsa illa, quæ nos per hæc significari censemus, aliter quàm sic enuntiari non posse: & authores quædam aliter alibi interpretari. ut Cicero, Quorum uterque suo studio delectatus cõtempsit alterum. Quintilianus, Quum enim uterque alteri obijciat, palàm est utrunque fecisse. Idem, Ita fiet, ut quum æquali cura linguã utranque tueri cœperimus, neutra alteri officiat. Quo modo hos duos semper locutos Laurẽtius putat. Sed quod ad cõstructionẽ superlatiuorũ etiã attinet, illud nõ ignorandũ, quòd ea quoque, sicuti partitiua, quoties non habẽt cũ quo ἀμεταβάτως, id est, sub eodẽ casu cõstruantur, genus à genitiuo qui sequitur, sortiũtur. ut Lucan⁹, -minimas rerũ discordia turbat. Pacẽ summa tenẽt. Plin. Amplissima arborũ ad hoc æui existimatur Romæ uisa. Nisi in neutro genere ponãtur. ut Luc. -cogũt tamẽ ultima rerũ Spem pacis tẽtare ducem. Liu. Vt nihil belli domíque postea nisi auspicato gereretur, cõcilia populi, exercit⁹ uocati, sũma rerũ, ubi aues nõ adessẽt, dirimerẽtur. Ouid. Sic ego sum rerũ non ultima Sexte tuarum: Tutelæque feror munus opúsque tuæ. Priuatim uerò ex superla-

tiuis (proximus) peculiariter datiuo iunctum legitur. Salustius, Proxima Carthagini loca. Et accusatiuo: Cicero in Pisonem, Proximus Pompeiū sedebam. Etcum præpositione: Ouidius, Proximus ad dominam nullo prohibente sedeto.

Proximus.

Numeralia in genitiuum.

In pluralem gignendi casum feruntur & numeralia, tum cardinalia, præsertim quum partitionem quandam subindicant, tum ordinalia omnia: Tres fratrum. Quatuor iudicum. Primus, secundus, tertius librorum AEneidos. Ordinalia tamen alio sensu, & cum auferendi casu sub præpositione iunguntur. Primus ab Hercule, Tertius ab AEnea. Alio etiam sensu cum dandi casu, ut Nulli pietate secundus. quo sermone uel primus omnium, uel par cuiuis significatur.

Quod ad Latinam constructionem spectat, obseruatur numeralium inter se legitima quædā dispositio, quæ non inutiliter hoc loco tradetur. Nam in cardinalibus uocatis à decem ad sedecim, minor numerus semper præcedit, idque in compositione, undecim, duodecim, tredecim, quatuordecim, quindecim, sedecim. Ab his ad uiginti dupliciter proferuntur, & sine copula ad iam dictorum modum, septemdecim, octodecim, nouēdecim: & cum copula, maiore numero præcedente, decē & septē, decē & octo, decē & nouē. Horū posteriora etiam alijs nominibus efferūtur, duodeuiginti, quo significantur octodecim: & undeuiginti, quo significantur nouemdecim. quæ ratio ante omnes quæ in ginta finiuntur, usurpari potest: Duodetriginta, undetriginta: duodequadraginta, undequadraginta, & sic ante alios. A uiginti uerò ad centū, si coniunctionē adhibueris, minor numer⁹ præponi debet, unus & uiginti, duo

Cardinalia.

& uiginti, tres & uiginti. Plinius de Epimenide, Pue*rum æstu & itinere fessum, in specu septem & quinquaginta dormisse annos.* Sin coniunctionem *subtraxeris, maior præcedet, ut* Viginti *unus, uiginti duo, uiginti tres.* Idem, Ex *fœminis,* Liuia *Rutilij nonaginta septem annos excessit.* Supra *centum, & cum copulandi coniunctione, & sine ea, naturalem ordinem seruant, nempe ut maior præcedat,* Centum *unus, centum duo, centum tres.* Mille *unus, mille duo, mille tres.* Item, Centum *& unus, centum & duo, centum & tres.* Quintilianus de Gorgia, Is *beneficio longissimæ ætatis (nam centum & nouem uixit annos) cum multis simul floruit.* Plinius *septimo,* Epigenes *centũ uiginti duos annos impleri negauit posse,* Berosus *centũ septemdecim.* Idem, Fauentiæ *una mulier centũ uiginti quinque,* Par*mæ duo, centũ triginta.* Scire *tamen licet in ipsis millibus numerandis eam seruandam esse rationem, quæ intra centũ est præcepta,* Sex *& uiginti millia, uel uiginti sex millia.* Columel. Fit *in assem summa sortis & usurarum,* XXXII *millium quadringentorũ octoginta nummorum.* Idem, Has *summas inter se multiplicabis uicies & semel ducentos & unum, atque ita efficies quatuor millia ducentos & uiginti unum.* Si*milis ratio & in his quæ distributiua, item quæ ordinalia uocantur, & supra uiginti obseruatur, & supra centum.* In *distributiuis nanque, sine copulandi particula,* Vigeni *uel uiceni singuli dicimus, uiceni bini, uiceni terni, uiceni quaterni.* Et *cum copulandi particula,* Singuli *& uigeni,* Bini *& uigeni,* Ter*ni & uigeni, & ita deinceps usque ad centum.* Rur*sus à centum,* Centeni *singuli,* Centeni *bini,* Centeni

Distributiua.

terni. Milleni singuli, Milleni bini, Milleni terni. Plinius, Centum denum, homines quatuordecim. Centum uigenum quinum, homines quatuor. ubi tamen centenum, pro centum scribendum arbitror. Et cum copulatiua, Centeni & singuli, Centeni & bini, Centeni & terni. Milleni & singuli, Milleni & bini, Milleni & terni. Trinus, trina, trinum, huius generis non uidetur, quum plurimum pro tribus legatur. Cæsar in Commentarijs, Trinis cathenis uinctus. Tacitus, Trina bella ciuilia, plura externa, atque plerunque permista. Quamuis & pro ternus legatur. Cicero pro Murena, Trinos ludos AEdiles fecerunt. Liuius, Trinis castris exuti. pro ternos & ternis. Cicero Attico, Literásq; reddidit trinas. Plinius de pyrali, Mutationes, & in alias figuras transitus trinis aut quadrinis diebus. pro ternis. Et in ordinalibus sine copulatione, Vicesimus primus, Vicesimus secundus, Vicesimus tertius. Cum copulatione uerò Primus & uicesimus, Secundus & uicesimus, Tertius & uicesimus. Pro primus tamen & secundus ante (uicesimus,) sæpius legimus (unus & duo:) ut Vnus & uicesimus, duo & uicesimus, usu magis, quàm ratione probante. Plin. Quãtas enim dimetiens habeat septimas, tantas habere circulũ duo & uicesimas. Cic. Plato uno & octogesimo anno scribens, est mortuus. Fab. III. Annalium ex Gellio, Primùm ex plebe alter consul factus est, duo & uicesimo anno postquã Galli Romam ceperunt. A centum uerò, Centesimus primus, Centesimus secũdus, Centesimus tertius. Millesimus primus, Millesimus secundus, Millesimus tertius. Vel Centesimus & primus, Centesimus & secundus, Centesimus & tertius. Millesimus & primus, Millesimus & secun-

Trinus.

Ordinalia.

dus, Millesimus *& tertius*. Plinius, *Ab anno urbis, quingentesimo septuagesimo nono*. Idem de *tonsoribus*, In Italiam ex Cilicia uenere post Romam conditam anno *quadringentesimo quinquagesimo quarto*. Cicero Attico, Item *post Leuctricam pugnam die septingentesimo sexagesimo quinto*. Cicero pro Milone, *Centesima lux est haec ab interitu* P. Clodij, *& opinor altera*. Non tamen *usqueadeò religiosè supra centũ obseruatur ratio cum coniunctione*. Idem enim Plinius in VII. Nat. *hist. ei quod de* Epimenide *citauimus, haec uerba subiecit*, Vt *tamen in septimum & quinquagesimum atque centesimum duraret annũ*. Columel. Satiatque *semodius cibi in diebus singulis uicenas & centenas turtures*. Caeterum *in his duobus generibus intra uiginti, ibi post duodecim statim ex duobus integris dicimus*, Ternideni, Quaternideni, Quinideni, Senideni. In tribus *uerò etiam conuerso ordine, ut* Vallae *placet*, Deni quaterni, Deni quini, Deni seni. *Quo ordine dúntaxat dicuntur quae deinceps habẽtur*, Deni septeni, Deni octoni, Deni noueni. Hîc *uerò* Tertius decimus, Quartus decimus, Quintus decimus, Sextus decimus, Septimus decimus, Octauus decimus, Nonus decimus. Plinius, Nanque *octauo decimo die excludunt, statímque concipiunt*. Et Papinius in Syluis, *Primo autem septimum decimum* Germanici *nostri triumphum adoraui*.

Simulis *dispositio & in aduerbijs est obseruanda*, Vndecies, *duodecies, tredecies, quatuordecies, quindecies, sedecies, septiesdecies, octiesdecies, nouiesdecies. praeterea uicies*. Et *uicies semel, uicies bis*. Item, Semel *& uicies, bis & uicies, & deinceps pro ratione iam dicta*. Plinius VII, *Idẽ sella curuli semel & uicies sedit*. **Aduerbia numeralia.**

Columella, Quinquies & uicies duceni quadrageni singuli fiant sex millia & uiginti quinque. De his sine copula Plinius mox. Peculiariter ad hoc genus pertinet, quòd ultra nongenta nonaginta nouē millia his aduerbijs uti ueteres animaduertas. Quod Plinius exēplo saltem monet. Eius uerba in trigesimo tertio hæc sunt, Non erat apud antiquos numerus ultra centum millia. Itaque hic & hodie multiplicatur, ut decies cētena millia, aut sæpius dicantur. hæc Plinius. Vltra hunc numerum sic proceditur numerãdo, Vndecies, duodecies, tredecies, quatuordecies, centena millia, & sic deinceps usque ad uicies, à quo tricies, quadragies, quinquagies, usque ad centies. Ab hinc ducenties, trecēties, quadringenties, quingenties, usque ad millies centena millia. Valerius Maximus, Filiam in matrimoniū cum decies centum millibus talentûm. Iustinus II, Naues quoque decies centum millia numero habuisse fertur. Suetonius, Patet in circuitu ad bis & tricies centum millia passuum. Ipse Plinius in secundo, Pars nostra terrarū, de qua memoro, ambiente, ut dictum est, oceano uelut innatans, lõgissimè ab ortu & ab occasu patet, hoc est ab India ad Herculis columnas Gadibus sacratas, octogies quinquies centena septuaginta octo millia passuum, ut Artemidoro placet authori: ut uerò Isidoro, nonagies octies centena decem & octo millia passuū. Sed intra supradictum numerū (quam partem præcepti doctissimus Budæus egregiè obseruauit) sine hac per aduerbia multiplicatione locutos ueteres doceamus. Cecil. Plinius ad Romanum, Offero tibi ad implendas equitis facultates, trecenta millia nummûm. Idem ad Fabatum, Adijcis posse eos nongentis millibus uenire. AEmilius

Probus in Pausania, Quod eo duce Mardonius Satrapes regius, natione Medus, regis gener, in primis omniũ Persarum & manu fortis & consilij plenus, cum ducentis millibus peditum fugatus est. Cicero ad Rufum, Nam de sestertijs nongentis millibus certè ita relatũ est, ut tu siue frater tuus referri uoluit. Quintilianus IX, Et ne illa quidem testimonia recito, quæ dicta sunt de sestertijs septingentis millibus. Horatius, Si septingentis sex, septẽ millia desunt. Martial. Quadringenta tibi nõ sunt. Varro, Et unæ quadrigæ cõstiterint millibus quadringentis. Cæsar de Britannia, Huius est lõgitudo lateris, ut fert illorum opinio, septingentorum millium.

Priuatim de quibusdam numeralibus obseruantur hæc. Mille quum non solùm, ut cætera numeralia, adiectiuũ sit omnis generis & pluralis numeri, sed etiam appellatiuũ neutri generis & numeri singularis, quod olim Macrobio authore declinabatur, mille millis: duplicem meritò sortitur constructionem : & intransitiuam, sicut adiectiua: ut Mille homines, Mille iumenta: & transitiuam in genitiuum, sicut appellatiua. Cicero in Philip. Inuentus est qui Lucio Antonio mille nummûm ferret expensum. Et pro Milone, In quibus propter insanas illas substructiones facilè mille hominum uersabatur. Millia quoque utpote ab hoc singulari declinatum appellatiuum est, & in genitiuum transit: ut Millia passuum, millia stadiorũ, millia sestertiûm uel nummûm. Suetonius, Octoginta millia nummûm diurna erogauit. Cicero, Si doceo, iudices, eos qui quadraginta millia modiûm lucrifaciunt. Sicubi autem in simuli casu continenter cum alio appellatiuo legatur, apud idoneum præsertim authorem, suspectus planè Mille.

habendus est locus: quum & ratio refragetur, ut mox ostendam: & frequens passim authorum usus reclamet: & quod non minimum argumentum est, in uersu nihil tale (quod sciam) legatur. Nam quod ex IX. Virgilij quidam afferunt, -tot millia gentes Arma ferunt Italæ: ego (gentis) potius lego, ut sit gentis Italæ, nulla nec carminis nec sensus, ut opinor, iniuria. Accedit quod opportuna res ad corruptelam utroque genere fuit, & numeri ipsius ratione, quum ueteres tum mille, tum millia per M literam signarint: & appellatiuorum, quorum genitiuos potissimum mensuram quamlibet ponderis magnitudinísue significantes, per syncopen ferè, ut Priscianus testatur, proferebant, uel certis notis, uel certe dimidiatos scribebant. Quæ postea uel à librarijs male excepta, uel à sciolis male suppleta, cæteris minus curiosis errandi occasionem dedere, ut quum pro duo millia sestertiûm, talentûm, uel modiûm, II. M. HS. uel talent. uel sest. uel mod. scriptum inuenirent, illi duo millia sestertia, uel talenta, uel modios ponerent. Quum duo appellatiua sub unius personæ ratione iungi cõtinenter non possint, nisi, ut Valla mederi uitio conatur, per appositionem. Quæ tamen nullum habere locum in talibus uidetur: quum nec generalitatis contrahendæ causa, ut mulier ancilla: nec uariæ significationis determinãdæ, ut canis sydus: nec signandæ proprietatis, ut Aristides uir iustissimus: adiectus is numerus uideri in talibus possit, qui alioqui præponi in tali loquendi genere semper notatur, quum appositio natura sequi debeat id cui apponitur. Ita tali medela datur potius negligentiæ securitas, quàm uindicatur à uitio corrupta loquendi ratio.

(Vnus) quoque, ut Priscianus obseruat, hanc peculiarem habet in constructione proprietatẽ, quòd pluralis eius numerus ijs duntaxat pluralibus iungitur, quæ pro singularibus intelliguntur. Salusthius, Hi postquam in una mœnia cõuenere pro in unam urbem. Virgilius, -satis una superque Vidimus excidia. pro unum excidium. Lucanus, -totúmque in partibus unis Bellorum fecere nefas. pro in una parte. Liuius, Hæc tum sacra Romulus una ex omnibus peregrina suscepit. pro unum sacrum. Ita quum in prolepsi eiusmodi pluratiuum nomen ponitur, in prolepseos partibus plurale huius numeralis subijcimus, unas & alteras nõ unam & alteram, dicentes. ut Cicero Appio, Nam quas ex itinere antè quàm ex Asia egressus es, ad me literas misisti: unas de legatis à me prohibitis proficisci, alteras de Apameorum ædificatione impedita, legi perinuitus. Vnus.

Distributiua cum ijs nominibus quæ singulari numero deficiuntur, cardinalium loco iungi sola possunt, cardinalibus exclusis. Binæ literæ, terna arma, quaterni codicilli: nõ duæ, tria, quatuor, dicendum. Adhibentur præterea ubi singulis multorũ similem aliquem numerũ distribuimus, ueluti exempla in primo libro docent. Distributiua pro cardinalibus.

Quæ in arius finiuntur, cum ijs quæ numerantur, iungi nõ solent. Non enim dicitur, Centenarius annus. Sed cum ijs ad quæ pertinent, aut referuntur ea quæ numerantur: ut Homo centenarius, qui centum est annorum. Lapis centenarius, qui centum est librarum. Cicero ad Atticum, Cohortes habet quadringentarias. Numerum tamen centenarium, denarium & ternarium dicimus, sicui hoc scitu non indignum uidetur. Numeralia in arius.

Ferũtur in genitiuũ diuersæ personæ, & ex adiectiuis

Adiectiua in ax. uerbalibus quæ per ax finiuntur: Audax, capax, edax, ferax, fugax, pertinax, rapax, sagax, spernax, tenax. Papinius in Sil. Audax ingenij. Ouidius, Sãctius ijs animal, mentísque capacius altæ. Idem, Tẽpus edax rerum. Virgilius, Illa ferax olei est. Seneca, Esto uitiorum fugax. Tacitus, Opum contemptor, recti pertinax. Plinius, Omnium utilitatum & uirtutum rapacissimi. Horatius, Vtiliúmque sagax rerum. Sil. Ductor Piso uiros spernaces mortis agebat. Horatius, Iustum & tenacem propositi uirum.

In idus. Ex ijs quæ in idus terminantur, Auidus, callidus, cupidus, inuidus, impauidus, prouidus, timidus, trepidus, & ualidus. Plinius, Vt est natura hominum nouitatis auida. Tacitus, Nemo illa tempestate militaris rei callidior habebatur. Ouidius, Cupidus studiorum. Plautus, Cupidus leno auri. Sil. Impauidus somni seruat pectus. Iuuenalis, Et subiti casus improuidus. Liuius, Trepidi rerum suarum. Horatius, Timidúsque procellæ. Tacitus, Validus animi, & corpore ingens. Similiter ijs indigus & prodigus. Virgilius, Haud opis indiga nostræ. Lucanus, Terra suis contenta bonis, neque indiga mercis Externæ. Horatius, Et animæ magnæ prodigum Paulum superante Pœno.

In ius. Et pauca terminata in ius, non tamen omnia uerbalia: Anxius, conscius, dubius, deuius, egregius, inscius, nescius, nuntius, obnoxius, præscius. Sil. Anxia fati. Virgilius, Et mens sibi conscia recti. Idem, Nec sum animi dubius. Sil. Sed deuius æqui. Papin. Tu tamen egregius facti. Virgil. Etiámque tremens, etiã inscius æui. Ouid. Viri quasi nescia quærit. Virgilius, Tam ficti prauique tenax, quàm nuntia ueri. Liuius, Spei liberã, obnoxiam

timoris. Virgilius, *Præscia futuri da: nõ indebita posco.*

Conscius tamen alia ratione in datiuum. Terentius, *Egomet, quæ mihi sum conscia.* Conscius.

Ex participialibus quoque *multa eorum quæ in ens, uel ans finiuntur: ut* Abundans, *amans, audiens, appetens, abstinens, cupiens, efficiens, experiens, ferens, fugiens, fugitans, fidens, furens, metuens, negligens, obseruans, patiens, potens, præstans, prospiciens, reuerentior, sitiens, seruans*. Virgilius, *Quàm diues pecoris niuei, quàm lactis abundans*. Iuuenalis, *Viue bidentis amans*. Seneca, *Amantes tui ama*. Plautus, *Audiens imperij*. Horatius, *Abstinens ducentis ad se cuncta pecuniæ*. Salustius, *Alieni appetens, sui profusus*. Plautus, *Cubat complexus cuius cupiens maxime est*. Cic. *Virtus est efficiens utilitatis*. Ouidius, *Experiénsque laborum*. Tacitus, *Corpora hominum salubria & ferentia laborum*. Cæsar, *Nemo erat tam tardus & fugiens laboris*. Terentius, *Herus est perliberalis & fugitans litium*. Virgilius, *Fidens animi, atque in utrunque paratus*. Idem, *Nanque furens animi*. Columel. *Quum sit mollissimum genus & seruitutis indignantissimũ*. Iuuenalis, *Metuens uirgæ iam grandis Achilles*. Tacitus, *Vitellius amicorum inimicorúmque negligens*. Salustius, *Corpus patiens mediæ*. Virgilius, *Tempestatúmque potentem*. Statius, *Haud tulit armorum præstans animíque Corœbus*. Ouidius, *Nec reuerentior ulla deorum*. Silius, *Et semper famæ sitiens*. Virgil. *Et seruantissimus æqui.* In ens, uel ans.

Et ex ijs quæ in tus uel sus exeunt, Consultus, *contentus, doctus, indoctus, eruditus, expertus, falsus, lapsus, mactus, mutatus, oneratus, præfectus, profusus,* In tus, uel sus.

ſuſpenſus, uictus. Horatius, *Conſultus iuris, & actor cauſarum.* Liuius, *Contentus libertatis.* Horatius, *Indoctúſque pilæ diſciue trochíue quieſcit.* Idem, *Docte ſermonis utriuſque linguæ.* Virgilius, *Expertos belli iuuenes: aſt Ilua trecentos.* Plautus, *Falſus animi.* Idem, *Ita me amor lapſum animi ludificat.* Martialis, *Macte animi quem rarus habet, morúmque tuorum.* Apul. *De repente animi mutatus.* Pacuuius, ex Nonio Marcello, *Oneratus frugum & floris liberi.* Plinius, *Præfectus prætorij eius.* Saluſtius, *Profuſus ſui.* Apuleius, *Oppidò ſuſpenſus animi.* Tacitus, *Animi ualidus.* Virgil. *Immemor heu uictus animi.*

Hæc quum participia ſunt, alijs etiam caſibus meritò iunguntur, ſed qui ex uerborum natura haud difficulter intelliguntur, ut Paucis contento, Arci præfecto, Doctus iter melius, Victus à Scipione, Macte uirtute eſto. Reliqua quæ in patrium caſum feruntur, quoniam de uerbalibus & participialibus ſeorſum egimus, quæ ſuccurrent, per ordinem literarum exequemur, potius quàm parum tutò per locos.

Leguntur igitur cum hoc caſu iuncta, Amens, auarus, alienus. Virgilius, *Iſque amens animi, & rumore accenſus amaro.* Horat. *Præter laudem, nullius auaris.* Cicero Acad. *Et uno nomine omnia, quæ eſſent aliena famæ & conſtantis aſſenſionis, à uirtute ſapientiáque remouebant.* Benignus: Horatius, *Vini ſomníque benignus.* Item Cæcus, certus, incertus, certior, compos. Quintilianus Inſtit. *At ſiquis tam cæcus animi eſt, ut de alijs dubitet.* Gellius, *Certus rei, incertus uitæ.* Tacitus, *Sententiæ Vitellij certior fieret.* Valerius Maximus, *Imperatores compotes uictoriarum.* Item Elegans,

æmulus, expers. Gellius, Elegantissimus uerborum Latinorum. Ouidius, Vt tamen exemplis intelligat æmula laudis. Idem, Pérque nouem luces expers undáque cibíque Sedit humo nuda. Et fessus. Virgilius, Expediunt fessi rerum. Et gnarus. Columel. Armorum militiǽque gnaros. Præterea Integer, imperitus, mops, manis, insolens, ignarus, immunis. Horatius, Integer uitæ, scelerísque purus. Terentius, Imperitos rerum, eductos liberè, in fraudem illicis? Ouidius, Illuc mentis inops. Idem, Sanguinis atque animæ corpus inane fuit. Hoc & cum ablatiuo iungitur. Cicero Attico, Nulla enim abs te per hos dies epistola inanis re aliqua utili & suaui uenerat. Salustius, Insolens malarum artium. Virgilius, Ignaróśque uiæ mecum miseratus agrestes, Ingredere. Idem, Prospicit ignarus rerum, ignarúsque salutis. Ouidius, -immunibus huius Esse mali dabitur. Item Largus, liber, liberalis. Virgilius, Largus opum, lingua melior, sed frigida bello Dextera. Salustius, Laudis auidæ, pecuniæ liberales. Terentianus, Libera legis. Illa quoque, Maturus, memor, immemor, miser. Virgilius, Atque æui maturus Acestes. Terētius, Vt memor esses sui. Idem, Nam isthæc commemoratio, quasi exprobratio est immemoris benefici. Plautus Cistel. Petulantia mea, me animi miseram habet. Item Prosper, pauper, parcus, particeps, præceps, peritus, prudens, imprudens. Horatius, Prosperam frugum, celerémque pronos Voluere menses. Idem, -horum Semper ego optarim pauperrimus esse bonorum. Suetonius, Pecuniæ parcus ac tenax. Iuuenalis, Qui te participem secreti fecit honesti. Virgilius, Et præceps animi Tmarus. Horat. Agricolam

Inane.

laudat iuris legúmque peritus. Idem, *Rerúmque prudens, & secundis Temporibus dubijsque rectus.* Terentius, *Imprudens harum rerum.* Item *reus & rudis.* Ouidius, *Spretarúmque agitur legum reus.* Persius, *Arator luciferi rudis.* Cicero, *Græcarum literarum rudis.* Adhæc *Sanus, satur, securus, serus, sollicitus, sterilis, superstes.* Plautus, *Satin' tu sanus mẽtis atque animi tui es?* Virgilius, *-securus amorum Germanæ.* Terent. Adelph. *Sed postquam intus sum omnium rerum satur.* Horatius, *O seri studiorum.* Tacitus in II, *Virtutum sterile seculum.* Virgilius, *Quum tibi sollicito secreti.* Plinius Nat. hist. *Marcus Perpenna & Lucius Volusius Saturnius, omnium quos in senatu sententiam rogauerũt, superstites fuere.* Præterea *uecors & uanus.* Apuleius, *Iam uecors animi tectum scandulare conscendit.* Virgilius, *-aut ego ueri Vana feror.* Sunt ex ijs nonnulla & quæ cum alijs iuncta casibus apud authores leguntur, præsertim ablatiuis. Cicero ad Brutum, *Me uelim de tuis rebus consilijsque facias diligentissime certiorem.* Liuius, *Præda compotem.* Plautus, *Dono te ob isthuc dictum, ut expers sis metu.* Cicero de Oratore, *Inops uerbis.* Plinius, *Caprificus omnibus immunis est quæ adhuc diximus.* Ouidius, *Ambrosiæ succo saturos.* Cicero, *Alienum est dignitate tua.* Et cum præpositione. Idem, *Non alienus à Scæuolæ studijs.*

Nomina in datiuum. DANDI casum asciscunt cum multa ex iam dictis (quanquam alia quapiam ratione) nempe aliqua ex ijs, quæ iam dicentur: ut *Amator illi, præceptor mihi, usibus capax:* Cecilius Plinius, *Villa usibus capax, non sumptuosa:* Tum generaliter quibus lucrũ, damnum, uoluptas, gratia, summissio, denique commodi, incom-

modíue accessio alicui significatur. Hæc enim omnia μεταβατικῶς in datiuos transeunt eorum aduersus quæ sic se habent: ut Vtilis, damnosus, periculosus, difficilis, fidus, gratus, iucundus. Supplex tibi. Fidus uerò & in genitiuum. Virgilius, Præterea regina tui fidissima, dextra Occidit ipsa sua. Datiuum adsciscunt & quæ similitudinem, paritatem, uel simul esse significãt, & quæ ex (con) præpositione cõponuntur. Præterea ex ijs quæ ad aliquid dicuntur, quæ æquiparantia uocant: ut Similis, dissimilis, par, impar, æqualis, æquus, contrarius, aduersus, socius, contubernalis, commilito, conseruus, cognatus, communis, uicinus, finitimus, propinquus, amicus, inimicus, & cũ his proprius, & idem, siue nomen id uoces, siue pronomen. Quinetiam ex his multa genitiuis iuncta reperias, partim possessionis lege: ut Amicus Senecæ, Inimicus Cæsaris. Partim aliter: Lucanus, Quem metuis par huius erat. Virgilius, Atque impar cõgressus Achilli. Terentius, Domini similis es. Cicero Academ. Eorum quatuor, quæ suprà dixi, dissimile. Idem, Commune animantium omnium est coniunctionis appetitus, procreandi causa. Hoc uerò præter datiuum & genitiuum etiam cum auferendi casu & præpositione iunctum legitur. Cicero, Hoc enim onere, quod mihi tecum est commune. Idem, Quibus est cum oratoribus illa ex repugnantibus sententijs cõmunis conclusio. Horatius, -nisi nos uicina Triuici Villula cepisset. Iustin. Chalybes fluuij huius finitimi appellati. Ad hæc uerbaliũ quæ in lis, & participialium quæ in dus syllabis finiuntur, præsertim quæcunque à passiuis uerbis declinantur, passiuorum datiuum recipiunt: ut Amabilis, docibilis, execrabilis,

Fidus.

Communis.

legibilis, penetrabilis, amandus, docendus, uisendus. Statius, *- nulli penetrabilis astro Lucus erat.* Horat. *Nulli flebilior quàm tibi Virgili.* Idem, *Hic tibi sit potius, quàm tu mirabilis illi.* Virgilius, *Nec dictu affabilis ulli.* Silius, *Superísque habitabile saxum.* Ouidius, *O mihi post nullos unquam memorande sodales.*

Nomina in accusatiuum.

I N *accusatiuum transeunt ex adiectiuis nominibus ea, quibus generalis mensura siue dimensio significatur, Latus, longus, crassus, profundus, altus: sed eius dictionis, quæ priuatam mensuram significat.* Plinius Naturali historia, *Caulis palmum altus.* Idem, *In hoc cæli circumplexu æquinoctij die media, umbilicus, quē gnomonem uocant, septem pedes longus, umbram non amplius quatuor pedes longam reddit.* Præterea in *genitiuum.* ut Columella, *In more horti areas latas pedum demùm, longas pedum quinquagenûm facito.* Idem, *Atque ita mense ultimo Aprilis seritur tantum, quantum singuli cyathi seminis locum occupent decem pedum longum, & quinque latum.* Item in *ablatiuum.* Idem, *Auarius quidam dupondio & dodrante altum sulcum, latum pedum quinque, deinde ter tanto spatium crudum relinquunt.* Vbi etiam *accusatiui est usus.* Plinius X X X V, *Longum sesquipede, latum pede.* Alia rursus in modum *infinitum*, ut Bonus, dignus, indignus, aptus, ineptus. Virgilius, *Cur non Mopse, boni quoniam conuenimus ambo, Tu calamos inflare leues, ego dicere uersus.* Pomponius Mela, *Verum aspici cognoscíque dignissimū.* Ouidius, *Sed puer est, ætas mollis & apta regi.* Eodem modo Cereus pro aptus. Horatius, *Cereus in uitium flecti.* Pro *actiuo* tamen *infinito, prosa scribētes accusatiuo gerundi modi*

cum præpositione potius utuntur: Vehemens ad dicendum, Piger ad salutandum. Commodus, incommodus, utilis, inutilis ad militandum. Pro passiuo autem, uel ultimo gerundi modi, quod per u finitur, ut Optimum factu, dignissimum memoratu, horridum uisu. Horatius, – sapiens uitatu, quidque petitu Sit melius, causas reddet tibi. Plinius ad Apol. Quæ & tibi auditu & mihi relatu iucunda erunt. Vel passiuo eo, quod per dum terminatur, cum præpositione ad. Cicero, Quod non facile ad credendum est. pro eo quod est creditu, uel ut credatur. Vtrunque modū interim & per prouocabulum (qui) non ineleganter interpretari authores uideas. Priorem: ut Terentius, Nam si ego digna hac contumelia sum maxime, ac tu indignus qui faceres. Posteriorem: Cicero, Non erit idoneus qui ad bellum Asiaticum regiúmque mittatur.

ABLATIVVM uerò diuersæ personæ adsciscunt sibi hæc, Dignus, indignus, plenus, uacuus, diues, dis, locuples, fœtus, fœcundus, uiduus, cassus, orbus, truncus, extorris, præditus. Terentius, Dignus es odio cum suspicione isthac tua scelus. Iuuenalis, – quanquam plena omnia gypso Chrysippi inuenias. Cicero, Qui sumus necessarijs negotijs curísque uacui. Horatius, Diues agris, diues positis in fœnore nummis. Pomponius Mela, Tantum pecore ac finibus dites. Cicero pro Roscio, Locuples metu. Virgilius, Loca fœta furentibus austris. Plautus, Amor & melle & felle est fœcundissimus. Horatius, Viduus pharetra risit Apollo. Virgilius, Nunc cassum lumine lugent. Ouidius, Orba parente suo quicunque uolumina tangis. Idem, Et generat truncas pedibus pernicibus alis. Virgilius, Finibus

Nomina in ablatiuum.

extorris, complexu auulsus Iuli. Cicero pro Rabirio, *Senectute affectum, morbo praeditum.* Terentius, *Qui filium haberem tali ingenio praeditum.* Imitantur haec & duo participia, captus & contentus: Illud quoties parti iungitur, ut Mente captus, oculis captus. Virgilius, *Atq; oculis capti fodêre cubilia talpae.* Hoc, ut Horatius, *-centena dedisses Huic parco paucis contento.* De hoc uero, ut cum genitiuo iungitur, suprà est dictum, cum quo etiam superiorum nonnulla legas. Ouidius, *Militia est operis altera digna tui.* Virgilius, *Descendã magnorum haudquaquam indignus auorum.* Salustius, *Ager aridus & uacuus frugum.* Tacitus, *Annonae foecunda.* Virgilius, *Diues opum uariarũ.* Idem, *Trunca pedum primò.* Idem, *Quae regio in terris nostri non plena laboris?* Hoc tamen, ut Quintilianus ait, suo tempore ablatiuo iunxerunt, Plenus uino dicentes, non autem uini, ut ueteres. Qui igitur ueteribus esse similis cupit, uidet in hoc quid sequatur.

Aliue.

Diuersitatis quoque nomina ablatiuos sibi cũ praepositione subijciunt: Alter ab illo, Aliud ab hoc, Diuersus ab illo. (Alius) uerò & sine praepositione. Horatius, *Alium sapiente bonóque.* Item numeralium quae ordinalia dicuntur, Primus à Dardano, Secundus ab Homero. Ablatiuis iunguntur & cõparatiua omnia, ídque uel singularibus, uel pluralibus: ut Frigidius glacie, Leuius uẽtis. nisi partitio potius significetur, quàm collatio: sic enim in genitiuum, partitiuorum ritu, feruntur, ut Maior iuuenum. Soluitur comparatiuorum ablatiuus in (quàm) coniunctionem electiuam, & nominatiuum eiusdem uocis: ut Doctior Platone, doctior quàm Plato. Quam solam constructionem uidentur

De comparatiuis & superlatiuis.

diminutiua comparatiuorum habere. Plinius, Duriusculum se fecit, quàm uolebat existimari à Veraniolis suis & Fabullis. Terentius, Thais, quàm ego sum, maiuscula est. Genitiuus autem per (è) uel (ex) partitiuorũ ritu. Cæsar in Commentariis, In testamento Ptolemæi patris hæredes erant scripti, ex duobus filiis maior. Et Ouidius, Quum minor è pueris iussu studióque uidendi Constitit ad geminæ limina prima foris. Et per (inter.) Quintil.in gladiat. Qui inter eos, ut apparet, fortior fuit. Admittit comparatiuus nonnunquam & alterum ablatiuum, nempe eius dictionis quæ mensuram excessus significat: ut Multo antiquior Socrate, Nihilo segnior illo. Vocetur autem (si libet) hæc comparatiui transitio secunda: sicut quæ in priorem est ablatiuum, prima. Verùm posterior ablatiuus, aliorum quoque quorundam est communis, sicut superlatiuorum nonnunquam. Quintil. Declamandi ratio ut est ex omnibus nouissimè inuenta, ita & multo est utilissima. Catullus, Tanto pessimus omnium poeta, Quanto tu optimus omnium patronus.

Cæterùm comparatiua quum duplicem habeant ablatiuum, alterum per e, alterum finitum per i, obseruat Laurentius, quum fœmininorum ablatiuis intransitiuè sunt constructa, sæpius ea per e legi: ut Secundiore fama, lætiore fortuna. Cum aliis potius per i: Iuuenalis, Constat leuiori bellua sumptu.

Notatur uerò & per comparatiuum collatio quadruplex. Vna substantiæ ad substantiam diuersam, ut Homo est mitior leone. Altera substantiæ ad tempus, uel ad seipsam temporis ratione uariatam, ut, Sum hilarior solito. Terentius, Ah quanto nunc for-

mosior uidere quàm dudum. Tertia adiectiui ad diuersum adiectiuum, ut Est magis fortis quàm doctus, magis fœlix quàm prudens. Hoc modo comparatiuum cum comparatiuo nonnunquam committimus, etiam cum aduerbio (magis) authore Prisciano: ut Fuit Achilles Aenea fortior, magis quàm iustior. Et Hieronymus noster de paupertate, Quidam ex fratribus parcior, magis quàm auarior. Et sine aduerbio (magis:) Quintilianus, Sit salubrior studijs, quàm dulcior. Columella libro VI, At si longior fuerit quàm latior. Eadem ratione & per (an) utimur. Gellius, Perincertus stolidior, an uanior. Solin. Calamitosior, an beatior fuerit Augustus, ambiguum. Quarta collationis ratio est, quum ad opus uel affectionem alicuius fit comparatio: & ea triplex. Aliàs per ablatiuum nominis, ut Ditior opinione hominũ. id est, quàm ut homines opinentur. Et paulo aliter, ut Causa uel lis minor dignitate nostra, pro quàm ut deceat, uel quàm quæ deceat dignitatem nostrã. Maior prætoria cognitione summa. pro quàm ut prætor cognoscat. Aliàs per

Quàm ut. (quàm) dupliciter: modo cum (ut) apostatico, & actiuè: ut, Notius est quàm ut ego id præcipiam. Quintilianus, Sed nec bonus præceptor maiore se turba, quàm ut sustinere possit, onerauerit. qua ratione exempla quædam modo interpretati sumus. Et passiuè: Notius est quàm ut à me præcipiatur. Quintil. Sed hoc apertius est, quàm ut probandum sit. Modo per relatiuum (qui:) Notius est quàm quod ego præcipiam, & Notius est quàm quod à me præcipiatur. Quintil. Ideo ne suscipiendæ quidem plures sunt causæ, quàm quibus suffecturũ se sciat. Illa uerò, Maior uiginti annis,

minor uiginti annis: pro eo quod est, supra uel infra ætatem uiginti annorum, monadica puto. Nam maior uiginti annorum, per defectum potius ablatiui (ætate) dicitur, uel ut Priscianus interpretatur, per defectum (illo qui est) ut sit, Maior illo qui est uiginti annorum. Maior uerò & maximus natu, & grandior natu, cum similibus, sicut maior & maximus ætate, dicuntur. Est enim illud (natu) monoptoton. Natu.

De comparatiuorum pariter superlatiuorúmque natura illud prætereundum non arbitror, quòd præter hactenus dictas constructiones, etiam positionum suarum casus nonnunquam recipiunt, diuersæ uidelicet personæ: ut Dignum laude, & dignius & dignissimum laude. Auidus habendi, & auidior & auidissimus habendi. Amicus nobis, & amicior & amicissimus nobis. Horatius, -sapiens uitatu, quidque petitu Sit melius, causas reddet tibi. Aliquando diuersum & à positionis suæ casu & suo. Salustius, Nulla arte cuiquam inferior. Plinius de Pado, Nulli amnium claritate inferior. Pleraque etiam adiectiua in ablatiuum ferũtur eius rei secundum quam, uel ratione cuius de quopiam affirmatur. Andria genere, Syrus natione, Fuscus colore, Prudens consilio. Virgilius, Forma pulcherrima Dido. Martial. Castus moribus, integer pudore, Velox ingenio, decore fœlix. Et quæ apertius per Synecdochen dicuntur. Idem, Crine ruber, niger ore, breuis pede, lumine læsus.

PRONOMINVM CONSTRVCTIO.

PRONOMINA suapte natura transitionem in alia nõ faciunt, habent tamen aliàs in coniunctione cũ alijs partibus proprietatẽ quan-

dam, grammatico non prætermittendam. Duplices e*nim demonſtratiuorum primæ & ſecundæ perſonæ genitiui, pro duplici ſignificatione, certarum uocum tranſitionem recipiunt, certarum reſpuũt. ut enim qui per is uel um finiuntur, quarundam uocum tranſitioni priuatim ſunt addicti: ita qui per i terminantur, certas uoces habent quibus ſuccedant.* Quippe quoties *poſt uerba, participia & participialia, uſus genitiui utriuſuis horum pronominum incidit, ijs qui per i finiũtur, eſt utendum, quorum etiam naturam & (ſui) genitiuus ſequitur: ut* Me *tui pudet*, Nil *noſtri miſerere*, Oblitú*ſque ſui eſt* Ithacus. *Item*, Vt *pleniore obſequio demererer amantiſſimos mei.* Excipiũtur, *quod ſciam, ex omni numero uerborum duntaxat tria: quorum duo*, Intereſt & Refert, *quòd ex eo nomine compoſita ſunt, quod in hoc genus genitiuos tranſire non poſſit, ut mox dicetur: poſſeſſiua alterius generis, id eſt, eorum qui per is uel um finiuntur, cum ipſo nomine quod in ſe cludunt, intranſitiuè conſtructa accipere ſolent: ſic*, Intereſt & *refert mea, tua, noſtra & ueſtra: quibus adduntur ſua & cuia.* Cicero Rufo, Quin *ego omnia faciam, quæ intereſſe tua, aut etiam uelle te exiſtimem.* Idem *in eadem*, Et *quod tua nihil referebat.* Idem *ad* Curionem, Quod *eos ſcire, aut noſtra, aut ipſorum intereſſet.* Terentius, Mea *nil refert, dum potiar modo.* Idem, Quid *tua, malùm, id refert?* Cicero *pro* Murena, Ea *cædes crimini potiſſimum datur ei cuia interfuit, non ei cuia nihil interfuit.* Quòd *autem ex nomine (re) uel (res) componantur ea uerba, de* Intereſt *quidem, declarant uerba* Plauti, *quibus id ſolutè pronuntiat*, Vtrũque *ueniat nécne, nihil in re eſt*

Mea intereſt.
Mea refert.

mea. Et Terentius in Andria, Si in re utrique est ut fiant, accersi iube. Nec est quod datiuus ille scrupum ulli iniiciat, quum eundem quoque uerbo (Refert) subiectum inuenias. Quod etiam ex eo nomine compositum esse docet prima eius syllaba longa. Horatius, -uel dic quid referat intra Naturæ fines uiuenti. Tertium est ipsum (est) simplex. quod tamen aliter eiusmodi possessiua non recipit, nisi cum pro (interest) legitur. ut Plautus in Amphitryone, Quid est mea? Legi etiam pro (interest) declarat illud Ciceronis ad Atticum, Scio quanti reipublicæ sit omnes copias in unum locum primo quoque tempore conuenire. Item Columella, Nam non est nostri negotij alterum imperare, & alterum docere. Simili modo & post adiectiua ferè omnia, quæ in genitiuum feruntur, iisdem genitiuis, id est, i finitis utendum. Expers tui, fidissima tui, compos sui, æmulus mei. Terent. Hanc meritam esse, ut memor esses sui. Cicero ad Terentiam, Reliquum est, quod ipsæ optime consyderabitis, uestri similes fœminæ sint ne Romæ. Ex adiectiuorum numero demuntur numeralia, partitiua, particularia & superlatiua, quæ quoties in genitiuum multitudinis feruntur, eos demum horum pronominum genitiuos recipiunt, qui per um finiuntur. Vnus & primus nostrum, singuli, uterque, unusquisque, quidam uel aliquis uestrum, & maximus natu nostrum. Terent. Ne cui uestrũ sit mirum, cur partes, &c. Illud enim Quintiliani quod suprà posui, Vt pleniore obsequio demererer amantissimos mei: cum similibus, absoluti non superlatiui propria constructio est. Post appellatiua uerò (ut summa quadam complectar) siue subsistendi uerbum in-

Est.

teroedat, siue non, ijs qui per is & um finiuntur, uel quae generaliter horum loco accipi possunt, possessiuis utendum: ut Fundus, *ager, codex, pes, oculus meus, tuus, suus, noster, uester, uel nostrum & uestrum: uel est meus, tuus, suus, noster, uester, uel nostrum & uestrum.* Plaut. *Da diem hunc sospitem rebus mis agundis.* Cicero *Philippica* III, *Frequentia uestrum incredibilis.* Gellius *quoque ex antiquis codicibus* Salusthianis, *maiores nostrum, scribendum esse contendit.* Sed *mis & tis priscis quidem usitata, postea exoleuerunt: itaque eorū loco, possessiuis necessario nūc utimur.* Caeterùm *si quod per appellatiuū significatur, aut pars sit generalis: non specialis eius quod significatur per pronomen, aut planè extra id quod significatur per pronomèn, nec ab eo possessum, per genitiuos mei, loquendum est.* Exemplum *partis, quam uoco generalem: ut* Dimidium, *pars, aliquid, nihil, multum, reliquum, residuum, plurimum, mei, tui, sui, nostri, uestri.* Cicero *de* Oratore, Ex *quo uereor, ne nihil sim tui, nisi supplosionem pedis imitatus.* Exemplum *eius quod extra esse nec possessum intelligo, & respectu cuius* (*authore* Laurentio) *genitiuus pronominis accipitur passiue: ut* Cura, *sollicitudo, memoria, copia, dolor, potestas, utilitas, usus, uis, fastidium, fauor, despectus mei, tui, sui, nostri, uestri, pro his nimirum ipsis, quae non in nobis de alijs, sed in alijs de nobis habentur.* Nam *si penes nos sint, & de alijs habentur, dicendum potius est, cura, sollicitudo, memoria, copia, dolor, potestas, utilitas, usus, &c. meus, tuus, suus, noster, uester, uel nostrum & uestrum.* Prioris *rationis exempla sunt: illud* Quintiliani, Amore *mei uicit & matrem.* Item

Terentius, Hem tot mei solius solliciti sunt causa. Et Cicero Attico, Vehementérque tua sui memoria delectatur. Horatius, Ne studio nostri pecces. Alterius rationis exempla. Virgilius, Nate meæ uires, mea magna potentia. Item, Et nostro doluisti sæpe dolore. Rursus, -ad urbem Sidoniam puer ire parat, mea maxima cura. Sunt sanè non adeò multa, in quibus tum genitiuis in i, tum possessiuis uti permittitur: ut Causa, fama, imago mea, tua, sua, nostra, uestra, & mei, tui, sui, nostri, uestri. Per possessiua tamen est locutio usitatior. Terent. Mea causa, causam hanc suscipite.

Illud non modò de utrisque genitiuis, uerùm etiam possessiuis obseruatum est, quòd præter iam subijciendos, nullum usquam ex omni genitiuorum numero, præter fortasse unum, post se per appositionem recipiunt: nempe ipsius, solius, unius, duorum, trium, & sic deinceps, omnium, plurium, paucorum, cuiusque, & generaliter participiorum. Cicero pro Murena, Ex tuo ipsius animo coniecturam feceris. Idem in Gabinium & Pisonem, Dico mea unius opera Rempublicam esse liberatam. Idem Attico, Solius enim meum peccatũ corrigi non potest. Quintilianus, Deinde quum satis uires eorum explorauerint, suæ ipsorum fiduciæ permittunt. Liuius octauo ab urbe condita, Noster duorum euẽtus ostendat, utra gens bello sit melior. Plinius in Paneg. In sua cuiusque laude præstantior. Cicero de Oratore, Si uoluntati omnium uestrum parui. Brutus ad Ciceronem, Qui uestris paucorũ respondeat laudibus. Horatius, quum mea nemo Scripta legat, uulgo recitare timentis. Cato ad Ciceronem, Libenter facio ut tuam uirtutem, innocentiam, diligentiam cognitam

in maximis rebus, domi togati, armati foris, pari industria administrari gaudeam. Sed participium post possessiua hæc, sæpe uertitur in prouocabulum (qui) & uerbũ. Ouid. *Nunc mea scripta legis, qui sum summotus ad* Histrum. pro *summoti.* Sic pro illo (*uulgo recitare timentis*) *qui uulgo recitare timeam,* dixeris. Alterius rationis, id est, finitorũ per i, rariora succurrunt exempla: ut *Mei solius immemor. Sui ipsius memor.* Cicero ad Lentul. *Quocunque tempore mihi potestas præsentis tui fuerit.* Idem de Oratore, *Lucium Crassum, quasi colligendi sui causa, se in Tusculanum contulisse.* Ouidius Heroid. *Copia placandæ sit modò parua tui.* Dixi (nisi fortasse unum) propter illud Terentij in Heaut. *Inopis te nunc miserescat mei.* quod puto monadicon.

Obseruatio de nostri & uestri. Priuatim de (*nostri*) & (*uestri*) illud scire licet, quòd quoties appositio pluralis eos sequitur, cedere debent genitiuis in um. ut enim *misertus*, aut *nescius*, aut *contemptor nostri* dixeris: ita *misertus, nescius, & contemptor nostrum duorum, uel omniũ* dicendum.

PRONOMINVM RECIPROCATIO.

TRANSITVS quoque à persona quapiam in seipsam, quæ reciprocatio grammaticis dicitur, per aliud planè quàm pronomina fieri non potest. Fit itaque à prima persona in seipsam transitus per idem omnino pronomen, ut *Ego quæ mihi sum conscia.* Simili modo à secunda persona in seipsam, *Tu qui tibi es conscius.* Sed à tertia in seipsam, per diuersum omnino pronomen necesse est fiat. Vnicum enim primitiuum pronomen est (*Sui*) quod cum

ſolis,tum uerò omnibus tertiis perſonis in eodem præſertim ſenſu,ipſorum in ſe tranſitionem regerit, quod præterea ipſum inchoare ſenſum nunquam poteſt. Hoc *per uarios caſus, uarijs exemplorum formulis oſtendiſſe,nõ ab re puto diſcentium erit.* Dicimus *igitur,* Cicero *reminiſcitur ſui, parcit ſibi,diligit ſe,fruitur ſe, loquitur ſecum,agnoſcit contemptum ſui.* Et *altero interueniente uerbo multifariam,* Hortatur *te redire ad ſe,uel ut redeas ad ſe.*Dicit *te læſiſſe ſe, uel quòd læſiſti ſe.* In *his tamen formulis,ubi duo ſunt uerba citra ullam infinitam particulam,*Græci ἀντιμετάβασιν Priſcianus *retranſitionem uocat: in qua ſcilicet prius uerbum in ſe, non ſuam, ſed ſecundi uerbi tranſitionem retorquet, ut exempla poſita docent.* Et *ſub infinito nomine alio interueniente uerbo. ut* Dubitant *quid ſibi expediat.*Et *ubi non tam liquidò unicus cernitur ſenſus,ut* Dedit,*quod ſibi erat chariſſimum.*Obtinet *enim hic quoque relatiui ſenſus unius duntaxat caſualis uicem,eiúſque ad uerbum(dedit)relati, quod eclipſim ſupplenti,facilè pateat.*Eſt *enim plenum,*Dedit *illud, quod ſibi erat chariſſimum.* Vbi *totus prouocabuli ſenſus explicatio eſt demonſtratiui pronominis (illud).* Quæ *enim ſequuntur, inter unius uerbi ſenſus potius ſunt numeranda.* Non *magis alijs diſplicet eius negligentia,quàm ſibi.* Et *ita te amat,ut ſe.* Siquis *enim zeugma impleat, & plenos hos ſermones reddat,uidebit in altera parte totam eſſe reciprocationem. uerbi gratia,* Quàm *ſibi diſplicet eius negligentia: &,*Vt *ſe amat.* Sed *in quibus alterum interuenit uerbum,etiam per relatiua illa (ipſe,ille, & is) loqui authores deprehendas.*Quintilianus *in* Decla-

mationib. Non petit ut illum miserum putetis, nisi & innocens fuerit. Idem, Neque ignorauit quæ eum manerent pericula. Quanquam hæc rectius planè haberent, si (se) dixisset, quum nihil aliud sit, ad quod referri reciprocum possit. In illis enim Ciceronis, aliud esse uidetur ad quod referri possit. ut pro Rabirio, Nec enim cuiquam eius consilium uehementius, quàm ipsi displicet. Et pro Marcello, Est uerè fortunatus ille, cuius ex salute non minor penè ad omnes, quàm ad illum uentura sit, lætitia peruenerit. Aliquando fit transitus à tertia persona non in seipsam, sed in aliquid quod significatur ab ea possessum: uel contrà, ab eo quod à tertia persona possidetur, ad ipsam. quibus utrisque modis dum in una clausula transitus fit, per possessiuum (suus) omnino loquendum est. Posterioris modi exempla sunt, Indiget Ciceronis suus filius. Martialis, Et sua riserunt secula Mæonidem. Cicero ad Atticum, Sed illum ulciscentur mores sui. Inducitur à Cicerone suus Dicæarchus. Et quod possessum est, posito in obliquo: Rumor est Cæsari insidiari familiares suos. Et, Fama est Alexandrũ occidisse familiares suos. Nam illa, Rogat me Cicero, ut suus habitet apud me filius, uel suus audiatur à me filius: non planè huius sunt generis. In quibus uidelicet ut per (suus) ita per (eius, ipsius, uel illius) loqui possis. Prioris modi, hoc est in quo transitus à tertia persona in aliquid à se possessum significatur, exempla uariis casibus & formulis hæc sint: Cicero reminiscitur clientum suorum. Parcit erroribus suis & familiarium suorum. Diligit rẽ suã. Scripsit calamo suo. Et altero interposito obliquo tertiæ personæ, ad quẽ refertur possessio: Percussisti illum

gladio suo. Relinquã legentib' iudiciũ suum. Cõmonefecit illum uitij sui. Item altero uerbo interposito, Hortatur te redire, uel ut redeas domum suam. Dedit quod præcipuum erat rerum suarum. Scit quid doleat inimicis suis. Quæ nanque sequuntur, si rectè inspiciantur, unius uerbi sunt exempla. Ita fauet tibi ut intimis suis. Adest ut accipiat præmium suum. Mauult hîc esse quàm in patria sua. Et participio interueniente, modò posito: ut Video hominem ferentem agrũ suum. modò subaudito: ut Vidi columbam tristem in periculo pullorum suorum. Et quauis præpositione intercedente: ut Comitatus es illum ad ædes suas. Percontabor illum de regno suo. Cepi columbam cum pullis suis, uel in nido suo, uel extra, uel prope, uel iuxta nidũ suum. & ita per omnes præpositiones: in quo maxime genere, etiam per genitiuos illos tertiæ personæ, eius, ipsius, illius, promiscue, authore Valla, loqui licet: Cepi columbam cum pullis eius, uel in nido eius,

Cæterùm ubi tres sunt tertiæ personæ, quoniam ambiguum erit ad quam potissimum referatur possessio: qui amphibologiam uitare uolet, per hos potius genitiuos loquetur, quoties ad secundo loco positam refertur' possessio: ut Cepit columbam cum pullis eius, potius quàm suis. Cepit furem cum sociis eius, uel ipsius, potius quàm suis. Amat deum propter bonitatem ipsius, potius quàm suam. Quum uerò ad primo loco positam possessio refertur, per (suus) potius: ut Tuetur hominem deus propter bonitatem suam, potius quàm eius.

EST ET *alius in pronomine personarum transitus, huic proximo affinis, nempe quũ duarum mutuus inter se transitus significatur, quæ Græcis* ἀλληλοπάθεια ἀλληλοπάθεια.

dicitur. Hæc præcipuè per duo aduerbia (inuicem & mutuo) & unam plurimum præpositionem (inter) cum aliquo pronomine fit, hoc modo, Amamus nos mutuo. Diligitis uos inuicem. Dissident inter se. Dissidemus inter nos. Eædem locutiones & per partitiuum (alter) geminatum proferri solent, sed figuratè: ut Amamus alter alterum, Amatis alter alterum, Amant alter alterum. Verùm de (inter) peculiariter obseruat Laurentius (cui pleraque in hoc genere referimus accepta) quoties nominatiuus uel accusatiuus præcedit, per (sui) loqui authores. Cicero, Delectat hoc ipso, quòd inter se omnes partes corporis quodam lepore consentiunt. Idem in Officiis, Damonem & Pythiam Pythagoreos ferunt hoc animo inter se fuisse. Idem tamen ad Attic. si rectè scriptũ est, aliter loquitur, quum dicit, Vna spes est salutis, istorum inter istos dissensio. Quum uerò antecedit genitiuus, datiuus uel ablatiuus, per pronomen (ipse) potius loqui solere. ut Cicero, Nec mihi cæterorum iudicio uidetur solùm, sed etiam ipsorum inter ipsos consensu. Quintilianus, Circa quę inexplicabilis & grammaticis inter ipsos & philosophis pugna est. Idem, Nam magnis quoque authoribus incidunt aliqua uitiosa, & à doctis inter ipsos etiam mutuo reprehensa.

Obseruatio de inter.

EX demonstratiuis quatuor illa (hic, iste, ille, & is) aliquando non tam extra positum aliquid, quàm continuo in sermone dicendum demonstrant. Terentius, -uereor ne illud grauius Phædria Tulerit, néue aliorsum atque ego feci, acceperit, quòd heri intromissus non est. Idem, Vtinam istud uerbum ex animo ac uerè diceres, potius quàm te inimicum habeam. Idem,

Sed hoc mihi molestum est: nam isthæc commemoratio, Quasi exprobratio est immemoris beneficii. Cicero, *Sed si hoc fuit liberis nostris gratius, nos uiuere.* Terent. *Nam id arbitror apprime in uita esse utile, ut nequid nimis.* Et pluraliter, *Sed ijs, quas semper intellexi in te sitas, fide & taciturnitate.* Videtur & idem in illo Terentij, si rectè scriptum est, demonstratiue accipi, *Ego dudum nonnihil ueritus sum Daue abs te, ne faceres idem Quod uulgus seruorum solet, dolis ut me deluderes.* Aliquando de absente dicitur demonstratiuum: sed uel recens præsente, uel de quo paulo antè habitus est sermo, ut in illis, *Proh deum immortalem, negat Phanium hanc esse sibi Demipho cognatam.* Item, *Neque meo cordi esse quenquam chariorem hoc Phædria.* Item in Andria, *Sed hic Pamphilus firmauit fidem.* Vbi uult Donatus (hic) additum, ut ostendatur de illo fuisse sermonem. Horum (ille) & (iste) priuatum usum habent. Prius, quum ob eminentiam quandam, rem omnibus notam præsumi uolumus. Cicero, *Nasica ille prudens, bis consul.* Posterius contrà, quum alicuius rei cum contemptu stomachóue mentionem facimus. Terent. *Munus nostrum ornato uerbis, & istum æmulum quoad poteris, ab ea pellito.* Idem, *Cum milite isto præsens, absens ut sies, me ames.* Idem, *Iste Chærea, iste ephebus frater Phædriæ.* Obseruatio de ille & iste.

RELATIVA sunt, quibus repetitio fit præcedentis in oratione cuiuspiam, quoties scilicet ipsum, & non aliud intelligi uolumus: quod per aliam orationis partem, quàm relatiuum, fieri commodè non potest. Siquis enim dicat, *Emi agrum, & agrum relinquam tibi:* incertum sit, an de uno eodémque agro sit sermo. Relatiuum.

sim, quem relinquam tibi: nemo dubitet de eodem esse sermonem. Hanc horum pronominum uim pragmatici recentiores quum ignorauerint, instrumenta omnia participijs illis praefatus, praelibatus, praedictus, & similibus dehonestarunt. Sunt autem relatiua (ut in proximo libro diximus) numero sex, simplicia quinque, & unum compositum, ut in subiectis exemplis uidere licet. (Hic) ut Florus, *Postremus omnium regum fuit Tarquinius, cui cognomen Superbo ex moribus datum. Hic regnum auitum quod à Seruio tenebatur, rapere maluit, quàm expectare.* (Ille) ut Cicero in Tusculanis, *Democritum illum magnum quidem uirum, sed leuibus & rotundis corpusculis efficientem animum concursu quodam fortuito, omittamus. Nihil est enim apud illum, quod non atomorum turba conficiat.* (Iste) ut Terent. *Quorum aemulari exoptat negligentiam Potius, quàm istorum obscuram diligentiam.* (Is) ut Salustius, *Igitur de Catilinae coniuratione quàm uerissime potero, paucis absoluam. Nam id facinus in primis ego memorabile existimo sceleris nouitate atque periculi.* (Idem) ut Cicero ad Appium Pulchrum, *Omnino tibi agit gratias, sed idem scribit meas literas maximum apud te pondus habituras.*

Hic. Ille. Priuatim de (hic) & (ille) obseruatum est, quum ad duo antè posita referuntur: (hic) ad posterius & propius, (ille) ad prius & remotius referri. Plinius, *Ouium ad summum genera duo, Tectum & Colonicum: illud mollius, hoc in pascuo elegantius.* Columella, *Quasi sit agricolae contrarium pastoris propositum: quum ille quàm maxime subacto & puro solo*

gaudeat, hic nouali graminosóque: ille fructum è terra speret, hic è pecore. Peculiariter (ille) sæpe cum coniunctione (quidem) iungitur, quum uidelicet aliquid concedimus, à quo mox aliud remouebimus. Cicero, Qui autem summum bonum in uirtute ponunt, præclarè illi quidem: sed hæc ipsa uirtus amicitiam & gignit & continet. Legitur tamen & sine exceptione. (Hic) uerò & (Is) eleganter post prouocabuli sensum locantur. Salustius, Scilicet quem res tanta, atque tam atrox, non permouet, eum oratio accendet? Terentius, Quam ego animo egregiè charam pro uxore habuerim, Bene & pudicè eius doctum atque eductum, sinam Coactum egestate ingenium immutarier? Idem in Eun. Quòd tibi nunc uir uideatur esse, hic nebulo magnus est, Ne metuas. Virgilius -cui non risere parentes, Nec deus hunc mensa, dea nec dignata cubili est. In hoc tamen genere demonstratiua potius, quàm relatiua uidentur. Ibi planè relatiua sunt, quum post copulatiuam coniunctionem quasi in epexegesi ponuntur: ut, Alexander paruis copiis fretus superauit Darium cum infinito exercitu, & id in adolescentia. uel, & hoc in adolescentia. Item, Vestis pauca, & ea detrita & sordida. Et paucis nummis superbit, nec iis suis. In his tamen ultimis, proprium locum habet (is) non (hic.) Is.

THOMAE LINACRI ANGLI
De emendata structura liber quartus, siue de constructione Verbi & Participij.

VERBORVM *constructio maxime non modò uaria, uerùm etiam perplexa planè est, siquis genera ipsa, à quibus constructionis ratio maxime ducitur, parum ritè distinguat.* *Sunt autem ea in uniuersum tria, nempe actiuum, passiuum, & neutrum. Quæ enim deponens & commune uocant, uocis magis quàm significationis gratia, diuersum sortita sunt nomen: siquidem deponens, actiui uel neutri: commune, actiui & passiui significationem obtinent. Qui igitur unam tantum in actiuis rationem cõtemplati, cæteras ad neutra relegant, ut genera ipsa confundunt, ita constructionis proprietates necessariò miscent.* Idem *faciunt & qui generalium constructionum præceptis uel omissis, uel satis adhuc sibi non perspectis, ordines quosdam comminisci sunt inducti, quibus omnem uerborum constructionem explicarent, quum interim nec unius fere ordinis uerba satis comprehendant, nec ullum penè ordinem constituant, sub quo alterius ordinis uerba non ueniant.* *Nos his incommodis mederi conati, primùm genera quæ memorauimus, ita distinximus, ut triplicem statuerimus actiuorum rationem.* V*nam, eorum quæ omnibus numeris & personis passiuam interpretationem recipiant, ut quæ in rem præditam loquela, uel (ut* Priscianus *interpretatur) in id quod fateri potest, quod in se fit, transeant: ut* Doceo, Verbero. *Alteram, eorum quæ in tertia*

Verborum tria genera.

Actiuorum triplex ratio.

utriusque numeri eiusmodi interpretationē recipiant, ut quæ in ea transeant. quæ quoniā fateri nequeunt quod in se fit, nec primæ nec secundæ personæ passiuæ uocis usum dederunt. Tertiam,*eorum quæ in aliquid cognatæ duntaxat significationis transeant, si modò in aliquid: ut* Curro,*nauigo.* His *passiua triplicia in libro de partibus (quem huic necessariò præposuimus) ex aduerso reddidimus.* Q*uod reliquū uerborum est, quoniam nec actiui generis est, nec passiui, ipsa rei natura inducti in neutra meritò cōiecimus.* Ita *tametsi deponentium & cōmunium meminerimus, tamen cōstructionem eorū ad hæc tria genera referimus.*

Rursus quò tota mihi expeditior ratio sit, generalibus uerborū constructionibus (hæ sunt quæ omni uerborum generi adijci à tergo possunt) seorsum positis, proprias trium quæ memorauimus generum, per se red didimus: nec has confusè, uel utcunque fors tulit, sed primùm simplices, deinde compositas. Q*uò uerò adhuc diluàdior tota mihi tractatio sit,* I*mpersonalium quæ uocant, numerum astrinxi, ut quæ paucis demptis ad personalium normam omnia reuocarim.* In *quam sanè non tam meam, quàm ueterū omnium sententiam, ut* Priscianus, *& ante eum* Apollonius *authores sunt, gaudeo doctos quosdam ex* Germanis Hispanis*que non alio, quàm ipsa ueritatis ui impulsos, quadantenus con cessisse.* Adhæc *quum pleræque præceptionū, uarias & perplexas exceptiones recipiant, placuit quò minus generalium præceptionum claritatem turbarem, eas in unam ueluti summam includere: quam idcirco* Idio*maton appellauimus, quòd quorundam uerborū priuatas constructiones continet: hîc quoque quoad potui,*

ordinis ratione aliqua captata, quum hæc ipsa partim in genera, partim in literarum seriem digesserim. Sed quum hæc fortasse ijs, qui res ipsas expectabunt, nimium uisus fuero præfatus, quod instat aggrediamur.

Actiui constructio.

O M N E *igitur actiuum uerbum, qua utique est actiuum, in accusatiuum patientis personæ transit: ut* Doceo *puerum,* Aro *campum,* Vino *uitam.* Q*uæ ratio adeò recurrit, ut quicquid in accusatiuum huiusmodi transit, etiam sit actiuum, quod etiam passiuum ex se declinari natura certè patiatur, præter admodum pauca, eáque ex usu, qualia sunt,* Volo, *malo, facio, & quæ ab eo composita seruant (a) ut* Calefacio, *liquefacio, præterea doleo.* Priuatim *uerò actiuorum quædam in actionem transire possunt, atque infinitum modum pro accusatiuo habere.* Talia *sunt hæc cũ synonymis,* Cupio, *uolo, malo, nolo, paro, cogito, affirmo, nego, cogo, incipio, instituo, censeo, sentio, scio, iudico, existimo, puto, dubito, dico, ostendo, indico, audeo, timeo, suadeo, iubeo, impero, opto, disco, debeo. ut* Volo *discere, & te discere,* Nolo *ire, & te ire.* Puto *te audisse.* Horum *autem quædam in infinitum feruntur modum, qui solui per (ut) uel (quòd) potest.* Talis *autem infinitus est, qui accusatiuũ ante se uel positum, uel subauditum habet: quippe is demum ita solui potest: ut* Memini *me somniasse,* Aio *illũ redisse,* Rogo *te adesse:* Memini *quòd somniaui,* Aio *quòd redisti,* Rogo *ut adsis.* Q*uædã in infinitũ, qui solui sic non potest: ut* Incepi *scribere,* Audeo *affirmare, quæ sic tantùm dicuntur.* Q*uædam in utrunque: ut* Scio *legere, & te legere.* Doceo *tacere, & te tacere.* His *generibus commune est quoties infinitus modus ipsius personæ actio passióue*

est, quæ finitum uerbum præcedit, posse id & post se similem illi personæ casum per appositionem (ut antè est traditum) recipere: ut Possum resistere solus. Videor scripsisse hæc primus. Spero uideri tibi amicus. *Et quum nominatiuum habet post se, accusatiuum minimè habere præ se.* Contráque, *quum infinitus modus non eius quæ finitum uerbū præcedit, sed alterius personæ actio est, ut nec nominatiuum post se recipere, ita planè ante se accusatiuum diuersæ illius personæ necessariò habere debere:* Iubeo illum saluere. Volo te rescribere. *Cæterùm non ignorandum infinitum hunc uariè solui post uaria uerba solere.* Modo *(ut* Græci *uocant)* εἰδικῶς, *id est, ut uerbi generalitatem definit per* (quod,) *& uerbum aliàs indicatiuum uel subiunctiuū, ut* Laurentio *placet:* Video te sapere, uideo quòd sapis & sapias. *Aliàs subiunctiuum duntaxat:* Iubeo te redire, iubeo quòd redeas. *In hoc genere censet idem* Laurentius *priorū rationis esse,* Credo, opinor, puto, gaudeo, lætor, uoluptatē capio, *cum similibus.* Posteriorū *illa,* Mando, iubeo, impero, exigo, uolo, postulo, moneo, sino, permitto, *& synonyma.* Tibullus, Hanc Venus ex alto flentem sublimis Olympo Spectat, & infidis quòd sit acerba, monet. Ouidius *de* Tristibus, Delicias siquis, lasciuáque carmina quærit, Præmoneo, nunquā scripta quòd ista legat. *Idem epistola* Sapphûs, Non ut ames oro, sed quòd amare sinas. *Modo (ut ijdem* Græci *dicunt)* τελικῶς, *quando aliquid ut finem significat, per* (ut,) *sicut hæc proxima:* Iubeo ut pergas. Volo ut narres. Terētius, Orare iussit si se ames, hera, ut ad sese uenias. *Sunt ex priore genere, quæ quum in futurum infinitum transeant, honestam eius per infinitum*

tercedat, siue non, ijs qui per is & um finiuntur, uel quæ generaliter horum loco accipi possunt, possessiuis utendum: ut Fundus, *ager, codex, pes, oculus meus, tuus, suus, noster, uester, uel nostrum & uestrum: uel est meus, tuus, suus, noster, uester, uel nostrum & uestrum.* Plaut. *Da diem hunc sospitem rebus mis agundis.* Cicero Philippica III, *Frequentia uestrum incredibilis.* Gellius *quoque ex antiquis codicibus* Salustianis, *maiores nostrum, scribendum esse contendit.* Sed *mis & tis priscis quidem usitata, postea exoleuerunt: itaque eorũ loco, possessiuis necessario nũc utimur.* Cæterùm *si quod per appellatiuũ significatur, aut pars sit generalis: non specialis eius quod significatur per pronomen, aut planè extra id quod significatur per pronomen, nec ab eo possessum, per genitiuos mei loquendum est.* Exemplum *partis, quam uoco generalem: ut* Dimidium, *pars, aliquid, nihil, multum, reliquum, residuum, plurimum, mei, tui, sui, nostri, uestri.* Cicero de Oratore, *Ex quo uereor, ne nihil sim tui, nisi supplosionem pedis imitatus.* Exemplum *eius quod extra esse nec possessum intelligo, & respectu cuius (authore* Laurentio*) genitiuus pronominis accipitur passiue: ut* Cura, *sollicitudo, memoria, copia, dolor, potestas, utilitas, usus, ius, fastidium, fauor, despectus mei, tui, sui, nostri, uestri, pro his nimirum ipsis, quæ non in nobis de alijs, sed in alijs de nobis habentur.* Nam *si penes nos sint, & de alijs habentur, dicendum potius est, cura, sollicitudo, memoria, copia, dolor, potestas, utilitas, usus, &c. meus, tuus, suus, noster, uester, uel nostrum & uestrum.* Prioris *rationis exempla sunt: illud* Quintiliani, *Amore mei uicit & matrem.* Item

Terentius, Hem tot mei solius solliciti sunt causa. Et Cicero Attico, Vehementérque tua sui memoria delectatur. Horatius, Ne studio nostri peccés. Alterius rationis exempla. Virgilius, Nate meæ uires, mea magna potentia. Item, Et nostro doluisti sæpe dolore. Rursus, -ad urbem Sidoniam puer ire parat, mea maxima cura. Sunt sanè non adeò multa, in quibus tum genitiuis in i, tum possessiuis uti permittitur: ut Causa, fama, imago mea, tua, sua, nostra, uestra, & mei, tui, sui, nostri, uestri. Per possessiua tamen est locutio usitatior. Terent. Mea causa, causam hanc suscipite.

Illud non modò de utrisque genitiuis, uerùm etiam possessiuis obseruatum est, quòd præter iam subijciendos, nullum usquam ex omni genitiuorum numero, præter fortasse unum, post se per appositionem recipiunt: nempe ipsius, solius, unius, duorum, trium, & sic deinceps, omnium, plurium, paucorum, cuiusque, & generaliter participiorum. Cicero pro Muræna, Ex tuo ipsius animo coniecturam feceris. Idem in Gabinium & Pisonem, Dico mea unius opera Rempublicam esse liberatam. Idem Attico, Solius enim meum peccatũ corrigi non potest. Quintilianus, Deinde quum satis uires eorum explorauerint, suæ ipsorum fiduciæ permittunt. Liuius octauo ab urbe condita, Noster duorum euētus ostendat, utra gens bello sit melior. Plinius in Paneg. In sua cuiusque laude præstantior. Cicero de Oratore, Si uoluntati omnium uestrum parui. Brutus ad Ciceronem, Qui uestris paucorũ respondeat laudibus. Horatius, quum mea nemo Scripta legat, uulgo recitare timentis. Cato ad Ciceronem, Libenter facio ut tuam uirtutem, innocentiam, diligentiam cognitam

in maximis rebus, domi togati, armati foris, pari industria administrari gaudeam. Sed participium post possessiua hæc, sæpe uertitur in prouocabulum (qui) & uerbũ. Ouid. Nunc mea scripta legis, qui sum summotus ad Histrum. pro summoti. Sic pro illo (uulgo recitare timentis) qui uulgo recitare timeam, dixeris. Alterius rationis, id est, finitorũ per i, rariora succurrunt exempla: ut Mei solius immemor. Sui ipsius memor. Cicero ad Lentul. Quocunque tempore mihi potestas præsentis tui fuerit. Idem de Oratore, Lucium, Crassum, quasi colligendi sui causa, se in Tusculanum contulisse. Ouidius Heroid. Copia placandæ sit modò parua tui. Dixi (nisi fortasse unum) propter illud Terentij in Heaut. Inopis te nunc miserescat mei. quod puto monadicon.

Obseruatio de nostri & uestri. Priuatim de (nostri) & (uestri) illud scire licet, quòd quoties appositio pluralis eos sequitur, cedere debent genitiuis in um. ut enim misertus, aut nescius, aut contemptor nostri dixeris: ita misertus, nescius, & contemptor nostrum duorum, uel omniũ dicendum.

PRONOMINVM RECIPROCATIO.

TRANSITVS quoque à persona quapiam in seipsam, quæ reciprocatio grammaticis dicitur, per aliud planè quàm pronomina fieri non potest. Fit itaque à prima persona in seipsam transitus per idem omnino pronomen, ut Ego quæ mihi sum conscia. Simili modo à secunda persona in seipsam, Tu qui tibi es conscius. Sed à tertia in seipsam, per diuersum omnino pronomen necesse est fiat. Vnicum enim primitiuum pronomen est (Sui) quod cum

solis, tum uero omnibus tertiis personis in eodem præsertim sensu, ipsorum in se transitionem regerit, quod præterea ipsum inchoare sensum nunquam potest. Hoc per uarios casus, uarijs exemplorum formulis ostendisse, nõ ab re puto discentium erit. Dicimus igitur, Cicero reminiscitur sui, parcit sibi, diligit se, fruitur se, loquitur secum, agnoscit contemptum sui. Et altero interueniente uerbo multifariam, Hortatur te redire ad se, uel ut redeas ad se. Dicit te læsisse se, uel quòd læsisti se. In his tamen formulis, ubi duo sunt uerba citra ullam infinitam particulam, Græci ἀνθυπαλλαγὴν Priscianus retransitionem uocat: in qua scilicet prius uerbum in se, non suam, sed secundi uerbi transitionem retorquet, ut exempla posita docent. Et sub infinito nomine alio interueniente uerbo. ut Dubitant quid sibi expediat. Et ubi non tam liquidò unicus cernitur sensus, ut Dedit, quod sibi erat charissimum. Obtinet enim hic quoque relatiui sensus unius duntaxat casualis uicem, cuiúsque ad uerbum (dedit) relati, quod eclipsim supplenti, facilè pateat. Est enim plenum, Dedit illud, quod sibi erat charissimum. Vbi totus prouocabuli sensus explicatio est demonstratiui pronominis (illud). Quæ enim sequuntur, inter unius uerbi sensus potius sunt numeranda. Non magis alijs displicet eius negligentia, quàm sibi. Et ita te amat, ut se. Siquis enim zeugma impleat, & plenos hos sermones reddat, uidebit in altera parte totam esse reciprocationem. uerbi gratia, Quàm sibi displicet eius negligentia: &, Vt se amat. Sed in quibus alterum interuenit uerbum, etiam per relatiua illa (ipse, ille, & is) loqui authores deprehendas. Quintilianus in Decla-

mationib. Non petit ut illum miserum putetis, nisi & innocens fuerit. Idem, *Neque ignorauit quæ eum manerent pericula. Quanquam hæc rectius planè haberent, si (se) dixisset, quum nihil aliud sit, ad quod referri reciprocum possit. In illis enim Ciceronis, aliud esse uidetur ad quod referri possit. ut pro Rabirio, Nec enim cuiquam eius consilium uehementius, quàm ipsi displicet. Et pro Marcello, Est uerè fortunatus ille, cuius ex salute non minor penè ad omnes, quàm ad illum uentura sit, lætitia peruenerit.* Aliquando fit *transitus à tertia persona non in seipsam, sed in aliquid quod significatur ab ea possessum: uel contrà, ab eo quod à tertia persona possidetur, ad ipsam. quibus utrisque modis dum in una clausula transitus fit, per possessiuum (suus) omnino loquendum est. Posterioris modi exempla sunt, Indiget Ciceronis suus filius. Martialis, Et sua riserunt secula Mæonidem. Cicero ad Atticum, Sed illum ulciscentur mores sui. Inducitur à Cicerone suus Dicæarchus. Et quod possessum est, posito in obliquo: Rumor est Cæsari insidiari familiares suos. Et, Fama est Alexandrũ occidisse familiares suos.* Nam *illa, Rogat me Cicero, ut suus habitet apud me filius, uel suus audiatur à me filius: non planè huius sunt generis. In quibus uidelicet ut per (suus) ita per (eius, ipsius, uel illius) loqui possis.* Prioris *modi, hoc est in quo transitus à tertia persona in aliquid à se possessum significatur, exempla uariis casibus & formulis hæc sint: Cicero reminiscatur clientum suorum. Parcit erroribus suis & familiarium suorum. Diligit rẽ suã. Scripsit calamo suo. Et altero interposito obliquo tertiæ personæ, ad quẽ refertur possessio: Percussisti illum*

gladio suo. Relinquã legentib⁹ iudiciũ suum. Cõmonefecit illum uitiĩ sui. Item altero uerbo interposito, Hortatur te redire, uel ut redeas domum suam. Dedit quod præcipuum erat rerum suarum. Scit quid doleat inimicis suis. Quæ nanque sequuntur, si rectè inspiciantur, unius uerbi sunt exempla. Ita fiuet tibi ut intimis suis. Adest ut accipiat præmium suum. Mauult hîc esse quàm in patria sua. Et participio interueniente, modò posito: ut Video hominem ferentem agrũ suum. modò subaudito: ut Vidi columbam tristem in periculo pullorum suorum. Et quauis præpositione intercedente: ut Comitatus es illum ad ædes suas. Percontabor illum de regno suo. Cepi columbam cum pullis suis, uel in nido suo, uel extra, uel prope, uel iuxta nidũ suum. & ita per omnes præpositiones: in quo maxime genere, etiam per genitiuos illos tertiæ personæ, eius, ipsius, illius, promiscue, authore Valla, loqui licet: Cepi columbam cum pullis eius, uel in nido eius,

Cæterùm ubi tres sunt tertiæ personæ, quoniam ambiguum erit ad quam potissimum referatur possessio: qui amphibologiam uitare uolet, per hos potius genitiuos loquatur, quoties ad secundo loco positam refertur⁹ possessio: ut Cepit columbam cum pullis eius, potius quàm suis. Cepit furem cum sociis eius, uel ipsius, potius quàm suis. Amat deum propter bonitatem ipsius, potius quàm suam. Quum uerò ad primo loco positam possessio refertur, per (suus) potius: ut Tuetur hominem deus propter bonitatem suam, potius quàm eius.

EST ET *alius in pronomine personarum transitus, huic proximo affinis, nempe quũ duarum mutuus inter se transitus significatur, quæ Græcis* ἀλληλοπάθεια ἀλληλοπάθεια:

Sed hoc mihi molestum est: nam isthæc commemoratio, Quasi exprobratio est immemoris benefici. Cicero, *Sed si hoc fuit liberis nostris gratius, nos uiuere.* Terent. *Nam id arbitror apprime in uita esse utile, ut nequid nimis.* Et pluraliter, *Sed ijs, quas semper intellexi in te sitas, fide & taciturnitate.* Videtur & idem in illo Terentij, si rectè scriptum est, demonstratiue accipi, *Ego dudum nonnihil ueritus sum Daue abs te, ne faceres idem Quod uulgus seruorum solet, dolis ut me deluderes.* Aliquando de absente dicitur demonstratiuum: sed uel recens præsente, uel de quo paulo antè habitus est sermo, ut in illis, *Proh deum immortalem, negat Phanium hanc esse sibi Demipho cognatam.* Item, *Neque meo cordi esse quenquam chariorem hoc Phædria.* Item in Andria, *Sed hic Pamphilus firmauit fidem.* Vbi uult Donatus (hic) additum, ut ostendatur de illo fuisse sermonem. Horum (ille) & (iste) priuatum usum habent. Prius, quum ob eminentiam quandam, rem omnibus notam præsumi uolumus. Cicero, *Nasica ille prudens, bis consul.* Posterius contrà, quum alicuius rei cum contemptu stomachóue mentionem facimus. Terent. *Munus nostrum ornato uerbis, & istum æmulum quoad poteris, ab ea pellito.* Idem, *Cum milite isto præsens, absens ut sies, me ames.* Idem, *Iste Chærea, iste ephebus frater Phædriæ.* *Obseruatio de ille & iste.*

RELATIVA *sunt, quibus repetitio fit præcedentis in oratione cuiuspiam, quoties scilicet ipsum, & non aliud intelligi uolumus: quod per aliam orationis partem, quàm relatiuum, fieri commodè non potest. Siquis enim dicat, Emi agrum, & agrum relinquam tibi: incertum sit, an de uno eodémque agro sit sermo.* *Relatiuum.*

sim, quem relinquam tibi: nemo dubitet de eodem esse sermonem. Hanc horum pronominum uim pragmatici recentiores quum ignorauerint, instrumenta omnia participijs illis *præfatus, prælibatus, prædictus,* & similibus dehonestarunt. Sunt autem relatiua (ut in proximo libro diximus) numero sex, simplicia quinque, & unum compositum, ut in subiectis exemplis uidere licet. (Hic) ut Florus, *Postremus omnium regum fuit Tarquinius, cui cognomen Superbo ex moribus datum. Hic regnum auitum quod à Seruio tenebatur, rapere maluit, quàm expectare.* (Ille) ut Cicero in Tusculanis, *Democritum illum magnum quidem uirum, sed leuibus & rotundis corpusculis efficientem animum concursu quodam fortuito, omittamus. Nihil est enim apud illum, quod non atomorum turba conficiat.* (Iste) ut Terent. *Quorum æmulari exoptat negligentiam Potius, quàm istorum obscuram diligentiam.* (Is) ut Salustius, *Igitur de Catilinæ coniuratione quàm uerissime potero, paucis absoluam. Nam id facinus in primis ego memorabile existimo sceleris nouitate atque periculi.* (Idem) ut Cicero ad Appium Pulchrum, *Omnino tibi agit gratias, sed idem scribit meas literas maximum apud te pondus habituras.*

Hic. Ille. Priuatim de (hic) & (ille) obseruatum est, quum ad duo antè posita referuntur: (hic) ad posterius & propius, (ille) ad prius & remotius referri. Plinius, *Ouium ad summum genera duo, Tectum & Colonicum: illud mollius, hoc in pascuo elegantius.* Columella, *Quasi sit agricolæ contrarium pastoris propositum: quum ille quàm maxime subacto & puro sola*

gaudeat, hic nouali graminoſóque: ille fructum è terra ſperet, hic è pecore. Peculiariter (ille) ſæpe cum coniunctione (quidem) iungitur, quum uidelicet aliquid concedimus, à quo mox aliud remouebimus. Cicero, *Qui autem ſummum bonum in uirtute ponunt, præclarè illi quidem: ſed hæc ipſa uirtus amicitiam & gignit & continet.* Legitur tamen & ſine exceptione. (Hic) uerò & (Is) eleganter poſt prouocabuli ſenſum locantur. Saluſtius, *Saliat quem res tanta, atque tam atrox, non permouet, eum oratio accendet?* Terentius, *Quam ego animo egregiè charam pro uxore habuerim, Bene & pudicè eius doctum atque eductum, ſinam Coactum egeſtate ingenium immutarier?* Idem in Eun. *Quòd tibi nunc uir uideatur eſſe, hic nebulo magnus eſt, Ne metuas.* Virgilius *- cui non riſere parentes, Nec deus hunc menſa, dea nec dignata cubili eſt.* In hoc tamen genere demonſtratiua potius, quàm relatiua uidentur. Ibi planè relatiua ſunt, Is.
quum poſt copulatiuam coniunctionem quaſi in epexegeſi ponuntur: ut, *Alexander paruis copiis fretus ſuperauit Darium cum infinito exercitu, & id in adoleſcentia.* uel, *& hoc in adoleſcentia.* Item, *Veſtis pauca, & ea detrita & ſordida.* Et *paucis nummis ſuperbit, nec ijs ſuis.* In his tamen ultimus, proprium locum habet (is) non (hic.)

THOMAE LINACRI ANGLI
De emendata structura liber quartus, siue de constructione Verbi & Participij.

Verborum tria genera.

VERBORVM *constructio maxime non modò uaria, uerùm etiam perplexa planè est, si quis genera ipsa, à quibus constructionis ratio maxime ducitur, parum ritè distinguat. Sunt autem ea in uniuersum tria, nempe actiuum, passiuum, & neutrum. Quae enim deponens & commune uocant, uocis magis quàm significationis gratia, diuersum sortita sunt nomen: siquidem deponens, actiui uel neutri: commune, actiui & passiui significationem obtinent. Qui igitur unam tantum in actiuis rationem cõtemplati, caeteras ad neutra relegant, ut genera ipsa confundunt, ita constructionis proprietates necessariò miscent. Idem faciunt & qui generalium constructionum praeceptis uel omissis, uel satis adhuc sibi non perspectis, ordines quosdam comminisci sunt inducti, quibus omnem uerborum constructionem explicarent, quum interim nec unius fere ordinis uerba satis comprehendant, nec ullum penè ordinem constituant, sub quo alterius ordinis uerba non ueniant. Nos his incommodis mederi conati, primùm genera quae memorauimus, ita distinximus, ut triplicem statuerimus actiuorum rationem. Vnam, eorum quae omnibus numeris & personis passiuam interpretationem recipiant, ut quae in rem praeditam loquela, uel (ut Priscianus interpretatur) in id quod fateri potest, quod in se fit, transeant: ut Doceo, Verbero. Alteram, eorum quae in tertia*

Actiuorum triplex ratio.

utriusque numeri eiusmodi interpretationẽ recipiant, ut quæ in ea transeant. quæ quoniã fateri nequeunt quod in se fit, nec primæ nec secundæ personæ passiuæ uocis usum dederunt. Tertiam, *eorum quæ in aliquid cognatæ duntaxat significationis transeant, si modò in aliquid: ut* Curro, *nauigo.* His *passiua triplicia in libro de partibus (quem huic necessariò præposuimus) ex aduerso reddidimus.* Quod *reliquũ uerborum est, quoniam nec actiui generis est, nec passiui, ipsa rei natura inducti in neutra meritò cõiecimus.* Ita *tametsi deponentium & cõmunium meminerimus, tamen cõstructionem eorũ ad hæc tria genera referimus.*

Rursus *quò tota mihi expeditior ratio sit, generalibus uerborũ constructionibus (hæ sunt quæ omni uerborum generi adijci à tergo possunt) seorsum positis, proprias trium quæ memorauimus generum, per se reddidimus: nec has confusè, uel utcunque fors tulit, sed primùm simplices, deinde compositas.* Quo *uerò adhuc dilucidior tota mihi tractatio sit,* Impersonalium *quæ uocant, numerum astrinxi, ut quæ paucis demptis ad personalium normam omnia reuocarim.* In *quam sanè non tam meam, quàm ueterũ omnium sententiam, ut* Priscianus, *& ante eum* Apollonius *authores sunt, gaudeo doctos quosdam ex* Germanis Hispanisque *non alio, quàm ipsa ueritatis ui impulsos, quadantenus concessisse.* Adhæc *quum pleræque præceptionũ, uarias & perplexas exceptiones recipiant, placuit quò minus generalium præceptionum claritatem turbarem, eas in unam ueluti summam includere: quam idcirco* Idiomaton *appellauimus, quòd quorundam uerborũ priuatas constructiones continet: hîc quoque quoad potui,*

ordinis ratione aliqua captata, quum hæc ipsa partim in genera, partim in literarum seriem digesserim. Sed quum hæc fortasse ijs, qui res ipsas expectabunt, nimium uisus fuero præfatus, quod instat aggrediamur.

Actiui constructio.

OMNE *igitur actiuum uerbum, qua utique est actiuum, in accusatiuum patientis personæ transit: ut* Doceo *puerum,* Aro *campum,* Viuo *uitam. Quæ ratio adeò recurrit, ut quicquid in accusatiuum huiusmodi transit, etiam sit actiuum, quod etiam passiuum ex se declinari natura certè patiatur, præter admodum pauca, eáque ex usu, qualia sunt,* Volo, *malo, facio, & quæ ab eo composita seruant (a) ut* Calefacio, *liquefacio, præterea doleo.* Priuatim *uerò actiuorum quædam in actionem transire possunt, atque infinitum modum pro accusatiuo habere.* Talia *sunt hæc cũ synonymis,* Cupio, *uolo, malo, nolo, paro, cogito, affirmo, nego, cogo, incipio, instituo, censeo, sentio, scio, iudico, existimo, puto, dubito, dico, ostendo, indico, audeo, timeo, suadeo, iubeo, impero, opto, disco, debeo. ut* Volo *discere, & te discere,* Nolo *ire, & te ire.* Puto *te audisse.* Horum *autem quædam in infinitum feruntur modum, qui solui per (ut) uel (quòd) potest.* Talis *autem infinitus est, qui accusatiuũ ante se uel positum, uel subauditum habet: quippe is demum ita solui potest: ut* Memini *me somniasse,* Aio *illũ redisse,* Rogo *te adesse:* Memini *quòd somniaui,* Aio *quòd redisti,* Rogo *ut adsis.* Quædã *in infinitũ, qui solui sic non potest: ut* Incœpi *scribere,* Audeo *affirmare, quæ sic tantùm dicuntur.* Quædam *in utrunque: ut* Scio *legere, & te legere.* Doceo *tacere, & te tacere.* His *generibus commune est quoties infinitus modus ipsius personæ actio passióue*

est, quæ finitum uerbum præcedit, posse id & post se similem illi personæ casum per appositionem (ut antè est traditum) recipere: ut Possum resistere solus. Videor *scripsisse hæc primus .* Spero uideri tibi amicus. *Et quum nominatiuum habet post se, accusatiuum minimè habere præ se.* Contràque, *quum infinitus modus non eius quæ finitum uerbũ præcedit, sed alterius personæ actio est, ut nec nominatiuum post se recipere, ita planè ante se accusatiuum diuersæ illius personæ necessariò habere debere:* Iubeo illum saluere. Volo te rescribere. *Cæterùm non ignorandum infinitum hunc uariè solui post uaria uerba solere .* Modo *(ut* Græci *uocant)* εἰδικῶς, *id est, ut uerbi generalitatem definit per* Quod, *) & uerbum aliàs indicatiuum uel subiunctiuũ, ut Laurentio placet:* Video te sapere, *uideo quòd sapis & sapias.* Aliàs *subiunctiuum duntaxat :* Iubeo te redire, iubeo quòd redeas. *In hoc genere censet idem Laurentius prioris rationis esse,* Credo, opinor, puto, gaudeo, lætor, uoluptaté capio, *cum similibus.* Posterioris *illa,* Mando, iubeo, impero, exigo, uolo, postulo, moneo, sino, permutto, & synonyma. *Tibullus,* Hanc Venus ex alto flentem sublimis Olympo Spectat, & infidis quòd sit acerba, monet. *Ouidius de Tristibus,* Delicias siquis, lasciuáque carmina quærit, Præmoneo, nunquã scripta quòd ista legat . *Idem epistola Sapphûs,* Non ut ames oro, sed quòd amare sinas. *Modo (ut ijdem Græci dicunt)* τελικῶς, *quando aliquid ut finem significat, per* Vt, *) sicut hæc proxima:* Iubeo ut pergas. Volo ut narres. *Terẽtius,* Orare iussit si se ames, hera, ut ad sese uenias. *Sunt ex priore genere, quæ quum in futurum infinitum transeant, honestam eius per infinitum*

(fore uel futurũ esse) periphrasim accipiant: Confido, auguror, spero, suspicor, uel ominor homines aliquando ueterum lectione delectandos esse. & Confido, spero, suspicor, uel ominor fore uel futurum esse, ut homines ueterum lectione aliquando delectentur. Sunt ediuerso quædam tertiæ actiuorum personæ, quæ ut post se accusatiuum, ita ante se infinitũ loco nominatiui accipiunt. Ea sunt, Decet, Delectat, Iuuat. Virgilius, -iuuat euasisse tot urbes Argolicas. Liuius, Me quoque iuuat, ueluti ipse in parte laboris periculiq; fuerim, ad finem belli Punici peruenisse. Soluuntur autẽ eiusmodi infiniti per (quòd) & subiunctiuũ: Iuuat euasisse, Iuuat quòd euaserim. His additur (oportet) quod simili modo infinitum ante se pro nominatiuo habet: Meminisse oportet. Recipiũt tamen hæc nihilominus & alios nominatiuos. ut Ouidius in epist. Tunc te plus solito lasciuia nostra iuuabat. Virgilius, Non omnes arbusta iuuant. Ouidius, Lude, decent animos mollia regna tuos. Seneca, Agricolam arbor perducta ad fructũ delectat. (Decet) uerò & cum datiuo nonnunquam legitur. Cicero de Oratore, Quandoque id deceat prudentiæ tuæ. Terentius in Adelphis, Vt uobis decet.

Passiuorum constructio. PASSIVA omnia cuiuscunque sint generis, in ablatiuum agentis personæ cum (à) uel (ab) præpositione transeunt. Horat. -laudatur ab his, culpatur ab illis. Ouidius, Non tamen illa legi poterant patienter ab ullo. Plinius ad Atrium, Amaríque ab illo laboraui. Verti potest ablatiuus hic in datiuum ubique, Græco (ut Seruio placet) more. Virgilius, Nec cernitur ulli. Cicero, Honesta bonis uiris, non occulta quæruntur. Post passiua uerò participia, uel frequentior est datiui usus

quàm ablatiui. Virgilius, *Nulla tuarum audita mihi, nec uisa sororum.* Idem, *Præterea duo nec tuta mihi ualle reperti.*

PASSIVORVM *naturã & quinque illa imitantur, Vapulo, ueneo, liceo, exulo, & fio.* Quintilianus deamo Institutionum, *An ab re fustibus uapulasset?* Idem, *Fabricius respõdet se à ciue spoliari malle, quàm ab hoste uenire.* Macrobius Saturn. libro septimo, *Si propter hoc à cõuiuijs exulabit philosophia, procul hinc facessant & alumnæ eius, honestatem dico & modestiam, nec minus cum sobrietate pietatẽ.* Cicero, *Tacitus uerò ille finis teterrimus, ut quanti quisque se ipse faciat, tanti fiat ab amicis. Leguntur hæc & sine ablatiuis à tergo.* Iuuenal. *Si rixa est ubi tu pulsas, ego uapulo tantùm.* Plautus in Menæch. M E S. *Menæchme.* M E N. *mane sanè, die septimi* Venibunt *serui, supellex, fundi, ædes, omnia* Venibunt, *quiqui licebunt præsenti pecunia.* Horatius, *Contrà, Leuinum Valeri genus, unde Superbus* Tarquinius *regno pulsus fuit, unius assis* Non *unquã pretio pluris licuisse.* Martial. *Paruo quum pretio diu liceret.* Et Quintiliani illud, *Proditionis damnatus cum aduocato exulet.* Iuuenalis, *Hic fiunt homines.* Recipiũt *passiua & modos infinitos.* Modò post se. ut Iuuen. *-contẽnere fulmina pauper Creditur.* Modò ante se, & nominatiui loco. Virgil. *-cur dextrã iungere dextræ* Nõ *datur?* Plinius in Naturali historia, *Locustas pennarũ attritu sonare creditur.* Idem, *Qualem fuisse Quinti Sertorij ceruam traditur.* Hic *posterior modus, id est, ubi infinitus modus finitum uerbum præcedit, uerti in priorem, ubi scilicet is sequitur, potest: sic, Locustæ pennarũ attritu sonare*

Quæ passiuorũ naturam imitentur.

creduntur. Et, *Qualis fuisse Quinti* Sertorij *cerua traditur.* Rursus *prior in posteriorem, hoc modo, Creditur pauperem fulmina cõtemnere.* Vtranque *figuram contulit* Plinius *in eundem sensum, in* II, *Solisque rerum naturæ intellectum, & confundi omnia, si aut ipse sol lapis esse, aut unquam lapidem in eo fuisse credatur.* (Videor) *tamen passiuum, alteram tantùm harum rationũ recipit, id est, in qua infinitũ sequitur. ut* Terentius *in* Heaut. *Quod mihi uidêre præter ætatem tuam facere & præterquam res adhortatur tua.* Et *in* Eunucho, *Multo formosior uidêre mihi quàm dudũ.* Priscianus *hoc significato absolutum uocat, pro* δοκῶ *Græcæ.*

Communium constructio. COMMVNIA *sicuti actiuorũ passiuorúmque significationem obtinent, ita utriusque generis constructionem sibi uendicant:* Osculor *te, & à te.* Criminor *te, & à te.* Huius *generis pauca à grammaticis notantur,* Criminor, Experior, Hortor, Interpretor, Largior, Moror, Osculor, Veneror, Stipulor. *Quibus annumeratur* Fungor. *ut* Columella, Sed *quisquis ædificia uolet in decliuibus areis extruere, semper ab inferiore parte auspicetur: quia quum ex depressiore loco fuerint orsa fundamenta, non solùm superficiem suam facilè sustinebũt, sed & pro fultura & substratione fungentur aduersus ea, quæ mox, si fortè uillam prolatare libuerit, ad superiorem partem applicabuntur.*

Neutrorum constructio. EX *neutris, ea quibus uel passio intra ipsa significatur, quæ idiopathe* Græci *uocant, uel actio in ipsis completa, denique absoluta omnia, nominatiuo à priori contenta sunt, nec transitum in alium ferè casum faciunt, quòd scilicet per se sensum absoluant: ut* Palleo, *pallesco, nauseo, ructo, curro, ambulo, iaceo, sto.* Quæ-

dam in infinitum ferri uidentur: ut Cesso, perseuero, desino, & pergo pro perseuero. Terentius, Cesso huc intrò irrumpere? Idem, Pergin' scelesta mecum perplexè loqui? Idem, Et desinant maledicere. Ouidius, Desinite ad citharas turba uenire meas.

Quædam nominatiuo ipso (quòd ferè is certus est) abiecto, seipsis sensum perficiunt: ut Pluit, tonat, fulminat, ningit, coruscat, hyemat, disserenat, rorat, lapidat, gelat, uesperascit. Plin. XVIII, Quum in cacuminibus montium nubes consident, hyemabit: si cacumina pura fient, disserenabit. Liuius, Veijs de cælo lapidauerat. Pluit tamen cum ablatiuo iunctum legitur, sed rei quæ alienæ sit significationis. ut Plinius, Relatum est in monumenta lacte & sanguine pluisse. Illud præcepto non obstat, quod apud eundem legimus, Quanto tu ore patris laudes tonas? Quippe quod per translationem dicitur. Rorat uerò cum accusatiuo legitur. Plinius, Mirùmque dictu periculum eo die est, si rorauerit quantulumcunque imbrem, aut si afflauerit. Pluit. Hyemat. Disserenat. Lapidat. Rorare.

Peculiariter absoluta, quæ motū totius corporis significant, quoties ut pleniorem efficiant sensum, in actionem transitum faciunt, participiale in tum uolunt: ut Eo perditum. Curro adiutū. Quod etiam in aliud participiale cum præpositione uerti potest: ut Eo usum, & ad uidendū. Sunt & quæ infinitos uerborū modos recipiūt passiua similiter, id est, tum à priore, tum à posteriore: ut Apparet hic ter esse probus. Et, Apparet hunc esse seruū domini pauperis miserique. Soluunturque hi infiniti eodē modo, quo ij qui passiuis iunguntur: Apparet quòd hic uir sit probus, Apparet quòd hic sit seruus domini pauperis. Cæterū absoluta omnia

quibus intra ipsa finita significatur actio, accusatiuum ἐπιβατικῶς recipere per se possunt, sed eius rei, quæ uel cognatæ significationis sit: ut Curro cursum, Viuo uitam. Vel ad mensuram pertinet huiusce significati: ut Curro multum. Quantum percurristi? Percurri stadium. Vixi ætatem. Cic. in Catone maiore, Tertiã enim ætatem hominum uiuebat. Idem pro Sylla, Cum Lentulo & Catilina & Cethego, fœdissimã uitam & miserrimam turpissima morte proposita degeret. Quintil. Qui uitam beatam uiuere uolet, philosophetur oportet. Virgilius, Longam incomitata uidetur ire uiam. Martialis, Te tamen ut uideam, duo millia non piget ire: Vt te non uideã, quattuor ire piget. Qua ratione actiua nimirum censeri possunt, quum etiã passiuam interpretationem recipiant, ut in multis uidere licet. Ouidius, Iam tertia uiuitur ætas. Plinius in duodecimo, Sine queis uita degi non possit. Cicero de Finibus, Ea uita quæ ex summo bono degitur. Martialis, Tota mihi dormitur hyems. Terentius in Adelphis, Excurso spatio. Quinetiam absolutè accepta, id est, citra ullum accusatiuum, hæc eadem passiuam uocem accipiunt: ut Curritur, statur, itur. Ouidius, Viuitur ex rapto. Iuuenalis, Curritur ad uocem iucundã, & carmen amicæ Thebaidos. Sic tamen idipsum subauditum habent pro nominatiuo, quod absoluta eorum in o, pro accusatiuo: ut Curritur, pro cursus curritur. Sicut Curro, pro curro cursum. Talia enim, qualia sunt tum illud Ciceronis ad Trebatium, Sed nihil à me inseruitum est temporis causa. Tum ad uxorem, Minus est erratum à uobis: desyderare nominatiuum non uidentur. Sunt enim (nihil) & (minus) nominatiui. quod declarant actiua,

Viuere ætatem, uel degere.

Ire uiam.

Nihil inseruiui, Minus errasti: ita uideliect dicta, sicut Aliquid uel multum inseruiui, uel erraui. Vocamus hæc in tur finita, alibi tertium passiuorum genus: sicuti illa in o, tertium actiuorum. Ablatiuum tamen personæ actricis, modò his damus, quoties uidelicet ipsam definire in animo est. ut Cæsar de bel. Gal. *Quum ab hostibus constanter ac non timidè pugnaretur. pro eo quod est, quum hostes pugnarent. Modò omittimus, ubi uidelicet de ea definienda non laboramus: ut* Itur *in antiquam syluam.* Sic *enim tralatiuis ad omnem personam & numerum est sermo, ut ex interpretatione actiua patet.* Statur *enim quum per se pronuntiatur, pro eo quod est, sto, stas, stat: sed & stamus, statis, stant, accipi indifferenter potest, prout materiæ cōditio postulat.* Nec *tamē qui hoc genus passiua per actiua interpretamur, protinus ea esse actiuæ significationis putabimus, sicut ueteres grāmatici censent: non magis profectò quàm alia passiuorum genera, quorum non minus significatio reddi per actiua potest: ut* Cædimur *ab hostibus,* Cædunt *nos hostes.* Doceor *à te,* Doces *me.* Doceris *à me,* Doceo *te.* Illud *non omittendum, in huius generis passiuorum temporibus ijs quæ* Latini *non aliter quàm periphrasi, hoc est, circuitione explicant, participium sub neutro genere duntaxat usurpari: ut* Reclamatum *est,* Itum *est,* Conclamatū *est.* Mihi *quoque placet à plerisque per o finitis uerbis, non modò neutris, eiusmodi passiua uerba trahi posse: quando omnia quoque, sicuti alibi diximus, absolutè, ideóque ut neutra usurpari possunt.* Ab *actiuis, ut si quærenti, quid agatur, respōdeas,* Legitur *aut scribitur.* Terētius, Tum *siquis est, qui dictū in se inclementius existimet.*

Cicero ad Atticum, Quum ad me aditũ esset ab ijs, qui dicerent à se intolerabilia tributa exigi. (Adeo) enim Prisciano actiuum est. Quod ex passiuo eius probat apud Ouidium in quarto Fastorũ, Sol aditus, Quam quæris, ait, ne uana labores, Nupta Iouis fratri tertia regna tenet. Plinius de canibus, Quidam si unus gignatur, nono die cernere: si gemini, decimo, & ab ea quæ fœmina sit, ex primipara genita, citius cerni. Idem quoque in decimooctauo ait, Si inter arbores uitésque aretur. Mihi uerò (Aro) actiuum est, tametsi in prima persona passiuum non recipit. Et planè necesse est ab actiuis quoque hæc deduci, tametsi non tanquam ab actiuis, sed absolutis: quum aliter respondere aptè ad quærentẽ quid agatur, subinde nõ possis. A neutris uerò, præterquam fortasse ab ijs quæ in sco desinunt. ut Virgilius, Itur in antiquam syluam. Terent. Quid agitur? statur. Idem, In ignem posita est: fletur. Plautus, Quasi quũ caletur, cochleæ in occulto latent. Verùm accusatiuus is, quem absolutis dedimus, in ablatiuum authoribus sæpe mutatur. Plautus in Mil. Diu uideor uita uiuere. Idem in Persa, Vt memineris, dum uita uiuas. Seneca, Non licet inquam ire recta uia. Suetonius in Aug. Morte obijt repentinã. Difficilior in reliquis neutris cõstructionis ratio est, nẽpe ijs quæ transitum in aliam personam faciunt: atque haud scio an eiusmodi, quæ aliter quàm per singula tradi commodè non possit. Quod tametsi promptum non est, non tamen ideo referendus pes est: quũ haud frustra, ut auguror, ab æquis æstimatoribus ueniã sperauero, si plurima complexus, pauca relinquam, quæ haud difficulter studiosi suis locis inserant. Nec ignoro per quosdam

locos à plerisque solere hæc tradi, dicentibus quæ ad fauorem, occursum, auxilium, famulatum, obsequium, resistentiam, & simulia pertinent, hæc datiuum poscere. Mihi *satius uisum est singillatim ea recensere tentare, quàm nihil minus uerborum, si locos eiusmodi ponerem, exceptionibus consumere.*

FERVNTVR *igitur huius generis in datiuum hæc,* Parco, *obedio, seruio, inseruio, placeo, displiceo, obtempero, satisfacio, benefacio, malefacio, acquiesco, subuenio, succurro, occurro, obsisto, obstrepo, reclamo, obsto, repugno, faueo, studeo, aspiro, noceo, officio, adsto, hæreo, adhæreo, incumbo, impendet, imminet, tempero pro moderor, propinquo, fido, confido, inuigilo, insto, succenseo, præsideo, præsto, præualeo, præniteo, benedico, maledico, consulo pro consilium do & prospicio.* Præterea *quæ à uerbo* (Sum) *componuntur: ut* Adsum, *obsum, desum, præter possum.* Sunt *& alia quæ in datiuum feruntur, sed ferè cum infinito à priore, de quibus mox.* Ex *ijs quæ enumerauimus, ea quæ per o finiuntur (sicuti absoluta quæ diximus) passiuum tertiæ personæ recipiunt: ut* Seruitur, *placetur, reclamatur.* Q*uibus illa etiam communia sunt, quæ tum de recto à priore desyderato, tum de ablatiuo cum præpositione à tergo & admisso & omisso in tertio passiuorum genere suprà diximus, prætérque datiuus ipsius neutri in o. ut* Cicero de Officijs, Occurritur *autem nobis & quidē à doctis & eruditis. pro docti & eruditi occurrunt.* Idem ad Lentulū, Eius *orationi uehementer ab omnibus reclamatum est. pro, omnes reclamarunt.* In *horum numerū referuntur tria illa, tametsi sub uoce actiua,* Benefit, Malefit, Satisfit.

Neutra in datiuum.

Quibus autem neutris spatium interuallúmue significatur, hæc accusatiuum sibi subijciunt eius dictionis, quæ spatij uel interualli mensuram significat: ut Patet, porrigitur, distat, abest, cum synonymis. Virgilius, Dic quibus in terris (& eris mihi magnus Apollo) Treis pateat cæli spatium non amplius ulnas. Cicero, Quũ abessem ab Amano iter unius diei. Ouidius, Millia qui nouies distat ab urbe decem. Cicero ad Tironem, Is locus est citra Leucadem stadia centum uiginti. Curtius, AEdificia non sunt admota muris, sed ferè spatiũ unius iugeris absunt. Idem accusatiuus & actiuis passiuísque aliquãdo succedit. ut Columella, Campestris locus altè duos pedes & semissem infodiendus est: accliuis regio tres. Præruptior uerò collis uel in quatuor pedes uertendus. Vbi etiam præpositio adiecta cernitur. Sæpe etiam hoc genus per ablatiuum interpretantur authores. Ouidius in Ibin, Iugeribúsque nouem summus qui distat ab imo. Virgilius, Nec longis inter se passibus absunt. Plinius in V, A tergo eius mons Libanus orsus, centum quinquaginta stadijs Zamyram usque porrigitur. Idem de Palmira urbe, Abest à Seleucia Parthorum quæ uocatur ad Tigrim, D. triginta septem millibus passuum. A proximo uerò Syriæ litore, C C. quinquaginta duobus millibus passuum. Et Damasco, X X V I I. millibus.

Neutra in ablatiuum. IN ablatiuum uerò transeunt hæc, Affluo, abundo, exhubero, gaudeo, careo, egeo, indigeo, supersedeo. Plautus, Adeò ut frumento affluam. Quintil. Abundat dulcibus uitijs. Virgil. in Georg. Nec requies quin aut pomis exhuberet annus, Aut fœtu pecorum. Ouidius, Morte carent animæ. Terent. Vt malis gaudeant alie-

nis. Ouidius, *Arte ego nulla.* Valerius Max. *Malo uirum pecunia, quàm pecuniam uiro indigentem.* Huius quoque passiuum protulit Plinius, *de auibus Seleucidibus, Nunquam conspectis, nisi quum præsidio earum indigetur.* Cicero Sulpitio, *Supersedeas hoc labore itineris.* Idem in arte Rhetorica, *Exemplorum multitudine supersedendum est.* Ex ijs nonnulla & genitiuum admittunt. Lucilius, *Quarum abundemus rerum, & quarum indigeamus.* Terent. *Omnes labores mei leues fuere præterquã tui carendũ quòd erat.* Sed hæc antiquiora. Cic. *Quid est quod in hac causa defensionis egeat?* Terentius, *Quasi tu huius indigeas patris.* Gaudeo uerò, & cũ accusatiuo legitur, sed uetuste. Terent. *Quem scio mea solidè solum gauisurum gaudia.* Indigetur.

AT CVM *infinito à priori intransitiuè iunguntur hæc,* Accidit, Contigit, Euenit, Conuenit. *ut* Terentius, *Non conuenit unà ire cum amica imperatorem in uia.* Placet, libet, licet, Est pro licet: *ut* Virgilius, *Cernere erat.* Expedit, liquet, patet, constat, sufficit, uacat. Ouidius, *Non uacat exiguis rebus adesse Ioui.* Restat, præstat. Salustius, *Nónne emori per uirtutem præstat, quàm uitam per dedecus amittere?* Superest, dolet. Terent. *Dolet dictum imprudenti adolescenti & libero.* subauditur *enim* (esse.) *Et* (certũ est.) Virgilius, *Certum est in syluis inter spelæa ferarũ Malle pati.* Item Terentius, *Ita facere certum est.* Et (stat) *pro* certũ est: Virgilius, *Stat casus renouare omnes.* Horum pleraque cum datiuo, sicuti neutra illa, quæ singillatim enumeraui, iunguntur. Exempla horum à me desyderari scio, sed quum dubia esse non arbitrer, non est consilium his quærendis tempus consumere, quod magis dubijs est

reseruandum. quod genus est, quod hoc loco æstimandum censeo, nunquid infinitus modus, quando eum datiuus sequitur, pro nominatiuo horum sit habendus. ut in illo Horatij, -eia, quid statis? nolunt. atqui licet esse beatis. quum datiuus ille (beatis) cum datiuo (uobis,) qui post uerbum (licet) necessariò subauditur, eiusdem sit personæ. Sed planè hæc locutio naturalis non est, sed figurata, datiuo posteriore in accusatiui loco per Enallagen posito, & ad finiti uerbi datiuum pro infiniti accusatiuo relato, Licet esse beatis, pro Licet esse beatos. Quo etiam modo authores passim loquuntur. Terent. Expedit bonas esse uobis. Et Quintilianus, Procuratorem tibi esse non licuit. Non omittendũ, Laurentio authore, (Est) quum pro (Licet) accipitur, nisi cum negatione ab oratoribus non usurpari: sed docebimus in hellenismis etiam apud oratores tum in affirmatione, tũ negatione legi. Sunt qui obseruent (stat) & (certum est) ex temporibus præsens semper poscere, ut tum in suprà positis exemplis, tum in illo, Stat conferre manum. Fit tamen hoc in plerisque uel per subauditionem alterius uerbi, Vel per Enallagen, ut in figuris dicetur.

Constructio uerbi Sum.

PRIVATIM uerbum Sum uariam, præter cætera neutra constructionem recipit. Nam & in patrium casum fertur eius rei, quæ possidentis rationem exhibet: ut Pecus est Melibœi. Exhibet autem possidentis personam, quicquid, modo loqui possit, de præcedente appellatiuo uel proprio, possessiuum pronomen (meus) affirmare potest, ut in proposito exemplo genitiuus (Melibœi,) respectu nominatiui (pecus,) eiusmodi personam repræsentat, quum possit Melibœus dicere,

Pecus est meum. Transit & in datiuum, quum id per (habeo) interpretari licet: ut Est mihi iniusta nouerca. pro eo quod est, Habeo iniustam nouercam. Virgil. Est mihi disparibus septem compacta cicutis Fistula. Recipit auté & alium subinde datiuum ab hoc omnino diuersum, nempe significantem id quod accedit, aliàs super iam dictum: ut Est mihi lucro, uoluptati, curæ, usui, honori, infamiæ. Aliàs solum: ut, Exemplo est Regulus. Et, Ea res quæstioni diu fuit. Sed in his datiuus pro nominatiuo positus uidetur, quòd nominatiuum eius loco positum in eiusmodi elocutione non rarò inuenias. ut Plinius in præfatione, Et ob id magna inuidia fuere ea omnia. Cicero ad Quintum fratrem, Tanta inuidia sunt consules propter suspicionem pactorum à candidatis præmiorũ. Ouidius in Fastis, At deus obscœna nimiũ quoq; parte paratus, Omnibus ad lunæ lumina risus erat. Idem de Tristibus, Quò uereare minus, ne sim tibi crimen amicus: Inuidiam, siqua est, author habere potest. Idem alibi, Tu procul absenti cura futurus eris. Terentius in Phorm. Quantus metus est mihi, uenire huc saluum nunc patruum Geta! Cicero Attico, Me in cuius exercitu spem illius exercitus habuit, idem non assequi dedecus est meum. Non dissimile certè uidetur & illud Ciceronis pro lege Manilia, Veruntamen illis imperatoribus laus est tribuenda, quòd egerũt: uenia danda, quòd reliquerunt. Videtur & accusatiuum sic usurpasse Cicero ad Atticũ, Accipiam dolorem, mihi illum irasci: sed multo maiorem, non esse talem qualẽ putassem. Sed hîc aliud est uerbum. Cæterũ frequentissimus est datiui usus, etiam alijs uerbis non paucis communis: ut Do pignori,

& do tibi pignori. Habet me *despectui.* Plinius Nat. hist. Sanqualem *auem atque immussulũ augures* Romani *magnæ quæstioni habent.* Datur *nuptui.* Cano *receptui.* Plautus Menæh. *Bene merentẽ tibi habes despicatui.* Idem, *Aliam posthac inuenito, quam habeas frustratui.* Horat. *Nec timuit sibi, ne uitio quis uerteret olim.* Virgil. *Venturum excidio Libyæ.* Terentius, *Postulare id sibi apponi gratiæ.* Idem in Adelph. *Tu nunc id tibi laudi ducis, quod fecisti inopia.* Virgilius, *Fistula, Damœtas dono mihi quam dedit olim.* Verùm *post hæc omnia uerba, datiuum per* (in) *uel* (ad) *cum accusatiuo interpretantur aliqui, quasi octauus sit casus:* In *pignus, in despectum, ad nubendũ, in uitium, ad opus, in excidium.* Idem, *ut* Donatus *uult,* In *gratiam.* Q*ualis etiam interpretatio & post uerbũ* (Sum) *accommodari interdum potest: ut* Ne *ea res infamiæ sibi esset. pro, ad infamiam.* Possunt *nonnulla ex ijs & per proprium casum uerbi explicari, iuxta prius positum Ciceronis exemplum.* Per *accusatiuum sic,* Do *tibi pignus.* Et, *Venturum excidium Libyæ.* Et, Id *sibi apponi gratiam.* Et, Tibi *ducis laudem.* Et, Q*uam mihi dedit donum.* Et, Ne *ea res sibi esset infamia.* Transit *non minus tum uerbum ipsum, tum etiam participium eius ens, (quod tamen semper supprimitur) & in ablatiuum eius appellatiui, quod personæ, quæ præcessit, omnino partem aliquam corporis animìue significet, utique quum adiectiuum aliquod adiunctum habet, quod qualitatem aliquam rei per appellatiuum significatæ demonstret, & cum ipso appellatiuo intransitiuè construatur.* Et *uerbum quidem: ut,* Cæsar *erat procero corpore, & acri ingenio.* Sueton. *in* Cæsare,

Reliqua militia secundiore fama fuit. Terent. Leno ego sum, at ita ut usquam fuit fide quisquam optima. Participium ens. ut Idem, -forte unam aspicio adolescentulam Forma. S O. bona fortasse. S I. & uultu Sosia, Adeò modesto, adeò uenusto, ut nihil suprá. Quo genere etiam per (habeo) exponitur. ut, Cæsar habebat procerum corpus, & acre ingenium. Et Adolescentulam habentem formam, & uultum, &c. Dixi, Eius appellatiui quod personæ quæ præcessit, omnino partem aliquam corporis animiue significat, ne quis, sicut Gellius, rectè dictum putet, Picus Quirinali lituo erat. De quo in syllepsi plenius. Et hic quidem per ablatiuum sermo, ferè perpetuus est oratorum: quem tamen etiam per genitiuum sæpe prolatum legas. ut, Cæsar erat proceri corporis, & acris ingenij. Plinius, Animal stridoris horrendi. Columel. Veruntamen ab aspectu non aliter probari debet, quàm ut sit amplissimi corporis, ceruice ualida, robustis ac latis costis, pectore musculoso & uasto, femoribꝰ lacertosis, ceruicibus compactis, coloris nigri uel maculosi. Vbi ambæ constructiones (ut sæpe alibi apud eum) sunt mistæ. - Interdum adiectiuum huiusmodi cum aliquo, quod præcedit, intransitiuè construitur, & appellatiuum ipsum in ablatiuo ponitur. Quæ ratio historicis frequens est. Salustius, At ex altera parte C. Antonius pedibus æger, quòd prælio adesse nequibat, M. Petreio legato exercitum permittit. Et Cornelius Celsus, At imbecillis stomacho: quo in numero magna pars urbanorum, omnésque penè cupidi literarum sunt. Plinius, Inuenimus in monumentis, Salamiam Eutimenis filium, in tria cubita triennio adoleuisse, incessu tardum, sensu

hebetem, & iam puberē factum, uox robusta, absumptum contractione membrorum subita triennio circumacto. Martialis, *Castus moribus, integer pudore,* Velox *ingenio, decore fœlix.* Idem, *Crine ruber, niger ore, breuis pede, lumine læsus.* Nonnunquam *in accusatiuo, sed* Græco *more & poetis duntaxat: ut* Nuda *genu.* Hic *modus multorum etiam absolutorum, & omnium passiuorum cum suis participiis communis est: ut* Lædor *uel læsus manum.* Pallet *uel pallens labra.* Extenditúrque *nonnunquam ad extrinsecus posita, præsertim per participia præteriti temporis: ut* Ouidius, Illa *super suras tunicam collecta ministrat.* Horatius, *-hæc recinunt iuuenes dictata, senésque,* Læuo *suspensi loculos, tabulámque lacerto.* Ouidius, *-uiridésque manu siccata capillos,* Fluminis *Alphei ueteres narraunt amores.* Videntúrque *per hæc participia explicari* Græcorum *indefinita tempora quasi* συνλέξαϛ, ξηράνασα, *ut in superiore libro diximus.*

Defectiua neutra in genitiuũ. TRIA *neutrorum generis defectiua sunt, quæ in genitiuos, ut* Grammaticis *placet, ferantur,* Interest, *refert, & est.* Liuius, Si *nihil interest regis, peto ut, dum dico, uinculis liberer.* Salustius Iugurth. Faciendum *aliquid, quod illorum magis quàm sua retulisse uideretur.* Cicero Attico, Scio *quanti reipublicæ sit omnes copias in unum locum primo quoque tempore conuenire.*

Deponentium constructio. DEPONENTIVM *uerborum quæcunque actiuæ significationis sunt, actiuorum iure, in accusatiuos personæ patiẽtis transeunt.* Virgilius, Syluestrem *tenui musam meditaris auena.* Talia *sunt,* Aucupor, *alloquor, consolor, deprecor, æmulor, fateor, furor, gra-*

tificor, hortor, imaginor, lucror, metor, nanciscor, opperior, percontor, queror, reor, truncor, uenor. Quæ si quis colligere literarum ordine ad communem utilitatem uelit, non inutilem laborem sumat: longè uerò utilissimum, si omne deponentium genus sic colligere tentet: quum doctis quoque nonnunquam imponant, qui ea sub actiuorum uoce nonnunquam usurpent. Quædam infinitum post se recipiunt: ut Molior, *inficior, reor, opinor, uereor, hortor, gratulor.* Virgilius, Hortamur *fari.* Ouidius, Gratulor OEchaliam *titulis accedere nostris.* Duo *sunt quæ in genitiuum uel accusatiuum transeunt*, Reminiscor *&* obliuiscor. Virgilius, Oblitúsque *sui est* Ithacus. Idem, Hinc *iam obliuiscere* Graios. Terentius, *Eius reminiscor.* Misereor *uerò in genitiuum.* Virgilius, Miserere *laborum.* Rarissime *uerò in datiuum.* Cicero *in* Tuscul. Patris *pestibus miserere.*

SED *quibus neutrorum absolutorum significatio est, ea quoque quoniam significato suo auditori satisfaciunt, nominatiuo à priori contenta, casum in trãsitione non exigunt.* Talia *sunt,* Altercor, *aurigor, bacchor, cachinnor, crapulor, cõcionor, cunctor, digladior, defetiscor, expergiscor, epulor, fabulor, confabulor, frumẽtor, gradior, gesticulor, digredior, congredior, progredior, ingredior pro gradior, grassor, iocor, lachrymor, lignor, labor, luctor, meridior, nictor, nugor, nascor, renascor, orior, exorior, obsonor, otior, proficiscor, poetor, prælior, pergræcor, prophetor, præuaricor, ratiocinor, reuertor, rhetoricor, rixor, rusticor, scortor, spatior, sermocinor, tumultuor, tristor, uersor, uillicor, uerecundor, uociferor, uelitor.* Huius *etiam generis absoluta*

quæ motum significant, sicuti similia neutra, in penultimum participiale feruntur: Proficiscor, *gradior, reuertor uisum. soluto etiam hoc supino in alterum, sicuti in neutris,* Reuertor *ad uidendum.*

Reliquum *deponentium neutrorum genus, quod scilicet ab agente in aliam personam transitum facit, sicuti similia neutra, partim in datiuum fertur:* Auxilior, *assentior, assentor, adulor, aduersor, blandior, dominor, fœneror, famulor, grator, insidior, irascor, lenocinor.* Plinius, *Quum illi necessitas lenocinetur.* Medeor, *moderor, medicor.* Virgilius, Et *senibus medicantur anhelis.* Hoc *& accusatiuum recipit.* Virgilius, Sed *non* Dardaniæ *mediacari cuspidis ictum.* Minor, *minitor, obsequor, palpor.* Plautus, Obseruatore *quàm blande mulieri palpabitur.* Refragor, *suffragor.* Adulor *autem & cum accusatiuo legitur.* Tacitus, Tigellinum *aut quem alium potentium adulatus est.* Hoc *& actiua uoce legitur.* Valerius Maximus, Si Dionysium *non adulares, illa non esses.* Et *huius passiuum.* Cicero *in* Officijs, Nec *adulari nos sinamus.* Palpo *quoque pro palpor, accusatiuo iungitur.* Iuuenal. *Quem munere palpat charus.* Gratulor *quoque cum accusatiuo.* Cicero *in* Verrem, Et *uoce maxima uictoriam gratulatur.* Partim *uerò transit hoc genus in ablatiuum: ut* Vtor, *abutor, fruor, fruiscor pro fruor.* Metell. Domit. Ego *neque aqua nec igni careo, sed summa gloria fruiscor.* Fungor. Liuius, *Quod annixurus pro se quisque sit, ut quum suam uicem functus officio sit, parentum, etiam patriæ expleat desyderium.* Defungor, *uescor, potior.* Præterea *alia fortassis ratione,* Delector, *lætor: ut,* Aspice *uenturo lætentur ut omnia seclo.*

Hoc & accusatiuo iunxit Cicero ad Marium, Verunque lætor, & sine dolore corporis te fuisse, & animo ualuisse. Alia etiã (glorior.) Cæsar de bello Gal. Quòd sua uictoria tam insolenter gloriarentur.

Constructiones actiuorum diabaticæ.

HACTENVS uerborum primas & simplices transitiones, per quinque uel potius tria genera perstrinximus. Deinceps geminatas (διαβάσεις Græci uocant) referemus. quæ tamen in uno actiuorum genere maxime spectantur. Ex ijs igitur quædam præter accusatiuum, etiam in genitiuum uel ablatiuum feruntur. Ea sunt quæ ad accusationem, crimenque pertinent: ut Arguo, accuso, ago, alligo, arcesso, astringo, damno, condemno, incuso, insimulo, postulo pro accuso. Cicero pro L. Sylla, Qui alterum coniurationis accuset. Aemulius Probus, Accusatus hoc crimine. Idem in Pausania, Accusatus capitis absoluitur. Terentius, Hic furti se alligat. Plautus, Ita eum furto alligat. Idem in Pœnulo, Furti se astringit. Suetonius in Cæsare, Ne hospitem aut negligentiæ, aut rusticitatis uideretur arguere. Solinus, Peccato argutus. Et in rhetoricis ad Heren. Arcessitur Cepio maiestatis. Cicero de Officiis, Ne quem unquam innocentem iudicio capitis arcessas. Et in rhetoricis ad Heren. Maiores nostri siquando peccati mulierem damnabant. Cicero in Tusc. Capite damnatos morte mulctauit. Idem ad Tironem, Etiam sceleris condemnat generum suum. Idem ad Curionem, Quare si in me iniquus es iudex, condemnabo ego te eodem crimine. Plautus, Qui alterum incusat probri, ipsum se intueri oportet. Terentius, Si herum insimulabis auaritiæ, male audies. Hypsipyle Iasoni,

utinam temeraria dicar Criminibus falsis insimu-

lasse uirum. Sueton. in Cæsare, *Cõsularem & triumphalem uirum repetundarum postulauit.* Similem his constructionem habet (absoluo.) Cicero ad Heren. *Caius Cælius iudex absoluit iniuriarum eum, qui Luciliũ poetam in scæna nominatim læserat.* Liuius, *Latæ deinde leges, quæ consulem regni suspicione absoluerent.* Sunt ex ijs & quæ σὐγκατηγορηματικῶς construantur. Gellius, *Quàm Timarchum de pudicitia grauiter insigniterque accusauerit.* Cicero ad Heren. *Lex uetat eum, qui de pecuniis repetundis damnatus sit, in concione orationem habere.* His accedit & (mulcto.) Quintus Curtius, *Is quoque insulas præsidijs occupat, pecunia multat.* Sunt tamen certa nomina, (ut rectè Laurentius notauit) quæ post huiusmodi uerba, nonnisi in ablatiuo poni soleant, qualia sunt huiusmodi partitiua, Vterque, neuter, nullus, alter, alius, & ambo. Quibus fortasse accedant & superlatiua: ut *Accuséśne hunc furti, an sacrilegij, an utroque, uel ambobus, uel neutro?* Item, *Accuséśne hunc furti, an sacrilegij, an incesti, an omnibus? uel, an nullo, uel an maximo ex ijs?* Ex quo apparet non inepta coniectura eorum, qui genitiuos post huiusmodi uerba per eclipsin ablatiui alterius appellationis (crimine,) uel similis cuiusquam pronuntiatos putant. Quædam in accusatiuum & genitiuum trãseunt: ut Admoneo, commoneo. Salustius, *Sed quoniam tanti uiri tempus admonuit.* Quintilianus, *Grãmaticos sui officij commonemus.* Admoneo uerò, & cum præpositione σὐγκατηγορηματικῶς. Cicero in quarto epistolarum, *Putaui ea de re te esse admonendũ.* Quædã cum accusatiuo etiam datiuum recipiũt, sed eius rei quæ ad quæstionẽ (Cui)

apte redditur: ut Confero,*comparo,do,reddo,impero, præcipio,ueto,prohibeo,nuntio,indico,uindico,addico, mitto,remitto,oppono,obijcio,spondeo,promitto,submitto,subijcio,cum synonymis.* Item Dedo, deuoueo. *Cæsar in* Comment.*Neque adhuc hominum memoria repertus est quisquam, qui eo interfecto,cuius se amicitiæ deuouisset,mori recusaret.* Ouidius, *Deuoueo capiti tristia bella tuo.*Et *sine datiuo:*Idem *in* Ibin,*Illum ego deuoueo, quem mens intelligit,Ibin.*Præterea *quæ à* (*præ*)*uel*(*ante*)*componuntur,utique actiua:ut* Præpono,*antepono hunc illi.*Idem *faciunt & deponentia similis generis:ut* Loquor,*fatur,testificor,polliceor, gratificor hæc amicis.*Etiam *obsequor:ut* Terentius, *Cœpi his omnia facere, obsequi quæ uellent.* Ex *suprà dictis quædam pro datiuo accusatiuum cum*(*ad*)*recipiunt,* Scribo,*rescribo:*Mitto,*remitto.*

SVNT *quæ alterum recipiunt accusatiuum,cuiusmodi sunt hæc,*Doceo,*erudio,edoceo,peto,posco, reposco,postulo,rogo,oro, exoro, obsecro, precor, flagito, exigo, exuo, celo, induo , cingo, percontor, admoneo, hortor, moneo.ut* Cicero *ad* Trebatium, Sitij *causam te docui.* Statius Thebaid. *Et quæ te leges præceptáque fortia belli Erudiit,genitrix nimium didicisse queretur.* Gellius, *Græcas literas eruditus.* Salustius, *Per legatos cuncta edoctus.* Tacitus, *Experimentis cognitum est* Barbaros *malle* Romam *petere reges, quàm habere.* Plinius, *Qui* Lusitaniam *&* Taraconensem *accolunt, iura* Cordubam *petunt.* Virgilius, *Pacem te poscimus omnes.* Plautus, *Quam tu uirginem me reposcis?* Cicero, *Hoc te uehementer etiam atque etiam rogo.* Terentius, *Primùm hoc te oro.* Plautus,

Hanc ueniam illis sine te exorem. Cicero, *Hoc te obsecrat.* Lucanus, *Dux etiā uotis hoc te fortuna precatur.* Cicero pro Plancio, *Dicendum est id, quod ille me flagitat.* Idem de legibus, *Te ueritatem exigunt.* Virgilius, *Troianos exue cæstus.* Ouidius, *Hoc te celauimus unum.* Hoc aliter quoque Cicero in epistolis, *Bassus noster de hoc me celauit.* Martialis, *Dum mutat cultus, induitúrque togam.* Virgilius. *-& inutile ferrū Cingitur.* Plaut. *Sunt quæ te uolumus percontari.* Terent. *Ridiculum est te admonere me istud Clitipho.* Cicero in Catilinam, *Quod te iandudū hortor.* Terentius, *Ni metuam patrem, habeo pro illa re illum quod moneā probé.* Sunt ex ijs non pauca, quæ pro altero accusatiuo ablatiuum cum præpositione recipiant. Cæsar de bello Gallico, *Qui de suo aduentu doceant.* De ijs, quibus peti aliquid significatur, mox plura.

ALTERVM *etiam accusatiuum accipiunt & quæ uocandi actiua uocantur: ut* Vocas *me* Didymum. Nomino *te* Iulium. Et cum his Facio & præsto: ut Facio te arbitrum. *Præsta te eum mihi, qui à teneris unguiculis es cognitus.* Sunt & quæ accusatiuum ablatiuo excipiant, qualia sunt, Spolio, priuo, emungo, uiduo, sepono, onero, exonero, fraudo, leuo, uacuo, impertio, participo, impleo, compleo, expleo, imbuo, instruo, libero, munero siue muneror, dignor, afficio, prosequor, communico, expedio, oblector, delibuo, abdico, conficio & conficior. Virgilius, *Postquam illū uita uictor spoliauit Achilles.* Cicero, *Graui teste priuatus sum, patre tuo clarissimo uiro.* Horatius, *Samus inurbanum lepido seponere dicto.* Terentius, *Emunxi argento senes.* Cicero in epistol. *Homines nequissimi qui-*

bus te onerarunt mendaciis? Terentius, Hos *quoque amicos eius exonerasti metu.* Idem, Ego *nunc mihi cesso, qui non humerum hunc onero pallio?* Virgilius, Quem *regno* Hesperiæ *fraudo, & fatalibus armis.* Idem, Ego *te hoc fasce leuabo.* Terentius, *Plurima salute* Parmenonem *summum suum impertit* Gnato. Plautus, Nam *non potuit, quin suo sermone aliquem familiarium* Participauerit *de heri amica.* Hoc *& in genitiuum .* idem, Paternum *seruum sui participat consilij.* Virgil. *Impleuitque mero pateram pinguisque ferinæ.* Idem, Vterúmque *armato milite complent.* Terentius, Atque *animum eius expleam gaudio.* Columella *in* X, Quibus *liquoribus mundam lanam imbuere oportebit.* Idem, Nonnulli *strenuè fabricant nauigia, nec consummata, proinde instruunt armamentis munistrísque.* Horatius, Quo *semel est imbuta recens, seruabit odorem* Testa *diu.* Terentius, Obsecro *te quàm primum hoc me miserum libera metu.* Et *cum præpositione.* Cicero, Nihil *antiquius fuit, quàm ut te à sceleratorum hominum calumniis liberarem.* Macrob. Regni *eum societate munerauit.* Cicero *in* OEcon. Homo *ex eo numero hominum, qui apud nos hoc nomine dignantur.* Item Virgilius, Haud *equidem talè me dignor honore.* Cicero, Magno *me dolore affecissent tuæ literæ.* Hoc *& absolutè legitur: ut,* Hoc *magis afficit.* Sic *& passiuum eius.* Columel. Pulmo *totus afficitur.* Cicero *in* Ver. Iste *iratus hominem uerbis uehementioribus prosequitur.* Plautus, Communicabo *te semper mensa mea.* Terentius, Te *hoc crimine expedi.* Solinus, Vnguentis *eum delibuit.* Liuius, Dictator *magistratu se abdicauit.* Cicero, Plagis *confectum*

ante oculos tuos cecidisse. Quædam ex ijs & cum genitiuo super accusatiuum construuntur. Plaut. Hæ res uitæ me soror saturant. Virgilius, Postquam dextra fuit cædis saturata. Liuius, Adolescentem suæ temeritatis implet. Plaut. Amph. Erroris ambo ego illos & dementiæ complebo. Cicero in Ver. Completus iam mercatorum carcer esset. Virgil. Implentur ueteris Bacchi, pinguísque ferinæ. In ablatiuum super accusatiuum feruntur & quæ prælationem, excessúmue significant, sed eius rei quæ mensuram excessus demonstrat: ut Præfero hunc multo. Paulo illum superat. Aliquanto eum præcedit. Iuuenalis, Tota cohors pede non est altior uno. Item eius rei, in qua est prælatio uel excessus: ut Præcellit uirtute. Valerius Maximus, Deforme existimans, quos dignitate præstaret, ab ijs uirtute superari. Non desunt ex actiuis & quæ præter accusatiuum, ablatiuum quoque cum præpositione A uel ab συγκατηγορηματικῶς suscipiant. Talia sunt quæ ablationem, separationémue significant. ut Aufero, eripio, adimo, auello, furor à te. Idem ablatiuus & in datiuum mutari potest: ut Adimo tibi. Item quibus peti, interrogaríue aliquid significatur: quippe quæ pro altero accusatiuorum ablatiuum cum præpositione nonnunquam recipiunt: ut Peto, posco, postulo, rogo, oro, quæro, flagito, interrogo à te. Sicuti ex deponentibus, Sciscitor & percontor à te. Cicero pro Sylla, Hanc à me orationem flagitassent. Plaut. in Bac. Ego quidem ab hoc certè exorabo. Virgil. Veniámque oremus ab ipso. Lucan. Vxor & à charo posceret sibi fata marito. Cicero de respon. Arusp. Nisi à senatu præsidium postulassent. Fab. in IX, Quod precatus à diis immorta-

libus sum. Cicero *rhet.* II, *Ab aduersariis percontabitur accusator.* Idem *ad Memmium,* Nunc *à te illud primum rogabo.* Salust. *in* Iug. A *Metello petendi consulatum gratia, iussionem rogat.*

E O R V M *quæ hactenus memorauimus actiuorũ, exceptis ijs quæ uocandi dicuntur, communis etiam passiuis est casus, qui in diabasi est positus.* Accusaris *à me furti uel furto.* Redduntur *nobis à te literæ.* Doceor *à te literas.* Spolior *à te ueste.* Superaris *ab hoc multo.* Aufertur *à te uestis.* Q*uum scilicet significatur alterum auferre à te uestem.* Induitur *togam.* Petor *à te ueniã, non autem* Petitur *à te ueniam, propter causam alibi assignatam.*

Casum in diabasi etiam passiuis communẽ.

COMMVNES OMNIVM VERBORVM CONSTRVCTIONES.

QVAE *deinceps sequuntur constructiones, omni uerborum generi communes sunt.* Q*uippe omne uerbum in datiuum ferri potest eius personæ, in cuius gratiam, uel commodum, uel horum contraria, uerbi actio cedit. ut* Virgil. Nescio *quis teneros oculus mihi fascinat agnos.* Idem, *Pòst mihi non simili pœna commissa luetis.* Ouidius, *Diruta sunt alijs, uni mihi* Pergama *restant.* Iuuenal. *-mœchis foliata parantur,* His *emitur quicquid graciles huc mittitis* Indi. Virgilius, *-tibi res antiquæ laudis & artis* Ingredior. Terentius, *Siquid peccat* Demea, *mihi peccat.* Itaque *hunc datiuum ueteres per* (In *gratiam, uel* In *detrimentum*) *sæpe interpretantur.*

Communes in datiuum.

O M N E *præterea uerborum genus ablatiuo iungi potest eius rei, quæ instrumenti rationem obtinet.*

Communes in ablatiuum.
In instrumentũ.

Alo lacte. Cædo uirgis. Placeo obsequio. Curro pedibus. Coerceor uinculis. Premor onere. Etiam aliis singulorum generum constructionibus adhibitis: Alo te lacte. Coerceor à te uinculis. Placui illis obsequio. Similiter

In causam. *eius rei, quæ causam signat, ob quã, siue propter quam uerbum de nominatiuo dicitur. ut Verberat hunc, odio. Vituperat, inuidia. Non donat, penuria. Non prodit, pudore. Pulsus est, uel exulat, inuidia. Qua fortasse ratione dicuntur illa, Gaudeo, Lætor, Delector tuis commodis.*

In pretium. IAM *omne uerborum genus ablatiuum sibi subijcere potest eius rei, quæ pretij rationem obtinet: sed ita, si appellatiuum sit, ut, Vendidit hic auro patriam. Horatius, Eritque tuus nummorum millibus octo. Liuius, Multo sanguine ac uulneribus ea Pœnis uictoria stetit. Persius, Et centum Græcos uno centusse licetur. Mart. Paruo cum pretio diu liceret. Pauci appellatiuorum genitiui sunt, qui post non multa uerba pretij rationem habent, Flocci, nauci, nihili, lucri, pili, assis, cum uerbo facio. ut Floccifacio, nihilifacio, lucrifacio. Plautus in Curgul. Respicio uos, nihili meam gratiam facere. Idem in Ruden. Minacias ego istas flocci non facio. Virgilius, Non assis faciunt. Catull. Nec pili facit. Legitur & in Plauto, Vt præter operam restim sumpti fecerim. Et teruncii faciam. Simule accidit & uerbo pendo. Terent. Ego illum floccipendere. Item æstimo. Catul. Omnes unius æstimemus assis. Cæterum ex adiectiuis octo uel nouem maxime notauit Laurentius, quæ si secum appellatiuum adhibitum non habent, in genitiuo poni semper solent. Sunt autem simplicia quatuor, Tanti, quanti, pluris, minoris. Com-*

posita quinque, Quantiuis, quantilibet, quantiamque, tantius, & tantidem. Si modò postremum hoc, adiectiuum est. ut Res *tanti ualet, quanti uendi potest.* Liuius, *Mancipia minora annis uiginti, quæ post proximum lustrum decem millibus æris aut pluris uenissent, ea quoque decem tanto pluris, quàm quanti essent, æstimarentur.* Iuuenal. *Atque ideo pluris quàm Cossus agebat.* Plin. XXXV, *Neminem minoris docuit talento.* Horat. *Quanti emptæ?* Paruo. *Quanti ergo?* Octussibus. *Eheu!* Iuuen. *Tanti tibi non sit opaci omnis arena Tagi.* Plin. *tamen in* XII, *hoc in ablatiuo posuit, si rectè scriptum est.* Tanto *nobis deliciæ & fœminæ constant.* Iuuenal. *Quantiamque domus constet.* Quint. *In pastu cadauerum hoc unum supererat, ut deuectum tantidem uenderes.* Cicer. *in* Ver. *Aiebat te tantidem æstimasse, quanti sacerdotem. De tanti tamen non inutile notatu sit, quòd aliquando non tam planè ad pretium referri uidetur, quàm aliquid quod magni ponderis sit & æstimationis. ut in illo* Didus *ad* Æneam, *Non ego sum tanti, quod non mediteris inique,* Vt *pereas, dum me per freta longa fugis. &,* Vix Priamus *tanti, totáque* Troia *fuit.* Plin. *Tu qui te deum credis aliquo successu tumens, tanti tamen perire potuisti. Sin eiusmodi adiectiua appellatiuum, quo pretium indicatur, secum habent, in ablatiuo usurpentur, præter tantidem, quod ablatiuo caret. Et item pluris, quod adhuc notarim.* Liuius XXII, *Hic miles magis placuit, cum pretio minore redimendi captiuos copia fieret.* Iuuenal. *Quanto metiris pretio, quod ni tibi deditus essem, Deuotúsque cliens, uxor tibi uirgo maneret.* Nec *obstat præcepto, uel quod* Liuius XXVII

ait, Sed nequaquam tantum relictum est, quátæ summæ damnatus fuerat. uel Terentius in Andria, Quum faciem uideas, uidetur quantiuis pretij. uel Plautus in Epidico, Fateor me esse minimi pretij. Quum in illo Liuij non tam pretium, quàm multa significetur, ut etiam Laurentius monuit: in alijs appellatiuum aliquod (homo) uel (res) subaudiatur, ut sit, Homo uel res minimi pretij: quale est illud, Agrum in his regionibus meliorem, nec pretij maioris habet nemo. pro neque agrum maioris pretij.

QVATVOR item adiectiua sunt, quorum genitiuus in pretio significando post duo illa (interest) & (refert) usurpantur. Ea sunt duo ex iam dictis, quantus & tantus, & cum his magnus & paruus. Cicero Tironi, Quanquam magni ad honorem nostrum interest quàm primum ad urbem me uenire. Terentius in Phormi. Quid tua, malùm, id refert? Magni. Rursus duo hæc posteriora cum tribus superlatiuis, Maximus, minimus, plurimus, aliis quoque uerbis cuiusmodi sunt, Facio, æstimo, pendo, puto, curo, in pretio indicando genitiuos suos subiiciunt. AEmil. Prob. in uita Catonis, Magnique opera eius æstimata est in prælio apud Senam, quo cecidit Hasdrubal frater Hannibalis. Terentius in Andria, Meritò semper te maximi feci Chreme. Idem Heaut. Tu illum nunquam ostendisti quanti penderes. Idem Adelph. Ego quoque à meis amari, & magni pendi postulo. Catul. Noli spernere, nec putare parui. Terentius, Tu fortasse quid de me fiat, parui pendis. Cicero in epistolis, A me minimi putabantur. Duobus autem primis (interest) & (refert) aptè (ut Laurentius uult) iunguntur, siue accusa-

tiuos, siue etiam aduerbia dicere mauis, Multum, *plus, plurimum, parum, paulum, pauxillum, nihil, aliquid, & similia: ut* Multum *refert.* Plurimum *interest.* Plinius *ad* Pomp. Fal. *Plurimum interest quid esse* Tribunum *putes.* Et *in eadem,* Plurimum *interest quid esse* Tribunatum *putes.*

SANE *pauca quædam notantur, quibus addere appellatiuum uel demere pro arbitrio possis:* Magnus, *paruus, minimus, paululus, nimius.* Terentius, *Quid agas, nisi ut te redimas captum quàm queas Minimo? si nequeas paululo, at quanti queas.* Virgil. Hoc Ithacus *uelit, & magno mercentur* Atridæ. Horatius, *Quanti emptæ?* Paruo. Seneca, *Constat paruo fames, magno fastidium.* Lucanus, AEre *merent paruo.* Terentius Hecy. *Quàm minimo pretio suam uoluptatem expleat.* Plautus, Pacisci *cum illo paula pecuniæ potes.* Valerius Maxim. *libro* V, Magno *ubique pretio uirtus æstimatur.* Duo *sunt quibus addi appellatiua non solent* (caro) & (uili.) Plautus *in* Epidico, *Quanti eam emit?* Vili. Declarat *idem & uilipendo.* Prioris *loco, aduerbium legitur: ut in epistola* Bruti *ad* Ciceronem, Valde *carè æstimas tot annos. nisi caro scribendum est.*

Rursus *quatuor sunt comparatiua, quæ ad pretium demonstrãdum ipsa non adhibentur, sed loco suo aduerbia de se sufficiunt:* Carius, *uilius, melius, peius.* Martial. *Carius ergo cocas.*

HVIC *affine præcepto est, quanquam non tã multorum uerborũ commune,* Quòd *post non pauca uerba dictio qua pondus liquidúue mensura significatur, in ablatiuo ponitur.* Plinius Naturali *historia,* Iocinori *In pondus liquidiue mensuram.*

priuatim teucria bibitur, recens drachmis quatuor in posca hemina. Betonicæ *in aqua calida cyathis tribus ad cordis uitia: in frigida, cyathis duobus.* Idem, Agaricum *uictoriati pondere tritum, & in mulsa quinque cyathis datum.* Idem, Aristolochia *obolis ternis ex aqua calida, aut lacte asinæ pota.*

In præpositionẽ cũ suo casu. PRAEPOSITIO *quoque cum suo casu omni uerborum generi succedit: ut* Sum *in agris.* Iaceo *ante pedes, & iuxta muros, & prope flumen.* Doceo *& doceor in ludo, & cum aliis, & sub tecto.* Occurri *ante ædes, & circa meridiem.* Lætor, iocor *cum amicis in festo, sine inuidia: & sic de aliis præpositionibus.*

Communis in certas præpositiones. PRIVATIM *uerò quæ ex his præpositionibus (A, ab, ad, con, de, è, ex, & in) componuntur, modo præpositiones ipsæ uim suam seruent, pleraque similem omnino præpositionem cum suo casu recipiunt, & actiua quidem præter legitimum suum accusatiuum, ut in subiectis authorum exemplis uidere licet.*

Abstineo. Abstineo. Cicero *in* Salust. *Facilius se à uiris abstinuerunt.*

Accommodo. Accommodo. Idem *de* Orat. *Africano illi superiori coronam in conuiuio ad caput accommodant.*

Addo. Addo. Idem *ad* Rufum, *Etsi meo iudicio nihil ad tuum prouinciale officium addi potest.*

Adiicio. Adiicio. Plautus Mercat. *Ne ad illam me animum adiecisse aliqua sentiat.*

Adhibeo. Adhibeo. Cicero *in* Tusculanis, *Quódque uetat* Chrysippus, *ad recentes quasi tumores animi remedium adhibere, id nos fecimus.*

Aduoco. Aduoco. Terentius, *Amicos aduocabo ad rem hanc.*

Adiũgo.Cic. in Philip.Cæsar se ad neminẽ adiũxit. Adiungo.

Admoueo.Cæsar de bello ciuili,Ad turrim hostium admouent. Admoueo.

Adhortor. Cicero in Philip.Vt ad defendendã rempublicam te adhortarer. Adhortor.

Affero. Plautus Epidico, Non meministi me inaurem ad te afferre natali die? Affero.

Appello. Terentius, Poeta quum primum animum ad scribendum appulit. Appello.

Applico. Cicero de Oratore,Si se ad aliquem quasi patronum applicuisset. Applico.

Auerto.Suetonius in Nerone,A philosophia eum mater auertit. Auerto.

Impono.Pallad.Imponítque leues in stipite Phyllidis umbras. Plautus in Bacchid.In te ergo hoc onus omne impono. Impono.

Induco. Terentius,Isthuc in animũ inducas tuum. Induco.

Includo. Cicero in Verrem,Includũtur in carcerem condemnati.Idem,In paucis uillis inclusas esse uidetis. Includo.

Iniicio. Terentius,Quæ sese in ignem iniicere uoluit.Plautus,Tragulam iniicere in te adornat. Iniicio.

Expedio. Terentius in Hecyra,Quĩ te citius expedias ab iis ærumnis. Expedio.

Expello. Cælius ad Ciceronem, Nam me quum expulisset ex Italia Pompeius. Expello.

Extraho.Terentius in Hecyra, Ex quanta ærumna extraxeris. Extraho.

Exuo. Statius IX. Thebaidos, -magnóque è uulnere telum Exuit ipse gemens. Exuo.

Exonero.Plaut.Atque ita profectò ut ex hoc exoneres agro. Deest autem accusatiuus. Exonero.

RELIQVA uerò ex iam dictis præpositionibus composita, quæ actiua non sunt, ipsam præpositionem cum suo casu sine accusatiuo omnino recipiunt: ut,

Absum. Absum. Cicero, Quum abessem ab Amano. Idem, Quomodo igitur iucunda uita potest esse, à qua absit prudentia, absit moderatio?

Adsum. Adsum. Cato, Mulier ad rem diuinam adsiet.

QVAEDAM uerò actiuorum non utrunque pariter, ut iam dicta uerba, hoc est, accusatiuum & casum cum præpositione, sed ex ijs alterum recipiunt.

Abhorreo. Abhorreo. Sueton. in Calig. Nec abhorret à ueritate. Catul. Sæuáque abhorrebas prisci præcepta Catonis.

Adeo. Adeo. Suetonius, Libera & fœderata oppida sine lictoribus adibat. Terent. Edicit, ne uir quisquam ad eam adeat. Cicero in tertio epistolarum, Ad me adire quosdam memini.

Aspicio. Aspicio. Virg. Iuppiter omnipotés precibus si flecteris ullis, Aspice nos. Plautus in Capt. Agedū aspice nos.

Euado. Euado. Suet. in Tiber. Carmilius me euasit. Cicero pro Sylla, Quum ex insidijs euaseris.

Exeo. Exeo. Terentius, Quum limen exirem. Idem, Postquam excessit ex ephebis. Cicero epistolarum quarto, Ne aut tibi exire ex urbe necesse sit.

Intro. Intro. Suetonius in Vespasiano, AEdem Serapidis summotis omnibus solus intrasset. Cicero pro domo sua ad Pontifices, In Capitolium intrare.

Inuado. Inuado. Salust. in Catil. Tanta uis morbi, uti tabes, plerosque ciuium animos inuaserat. Cic. Qui in fortunas huius inuaserant. Sic usurpari posse uidentur & composita ab (inter.) Cicero, Magno me metu liberabis, dummodo inter me atque te murus intersit.

PRIVATIM ex ijs quæ de (Ad, con, & in) componuntur, tum actiuis, tum neutris, multa nō modò præpositionem ipsam (ut dictum est) cum suo casu recipiunt, uerùm etiam loco eius datiuum. ut,

Accedo. Ouidius, Tum uerò postquam solitas accessit ad iras Causa recens. Idem, Accedit fatis matris miserabilis infans. Accedo.

Accido. Terentius, Isthuc uerbum uerè in te accidit. Cicero in Lælio, Nihil mali accidisse Scipioni puto. Accido.

Accommodo. Quintil. Auribus accōmodent curam. Accommodo.

De accusatiuo cum præpositione suprà dictum est exemplum: itaque nec repeto, sicut nec in subiectorum quibusdam.

Adhæreo. Plautus in Pœnul. Ne ad fundas uiscus adhæresceret. Apuleius, Quæ claustris adhærent. Adhæreo.

Adhibeo. Virg. in VIII, Hos castris adhibe socios. Adhibeo.

Adijcio. Ouid. Adijce præceptis hoc quoq; Naso tuis. Adijcio.

Adiungo. Virgilius, -ulmísque adiungere uites Conueniat. Adiungo.

Addo. Ouidius in IIII. Metam. Additur his Niseus. Addo.

Admoueo. Valerius VII, Qui in equæ genitalem partem manum missam quum in eum locum uentum esset, naribus equi admouit. Admoueo.

Adesse. Virgilius, -quum creber ad aures Visus adesse pedum sonitus. Cæsar, Omnibus his pugnis Dolabella affuit. Hoc & ablatiuo cum (in) iungitur. Cicero de Oratore, In Pauli pugna non affuerat. Adesse.

Affero. Plautus in Epid. Affer domū auxilium mihi. Affero.

Appropinquo. Hircius libro quinto, Donec ad ipsas portas ac murum appropinquaret. Cæsar de bello Gallico, Quum iam muro appropinquassent. Appropinquo.

Adſcribo. *Adſcribo.* Horatius, Et *adſcribi quietis ordinibus patiar deorum.* Hoc & cum (in) iungitur. ut Cicero in Philip. *Tu uerò adſcribe me talem in numerum.*

Aſſueſco. *Aſſueſco.* Cæſar libro VI, *Sed aſſueſcere ad homines & manſuefieri ne paruuli quidem excepti poſſunt.* Virgilius, *ubi libera colla Seruitio aſſuerint.*

Comparo. *Comparo.* Valerius libro VII, *Quàm porro ſubtiliter Anacharſis leges aranearum telis comparabat.*

Confero. *Confero.* Cicero pro lege Corn. *Cum legibus conferemus.* Iuuenalis, *Cõfer & his, ueteris qui tollunt grandia templi Pocula.* Cæcilius Plinius, *Quis ex iſtis, qui tota uita literis aſſident, collatus illi, &c.* Aliter quoque (confert) pro utile eſt, uel auxilio eſt, uel addit. Fabius lib. tertio, *Interim confert admirationi multum etiam infirmitas.* Idem, *Scio quæri etiam, naturáne plus ad eloquentiam conferat, an doctrina.*

Immineo. *Immineo.* Cicero in Philip. ſeptima, *Qui in Gallia delectus habent? qui in noſtras fortunas imminent?* Ouidius, *Imminet his aer.*

Incedo. *Incedo.* Terentius, *Noua nunc relligio unde in te iſthæc inceſſit, cedo?* Virgilius, *Regibus inceſſit magno diſcordia motu.*

Includo. *Includo.* Cicero ad Atticũ, *Topotheſiam quam poſtulas Miſeni & Puteolorum, includam orationi meæ.*

Impono. *Impono.* Iuuenalis, *Imponit finem ſapiens & rebus honeſtis.*

Inſideo. *Inſideo.* Virgil. *Inſideat quãtus miſeræ deus.* Cicero pro lege Corn. *Sed in animis omniũ penitus inſideat.*

Incumbo. *Incumbo.* Cicero epiſtolarum decimo, *Vt in rempublicam cogitatione curáque incumberes.* Idem, *Mi Plance incumbe toto pectore ad laudem.* Virgil. Incumbens

tereti Damon sic cœpit oliuæ. Plinius Nat. hist. Nāque in illo caua in se conuexitas uergit, & cardini suo: hoc est, undique terræ incumbit.

Insilio. Plautus in Rud. Ambæ in scapham insiluimus. Lucan. -sed cæca nocte carinis Insiluit Cæsar. Insilio.

Insum. Terent. In amore hæc omnia insunt uitia. Suetonius in Tito, Cui non minus authoritatis inesset. Insum.

Illabor. Virgilius, Mediæque minans illabitur urbi. Idem, Sensit medios illapsus in hostes. Illabor.

Insisto. Plautus in Milite, Age nunc iam insiste in dolos. Fabius, Simul ne uulgarem uiam ingressus, alienis demum uestigijs insisterem. Terentius, Quam insistam uiam. ubi legitur, qua insistam uia: ut dubitari possit de illo (alienis uestigijs) datiuíne sit, an ablatiui. Idem accidit aliquando & (de) præpositioni. Insisto.

Detraho. Ouidius de Tristibus, Detrahat authori multum fortuna licebit. Et sine accusatiuo eclipticos. Cicero ad Appium, Ego si in prouincia detrahere de tua fama unquam cogitassem. Idem de responsis Arusp. Qui in concione detrahat de Pompeio. Detraho.

EX IIS uerò quæ de (Ab, à, de, ex) componuntur, non pauca ablatiuum citra præpositionem accipiunt.

Abstineo. Cicero, Qui me ostreis & murænis abstinebam, à beta & malua captus sum. Abstineo.

Auerto. Virgilius, Nec posse Italia Teucrorū auertere regem? Auerto.

Auello. Idem, Fatale aggressi sacrato auellere templo Palladium. Auello.

Absum. Suetonius in Cæsare, Italia abesset. Absum.

Amolior. Lucanus, -humeris iam pondere fessis Amolitur onus. Amolior.

Detrudo. Detrudo. Virgilius, *Detrudunt naues scopulo.*

Desisto. Desisto. Idem, *Méne incœpto desistere uictam?*

Deiicio. Deiicio. Cæsar, *Heluetij ea spe deiecti.*

Emoueo. Emoueo. Virgilius, *Emoti procumbunt cardine postes.*

Egredior. Egredior. Idem, *Est urbe egressis tumulus.*

Exire. Exire. Idem, *Neque seruitio me exire licebat.*

Exigo. Exigo. *Italia exigitur.*

SIMILEM *constructionem habent, quanquam non ex similibus præpositionibus cōposita,* Arceo, Sepono, Summoueo, Pello: *ut Italia pellerentur. Italia summouit.* Virgilius, *Arcebat longè Latio.* Suetonius *Domit. Philosophos omnes urbe Italiáque summouit.* Horatius, *Scimus inurbanum lepido seponere dicto.* Sicuti *quæ ex* (Ad, con, in, & per) *componuntur, etiam harum præpositionum qualibet non adhibita, casum tamen eius admittunt: ut,*

Aduenio. Aduenio. Virgilius, *Tyriam qui adueneris urbem.*

Accedo. Accedo. Idem, *Quas uento accesserat oras.*

Concludo. Cōcludo. Terent. *Vt ab illa excludar, hac cōcludar.*

Infigo. Infigo. Virgilius, *Hærent infixi pectore uultus.*

Perlabor. Perlabor. Idem, *Atque rotis summas leuibus perlabitur undas.*

HAC *maxime ratione uidentur* (exulo & expedio) *ablatiuum sibi subijcere.*

Expedio. Expedio. Terentius in Hecyra, *Téque hoc crimine expedi.*

Exulo. Exulo. Cicero in Tusculanis, *Telamonem pulsum, patriáque exulantem.* Terentius, *Domo exulo.*

Communis in urbem oppidúmue. PRIVATIM *quoque urbium & oppidorū propria, post quoduis accommodatū uerbum succedere citra præpositionem possunt: utique quod tanquam ad*

locum significat, uel quod ad quæstionem factam per (Quò) *redditur, in accusatiuo: ut eo* Romã, Tarentum, Carthaginem. *Quorum naturã duo etiam appellatiua imitantur, rus & domus.* Terentius, *Ego rus ibo.* Ouidius, *Quò ruitis? uestras quisque redite domos.* Virgil. *Ite domum saturæ, uenit* Hesperus, *ite capellæ. Quod uerò ueluti à loco significat, uel ad quæstionem* (Vnde) *respondetur: in ablatiuo,* Veni Roma, Tarento, Thebis. *Adde etiam rure & domo. Eodem casu usurpantur nonnunquã & quæ ueluti per locum significant, siue quæ percontanti* (Qua) *reddas: ut* Transiui Roma, Tarento, Rure, Domo. *Hoc tamen modo loquẽdi utimur & in alijs quàm urbium nominibus. ut* Horatius, *Ibam fortè uia sacra, sicut meus est mos.* Aliquando *etiam præpositione cum urbium nominibus addita. ut* Hircius de bello Hispanico, *Et ad* Cordubam *se recepit.*

At quæ in loco significant, uel ad quæstionem (Vbi) *referuntur, si primæ nominũ declinationis uel secundæ sint, & singularis numeri, in genitiuo uerba sequi solent: ut* Fui Romæ, Tarenti, *uel* Londini. *Quorum naturã appellatiua quatuor imitantur,* Domi, militiæ, belli, humi. Horatius, *Me primis urbis belli placuisse domique.* Cicero Officiorũ *secundo, Præterea quibuscunque rebus uel belli uel domi poterunt, rempublicam augeant.* Salusthius, *Sed mihi multa legenti, multa audienti, quæ populus* Romanus *domi militiæque mari atque terra præclara facinora fecit.* Liuius, *Quibus artibus domi militiæque & partum & auctum imperium sit.* (Humi) *quoque ad imitationẽ horum usurpatum est, non tamen eodem omnino significato, quum aliàs super humum significare uideatur. ut* Virgilius,

Qui legitis flores, & humi nascentia fraga. Horatius, *Serpit humi, tutus nimium, timidúsque procellæ.* Aliàs *in humum*, uel *ad humum*. ut Idem, *Procumbit humi bos.* Statius, *Sternet humi populos, miserúmque exhauriet orbem*. Comprobat hanc interpretationem, quòd etiam authores sic loquũtur. Curtius, *Plura in humum innoxia cadebant.* Tacitus, *Proiectus in humum.* Ouidius, *Vipereos dentes in humũ pro semine iactos.* Aliàs *intra humum.* Columella, *Cumulisque exaggeruntur, ut latius sese frutex humi diffundat.* Sin uel pluralis numeri sint, uel genitiuum in is mittunt, prosa scribentibus, ut Seruius obseruat, in datiuo uerbis succedunt. Plinius, *Quum spectare antiqui moris supplicium* Tiburi *concupisceret.* Suetonius, *Lentulus Getulicus* Tiburi *genitum scribit.* Cicero ad Atticum, *Conuento Antonio Tiburi.* Idem ad eundem, *Sextum nuntiauit cũ una sola legione fuisse Carthagini.* Liuius, *Neglectum Anxuri præsidium.* Simili modo ruri.) Columella, *Ruri moretur.* Terentius (ut cuius, quanquam poetæ, prosæ quàm uersui propior sit oratio) *Ruri ferè se continebat*. In quo Festus sentire cum Seruio uidetur. eius uerba sunt, *Ruri esse, non rure, esse dicendum, testis est Terentius in Phormione, quum ait, Ruri ferè se continebat, ubi agrum de nostrò patre colendum habebat.* Poetis uerò in ablatiuo. Horatius, *Romæ Tibur amem uentosus, Tibure Romã.* Idem, *Quinque dies tibi pollicitus me rure futurum.* Virgil. in quarto, *-Tyria Carthagine qui nunc Expectat.* Persius, *-rure paterno Est tibi far modicum.* Iuuenalis, *Magna tamen fama est cuiusdam rure paterno Viuentis.* Priscianus sine exceptione tum uersu, tum prosa scriben-

tibus, in ablatiuo ponenda censet: sed quàm uerè, facile existimari ex propositis licet. Cæterùm non infrequens est eorum in ablatiuo usus etiam apud oratores. Cicero in Philippicis, Quum tu Norbone mensas hospitum conuomeres. Idem de natura deorũ, Sepultus esse dicitur Lacedæmone. Idem ad Seruiũ Sulpitium, Commendo tibi domum eius, quæ est Sicyone. Plinius Naturali historia, Effectum Sicyone primum, deinde in tota Græcia. Non est ignorandũ, quòd eorum de quibus egimus, genitiuus (domi) quinque tantum pronomina, Meæ, tuæ, suæ, nostræ, & uestræ, & unum nomen (alienæ) iungi secum patitur: ut Domi meæ, tuæ, suæ. Domi alienæ.

OMNE *præterea uerbũ in datiuum ferri potest eius personæ, in cuius gratiam uel detrimentum actio uerbi cedit. ut Virgilius, Cui pendere sua patereris in arbore poma. Idem in Georgicis, Cuncta mihi Alpheũ linquens, lucósque Molorchi. Significatur enim: In cuius gratiam. In meam gratiam, uel honorem.* *Communis in datiuum gratia.*

DICTIO *præterea qua tempus rei gerendæ significatur, si ueluti ad quæstionem (Quandiu) redditum ponitur, cuicunque uerbo succedit, & continuatum aliquod tempus necessariò significare uidetur, & per accusatiuum uel ablatiuum efferri potest. Virgilius, Hîc iam tercentum totos regnabitur annos. Cicero pro reditu suo, Qui totos dies de officio & de uirtute disserunt. Suetonius in Augusto, In lectum deinde transgressus, non amplius cum plurimum, quàm septem horas dormiebat, & ne eas quidem continuas, sed ut in illo temporis spatio ter aut quater expergisceretur. Plinius Naturali historia, Sub arctico uertice, nemo sex* *Communis in tempus.*

mensibus uidet solem. Suetonius in Calig. *Vixit annis* XXIX. *imperauit triennio & decem mensibus, diebúsque octo.* At si ueluti ad quæstionem (Quando) redditur, in ablatiuo plurimum usurpabitur: ut Veni hora prima. Cicero, Superioribus diebus ueni in Cumanum. Idem pro Roscio, Criminatio tua, quæ est, Roscium cum Flauio pro societate decidisse. Quo tempore? Abhinc annis quindecim. Dicimus tamen tanquam eiusmodi quæstioni reddentes, etiam præpositione adhibita, Veni ad diem statutum, & in ipso tempore. Et in epistola Ciceronis ad Terentiam, Athenis ad quintumdecimum Calendas Nouembris. Rarum omnino in accusatiuo: ut Plinius ad Cannium Rufum, In hac tamen tranquillitate annum quintum & sexagesimum excessit. Cicero pro Milone, Profectus est id tempus, quum iam Clodius, siquidem eo die Romam uenturus erat, &c. Sed hîc Græca uidetur Eclipsis. Si tamen alicuius harum, Ante, post, intra, uel circiter, circunstantia in eiusmodi sermone est explicanda, ipsis præpositionibus omnino positis utendum: ut Veni post, uel ante festum, & circiter Calendas. Absoluam opus intra paucos dies. Hoc tamen ultimũ & per ablatiuum honestè sæpe interpretamur. Terentius, Paucis diebus, quibus hæc acta sunt, Chrysis uicina hæc moritur. Plinius, Filix biennio moritur, si frondem agere non patiaris. Cicero, Qui his paucis diebus factus est pontifex. Idem, Triduo aut ad summum quatriduo periturum. Sic dicitur memoria nostra, & memoria patrum nostrorũ. Cæsar, Hic pagus unus quum domo exisset, patrum nostrorũ memoria L. Cassium consulem interfecerat. pro intra memoriam. Videtur & præposi-

tionem (post) cum suo accusatiuo per ablatiuum interpretatus Cicero ad Cassium, quum dicit, Vt te, quem iam diu plurimi facio, tanto interuallo uiderem. id est, (ut mihi uidetur) post tantum interuallum.

NVLLVM *præterea uerbũ est, quod sensum (ut) coniunctioni subiectum πλαγίως admittere post se non possit:* Doceo Grammaticam, *ut alij discant.* Doceor Grammaticam, *ut emendatè loquar.* Adsum *ut doleas.* Surgo *ut sedeas.* Ipse *sermo, ut tu sis liber.* Hunc *sensum poetæ interdum per infinitum modum* Græco *more interpretantur, ut in* Hellenismus *dicetur.* Virgil. *hoc regnum dea gentibus esse,* Siquâ *fata sinant, iam tum tenditque, fouetque.*

Quinque numero defectiua notantur, quæ impersonalia uulgo Grammaticorũ *dicuntur,* Pœnitet, *tædet, miseret, piget, pudet.* Hæc *quoties infinita uerborum adiuncta non habent, in genitiuum & accusatiuum ferũtur: ut* Miseret *me fratris,* Piget *me laboris,* Pœnitet *illum impendij.* Quum *uerò infinitum adnexum habent, si quid post se recipiunt, in accusatiuo ponetur, infinito ipso nominatiui loci supplente: ut* Pœnitet *nos, te non affuisse. nisi quis infinitum hoc, genitiuum esse contendat: sic,* Pœnitet *nos huius rei.* Cuius? *nempe te non affuisse.* Quod *utique à resolutione horũ uerborum, quam* Priscianus *affert, alienum nõ est.* Sic *enim resoluit,* Pœnitet, *tædet, pudet, miseret me tui:* Pœnitentia, *pudor, tædium, misericordia habet me tui.* Constructio pœnitet, tædet, &c.

Additur Miserescit, *quod horum naturam imitatur.* Terentius *in* Heautont. Inopis *te nunc misereseat mei.*

Item Veritum *est, pro puduit uel puditum est.* Cicero *de* Finibus, Primùm Aristippi Cyrenaicorúmque

omnium,quos non est ueritum,in ea uoluptate quæ maxima dulcedine sensum moueret,summũ bonum ponere. Item *in præsenti,sed apud* Accium ex Nonio, *Vereatur te progenitoris.* Leguntur tamen *&* cum nominatiuis aliqua horum intransitiuè coniuncta. Martialis, Nulli Thai negas: sed si te non pudet istud, Hoc saltem pudeat Thai negare nihil. Terentius in Adelphis, *Hei mihi, non te hæc pudent?* Lucanus octauo, *-semper metuet,quem sæua pudebunt.* Plautus, *Neminis misereri certum est,quia nemo miseret mei.* Terentius, Neque se id pigere. Vbi circa infinitum duo sunt accusatiui, quorum prior agentis est personæ. Cicero Rhet. II, *Deinde utrum facinus sit, quòd pœnitere fuerit necesse.* Et in alio significato, nempe pro (parum est) uel (uidetur,) ut Gellius *&* Donatus interpretantur. Terentius, Me quantum hîc operis fiat, pœnitet. Idem, *An pœnitebat flagitij, te authore quod fecisset Adolescens, ni miserum insuper etiam patri indicares?* Cicero, Nec pœnitet me quantum profecerim. *Mœrorem minui,dolorem nec potui,nec si possem,uellem.* Item pro pudet. Virgilius, Nec te pœniteat calamo triuisse labellum. Liuius, Nec me eorum sententiæ esse pœnitet. Vel pro tædet. Cicero in Catone, Num igitur si centesimum uixisset annum, senectutis eum suæ pœniteret? Non ignorandum quibusdam ex ijs duplicia præterita dari. Legimus enim Puduit, *&* puditum est. Silius decimo, Mens abijt, puduitque fugæ. Plautus, Neque me, neque te tuis intus puditum est factis. Statius septimo, Nec pigitum paruósque lares humiléque subire. Quibusdam unicum *&* passiuæ uocis. A (miseret) enim misertum est, Et à (tædet) uel

potius pertædet, pertæsum est. Terentius *in* Heauton. *Sic me dij amabunt, ut tuarum misertum est fortunarum.* Virgilius, *Si non pertæsum thalami, tædæque fuisset.* A(miseret) *& tertij ordinis passiuum legitur,* Cicero *pro* Ligario, *Caue te fratrum pro fratris salute obsecrantium misereat.*

Notantur *& sex tertiæ uerborũ personæ, quæ quoties infinitis uocatorum impersonaliũ, aut etiam tertij generis passiuorũ iunguntur, absolutorum formam suscipiunt. Ea sunt hæc,* Incipit, Cœpit, Desinit, Debet, Solet *&* potest. *ut* Quintilianus *in sexto,* Vbi primùm *cœperat non conueniri, quæstio oriebatur.* Idem, Sed *ut perueniri ad summam, nisi ex principijs non potest.* Idem, *Mihi quoque profectò poterit ignosci.* Tædere *solet auaros impendij.* Solet *quæri à multis.* Debet *fiari ante ostium* Thaidis. Cicero, *Non potest iucundè uiui, nisi cum uirtute uiuatur.*

VERBORVM IDIOMATA.

NVNC *quæ promisimus certorum uerborum, quæ uarijs casibus iunguntur, idiomata quædam, id est, priuatas quasdam rationes aggrediemur.* Ea *igitur in duplex genus diducimus.* Alia *enim pro diuersa significatione in uarios casus feruntur, alia ex usu tantùm authorum.* Quorum *generum nonnulla quæ reperiuntur communia, sparsim in ijs duobus, prout alterutrius magis uisa erunt, tractabũtur, seruato in generibus literarum ordine.* Ergo *quæ pro diuerso authorũ usu, in uarios feruntur casus, talia sunt.*

ABSTINEO *genitiuo:* Horatius, *Abstineo, dixit, irarum, calidæque rixæ.* Et *ablatiuo:* Ouidius, *Est* *Abstineo.*

uirtus placitis abstinuisse bonis. Iustinus, *Contenti uictoria, imperio abstinebant. Ablatiuo & accusatiuo:* Liuius. *Romano bello fortuna Alexandrum magnum abstinuit. Ablatiuo cum præpositione:* Lucanus, *A trepido uix abstinet ira magistro. Et cum accusatiuo adiuncto:* Liuius, *bellum ab innoxio populo abstineat. Et datiuo, loco ablatiui cum præpositione:* Plautus, *Abstine isti hanc tu manum.*

Admoneo. *Admoneo in genitiuum:* Salustius in Iugurtha, *Sed quoniam tanti uiri tempus admonuit.* Ouidius de Tristibus, *Otia delectant, admonedntque mei. In accusatiuum.* Cicero ad Treb. *Sed ut ego quoque te aliquid admoneam.* Terent. *Ridiculũ est te istud me admonere. In ablatiuum cum præpositione (de:)* Cicero Epistolarũ libro quarto, *Putaui ea de re te esse admonendũ.* Idem pro lege Manilia, *De quo uos paulo antè admonui.*

Antecedo. *Antecedo in datiuum:* Cicero in Officijs, *Quantum natura hominis pecudibus, reliquísque bestijs antecedat. In accusatiuum:* Suetonius in Augusto, *Et magnificentia omnes antecessit.*

Anteeo. *Anteeo in datiuum:* Plautus in Amphitryone, *Virtus omnibus rebus anteit profectò. In accusatiuum:* Salustius in Iugurtha, *Et quum omnes gloria anteiret.*

Antestat. *Antestat in datiuum:* Gellius, *Qui gestus & uocis claritudine & uenustate cæteris antestabat. In accusatiuum:* Apuleius, *Tunc inter eos unus, qui robore cæteros antestabat.*

Attendo. *Attendo in datiuum:* Suetonius in Galba, *Inter liberales disciplinas attendit & iuri. In accusatiuum:* Cicero pro Archia, *Quoniam me in hoc nouo genere dicendi tam diligenter attenditis.*

Affluo in ablatiuum: Plautus, *Atque adeò ut frumento affluam.* In datiuum: Ouidius, *Affluit incautis desidiosus amor.* Affluo.

Adscribo datiuo: Horatius, *Adscribi quietis ordinibus patiar deorum.* Et accusatiuo cum (in:) Cicero in Philip. *Tu uerò adscribe me in talem numerum.* Adscribo.

Assentio & assentior datiuo: Cicero, *Senatus mihi assensus est.* Et datiuo cum accusatiuo: Idem de Oratore, *Cætera assentior Crasso.* Idem, *Nam neque ego assentior illud Theophrasto.* Assentior.

CELO ET CELOR *in accusatiuum*: Ouidius in epistola Canaces, *Hoc te celauimus unum.* In ablatiuum cum præpositione: ut Cicero pro Deiotaro, *De armis, de ferro, de insidijs celare te uoluit.* Idem in epistola ad Metellum, *Debes existimare te maximis de rebus à fratre esse celatum.* In datiuum: Terentius in Phormione, *Si hoc celetur patri, in metu sum.* AEmilius Probus, *Id Alcibiadi celari diutius non potuit.* Celo.

Confido in datiuum: Cæsar de bello ciuili, *Cui maximè confidebat.* In ablatiuum: Idem de bello Gallico, *Multum natura loci confidebant.* Confido.

Conduco in datiuum: Columella, *Id minimè conducit agricolæ.* Cicero Lentulo, *Id reipublicæ rationibus putem cōducere.* In accusatiuum cum (ad:) Plautus Capt. *Ad uictum conducunt.* Item in accusatiuum cum (in:) Plautus Cistel. *Quod tuam in rem bene conducat.* In accusatiuum, sed alia significatione: Iuuenalis, *Conducunt foricas.* Conduco.

Compleo in genitiuum: Cicero in Verrem, *Completus iam mercatorum carcer esset.* In ablatiuum: Virgilius, *Vterúmque armato milite complent.* Compleo.

Conqueror. Conqueror accusatiuo: Suetonius in Augusto, Vicem suam conquestus est. Idem in Claudio, accusatiuo cum (ob:) ipse quodam libello conqueritur ob hanc eandem ualetudinem. Ablatiuo cum (de:) Idem in Augusto, Tiberio quoque de eadem re sedulò uiolentius apud se per epistolam conquerenti, ita rescripsit.

Decet. DECET datiuo: Tacitus, Decere nobis terram. Cicero de Oratore, Quandóque id deceat prudentiæ tuæ. Accusatiuo: Ouidius, Lude, decent animos mollia regna tuos. Huius compositũ Dedecet, & accusatiuo cum præpositione. ut Cicero in Officijs, Vt siquid dedeceat in illos, utemus ipsi.

Discrucior. Discrucior in genitiuum: Plautus in Aulularia, Discrucior animi. In accusatiuum & ablatiuum, ut Diomedes ait, Discrucior animum & animo.

Do. Do accusatiuo & datiuo simul: Plautus in Trinum. Est ager sub urbe hic nobis, eum dabo dotem sorori. Virgilius, Dono mihi quã dedit olim. Item accusatiuo cum (in:) Terentius, Me præcipitem in pistrinum dabit. Idem, Vtinam mihi esset aliquid hîc, quò me præcipitem darem. pro in quod.

Doleo. Doleo in accusatiuũ: Ouidius de Tristibus, Tu uerò tua damna dole. Statius in Theb. Bellorum extrema dolemus. Suetonius, Se quoque respondit uicem eorum dolere. Hoc tamen Priscianus pro inuicem exponit. In ablatiuum: Virgilius, Et nostro doluisti sæpe dolore. In accusatiuum cum (propter) in eodem significato: Quintilianus in nono, Nec potest ei credere aut propter eum dolere & irasci iudex, cui putat hoc uacare. In datiuum: Terentius, Aut hoc tibi dolere itidem ut mihi dolet. In ablatiuum cum (de,) sed in significato

(propter:) Ouidius, Sum miser, & de me quòd doluere nihil.

Dissentio tibi, & à te. Quintilianus Institutionibus, Huic opinioni neque omnino accedo, neque planè dissentio Columella, Sed ego plurimorum opinioni dissentiens, pretiosum uinitorem inprimis esse censeo. Cicero M. Marcello, Non quin ab eo ipso dissentiam, sed quòd ea te sapientia esse iudicem, ut meum consilium non anteponam tuo. Dissentio.

Dico in Epexegesi quiddam peculiare habet. Nam & in accusatiuo usurpatur: Cicero ad Atticum, Nam fuit apud me Cornelius, hunc dico Balbum. Idem, Itaque Cæsaris amici, me dico & Oppium, disrumparis licet. Et in aliis casibus: Quintilianus, Incipiamus ab eo, qui tum frequentissimus est, tum longè pulcherrimus, translatione dico. Horatius Sermonibus, Tutior at quanto merx est in classe secunda, Libertinarum dico. Dico.

FACIO genitiuo: Cicero ad Atticum, Tranquillissimus autem animus meus, qui totum istud æqui boni facit. Item infinito. Idem in Philippicis, Facite hoc meum consilium, legiones nouas non improbare. In subiunctiuum cum (ut,) quum ueluti periphrasis alterius est uerbi. Cicero ad Atticum, Non faciam ut enumerem miserias omnes, in quas incidi per summam iniuriam. Terentius, Ne faceres idem quod uulgus seruorum solet, dolis ut me deluderes. Cæsar in Commentariis, Omnibus Gallis idem esse faciendum, quod Heluetij fecerunt, ut domo emigrent. Columella, Hoc enim & salubrius & elegantius est, quàm illud quod quidam faciunt, ut palis in parietes uehementer actis Facio.

uimineos quallos superimponant. pro Non *enumerabo*, Emigrandum *est*, Superimponere. *Simili ratione usurpatur huius uerbi passiuum* (*fio.*) *Iuuenalis*, Vnde *fit ut malim fraterculus esse gigantum*. Horatius, In*de fit ut raro, qui se uixisse beatum Dicat, & exacto contentus tempore uitæ Cedat, uti conuiua satur, reperire queamus*. Signi*ficat enim*, Vnde *malo*, Vnde *raro reperire quimus*. Simili*s periphrasis & per uerbũ* (*est*) *inuenitur: ut* Terentius *in* Phorm. *Si est patrue, culpam ut* Antipho *in se admiserit*, Ex *qua re minus rei foret, aut famæ temperans*. Idem, *Si uis mihi uxorem dare, quam despondisti, ducam*. Sin *est ut uelis manere illam apud te, dos hîc omnis maneat* Demi*pho. pro*, Si *admisit*, Sin *uis*. Non *dissimilis periphrasis est & in illo* Catonis, *Est interdum præstare populo, mercaturis rem quærere, ni tam periculosum siet. pro* Præstat *interdum*.

Fido. Fido *in datiuum*: Virgil. I X, *Et fidere nocti*. Et *in ablatiuum*: Idem *in septimo*, Moliri *iam tecta uidet, iam fidere terra*.

Fastidio. Fastidio *in genitiuum*: Plautus *in* Aulularia, *Abijt, neque me certiorem fecit, fastidit mei*. In *accusatiuum*: Virgilius *in* Bucolicis, *Inuenies alium, si te hic fastidit* Alexis.

Fungor. Fungor *in accusatiuum*: Suetonius *in* Augusto, *Qui suam uicem præsidendo fungerentur*. Idem, *Senatoria munera fungeretur*. Terentius *in* Adelphis, *Liberalis functus est officium uiri*. In *ablatiuum*: Idem, *Et tuo officio fueris functus*.

Gaudeo. GAVDEO *in datiuum*: Cicero *ad* Basil. *Tibi gratulor, mihi gaudeo, te amo, tua tueor*. In *ablatiuum cum*

præpositione: Terentius *in* Hecyra, Vt *tacita meum gaudeam.* In *ablatiuum:Idem in* Andria.Vt *malis gau deat,atque ex incommodis alterius, sua ut comparet commoda.*In *ablatiuum cum* (*de:*)Cicero *ad* Marium, De *Bursa te gaudere certo scio.* In *accusatiuum cum* (*propter:*)I*dem* De *finibus,*E*st autem à te semper dictum,nec gaudere quenquam nisi propter corpus, nec dolere.* Et *ibidem,* Vt *is qui propter me aliquid gaudeat.*In *accusatiuum:*Idem De *claris oratoribus,*Simul *illud gaudeo, quòd & æqualitas uestra, &c.* Plautus *in* Mostel. Hæc *qui gaudent , gaudeant perpetuo suo semper bono.* Cælius *Ciceronis nono epistolarum,* In *theatrum* Curionis Hortensius *introijt,puto ut suum gaudium gauderemus.*Terentius *in* Andria,Hunc *scio mea solidè solum gauisurum gaudia.*

Grauor *in accusatiuum:*Suetonius *in Augusto,*Ampla *& operosa prætoria grauabatur.* In *ablatiuum:* Virgilius,Pluuia *quum fortè grauantur.*Seruius,Grauor,*grauiter fero.* Grauor.

HABITO *in ablatiuum cum* (*in:*) Terentius, In *hac habitasse platea dictum est* Chrysidem.In *ablatiuum:*Virgilius,Habitabant *uallibus imis.*Propertius, *& ipse* Straminea *posset dux habitare casa.* Virgilius, *Lucis habitamus opacis.* In *accusatiuum:* Idem, Habitarunt *dij quoque syluas.* Habito.

INCIDO *in æs,& in ære.*Liuius *tertio ab urbe cond.* Leges *in æs incisas in publico proposuerunt.* Cicero *in* Verrem,I*ncisum in ære nobis tradiderũt.* Cæcilius Plinius *in* Panegyr.I*ncidenda in ære censuistis.* Frequentior *est tamen accusatiui usus.* Incido.

Incessit *in datiuum :* Virgilius *in* Georgicis, Regi- Incessit.

bus incessit magno discordia motu. Liuius, Grauior cura patribus incessit. Valerius Maximus, Nec mihi cuncta complectendi cupido incessit. Et in accusatiuū: Liuius, Magnus plebem metus incessit. Idem, Timor deinde patres incessit. Curtius, Non mediocres omnium animos formido incesserat. Et cum (in) praepositione. Terentius, Noua nunc relligio unde in te istbaec incessit, cedo?

Illudo. Illudo in datiuum: Virgilius, Certantque illudere capto. In accusatiuum: Idem alibi, Verbis uirtutem illude superbis.

Insulto. Insulto in accusatiuum: Salustius, Multos à pueritia bonos insultauerat. In datiuum: Suetonius in Caesare, Ex eo insultaturum omniū capitibus. Et absolutè: Virgilius, Cernis ut insultent Rutuli? id est, per cauillationem irrideant, ut Seruius interpretatur.

Inuado. Inuado in datiuum: Varro, Tanta porrò inuasit cupiditas bonorum plerisque. Et accusatiuo: Salustius in Iugurtha, Milites Iugurthini signo dato castra hostium inuadunt. Virgilius, Inuadunt urbem somno uinóque sepultam. Etiam cum praepositione (in:) Cicero, Non potui magis in arcem illius causae inuadere. Idem. Accusant hi, qui in fortunas huius inuaserūt. Salustius in Catil. Tanta uis auaritiae in animos eorum, ueluti tabes, inuaserat.

Inuideo. Inuideo in genitiuum: Plautus in Mostel. Qui inuident, ne unquam eorum quisquam inuideat prorsus commodi. In accusatiuum & datiuum: Virgilius, Liber pampineas inuidit collibus uuas. Cicero, Optimam nobis naturam inuidisse uideantur. Plinius, Neque, ut multi, inuideo aliis bonum, quo ipse careo. In

ablatiuum: Lucanus, Inuidet igne rogi miseris. In ablatiuum cum (in:) Cicero pro Lucio Flacco, Purpureã Tyriam in qua tibi inuideo. Huius etiam passiuum legitur, Plinius, Nónne si inuidêris, maior es eo qui inuidet? Horatius, -ego, cur acquirere pauca Si possum, inuideor?

Impleo in genitiuum: Liuius, Adolescentem suæ temeritatis implent. Virgilius, Implentur ueteris Bacchi pinguísque ferinæ. In ablatiuum: Idem, Impleuítque mero pateram. Lucan. Implentur ualido tyrone cohortes. In ablatiuum cum (de:) Martial. Hos nisi de flaua loculos implere moneta Non decet: argentum uilia ligna ferant. Impleo.

Interdico cum datiuo & ablatiuo: Suetonius in Augusto, Alteri ob ingratum & maleuolum animum domo, & prouinciis interdixit. Et passiuè: Cicero in Catone, Male rem gerentibus, patriis bonis interdici solet. Cæcilius Plinius, Prisco in biennium Italia interdictum. Et ablatiuo sine datiuo: ut Interdicunt aqua & igne. Et datiuo sine ablatiuo: Cic. ad pontifices pro domo sua, Veluti iubeatis, ut M. Tullio aqua & ignis interdicatur. Sueton. Claudio, Hi, quibus magistratus interdicerentur. Actiuum uerò & accusatiuo cum datiuo, Sueton. Domit. Interdixit histrionibus scænam. Liuius trigesimo quarto, Fœminis duntaxat usum purpuræ interdicemus, Iustin. Cui paulo antè omnem humanam opem interdixerant. Ouidius, -cui quondam regia coniunx Orbem interdixit. Item accusatiuo cum ablatiuo: Cæsar de bello Gallico, Omni Gallia Romanos interdixisset. Et datiuo soli: Cicero in Verrē, Pater improbus, cui nemo interdicere posset. Interdico.

Sed hîc pro obsistere, uel obstare ponitur.

Impertio.

Impertio & impertior in accusatiuum & ablatiuum: Terentius in Adelph. Sed cesso heram his malis impertiri? Idem in Eunucho, Plurima salute suũ summum Parmenonem impertit Gnato. Et accusatiuo cum datiuo: Cicero, Huic rei aliquid temporis impertias. Item datiuo cum ablatiuo & (de.) Cicero in Officiis, Sæpe idoneis hominibus & indigentibus de re familiari impertiendum est.

Iubeo.

Iubeo accusatiuo: Terentius in Heauton. Immò filiũ potius iube. Plautus, Si respexeris, donec ego te iussero. Et absolutè: ut Populus iussit. pro decreuit. In hoc tamen aliquid subaudiri uidetur. Et infinito. Virgilius, Infandum regina iubes renouare dolorem. Et datiuo: Macrobius Saturn. Sacrorum custodibus iussit ne mulierem interesse permitterent.

Loquor.

LOQVOR datiuo & accusatiuo: Ouidius, Nec dubites illi uerba secunda loqui. Accusatiuo & ablatiuo, intercedente (cum:) Idem, Et modò cum chara coniuge multa loquor. Et ablatiuo per se: Suetonius. Claud. Etiam heroicis loquutus est uersibus. Et altero accusatiuo cum præpositione (ad:) Plautus Merc. Decide caput, si falsum ad te loquor.

Ludo.

Ludo in accusatiuũ: Suetonius in Cæsare, Troiam lusit turba duplex maiorum minorúmque puerorum. Idem Aug. Aliquando ut uincat, ludit assiduè aleam. In ablatiuum: Idẽ. Vel talis, uel par impar ludere. Idem Claud. Alea studiosissimè lusit. Plautus in Mostel. Scis solere illac ætate tali ludo ludere.

Miror.

MIROR in accusatiuum: Virgilius, Miratur portas. In genitiuum: Idem, Iustitiǽne prius mirer, bellíne

laborum?

Misceo datiuo: Lucanus sexto, *Turbæ sed mistus inerti.* Et ablatiuo, interposito (cum:) Columella, *Nonnulli pellem serpentis obrutam cum uino miscent.* Et interposito (in.) Virgilius, *-crassúmque cruorem Ore reiectantem, mistósque in sanguine dentes.* Et sine præpositione: Ouidius, *-quæ sanguine mista recenti Coxerat ære cauo.* Misceo.

Moderor in accusatiuum: Suetonius in Augusto, *Nec successum uictoriæ moderatus est.* In datiuum: Salustius in Catil. *Fortuna, cuius libido gentibus moderatur.* Cicero pro Cælio, *Quòd & pudor tuus moderatur orationi meæ.* Lucilius, *Syderibus quæ sola fuga moderantur Olympi.* Moderor.

Misereor in genitiuum: Virgilius, *Nil nostri miserere: mori me denique cogis.* In datiuum rarissimè: Cicero in Tusculanis, *Perge, aude, nate illachryma, patris pestibus miserere.* Misereor.

NITOR *in ablatiuum:* Virgilius, *Ille (uides) pura iuuenis qui nititur hasta.* In accusatiuum cum (ad:) Quintilianus, *Altius tamen ibunt, qui ad summa nitentur.* Nitor.

OBLIVISCOR *accusatiuo:* Cicero ad Atticũ, *Suauissimam habui recordationem clarissimi iurisiurandi, quod ego non eram oblitus.* Virgilius, *Hinc iam obliuiscere Graios.* Cicero ad Atticũ, *Quòd laudas, quia obliuisci me scripsi antefacta & dicta nostri amici: ego uerò ita facio.* In genitiuum: Virgilius, *Oblitúsque sui est Ithacus.* Obliuiscor.

Obtrecto in datiuum: Suetonius in Tib. *Germanico usque adeò obtrectauit.* Cicero pro lege Manilia, Obtrecto.

Qui huic obtrectant legi. In accusatiuum: Valerius Maximus libro septimo, *Quòd stultum & inutile sit eas obtrectare uires, quas ipse foueris.*

Occumbo. *Occumbo in datiuum:* Virgilius, *Seu certè occumbere morti.* In accusatiuum: Suetonius in Aug. *Voluntariam occubuisset necem.*

Oleo. Oleo *in accusatiuum:* Cicero in Antonium, *Vinum redolētibus.* Plautus in Mostel. *Metuo ne oleant argentum manus.* In ablatiuum: Ouidius, *Per lucos sacros, & olentia sulphure fertur.* Virgilius, *Redolétque thymo fragrantia mella.*

Palpo & palpor. PALPO ET PALPOR *in accusatiuum:* Iuuenalis, *-quem munere palpat* Charus. *In datiuum:* Plautus in Amphitryone, *Obseruatote quàm blande mulieri palpabitur.*

Pertæsus. Pertæsus *in genitiuum:* Macrobius, *Pertæsus necessitatis.* Virgilius, *Si non pertæsum thalami, tedǽque fuisset.* In accusatiuum: Suetonius in Augusto, *Pertæsus, ut scribit, morum peruersitatem eius.* Et in Cæsare, *Quasi pertæsus ignauiam suam.*

Potior. Potior *genitiuo:* Cicero, *Illius regni potiri.* Salusthius in Iugurtha, *Prius quàm legatos conueniret, Adherbalis potiretur.* Idem, *Romani signorum & armorum potiti sunt.* Ablatiuo: Virgilius, *Egressi optata potiuntur Troes arena.* Ouidius, *Túque tuis armis, nos te potiremur Achille.* Accusatiuo, *sed antiquè:* Hic *potitur gaudia.*

Praire. Præire *in datiuum:* Cicero pro Milone, *Incitati sunt, ut uobis uoce præirent.* Quintilianus, *Doctores non posse semper præire singulis legentibus.* In accusatiuum: Liuius, *Agedum pontifex publicus populi Ro-*

mani praei uerba, quibus me pro legionibus deuoueam.

Præstolor in accusatiuum: Terent. in Eunucho, *Quē præstolare Parmeno?* Plautus in Casina, *Te ecastor præstolabor.* In datiuum: Cicero libro primo Inuect. *Qui tibi ad forum Aurelium præstolarentur.* Præstolor.

RECORDOR *in accusatiuum:* Cicero in Philippicis, *Recordare igitur diem M. Antoni illū quo dictaturam sustulisti.* In ablatiuum cum (de:) Idem pro Plancio, *Quin istis uestris lachrymis de illis recordor, quas pro me sæpe & multum profudistis.* Recordor.

Refercio genitiuo: Cicero, *Referto prædonum mari.* Et ablatiuo cum (de:) Idem, *De nugis referti libri.* Refercio.

SATVRO *in genitiuum:* Plautus in Sticho, *Hæ res uitæ me soror saturant.* Et ablatiuum: Varro de re rustica, *Dum agnoscant matrem agni, & pabulo se saturent.* Saturo.

Subeo in datiuum: Virgilius, *Idmque propinquabant tectis, muróque subibant.* In accusatiuum: Idem, *-hæc, inquit, limina uictor Alcides subijt.* In accusatiuum cum (ad:) *-ad tecta subibant Pauperis Euandri.* Subeo.

Satisfacio in datiuum & accusatiuum: ut *Satisfaciet tibi hæc.* Et accusatiuo per se: Cato de re rustica, *Quin pecuniam satisfaceret.* In datiuum quoque & ablatiuum cum (de:) Seneca, *Lachrymas solicita mater abstergit, cui de pædagogo satisfactum est.* Satisfacio.

VTOR *hac re, & hanc rem:* Cicero, *Præposteris utimur consilijs.* Terentius, *Mea bona utantur.* Vtor.

Vlciscor accusatiuo: Cicero, *Sed illum ulciscentur mores sui.* Terentius, *Vt te ulciscar scelus.* Vlciscor.

IN SECVNDO *genere ex multis hæc annotauimus.*

Auſculto. AVSCVLTO *pro obtempero,datiuo:*Terentius, *Pamphilúmne adiutem,an auſcultem ſeni.* Et *datiuo uel accuſatiuo pro audio:ut idem,*Auſculta *pauca.*

Accedo. ACCEDO *pro aduenio, uel adeo, accuſatiuo cum præpoſitione:*Terentius,*Accedo ad pediſſequas.*Et *ſine præpoſitione :* Virgilius,Vos *&* Scylleam *rabiem, penitúſque ſonantes Acceſtis ſcopulos.* Pro *addor uel adiungor, datiuo uel accuſatiuo cum præpoſitione* (*ad:*)Ouidius, *-poſtquam ſolitas acceſſit ad iras* Ira *recens. Aliquando datiuo & ablatiuo cum præpoſitione*(*à*)*uel* (*ab:*) Liuius, H*æc tibi à me dotalia dona accedent.*Pro *aſſentior,datiuo tantùm:*Fabius,Nec Cel-*ſo accedo.*

Animaduerto. *Animaduerto, pro obſeruo uel aduerto, in accuſatiuum:* Cato *de re ruſtica,*Vicini *quo pacto niteant,id animaduertito.* Pro *punio,accuſatiuo cum* (*in:*) Suetonius *in* Auguſto, Peruſia *capta in plurimos animaduertit.*

Caueo. CAVEO *pro prouideo,datiuo:*Cicero *ad* Appium, Melius *enim ei cauere uolo, quàm ipſe alius ſolet.* Et *accuſatiuo,pro uito uel declino:* Suetonius *in* Galba, Caueret *periculum.* Ablatiuo *cum præpoſitione, pro defendere uel munire ſe:* Idem *in* Calig. Vt *à* Caſſio *caueret.* Ablatiuo *cum*(*de*)*pro meminit ad cautionem.* Idem *in* Auguſto, Q*uum de numero,& de conditione ac differētia eorum,qui manumitterentur, curioſè cauiſſet.* Et *in* Tiberio,Q*uòd nihil de ijs* Auguſtus *teſtamento cauiſſet.*

Cedo. CEDO *pro diſcedo ablatiuo: ut,* Cede *bonis, &* Cedo *iure.*Et *datiuo cum ablatiuo:ut* Cedo *tibi bonis.* Hic *ablatiuus in accuſatiuū uerti poteſt:ut* Virgilius,

Cedat ius proprium regi. Papinius, *Hortātur, cedúnque locum.* Sed tum pro concedo ponitur. Item pro discedo uel abeo, ablatiuo cum (ex:) Lucil. *Quādoque pudor ex pectore cessit.* Pro contingit, tantùm datiuo: Virgilius, *Cesserit Ausonio si fors uictoria Turno.* Item pro dare locum, uel parēre. Virgilius, *Cede deo.* Pro loco alicuius esse, ablatiuo cum (pro:) Columella duodecimo, *Nam pro pulmentario cedit, sicuti ficus.* Diuersum omnino ab hoc uerbum est, quod pro Dic, uel Da legitur. ut Terentius, *Cedo, cuium puerum hîc apposuisti?* & , *Quin tu mihi argentum cedo?* Non dissimule est & illud eiusdem in Heauton. *Dum nos sermones cedimus, illæ sunt relictæ.*

Consulo te illud, & de illo, pro peto consilium: Plautus in Menæh. *Ibo & consulam hanc rem amicos, quid faciendum censeant.* Lucanus in octauo, *Rectoréinque ratis de cunctis consulit astris.* Consulo huic rei, pro prouideo uel prospicio: Idem in quarto, *Consulite extremis angusto in tempore rebus.* Consulo in te isthuc, pro statuo uel instituo. Terentius, *Pessimè isthuc in te atque in illum consulis.* Consulo boni, pro in bonam partem accipio: Plinius, *Quærebat argentum auaritia; boni consuluit interim inuenisse minium, rubentisque terræ excogitauit usum.* Consulo.

Cōduco hoc, pro eo quod est, pretio ad tempus accipio: Iuuenalis, *Cōducunt foricas.* Conducit huic uel in hoc, pro utile est: Cicero ad Lētulū, *Id reipublicæ rationibus putem conducere.* Plautus in Capt. *Vt potissimum quod in rem rectè conducat tuam, id petam.* Conduco.

Contingere tibi uel in te, pro accidere: Virgilius, *Queis ante ora patrum, Troiæ sub mœnibus altis* Contingere.

Contigit oppetere. Cicero, *Atque in magnis animis ingeniísque id plærunque contingit.* Contingere hoc, pro tangere: Virgilius, *Funémque manu contingere gaudent.*

Conuenit. *Conuenit pro conueniens uel aptum est,datiuo:* Ouidius,*Conuenit illa tibi,conuenit illa mihi.* Datiuo & accusatiuo cum(inter)pro,conuenientia uel concordia est:ut Iuuenalis,*Sæuis inter se conuenit ursis.* Et datiuo cum ablatiuo præposita præpositione(cum)ferè eodem significato,pro,consentiens est: Terentius in Adelphis,*Hæc fratri mecum non conueniunt.* Et ablatiuo cum præpositione (de:)Quintilianus, *Quanquam de hoc parum conuenit.*

Deficit. DEFICIT *tibi,pro deest:*Virgilius, *-quum iam glandes atque arbuta sacræ Deficerent syluæ.* Deficit te aliquid, pro destituit: Cicero pro Roscio, *Tempus te citius quàm oratio deficeret.* Et passiuè: Columella, *Quibus si deficitur agricola.* Deficio à te ad hunc,pro eo quod est,à partibus tuis discedo: Suetonius,*Prius à Galba ad senatum defecerat.*

Differt. *Differt pro dissidet uel aliud est, ablatiuo cum præpositione(ab)cuius passim sunt exempla.* Et datiuo:Horatius, *-nisi quòd pede certo Differt sermoni sermo uerus.*

Euado. EVADO *hunc & ex hoc, pro effugio.* Suetonius in Tiberio,*Carmuli⁹ me euasit.* Cicero pro Sylla,*Cuius ex insidijs euaseris.*Euado gradus uel ad gradus, pro ascendo:Virgilius,*Sic fata,gradus euaserat altos.*Idem alibi,*Euado ad summi fastigia templi.*

Impono. IMPONO *tibi & in te aliquid, pro superpono uel do:*Virg.*Vidit thuricremis quum dona imponeret*

aris. Idem, *Finémque imponere curis.* Plautus in Bacch. *In te ergo hoc onus omne impono* Lyde. *Impono huic nomen.* Tacit. *Vt degeneri Pseudophilippi nomen impositum.* Impono tibi, *pro decipio:* Quintilianus, *Spes tibi perpetuæ laudis imposuit.*

Incumbo. *Incumbo pro inhæreo & innitor, datiuo:* Virgilius, *Incumbens tereti Damon sic cœpit oliuæ.* Idem, *Validis incumbite remis, non autem in remos, uel ad remos, authore* Valla. *Et pro obnixè operam do, uel impensè me comparo, accusatiuo cum* (ad:) Cicero, *Mi Plance incumbe toto pectore ad laudem.* Idem, *Ad illud bellum incumbite.* Idem, *Quare incumbamus ô noster Tite ad illa præclara studia.* *Accusatiuo cum* (in) *non multum diuerso significato à iam dicto:* Cicero, *Vt in rempublicam omni cogitatione, curáque incumberes.* Item, *Incumbe per deos immortales in eam curam & cogitationem, quæ tibi laudē & dignitatem afferant.* Idem, *Pergite adolescentes, & in hæc studia in quibus estis, incumbite.* Et *in malam partem:* Idem Marco *Catoni, Incumbit in eius perniciem.* Item *accusatiuo cum* (in) *pro uiolenter incidere uel irruere.* Quintilianus, *Magna uis uenti in mare incubuit.* Et *datiuo:* Virgilius, *Incumbere mari.* Eidem *casus iungitur & pro superiaceo:* Virgilius, *Incubuítque thoro, dixítque nouissima uerba.*

Interest. *Interest pro in re est, uel utile est, genitiuo rei animatæ: ut* Cicero, *Interest omnium rectè agere.* Idem *ad* Curionem, *Quod nostra aut ipsorum interesset.* Plinius, *Nec interest hominum, nec capit humanæ coniectura mentis.* Et *genitiuo mensuræ, uel pretij:* Cicero, *Permagni interest, quo tempore hæc epistola tibi red-*

dita sit. Accusatiuo cum (ad:) Idem ad Lucium, Equidem ad nostram laudem non multum uideo interesse, sed ad properationem meam interest, non te expectare dum ad locum uenias. Et absolutè: Plinius, Seri etiam radices illitas fimo interest. Interest uerò ab inter & sum, quum præsens esse significat, datiuo: Cicero Bruto, Qui nostro sermoni interfuit. Et ablatiuo cum præpositione (in:) Idem ad Plancum, Siquid erit, in quo me interesse necesse sit, nunquam deero. Et accusatiuo cum præpositione: Cicero in Rhetoricis, Siquo die Romæ ista cædes facta est, ego Athenis eo die fui, interesse in cædem non potui. Et pro interponi, absolutè: Liuius, Id morari uictoriam rati, quòd interesset amnis. Præterea pro differentia est, accusatiuo cum (inter:) Cicero, Inter hominem & beluam hoc maxime interest. Aliquando sine (inter:) Seneca, Nihil interest hos & illa. nisi diuisim legas. Item pro differt, datiuo. Terentius, Stulto intelligens quid interest? Et cum ablatiuo: Idem, Hoc pater ac dominus interest. Et cum genitiuo: Cicero Attico, Quoniam νεμεσᾶν interest τοῦ φθονεῖν.

Laboro. LABORO de ijs, pro sollicitus uel anxius sum, uel curo: Cicero pro Deiot. Sed cum de illo laboro, tum de multis amplissimis uiris. Laboro ex hoc, pro æger sum: Idem ad Papin. Petum, Quòd ex pedibus laborares. Terentius, Laborat è dolore.

Maneo. MANEO ablatiuo: Virgilius, Tu modò promissis maneas, seruatáque serues Troia fidem. Et datiuo: Idē, Parce metu Cytherea, manēt immota tuorū Fata tibi. Et accusatiuo: Idē, Maneat nostros ea cura nepotes. Tibull. At te pœna manet, nisi desinis esse superba.

Metuo te & à te, pro timeo: Terent. *Hei mihi metui à Chryside.* Idem, *Metuebant omnes iam me.* Metuo tibi, *id est, in commodum uel utilitatem tuam: uel sollicitus sum de te.* Metuo.

OPUS *esse, pro carere uel indigere, ablatiuo & datiuo:* Cicero *in epistolis,* Authoritate *tua nobis opus est.* Item *ablatiuo & accusatiuo cum præpositione* (ad) *datiui loco:* Terent. *Nihil isthac opus est arte ad hanc rem quam paro.* Et *ablatiuo tantùm:* Idem, *Quid uerbis opus est?* Et *datiuo cum ablatiuo sub præpositione* (in,) *si locus rectè est scriptus:* Cicero, *Siqua in re opus ei fuerit, iuueris.* Aliquando *pro* (necessarius) *accipitur, & post uerbum intelligitur, alio nominatiuo uel accusatiuo numerum uerbo conferēte:* Cicero, *Dux nobis & author opus est.* Terentius, *Alia quæ opus sunt comparet.* Cicero ad Terentiam, *Siquid opus erit, siquid acciderit noui, facies ut sciam.* Liuius, *Ad comparanda ea quæ opus erant.* Cicero ad Atticum, *Video mihi opus esse uiaticum.* Idem, *Dices nummos mihi opus esse ad apparatum triumphi.* Potéstque *altera ratio mutari in alteram: sic,* Dices *mihi opus esse nummus: &* Video *opus esse uiatico: &,* Ad *hanc rem nihil opus est ars.* Opus esse.

PARCO *pro remitto, condono, uel ignosco, datiuo:* Virgilius, *Parcere subiectis, & debellare superbos.* Item *pro abstineo:* Suetonius in Tiber. *Neque tormentis, neque supplicio cuiusquam pepercit.* Virgilius, *Parce metu Cytherea.* Pro *seruo autem, accusatiuo & datiuo:* Virgilius, *Argenti atque auri memoras quæ multa talenta, Gnatis parce tuis.* Parco.

Pepigi. *Pepigi tibi & tecum, pro pactum feci, uel pacto promisi. Suetonius in Cæsare, E competitoribus non alios adiuuare, aut ad honorem pati peruenire, quàm qui sibi pepigissent propugnaturos absentiam suam. Idem in eodem, Cum aduersarijs autem pepigit ut dimissis octo legionibus, &c.*

Pergo. *Pergo accusatiuo: Cicero ad Atticum, Sed pergo præterita: pro prætereo. Et infinito: Terentius, Tu tamen idem has nuptias perge facere ita ut facis.*

Præstat. *Præstat cæteris & cæteros, pro præualet: Cicero de Oratore, Multum cæteris hominibus omniũ gentium præstiterunt. Quintil. Præstat tamen ingenio alius alium. Et pro melius est, absolutè: Virg. Sed motos præstat componere fluctus. Præsto me talem, pro exhibeo uel præbeo: Cicero Lent. Sed præsta te eum, qui mihi à teneris (ut Græci dicunt) unguiculis es cognitus. Præsto hæc, pro confero: Cæcil. Plin. Plura hic mihi præstitit, quàm parentes. Et Præsto uitium, pro eo quod est prohibere, ne cui ex uitio rei acceptæ fiat damnum. Et absolutè, pro caueri & prohiberi: ut Cicero in Tusc. Quũ id quod ab homine non potuerit præstari, euenerit.*

Recipio. RECIPIO *me ad urbem, uel ad meos, uel in castra, uel proximo castello: alibi pro fero, alibi pro colloco. Hircius de bel. Alexand. Victor se Brundusium incolumi exercitu & classe recepit. Idem de bel. Hispan. Et ad Cordubam se recepit. Et ibidem, Proximo se recepit castello. Idem de bel. Afric. Se ad suos recepit. Et ibidem, Se recepit in castra. Aliter uerò construitur, quum uel promittere, uel quasi cum fideiussione promittere significat. Cicero ad Crassum, Quæ tibi promitto, ac recipio sanctissimè esse obseruaturum. Et ad Brut. In ea*

causa exponenda satis etiam de probitate dixi, sed tamen separatim ex me recipio fore eum tibi & uoluptati & usui.

Renuntio datiuo & accusatiuo, pro apertè nuntio & ostendo: Terentius, Quasi non tibi renuntiata sint hæc sic fore. Et accusatiuo per se, pro declaro: Cicero pro lege Manil. Nam quum propter dilationem comitiorum ter prætor primus centurijs cunctis renuntiatus sum. Et datiuo per se, pro recuso uel renuo: ut Renuntio liti. Renuntio.

Respondere, pro dicere quod rogatur, & pro consentire & parem esse, datiuo uel accusatiuo cum (ad:) Terentius, Iam tu hoc responde mihi. Cæcil. Plin. Quum ad eos breuissime respondissem. Plinius Nat. hist. Structuram ad normam & libellam & ad perpendiculum respondere. Virgil. Dictis respondent cætera matris. Cicero Tusc. Nec tamen siqui magnis ingenijs in eo genere extiterunt, non satis Græcorum gloriæ responderunt. Virgilius, Illa seges demũ uotis respondet auari Agricolæ. Aliter quoque & absolutè: Idem, Contrà elata mari respondet Gnosia tellus. pro offert, uel ostendit se, uel obijcitur. Respondere.

SAPIO & absolutè legitur, quasi sapiens uel intelligens sum: Mart. Nubere uis Prisco, non miror Galla, sapisti. Et transitiuè, pro intelligo: Plautus in Pseud. Ego meam rem sapio. Aliter quoque, ut in talibus, Sapit mel, Sapit demorsos ungues. pro Saporem habet uel repræsentat. Sapio.

Sufficio pro satis sum, datiuo: Virgilius, -nec sufficit umbo Ictibus. Lucanus, Sufficitque omnibus unda. Et modò infinito: Virgilius, Nec nos obniti contrà, Sufficio.

nec tendere tantum Sufficimus. Item accusatiuo cum præpositione. Quintil. Ad quas nec mens, nec corpus, nec dies ipsa sufficiat. Pro subministro, datiuo & accusatiuo: Virgilius, Ipse pater Danais animos, uiresque secundas Sufficit, atque deos in Dardana suscitat arma. Idem, Ipsa satis tellus, quum dente recluditur unco, Sufficit humorem. Pro substituo uerò, accusatiuo duntaxat: Virgilius in Georg. Atque aliam ex alia generando suffice prolem.

Superesse. Superesse, pro reliquum esse uel restare, datiuo: Ennius, Inde sibi memorat unũ superesse laborem. Aliter quoque: ut Plautus in Asinaria, Sicut tuum uis unicum gnatum tuæ superesse uitæ sospitem atque superstitem. Et pro uincere: Virgilius, Ferrea quæ blando nequeant superesse labori. Et pro adesse, ut Ego illi supersum. Pro abundè esse uel abundare, absolutè: Virgilius, Auxilio urbes Italæ populique supersunt. Nam datiuus ille (auxilio) alterius est rationis & multorũ uerborum cõmunis: ut Sum auxilio, Venit auxilio. Et pro durare: Virgilius, Primus ego in patriã, mecum modò uita supersit.

Sto. Sto ablatiuo: Virgilius, Omnis spes Danaûm, & cœpti fiducia belli, Palladis auxilijs semper stetit. Item cum (per) pro impedimento esse: Cæsar Cõment. Vbi cognouit per Afranium stare, quo minus prælio dimicaretur. Liuius ab urbe cond. Per duces, non per milites, stetisse, ne uincerent.

Studeo. Studeo pro do operam & faueo, datiuo: Quintilianus, Abdicatus medicinæ studuit. Ouidius, Cui studeat, deus omnis habet. Item ablatiuo cum (in:) Gellius, Siquis in ea re studebat. Item accusatiuo cũ (in:) Quintilianus, Poetæ, ut pictores, in id solum student, ut de-

scribere fabulas mensuris ac lineis sciant. Pro cupio, uolo uel affecto, accusatiuo. Terentius, *Vt omnes mulieres æquè studeant, ac uelint omnia:* Cicero Philip. *Vnum sentitis, unum omnes studetis*. Terentius, *Horum ille nihil egregiè præter cætera studebat.*

TIMEO *hunc ut inimicum:* Virgilius, *Timeo Danaos & dona ferentes.* Timeo tibi, ut amico. Terentius, *Syre tibi male timui.* Timeo de te, utroque modo. Cicero ad Trebatiũ, *Valde me hercle de te timueram.* Lucanus, *De superis ingratæ times.* Timeo.

Tollo sustuli, pro aufero, & accipio & nutrio, in accusatiuum: ut Sustulit hic matrem, sustulit ille patrem. Horatius, *Quum flueret, lutulentus erat, quod tollere uelles.* Terentius, *Quicquid peperisset, decreuerunt tollere.* Pro aufero uerò, & in ablatiuũ cum (de:) Cicero in Lælio, *Solem enim de mundo tollere uidentur, qui amicitiam è uita tollunt*. Pro suspicio uel accipio, in ablatiuum cum (ex:) ut Suetonius, *Decessitque Pyrgis, morbo aquæ intercutis, sublato filio Nerone ex Agrippina Germanici genito.* Tollo.

VACO *in hoc & ad hoc, pro do operam, uel potius otium habeo.* Ouidius de Ponto, *In nullum mea mens grande uacabat opus*. Et in eodem, *Corporis ad cultum uix uacat illa sui.* Seneca in primo Epistol. *Non uaco ad istas ineptias.* Vaco culpa & à culpa, pro uacuus sum. Cicero, *Nullum est tempus, quod iustitia uacare debeat*. Seneca epistola XCVIII, *Nulla ætas uacauit à culpa.* Etiam absolute, pro uacuus sum. Cæsar in Comment. *Id ea maximè ratione fecit, quòd noluit eum locum, unde Heluetij discesserant, uacare.* Et sine ullo nominatiuo, pro otium est. ut Iuuenalis, Vaco.

Si uacat, & placidi rationem admittitis, edam. Sic & *infinito iungitur* : Virgilius, Et *uacat annales nostrorum audire laborum.*

Valeo. *Valeo uiribus, pro potens sum:* Cicero, *Alios uidemus uelocitate ad cursum, alios uiribus ad luctandum ualere.* Valet *tanti, uel minimo, pretium significat.* Paulus, Sed *æstimandum fundũ quanti ualet.* Vlp. *Quasi minimo ualeret hæreditas.* Varro *tamen in pretij significatione accusatiuo iunxit, dicens,* Denarij, *quòd denos æris ualebant: Quinarij, quòd quinos.*

Sæpe etiam per Metalepsin *uerba constructionem mutant. ut* Virgilius, Nam *me discedere fleuit: pro doluit. est enim natura absolutum.* Et *per* Enallagen *appellatiu pro adiectiuo : ut si dicas,* Date *mihi uirum,* Præsta *te mihi uirũ. pro eo quod est fortem.* Non *enim accipiunt hæc duplicem accusatiuum natura.*

RELIQVORVM AB INDICATIVO *modorum & participiorum ac participialium constructio.*

INDICATIVI *transitionẽ, reliqui etiam uerbi modi sibi uendicant.* Itémque *participia propriè dicta, & participialia uerba, siue gerundi modus, quẽ etiam participijs annumeramus.* Itaque *si quædam participia pro uerborum constructione confirmanda aliquando citauimus, nihil sit miri.* Cæterùm *participia utranque sibi constructionem defendunt,* Tautoprosopicen, *siue* Ametabaton: *ut* Mecœnas *atauis edite regibus:* Et, Res *audita mihi, nõ credita.* Et Metabaticen, Amans *uirtutem.* Superaturus *hostem.* Auditus *& audiendus à me & mihi, paratus*

decernere, volens abire, vadens visum.

EST *participiis alia quoque intransitiva cõstructio, adeò propria, ut nisi ipso posito vel subaudito constare non possit, nempe ablativus cõsequentiæ: quod nomen ex eo videtur sortitus, quòd semper intransitivam primam, quæ tamen sit ex nominativo & verbo finito, sibi reddi postulat.* Hoc *præterea observato, ut eiusmodi nominativus diversæ omnino rei sit, quàm cuius est ablativus, nisi* Græco *more loquare, ut alibi dicetur.* Et *participio quidem posito: ut,* Henrico *octavo Anglos regente, hæc scripsimus. Subaudito verò, ut* Henrico *rege hæc prodidi. Aliquando solum participium in consequentiæ ablativo legitur, sed in præterito & in neutro genere.* Plinius, *De satu arborũ abundè monstrato.* Idem *alibi,* Cerebro *veneficium esse* Hispaniæ *credunt, occisorum in spectaculis capita cremant, testato, quoniam potum in ursinam rabiem agat.* Quintilianus, Excepto, *quòd pedes mihi trisyllabos non videtur excedere.* Salustius, Audito *regem in* Siciliam *tendere. Quanquam in his posterioribus exemplis, sensus qui participia sequuntur, nominum vicem supplere videntur.* Observat Laurentius *præsentis participium sub hoc casu per* E, *quàm per* I, *potius esse proferendum.* Solvitur *hic ablativus variis modis, per* (Cum.) *ut* Iuvenal. *-animante tuba galeatum serò duelli Pœnitet. pro Quum animat tuba.* Per (Dum:) *ut* Iuvenal. *-ad cœnam si* Intestatus *eas: adeò tot fata, quot illa* Nocte *patent vigiles te prætereũte fenestræ. pro dum præteris.* Aliquando *per* (Si.) *ut* Iustinus, Sperans *ut aut cõcordante civitate, dux belli ab omnibus legeretur, aut discordia inter ordines facta, ab al-*

tera parte in auxilium uocaretur. pro Si concordaret, & Si facta esset. Ouidius, *Proximus ad dominam, nullo prohibente, sedeto.*

Modò per Quanquam, uel Quanuis. Plinius de uiris illustribus, *Lex resistente* Appio Claudio *tamen lata est.* pro, quanuis resisteret. Cicero pro Milone, *Qui nondum libera ciuitate, tamen populi* Romani *comitijs liberatus est.* pro, quanuis nondum libera esset ciuitas.

Modò per Postquam, uel Quum pro postquã, præcipuè in præterito. ut Cicero ad Atticũ, *Etsi mihi uidetur iste qui umbras timet, ad cædem spectare, tamen nisi explicata solutione non sum discessurus.* pro postquam explicuero. Et Plinius, *Etenim prædicta ratione uentorum, ne sæpius eadem dicantur, transire conuenit ad reliqua tempestatum præsagia.* id est, postquam prædicta est. Ouidius, *Nunc mihi naufragio quid prodest dicere facto, Qua mea debuerit currere cymba uia?* pro Postquam factum est naufragium.

Præterita quædam in accusatiuum.

QVOD AVTEM ad participiorum Metabasin attinet, sunt quædam præterita, quæ in accusatiuum feruntur, Exosus, perosus, pertæsus. Virgil. *Iuppiter omnipotens, si non exosus ad unum Troianos.* Suetonius in Cæsare, *Et quasi pertæsus ignauiam suam.* Columel. IX, *Neque ea curatorem fraudulentũ tantum, sed etiam immundam segnitiem perosa est.* Suetonius in August. *Pertæsus, ut scribit, morum peruersitatem eius.* Horum duo & cum datiuo leguntur, Perosus & exosus. Suetonius in Tiber. *Deos obsecro, ut te nobis conseruent, ut ualere nunc & semper patiantur, si non populo* Rom. *perosi sunt.* Gellius II, *Non omnes modò dijs exosos nos esse.* Sunt rursus alia, quæ in ablatiuũ

sine præpositionibus his(A)*uel*(Ex)*Græco more transeunt. Ea sunt*, Natus, Prognatus, Satus, Cretus, Creatus, Ortus, Editus. Plinius XII, *Restant terra edita*. Terent. *Bonam bonis prognatam*. Virgilius, *Sate sanguine diuûm*. Idem, *Quo sanguine cretus*. Ouidius, *Venus orta mari, mare præstet eunti.*

NON *est hoc loco prætereundum compendium quod affert orationi participium, quum duo, quorum alterum tempore præcedit, quæ aliàs per duo uerba & coniunctionem sunt dicenda, ipsum multo aptius sine copulatiua interpretatur*. Salust. *in* Iugurtha, *In primis Adherbalem cruciatum necat. pro eo quod est cruciat & necat*. *Aliter etiam copulatiuæ uicem supplet, ut in ea figura quam* Laurentius *notauit*: *Circundedimus castris fossam & uallum, ne uenientes hostes nos opprimant. quod aptius est quàm ut uulgus loquitur*, Veniant *& opprimant*.

PARTICIPIALIA *uerba (quæ etiam gerundi modum & supina ueteribus appellari alibi diximus) quæcunque à uerbis ducuntur non passiuis, seu malis, passiuam significationem non habentibus, uerborum suorum constructiones (ut dictum est) seruant*. *Hoc illustrius fiet ijs, quæ subijciuntur, exemplis.* *Participialium actiuorum constructio.*

Genitiuus qui post appellatiua & quædam adiectiua succedit: ut Cicero, *Equidem efferor studio patres uestros, quos colui & dilexi, uidendi*. Idem, *Hic dies attulit initium dicendi quæ uellem*. Virgilius, *Et quæ tanta fuit* Romam *tibi causa uidendi?* Plinius, *Oues lauandi, hoc idem tempus*. *Huius participialis loco, infinitus nonnunquam ponitur modus. ut* Virgilius, *Et iam tempus equûm fumantia soluere colla*. Idem, *Studium*

quibus arua tueri. Cæsar Comment. *Postero die consilium ceperunt ex oppido profugere.*

Datiuus: ut Quintil. Declam. *Placeamus licet nobis fortuna nostra pater, pauperi soluẽdo nõ sumus.* Idem, *Maximi tamen uirorum, & quibus artis suæ soluendo nõ sit humanitas.* Et sine transitione. Cicero Philip. *Nec tu soluendo eras.* Idem de Orat. *Quum est inficiando reus.* Apul. *Quum Charite nubendo maturisset.* Dubitari possit, inquit Laurentius, an hæc dandi casus sint, an auferendi. Cæterùm passiua interpretatio per participium, declarat datiui potius esse. Corn. Cel. *Et transeundum ad medicamenta, quæ puri mouendo sunt.* Et Liuius, *Portorijs quoque & tributo plebe liberata, ut diuites conferrent, qui oneri ferundo essent.* Plinius, *Telum uerò perfodiendo tergori, quo spiculauit ingenio? Atque ut in capaci, quum cerni non possit exilitas, ita reciproca generauit arte, ut fodiendo acuminatum pariter, sorbendóque fistulosum esset.* Columella, *Mediastinus qualiscunque status possit esse, dummodo perpetiendo labori sit idoneus.* In his, Mouendo, ferundo, perfodiendo, & perpetiendo, passiua participia dandi casus sunt, simili planè figura cum prædictis enuntiata. Imò uero illa, Soluendo & Inficiando non minus fortasse passiua sunt per duplicem eclipsim dicta, sicut in figuris indicabimus, ut ex omnibus quæ dicta sunt, forte illud tantùm Nubendo participiale sit. Quod etiam datiui esse casus uidetur ex illa non omnino dissimili cõstructione. Plinius, *Ita enim uocatur, prius quàm cibo matura sit.* Quæ similiter (ut mihi uidetur) figurari potuisset: sic, prius quàm comedendo matura sit.

Accusatiui, quum præpositioni subijcitur, transitio rara reperitur, propterea quòd libentius id in passiuum participium, præsertim ubi in accusatiuum foret transitus, authores uertunt. Succedit hic casus quatuor præpositionibus. Ad: *ut* Cicero, Hic *autem locus ad agendum amplissimus, ad dicendum ornatissimus est uisus.* Inter: *ut* Virgilius, *– & inter agendum* Occursare *capro (cornu ferit ille) caueto.* Verùm *post hanc præpositionem, aliquando participiale hoc transitum in aliud facit, propterea quòd in passiuum participium mutari rarò solet.* Liuius, Et *ipse inter spoliandum corpus hostis, ueruto percussus.* Idem, Inter *accipiendum de suis commodis rationes.* Ob: *ut* Cicero *in primo* Verrin. A *quo pecuniam ob absoluendum hoc acceperas.* Iureconsul. XLVIII. Dig. *Lege* Iulia *repetundarum tenentur, qui quum aliquam potestatem haberent, pecuniam ob iudicandum, uel non iudicandum decernendúmue acceperint.* Ante: *ut* Virgilius, *– nanque ante domandum* Ingentes *tollent animos.*

ALTERIVS *generis in dum finiti duplex est transitio.* Altera *in datiuum, à quocunque uerbo genus hoc sit deductum: ut* Vigilandũ *est nobis.* Seruiendum *est mihi.* Gaudendum *est illis.* Altera *uerbi, à quo ducitur propria: ut* Seruiendũ *est mihi amicis.* Gaudendum *est nobis hac re.* Vtendũ *est mihi hac ueste.* Hanc *transitionem, quæ ab actiuis trahuntur, rarius admittunt.* Sed *mutat potius eam authorum usus in participium passiuum, pro* Alendum *est canes,* Alendi *sunt canes: dicentes rarissime aliter.*

ABLATIVVS *in do, uerbi sui casum subijcit ad hunc modum,* Hos *accusando, illos occidendo, totam*

ciuitatem labefactasti. Hic multis præpositionibus subijcitur. In: ut In denegando. Cicero pro Mil. Huius interfector si esset in cõfitendo. Et cum transitione: In tribuendo suum cuique. De: Cicero ad Atticum, Tu quid cogites de transeundo in Epirum, scire sanè uelim. E, uel Ex: ut, Ex defendẽdo, quàm ex accusando uberior gloria cõparatur. A, uel ab. Cicero, Ex quo ardescit siue amor siue amicitia: utrunque enim dictũ est ab amando. Et alibi, In quo isti nos iureconsulti impediunt, à discendóque deterrẽt. Cum: ut Quintilianus, Sed ratio rectè scribẽdi iũcta cũ loquẽdo est. Pro, ut Plaut⁹ in Aul. Heu senex, pro uapulãdo hercle ego abs te mercedẽ petam.

Accusatiui in tum uel sum constructio.

ITEM accusatiuus in tum uel sum, qui post uerba motus adhibetur. ut Virgilius, Aut Graijs seruitum matribus ibo. Terent. Cur te is perditum? Virgil. Suspensi Eurypylum scitatum oracula Phœbi Mittimus. In illis enim, Do uenum, Do nuptum filiam, & similibus, latens subest motus. ut Horatius, Spectatũ admissi risum teneatis amici? Plautus in Aul. Coctum ego, non uapulatum dudum conductus sum. Hoc participiale & per participium in rus nonnunquam Græco more effertur: ut Venio petiturus. Venio oraturus. Et per participiale in Dum, Venio ad orandum.

Ablatiui in tu uel su constructio.

Ablatiuus autẽ in tu uel su actiuus, à quo scilicet futurum participiũ trahitur, rarò aliàs in usu absolutè tantùm legitur. ut Cato de re rustica, Primus cubitu surgat, postremus cubitum eat. Plautus in Menæch. Obsonatu redeo. Statius in Achil. Quem nunc uenatu rediturum in limine primo.

Participialium passiuorũ constructio.

AT QVAE à passiuis participialia ducuntur, omnia (quod sciam) absolutè leguntur. Subiungitur au-

tem quod in Difinitur, nominibus. Iustinus, Quod ad te imperator Antonine non tam cognoscendi, quàm emendandi causa transmisi. Idem, Athenas quoque erudiendi gratia missus. pro Vt emendaretur, Vt erudiretur. Rarum tamen hoc aliàs inuentu, nisi illud Ciceronis in Officijs eiusmodi est, Ad rem autem gerendā qui accedit, caueat ne id modò consideret quàm illa res honesta sit, sed etiam ut habeat efficiendi facultatem. Vbi uidetur (efficiendi) passiuè dictū, atque ad rem gerendam referri, pro Vt efficiatur, uel effici possit. Quū si ad hominem referas, uideatur desyderari pronomen (ipse:) & aliàs nisi (ut) pro (Quemadmodū) accipiatur, non commodè succedet uerbo (considero.) Iam quæ sub illa figura prolata sunt, qualis est Plauti, Nominādi tibi istorū magis erit quàm edundi copia. Et Ciceronis, Dolebas tantā Stoicos nostros Epicureis irridendi sui facultatem dedisse. Et Cæsaris de bello Gallico, Vsq; eo ut qui sub ualle tenderent, mercatores recipiendi sui non haberent potestatē. Terent. Date crescēdi copiā nouarū. Liu. Non uereor, ne quis hoc me uestri adhortādi causa magnificè loqui existimet, ipsum aliter animo affectū esse. Quis nō uidet passiuæ significationis gerundi, & pro ueterum sententia incerti generis & numeri esse?

Accusatiuus in dum, qui post adiectiua locū habet, & post præpositionem (Ad) usurpatur, etiam absolutè legitur. Salustius in Iugurtha, Pauca suprà repetam, quò ad cognoscendum, omnia illustria magis, magísque in aperto sint. pro Vt cognoscantur. Item ablatiuus in Do, qui uerba sequi citra præpositionem solet. ut Virgil. Alitur uitium, crescitq; tegendo. Idem, AEgrescitque medendo. Idem, -uritque uidendo Fœmina.

Idem, *Cantando rumpitur anguis.* Idem, *Lentescit habendo.* Quintilianus, *Sed memoria excolẽdo, sicut alia omnia, augetur.* pro *Quum uel dum tegitur uitium, Quum curatur æger, Quum uidetur fœmina, Quum cantatur, Quum habetur, Qui excolitur.* Varro tamen *de re rustica uidetur præpositionem addidisse in illo, Quàm paucissimos reliqueris, tã optimi in alendo fiũt propter copiã lactis.* Et Columel. *Atque ita cũ suo cespite planta eruatur, qui cespes in eximendo ne soluatur.*

Accusatiuus in Tum *uel* Sum, *passiuè non legitur, nisi fortasse aut à talibus uerbis, cuiusmodi est* Vapulo, *ut in suprà posito* Plauti *exemplo, Coctum ego, non uapulatum dudum conductus sum.* Aut *ante infinitum* (iri) *in talibus, quale est illud* Terentij, *Qui postquam audierat nõ datũ iri filio uxorem suo.* Et Quintilianus, *Reus parricidij, quòd fratrẽ occidisset, damnatum iri uidebatur.*

At ablatiuus in Tu *uel* Su, *ferè semper passiuè accipitur, ac nomina sequitur: ut* Res *digna memoratu.* Virgilius, *Nec uisu facilis, nec dictu affabilis ulli.* Salustius, *Optimum factu ratus fortunam bello tentare.* pro *Quæ memoretur, qui uideatur, quod fiat.* Etsi *rectè scriptum est, dictu affabilis, non dicto, pro Qui conueniatur, siue affetur communi genere.*

Participiale *uerò nomen, quod per dus finitur, datiuum agentis personæ plerunque postulat: ut* Frater *est expectandus mihi.* Et *restat* Chremes, *qui mihi exorandus est.* Raro *ablatiuum cum præpositione. ut* Cicero, *Neque enim quæ tu propter magnitudinẽ & animi & ingenij moderatè fers, à te non ulciscenda sunt etiam, si non sint dolenda.*

THOMAE LINACRI ANGLI *de emendata structura* Liber *quintus, siue de non declinatarum constructione.*

N

EC *indeclinabiles partes utcúque fors tulit, in seriem orationis dispensantur, sed earum quoque non paucis legitima quædam (quam* Syncategorematicen *appellauimus) debetur cum alijs constructio.* Nam *sunt ex ijs quæ promiscuè coniungi cum multis possunt. Quædã cum certis maritari recusant. Quæcunque enim in sua significatione constructionis accidentium cuiusquam uim aliquam præferunt, declinatarum uocum, quibus eiusmodi accidentia uarijs uocibus significantur, eas dúntaxat iungi sibi patiuntur, quibus maxime consimile aliquid adsignificatur, ut quibus si dissimilem addas, ea statim à simuli sit redarguenda.* Rursus *quæ nullius eiusmodi accidentis uim aliquã in sua significatione subindicant, hæc nullius uocis societatem, ea scilicet ratione, recusant, sed omnibus iungi citra uitium possunt.* Sed *hæc quando generatim sic tradita (sicut omnia quæ in uniuersum sunt præcepta) confusiora obscurioráque sint necesse est, age membratim ea clarius explicemus.* (Heri) *nanque & (utinam) aduerbia sunt, quorum alterũ, quòd præteritum tempus sua significatione definit, præteritis tantum uerborum iungitur,* Heri *scripsi. alijs temporibus non iungitur. non enim* Heri *scribo, aut scribam, dicas. Alterum, quoniam optantis est aduerbium, ac certam modi differentiam suo significato repræsentat, ex modis admittere nisi optatiuum non potest.* Vtinam

sis, utinam uelis. Non autē *Vtinam sum, aut uolo.* Rursus hoc, quia nullam temporis differentiam sua significatione præscribit, ex temporibus nullum respuit. *Vtinam uelim, uellem, uoluerim, uoluissem.* Illud, quum nullius quatuor saltem modorum uim ullam subindicet, omnibus illis astrui translatitiè potest. *Heri feci, utinam heri fecissem, quum heri fecissem, heri fecisse.* Imperatiuos, propterea quòd diuersam ab ipso naturam omnino habent, addi sibi non patitur. Nemo enim *Heri lege, legátue,* dixerit. Spectant enim in futurum Imperatiui omnes: quo factum est, ut futurum his ex temporibus non detur, sicut alibi docuimus. Vtrunque horum aduerbiorum, quoniam nullius numeri, personæ, generísue discrimen sua significatione insinuat, omnibus iungi numeris & personis rectè potest. *Heri feci, fecisti, & fecit.* Sed & *fecimus, fecistis, & fecerūt. Vtinam uideam, uideas, uideat. Vtinam uideamus, uideatis, uideant.* Iam qualitatis & quantitatis aduerbia quando nullius modi, temporis, personæ, generis, numerıue differentiam agnoscunt, omnibus iungi modis, temporibus, personis, generibus, & numeris indifferenter possunt. *Bene uel satis habeo, habebam, habebo.* Item, *Bene uel satis habeto. Vtinam bene uel satis habeas. Quum bene uel satis habeas. Bene uel satis habere.* Præterea *bene uel satis exercitat, uel exercitatur. Habitus est, & habiti sunt. Habita est, & habitæ sunt.* Eandem rationem in declinatis quoque partibus seruari deprehendet quisquis ritè eam in ijs examinabit. ¶*Ego*) nanque pronomen, quoniam primæ tantùm personæ est, primis demum personis uerborū additur, *Ego scribo.* Idem pronomen quum nullum gene-

ris discrimen significatione sua determinat, cum omnium generum uocibus coniungi potest. Ego æger, ego ægra, ego ægrum: si per prosopopœiam, neutrum aliquod fingatur loqui. Rursus (Sui) quum nec generis, nec numeri differentiã ullam in significato præferat, utriusque numeri & omnis generis uoces secum admittit. Sui ipsius, & sui ipsorum, uel ipsarum, seipsum uel seipsam, & seipsos uel seipsas. Ex nominibus quoque (Centum) quum pluralis sit tantum numeri, solis pluralibus iungitur. Quum omnis sit generis, nullum meritò genus respuit: Centum uiri, Centum oues, Centum *iumenta.* Idem *contemplari in participijs licet.* Arans *enim, quoniam omnis est generis, & numeri tantùm singularis, omnibus addi generibus potest, sed duntaxat singularibus:* Vir *arans,* Mulier *arans,* Iumentum *arans.* Atque *his iam puto clarescit, quod obscurius esse suprà est propositum.* Nunc *ad singularum indeclinabilium partiũ constructionẽ propius accedamus.*

PRAEPOSITIONVM CONSTRVCTIO.

PRAEPOSITIONES *cum uerbis uel aduerbijs se coniungi nisi in compositione non patiuntur, authore* Donato, *qui* Derepente, *exaduersum, deinde, cum similibus, cuiusmodi sunt, insuper, desuper, circumsecus, aforis, compositiones censet.* Et Prisciano, *qui præpositiones, quoties casu carentibus iunguntur, dictionis uim admittere ait:* Contrà *cum solis casualibus iunctas, dictionis uim seruare.* Nos *rarò id quidem, sed tamen aliter esse deprehendimus, nisi quis* Ad pridie, *ad postridie, & in ante (de quibus alibi præcipiemus) compositas uoces putabit.*

Præpositiones accusatiui.

Præpositiones quæ accusandi casum exigunt, etiam quocunque significato accipiantur, modò præpositionis uim seruent, hæ sunt, Ad, *apud, ante, aduersus uel aduersum, cis, citra, circum, circa, circiter, contra, erga, extra, intra, inter, infra, iuxta, ob, penes, per, pone, post, prope, propter, præter, secundum, supra, secus, trans, ultra, uersus.* Annumeretur *his & (usque.) ut* Celsus, Itaque *si qua sunt, quæ exasperatura eorũ animos sunt, optimum est ea, dum ægrotant, eorum notitiæ subtrahere: si id fieri non potest, sustinere tamen post cibum usque somni tempus.* Idem, Sed *ieiunis etiam usque sudorem.* Quorum *exempla etiam dictis authorum confirmata, ex præcedente libro, ubi significata earum collegimus, petentur.*

Præpositiones ablatiui.

Q*uæ uerò auferendi casum uolunt, hæ sunt,* A, *ab, abs, absque, cum, coram, de, è, ex, pro, præ, palam, sine, tenus.*

Præpositiones utriusque casus.

In.

Q*uæ reliquæ sunt & modò accusatiuum, modò ablatiuum pro uario significato uolunt, in hunc locum tractandas seruauimus.* Sunt *autem hæ,* In, *sub, super, subter, clam, & tenus.* Q*uarũ* In, *accusandi casum tum petit, quum per eam transitus uel mutatio in aliquid significatur.* Virgilius, An, *quò uia ducit, in urbem?* Plautus, Dabo *te in caueam.* Terentius, Dic *quid uelis tibi dari in manum, ut herus his desistat litibus.* Plautus, E *manibus dedit ipse mihi in manus.* Martial. Dicas *in aurem.* Differt *ab (ad,) quòd hæc ingressum termini significat, (Ad) tantùm ad hunc accessum.* Huc *esse talia referenda liquet, qualia sunt,* Rediјt *in gratiã.* Et Ouid. In *noua fert animus mutatas dicere formas Corpora.* Idem, Versa *est in cineres sospite* Troia *uiro.* Et, Versa *in Latinam linguam.* Et, Scinditur *incertum*

studia in contraria uulgus. Et, *Sectus in minima, cum similibus.* ET *quum uerba sequitur, quorum actio in futurum spectat:* Liuius, *Bellum in trigesimum diem indixerunt.* Idem, *Designati consules in eum annum fuerant.* Terentius, *Olim quae in hunc diem sunt constitutae nuptiae.* Plautus Sticho, *Alium conuiuam quaerito in hunc diem.* QVVM (ad) uel (pro) significat: Plinius, *Multis fortuna parcit in poenam.* Item Catullus, *In bonam accipias partem rogamus.* Caecilius Plin. *Sed annuos in alimenta ingenuorum pollicebamur.* Terētius, *Et aduersarios rapere in peiorem partem.* Plinius naturali histor. *Pars quaedam AEthiopum locustis tantum uiuit, fumo & sale duratis in annua alimenta.* Terentius, *Emptos obolo in coenam seni.* Columella, *Cratibus in hoc factis.* Plinius de Ladano, *Pretia sunt laudatissimo in libras, asses quadraginta.* Idem de Serichato, *Permutatur in libras* XVI. Item de Hammoniaco, *Pretium optimi in libras, asses* XL. Varro De re rustica, *Alij pretia faciunt in singula capita canum.* Idem, *Numerus de tauris & uaccis sic habēdus, ut in sexaginta unus sit anniculus, alter bimus.*

QVVM (erga) significat uel (uersus:) Virgil. *Accipit in Teucros animū regina benignū.* Celsus, *Ante aduersam autem ualetudinem quaedam notae oriuntur, quarum omnium est commune: Aliter se corpus habere atque consueuit, neque in peius tantum, sed etiam in melius.* QVVM (apud:) Cicero Parad. *Non probantur in uulgus.* Tacit. *Celebrata in uulgus Celsi laus.* Attico, *Alter religiosus nunc dies, alter in uulgus ignotus.* QVVM (contra:) Virgil. *Quid meus AEneas in te committere tantum, Quid Troes potuere?* Sic di-

citur, Inuectus in illum. Quintil. Nam quidam uehementer in eã inuehi solent. Cicero in Salust. Nã quòd ista inusitata rabie petulanter in uxorẽ & filiã meam inuasisti. QVVM quasi (loco uel uice) significat, quod tamen frequens nõ est: ut Plin. de urticis, Ora ei in radices esse traduntur. Quintus Curt. Igitur rex Babyloniæ Agaticem in præsidem esse iussit. QVVM (ad similitudinẽ uel in formam) significat. Virg. Portus ab Eoo fluctu curuatus in antrum. Idem, Tũ uerò in numerũ Faunósque ferásque uideres. pro in similitudinẽ uel formã antri, & similitudinẽ numeri, id est, rhythmi, ut Seruio placet. Apul. Lapis parius in Dianam factus. Virg. Continuò in syluis magna ui flexa domatur In burim, & curui formam accipit ulmus aratri.

QVVM (usque ad.) Varro, Pleræque pariunt in decẽ annos, quædã etiam in plures. Mart. In lucem semper Acerra bibit. QVVM (ante) significat. Terent. Vereor te in os laudare. Hoc tamen & per ablatiuum effertur. Curt. In oculis maiora duo omnium nauigia submersa sunt. QVVM (super) significat: ut, Dormit in aurẽ. Et Varro, Qui onera extollere in iumenta possit. Simili modo cum ad interpretamenta refertur: ut, Donatus in Terentium, Seruius in Virgiliũ. si modò hæc loquẽdi ratio apud probatos inuenitur. AT ablatiuo iũgitur, quum pro (inter) accipitur: ut Salust. Igitur imperator omnes res ferè asperas per Iugurthã agere, in amicis habere. Quint. Neque Tiburcinabundũ iam in nobis quisquam dixerit. pro inter. In hac tamen significatione & in accusatiuo legitur. Cicero De nat. deorum, Homines morte deletos reponere in deos. ITEM quũ (intra locum uel rem) consistere uel agi

aliquid) significat: ut Virgilius, Lucus in urbe fuit media, lætissimus umbra. Idem, Tum cornix plena pluuiam uocat improba uoce, Et sola in sicca secum spatiatur arena. Ad hunc modum dicimus, Terentius in Andria, Virgilius in AEneide. Et, Venisti in ipso tempore. Aliter quoque, ut Plin. Alterutrum quidem fore in causa, hoc est plenilunium aut interlunium, non erit dubium. Vbi significatur uel pro causa, uel planè causam in accusatiuo.

S V B, *accusatiuo iungitur, quum uel (paulo antè uel circa) significat. Cæsar, Dies continuos triginta sub brumam esse noctem. Sueton. in August. Sub horam pugnæ tam arcto repente somno deuinctus, ut ad dandum signum ab amicis excitaretur. Liuius, Vtrinque legati fortè sub idem tempus ad res repetendas missi. Hoc modo & cum ablatiuo legitur: Plinius de ceruis, Cornua soli animaliũ omnibus annis stato ueris tempore amittunt: ideò sub ipsa die quàm maxime inuia petunt.* I T E M *cum (paulo post) significat. Cicero ad Plancum, Quum is frigidas sanè & inconstantes recitasset literas Lepidi, sub eas statim recitatæ sunt tuæ. Et quum (per.) Virgilius, Et simulachra modis pallentia miris Visa sub obscurum noctis. Idem, Et sub noctem cura recurrit. Et quũ pro (m.) Idem, Namque sub ingenti lustrat dũ singula templo. Itẽ cum pro (ὑπὸ siue subter) ponitur: sed cum motu ad id cui præponitur. ut Virgilius, -postésque sub ipsos Nitũtur gradibus. Nã sine tali motu ablatiuum uult. Virgilius, -at illum Sub pedibus Styx atra uidet, manésque profundi. Horatius, Et adhuc sub iudice lis est. Videri potest & quum motus aliquis intelligitur, ablatiuo coniungi.* Sub.

Vt, *Arma sub aduersa posuit radiantia quercu.* In illis autem, *Sub die, sub manu,* nescio an pro (intra) interpretere. Seneca ad Lucilium, *Consilium nasci sub die debet. Hoc quoque tardum est nimis. Sub manu quoque quod aiunt, consilium nascatur.* Suetonius in August. *Et quo celerius ac sub manu annuntiari cognoscique posset.*

Super. SVPER, quum (subter) præpositionis contrarium significat, item quum (pro, uel de, uel ob, uel post) significat, ablatiuo iunctũ reperitur. Virg. *Frōde super uiridi sunt nobis mitia poma.* Idem, *Nec super ipse sua molitur laude laborem* id est, pro sua laude. Idē, *Multa super Priamo rogitans, super Hectore multa.* pro, de Priamo. Cicero Attico, *Hac super re scribam ad te.* Idē, *Hac super re scripsi ad te.* Tacitus, *Multus ea super re uariúsque rumor.* Quo modo Gellius ferè loquitur. Virgilius, *His accensa super, iactatos æquore toto Troas, relliquias Danaûm, &c.* id est, Ob hæc, uel post hæc. Accusatiuo uerò quum (prope) significat. ut Liuius, *Situs est, quencunque eum dici ius fásque est, super Numicum amnem.* Et pro (in) ut ad interpretationem refertur, ut quum dicimus, Seruius super Virgilium. Et cum (ultra) significat, uel (inter,) quasi in tempore. Virgilius, *Saturno quondam, super & Garamantas & Indos Proferet imperium.* Liuius, *Super ripas Tiberis effusus.* pro ultra utrobique. Suetonius in Cæsare, *Pridie quàm occideretur, in sermone nato super cœnam apud Marcum Lepidum, quisnam esset finis uitæ commodissimus, repentinum inopinatúmque prætulerat.* Aliquando tamē ablatiuo pro (ultra) iungitur: ut *Nocte super media.* Sicuti rursus in prima

& propria significatione, nempe ut est contrarium (*subter*) *interdum accusatiuo.* Virgilius, *-furor impius intus Saeua sedens super arma.*

SVBTER, *uno significato modò accusatiuo iungitur apud authores, modò ablatiuo.* Liuius, *Pugnatum est super subtérque terram.* Statius, *Desilit in campos, qui subter moenia nudos Asseruat manes.* Virgilius, *-quum tamen omnes Ferre libet subter densa testudine casus.* Subter.

Similiter (*clam*) *accusatiuo: ut* Cicero, *Timens ne facinora eius clam uos essent.* Plautus in Mercatore, *Ratus clam patrē meum posse habere.* Ablatiuo: Idem, *Is amare occoepit Alcumenam clam uiro.* Cicero Attico, *Quin etiam paulo clam ijs eam uidi.* Clam.

TENVS *ablatiuum post se tum singularem, tum pluralem recipit: ut* Pube tenus. Pectoribus tenus. *Genitiuum uerò tantùm pluralem: ut* Crurum tenus. Sic *tamen* Seruio *praepositio non est, sed aduerbium.* Tenus.

Priuatim (*tenus & uersus*) *praeter reliquarum naturam, sequuntur dictiones, quibus inseruiunt: ut,* Romam uersus. Pube tenus. *Earúmque naturā &* (Cum) *imitatur post prouocabulum, & quaedam pronomina: ut* Quicum, quocum, quibuscum, mecum, tecum, secum, nobiscum, uobiscum. *Sunt qui ijs addant* (*procul*) *quod tum ablatiuo iungitur, ídque frequentius:* Tacitus, *Nec procul caede aberam.* Tum *accusatiuo:* Plinius naturali historia, *Villa est* Campaniae *haud procul* Neapolim. Liuius, *Locus procul muros satis aequus agendis uineis fuit.*

ADVERBIORVM CONSTRVCTIO.

ADVERBIA *quoque partim in quosdam casus, partim uerborum modos temporáue, partim in quædam priuatim nomina ius habent, ut per species contemplari licebit.*

Aduerbia in genitiuum.

Ex *ijs igitur quæ loci esse diximus, genitiuis iuncta legimus:* Vbi, *ubinam, nusquam, eo, & longe: ut,* Vbi *gentium, ubinam gentium, nusquam gentium, longe gentium.* Cicero ad Atticum, Tu *autem longe gentium.* Eo *loci.* De *(procul) uerò siue præpositio sit, siue aduerbium, mox dictum est.* (Vsque) *quod tum loci, tum temporis aduerbium est, his præpositionibus coniunctum legitur:* Ab, *ut,* Siculo *prospexit ab usque* Pachyno. Ad, *ut,* Hinc *usque ad sydera notus.* Ex, *ut,* Ex AEthiopia *est usque hæc.* In, *ut,* Vsque *in flumen.* Sub, *ut,* Vsque *sub obscurum noctis.* Item *ex his quæ tempus significant, genitiuo iunguntur:* Tunc, *interea, pridie, postridie: ut,* Tunc *temporis, interea loci, nisi hoc compositum dicas.* Pridie *eius diei.* Iustinus, Tunc *temporis* Persarum Cambysi *mediocri uiro.* Idem *in* AEmilio Probo *legitur, sed locus non succurrit.* Terentius, Te *interea loci cognoui.* Cicero ad Lentulum, Quòd *iam illam sententiam* Bibuli *de tribus legatis pridie eius diei fregeramus.* Cæsar de bello Gallico, Postridie *eius diei* Cæsar *præsidium utrisque castris, quod satis esse uisum est, reliquit.* Nam *quòd hæc posteriora cum accusatiuis legũtur, uel enallage est.* Cicero ad Atticum, Tu *pridie compitalia memento, balneum calefieri iubebo.* Liuius, Etiam *postridie* Idus *rebus diuinis supersederi iussum est.* Vel *eclipsis præ-*

positionum (ante & post.)

DVDVM, *Pridem, &* Nuper *præteritis uerborum iungi postulant.* Terentius, *Narro huic, quæ tu dudum narrasti mihi.* Plinius *in* Naturali *historia,* I*psi uerò pridem uidimus eadem ferme omnia, præter pubertatem, in filio* Cornelij Taciti *equitis* Romani. Cicero, Neque *enim assentior his qui nuper hæc differere cœperunt.* Hoc *tamen & cum præsenti iunxit.* Terentius *in* Heaut. Q*uanquam hæc nuper inter nos notitia admodum est.* Iamdudum *&* Iampridem *præsens magis uolunt: sed ubi manere adhuc actio, cessasse non intelligitur.* Terentius, Iamdudū *animus est in patinis.* Virgilius, Iampridē *nobis cæli te regia Cæsar* Inuidet. Idē, Iampridem *à me illos abducere* Thestylis *orat.* Sed *nonnunquam & præteritum admittunt. ut* Plautus, Iamdudū *mulier tibi non imprudens aduersabar.* Plinius, Iamdudum *ex eadē* Hispania Zoeliton *uenit in* Italiam *plagis utilissimum.* Idem, Q*uod maiores nostros iampridē fecisse manifestum est.* Salusthus, Iampridem *equidem nos uera uocabula rerum amisimus.* Iamdudum *uerò pro continuo uel quamprimum, omnibus modis & temporibus iungi potest.* Similem *his constructionem habet* (IAM OLIM.) Q*uintilianus,* Olim *iam imperator inter fulgentes uirtutes tuas liuor locum quærit. pro, iam longo tempore.* Virgilius, At *iam olim feras posuit quum uinea frondes.* Aduerbia iuncta præteritis. Iamdudum. Iampridem. Iam olim.

DONEC *pro (quandiu) finitiuos uerborum adsciscit modos.* Ouidius, Donec *erā sospes.* Et *pro (quoad uel quousque) modos item finitos.* Liuius, Donec *ad hæc tempora, quibus nec uitia nostra, nec remedia pati possumus, peruentum est.* Virgilius, Donec *regina sa-* Donec.

cerdos Marte grauis geminam partu dabit Ilia prolem. Idem, Cogere donec oues stabulis, numerúmque referre Iussit. Modos subiunctiuos. Columella, Donec ea aqua, quam adieceris, decocta sit.

Dum. DVM de re praesenti non perfecta, fatendi modo iungitur: Terentius, Dum apparatur uirgo in conclaui. Idem, Dum haec mecum reputo. Etiam pro donec: Virgilius, Tityre, dum redeo (breuis est uia) pasce capellas. Cicero, Ego in arcano operior, dum ista cognosco. Idem Attico, Quòd si totum tibi persuadere non possum, saltem dum quid de Hispanis agamus, sciatur, expecta. Et pro (quandiu.) Terentius, Ego te meum dici tantisper uolo, dum quod te dignum est, facis. Pro (dummodo) uerò aliàs potentiali. Idem, Dum id efficias, quod cupis, Neque modum benignitatis, neque, quid me ores, cogitas. Idem, Dum prosim tibi. Salustius, Neque id quibus artibus assequeretur, dū sibi regnum pararet, quicquam pensi habebat. Aliàs subiunctiuo: Terētius, Dum ne ab hoc me falli comperiam Chreme. Et pro donec subiunctiuo: Virgilius, Tertia dum Latio regnantem uiderit aestas.

Quoad. QVOAD pro quandiu, indicatiuis: Terentius Phormione, Quid? senem quoad expectatis uestrum? Et subiunctiuis: Cicero, Vt quoad possem & liceret, ab eius latere nunquam discederem. Pro (donec) subiunctiuis: Plancus Ciceroni, Omnia ut integra seruem, dabo operam, quoad exercitus summittatis.

Non. EX negandi aduerbiis (Non) omnibus modis, praeter imperatiuum, iungi potest: ut Non facio, utinam non faciam, non fecissem, quum non facerem, non facere.

NE *uerò prohibendi aduerbium secundis personis non solum subiunctiuorum, ut* Seruius *præcipit, sed etiam imperatiuorum.* Et *horum quidem, ut* Virgilius, Ne *sæui magna sacerdos.* Idē, Ne *pete connubiis.* Idem, Ne *fugite hospitium, néue ignorate* Latinos. *Liuius,* Crastino *die oriente sole in aciem redite, erit pugnandi copia, ne timete. Subiunctiuorum uerò, ut* Terentius, *-ego quoque unà pereo, quod mihi est charius:* Ne *isthuc tam iniquo patiare animo.* Plinius *ad* Suetoniū, Aut *si tutius putas illud cautissimi cuiusque præceptum,* Quod *dubites: ne feceris: id ipsum rescribe.* Terentius, Hic, *nebulo magnus est, ne metuas.* Ne *tamen pro non, etiam aliis modis & personis meritò adiungitur.* Optatiuo: *ut* Cicero, Sed *ne uiuam, si tibi concedo.* Martialis, Ne *ualeam, si non multo sapit altius istud.* Terentius, Quod *utinam ne* Phormioni *id suadere, in mentem uenisset.* Subiunctiuo: *ut* Terentius, Hoc *modo te obsecro, ut ne credas à me allegatum hūc senem.* Ne.

EQVIDEM(*ut* Seruius *notat*) *quum non solum pro* (Ego *quidem,*) *ut apud* Virgiliū *ubique, sed etiam pro* (*quidem*) *accipiatur, non immeritò diuersis personis iungitur.* Virgilius, *-equidem per littora certos* Dimittam. Persius, Non *equidē hoc dubites, amborum fœdere certo* Consentire *deos.* Idem, Per *me equidem sint omnia protinus alba.* Cicero Attico, Equidem *id erat primum & maximum* Clodiæ. Equidem.

Iurandi *aduerbiis finiendi modus, uel potentialis maximè conuenit.* Terent. Per *castor scitus puer natus est è* Pamphilo. Et, Non *hercle fecissem.* Iurādi aduerbia

QVAE *uerò hortandi uocantur, imperatiuos om-* Hortandi.

nia possunt: ut, Dic *sodes,* Vide *sis. Quædam tamen cum discretione.* Nam (age) *singularem ferè postulat.* Terentius, *Age, si hic non insanit satis sua sponte, instiga.* Rarius *plurali iungitur. ut* Valerius Flaccus, *Vos age funereas ad littora uoluite syluas.* Plautus, *Age licemini. Age sultis.* (Agite) *plurali:* Virgilius, *Quare agite ô tectis iuuenes succedite nostris.* (Agedum) *utrique:* Plautus *in Asinaria, Agedum istum ostende quem conscripsisti syngraphum.* Cicero, *Sic agedũ conferte nunc cum alijs uitam Publij Syllæ nobis populóque Romano notissimam.* Quintilianus, *Agedum si uidetur, extra portas prospicite.* (Agitedum) *plurali:* Liuius, *Agitedum ite mecum.*

Vocandi. *Vocandi aduerbia nominum iunguntur uocatiuis: ut* O Melibœe, O *scelește. Amabo & amabote, siue aduerbia sunt hortantis, siue interiectiones blandientis, licet singularium speciem præbeant, tamen singularibus & pluralibus accommodantur. Singularibus: ut* Cicero ad Quintum fratrem, *Amabote aduola, consolabor te.* Pluralibus: Plautus *in Truculento, Properate, afferte mensam amabo.* Idem Rud. *Quò amabo ibimus?* Idem, *Ite, inquam, domum amabo.*

Optandi. *Optandi aduerbia ut optatiuorum sunt propria, ita meritò ijs solis iunguntur.* Terentius, *Vtinam sic sint qui mihi malè uolunt.* Virgilius, *O si remeasset in urbem.* Idem, *Si nunc se nobis ille aureus arbore ramus Ostendat.* Idem, *O tantum libeat mecum tibi sordida rura, Atque humiles habitare casas.*

Quantitatis. *Quantitatis aduerbia genitiuos post se recipiunt: ut* Satis *sapientiæ,* Parum *animi.* Præterea, *multum, paulum & paululũ, si modò aduerbia sunt: ut* Mul-

tum eruditionis,Paulum otij.

QVAE *diuersitatis appellauimus, nempe (aliter & secus) in ablatiuum generalis qualitatis feruntur:* Multo aliter, Paulo secus. Quorum naturam duo illa temporis imitātur (Ante) & (post:) ut Multo antè, Paulo post. Varro de re rustica, Praeterea habenda ratio, quanto antè quàm incipiat admissura fieri, mares à foeminis secretos habeant. Quibus addi, ut uidetur, potest (Clam.) ut Cicero Attico, Quintiam paulo clam ijs eam uidi. Diuersitatis.

Quae cōparatiui & superlatiui gradus sunt, nominibus his, à quibus proximè ducuntur, simulē constructionem habent: ut Doctius illo, & doctissimè omnium. Propius illo, proximè omnium. Propius uerò & cum datiuo legitur: Virgilius, Propius stabulis armenta tenebat. Vtrunque uerò tam propius, quàm proximè, accusatiuo, sicut prima eorum origo, iunctum reperitur. Cicero ad Octauium, Cur medio castra itinere longius aduersariorum castris, & propius urbem mouentur? Idem pro Milone, Proximè deos accessit. Idem Attico, Officium meum esse putaui quàm proximè hostem esse. Hircius, Quum propius hostem accessisset. Legimus & propius ad deos, & propius à terris. Cicero pro Ligario, Homines enim ad deos nulla re propius accedere, quàm salutem hominibus dando. Idem De natura deorum, Infra autem hanc propius à terra, Iouis stella fertur. Comparatiui & superlatiui gradus aduerbia.

HAEC intentionis aduerbia (per) & (quàm) illud Latinae constructionis ius proprium habent, quòd (per) absolutis iunctum legitur. Terentius, Perpulchra credo dona, haud nostris similia. Intentionis. Per.

Item quibusdam uerbis: ut Peruelim, Perplacet. Rarissimè superlatiuis: ut Columella, Adhuc perpaucissimis contigit agricolis.

Quàm. (Quàm) uerò superlatiuis. Terentius, Si quisquam est, qui placere se studeat bonis quàm plurimis. Quintilianus, Vt in manus hominum quàm emendatissimi ueniant. Rarissime aliter: ut Plinius, Quare quæso, nisi ut quàm multi eas conserui inferrent. Sed quum talia rarissima sint (quod dicendum semel fuerit) qui similiter ueteribus loqui studebit, non committet ut ea frequenter, in quibus, si non per incuriam sunt admissa, certè illi fuere parcissimi. (Quàm) pro quantum positiuis iungitur, siue infinitè legatur. ut Cicero, Videte quàm ualde malitiæ suæ confidat. Siue interrogatiuè: ut Terentius, Reiecit se in eum flens quàm familiariter. Quibusdam tamen interpositis uerbis, cuiusmodi sunt, possum, ualeo, & synonyma, tum superlatiuis, tum positiuis additur. Et superlatiuis: ut Salustius, Iugurtha quàm maximas potest copias armat. Cæsar in Commentariis, Itaque re frumentaria quàm celerrimè potuit comparata. Positiuis: ut Cicero in Philippicis, Sed reliquum cursum uitæ, quàm quidem possum breuiter perstringam.

Vt. Cum iisdē uerbis & (ut) pro quàm uel quantum subinde positum legas. Cicero de Oratore, Hæc ut breuissimè dici potuere, ita à me dicta sunt.

Quantum. ETIAM nō minus eleganter nomen ipsum (Quātum.) ut Cicero de amicitia, Tanta est inter eos, quanta maxima potest, morum studiorúmque distantia. Quintilianus, Quū aliquid adhibitáque quanta maxima potest cura, diligenter elimauerit.

Rei nō peractæ aduerb. EX aduerbijs ijs, quæ rei non planè peractæ ap-

pellauimus, (Ferè) *& cum uniuersali signo & apposito & omisso, idem subinde ualet: ut,* In *festis ferè hac utor ueste. pro ferè semper.* Et, Sic *ferè uiuitur. pro ubique, uel ab omnibus.* Et, Romani *ferè orbem subegerunt. pro, ferè totum orbem.* Cicero, Neganda *ferè sunt omnia.* Quintilianus, Nam *in omnibus ferè minus ualent præcepta, quàm experimenta.* Idem, His *ferè ueteres facultatem dicendi exercuerunt. pro ueteres omnes.* Ferè.

ILLA *uerò complexa, perquam, sanequam, ualdequam, admodumquam, minusquam, oppidoquam, & oppido perquam absolutis nominum maximè iunguntur, & quibusdam uerbis.* Seruius Sulpitius *ad* Ciceronem, Sanequam *pro eo ac debui, grauiter molestéque tuli.* Decius Brutus *ad* Ciceronem, Nā *suos ualdequam paucos habet.* Titus Liuius, Nec *enim multa solùm, sed etiam pleraque oppidoquam parua erant.* Cæsar *in* Commentariis, Quibus *rebus oppido perquam pauci sub pellibus acquiescebant.* Cicero *ad* Quintum *fratrem,* Sanequam *refrixit.* Cælius *ad* Ciceronē, Sanequam *literis* C. Cæsaris *sumus commoti.* Plinius *ad* Suram, Perquam *uelim scire esse phantasmata, seu habere propriam figuram, numénque aliquod putes.* Rarissimè *autem iunguntur superlatiuis: ut* Cursius, Bessum *quoque* Bactrianorum *ducem perquam maximo posset exercitu coacto, descendere ad se iubet.* Pomponius *de origine iuris,* Nam *ante eum* Seruius *duos libros ad* Brutum *perquàm breuissimos ad edictum subscriptos reliquit.* Similem *his & illa naturam habent,* In *primis, in paucis, cum paucis, inter primos, inter paucos, super omnes, ante alios,* Perquam, sanequam, ualdequam, & alia.

præter cæteros, ut quæ absolutis frequẽter iunguntur. Salustius, *Tamen in primis arduũ uidetur res gestas scribere.* Idẽ, *Id facinus ego in primis memorabile existimo.* Superlatiuis rarò iuncta legas, sicut in illo Ciceronis in Verrem, *Homini in primis gloriosissimo respõdet.* Et Plinius de absynthio, *Cõuenit dicere herbæ facillimæ, atque inter paucas utilissimæ.* Et Virgilius, *Petit ante alios pulcherrimus omnes Turnus.* Rarò etiam comparatiuis: ut in illo Virgilij, *Scelere ante alios immanior omnes.* Et Suetonius in Galba, *Præter cæteras altiorem & dealbatam crucem statui iussit.*

Longe. LONGE uerò pro ualde, comparatiuis additur & superlatiuis. Quintilianus, *Longe omnium, quos quidem mihi uidere contigit, præstantissimus Domitius Afer.* Virgilius, *At pedibus longè melior Lycus.* Præterea his, quibus diuersitas significatur, partim aduerbijs, cuiusmodi sunt, Secus, aliter: ut Longe aliter, Longe secus. Cicero de amicitia, *Quod longe secus est.* Partim nominibus: ut Alius, diuersus, dissimilis, alienus. Salustius, *Longe mihi alia mens est, Patres conscripti.* Pari modo ijs, quæ superlationem quandam important, siue ea uerba sint: ut Vinco, supero: & quæ ex præ, post, & ante componuntur: ut Præcello, præsto, posthabeo, antecello. Quintilianus, *Sed eum longè præcedunt ingenia uiuentium.* Siue nomina sint: ut Princeps, præcipuus, primus. Idem Quintilianus, *Nouem uerò Lyricorum longè Pindarus princeps.* Cum his autem proximis nominib⁹ & generaliter superlatiuis, etiam (Facile) pro haud dubiè, sæpe iungitur. Cicero pro Rabirio, *Virum unum totius Græciæ facilè doctissimum Platonem.* Idem pro Rosc. *Non solum municipij Lari-*

natis, ex quo erat, sed etiam regionis illius & uicinitatis uirtute, existimatione, nobilitate facilè princeps. Quintilianus de Euripide, In affectibus tum omnibus, tum in ijs, quæ miseratione constant, facilè præcipuus & admirandus maxime est. Dicimus etiam, Facilè secundus, sed pari modo ad dignitatem referentes magis, quàm ordinem. Alia quoque quæ ad intentionem referuntur, superlatiuis iunguntur, ut Eximie, Egregie. Columel. Stagnum censemus eximiè optimum, quod sic positum est. Eximie. Egregie.

EX SIMILITVDINIS aduerbiis, quæ imaginem potius innuunt, uerbi quidem subsistendi subiunctiuis iunguntur, fereque si præsens præcedit, præterito imperfecto: ut Incedis, ueluti rex esses. Aliorum uerò uerborum, potentialibus potius: Incedis, ueluti rex incederet. Et, Facis, ueluti uir probus faceret. Minaris, quasi lædere possis. Plinius in naturali historia, Tanquam nesciamus hanc esse solam, quæ nunquam irascatur. Quæ uerò similitudinem significant, indicatiuis: ut Fremis, sicut uel sicuti leo fremit, uel fremere solet. In hoc genere sunt quæ inter se natura præcedant & sequantur. Præcedunt, Sic, ita, & itidem. Sequuntur, Vt, uti, sicut, sicuti. Suetonius, Centuriones statione deserta, itidem ut manipulares capitali animaduersione puniuit. De Sic adiurantis alibi dicetur. Ex his duo (Vt) atque (ita) superlatiuis sæpe iungi solent, & paria esse uolunt. Nam si prius superlatiuum sortiatur, reliquũ quoque superlatiuũ postulat. Cicero de Oratore, Vt enim quisque optimè dicit, ita maximè dicendi difficultatẽ, uariósque euẽtus orationis, expectationémque hominum pertimescit. Idem Similitudinis aduerbiis. Vt, Ita.

De officiis, Vt quisque animi magnitudine maxime excellit, ita maximè uult princeps omnium, uel potius solus esse. Quintilianus, Quod ut longe optimum, ita difficillimum est. Similem his naturam habent

Tam & quàm. (Tam & Quàm) siue pro iam dictis accipiantur; ut Salustius, Quàm quisque pessime fecit, tam maxime tutus est. Terentius, Nanque adolescens quàm minima in spe situs erit, Tam facillime patris pacem in leges conficiet suas. Siue pro tantum & quantum accipias, maximè præcedente Tam: ut Hic est tam omnium optimus, quàm nobilissimus. Sic tamen etiam comparatiuos, tametsi rarò, admittunt. Virgilius, Tam magis illa fremens & tristibus effera flammis, Quàm magis effuso crudescunt sanguine pugnæ. id est, tanto magis, quanto magis. Nam quòd absoluta hoc significato recipiunt, sicuti tantum & quantum, quorum uicem explent, nemo dubitet. Non sit hoc loco inutile monitu, quædam ex similitudinis aduerbiis sæpe amphibologiam in oratione creare, quæ aliter quàm ex circumpositis discuti uix possit. Sicuti (quemadmodum & quomodo:) ut in illo Quintiliani, cum similibus, Lumina non inter umbras, quemadmodum Cicero dicit, sed planè in tenebris clariora sunt. Incertum enim est ex ipsa dictione, quid affirmare Ciceronem Quintilianus uelit.

Demonstrandi. Demonstrandi aduerbia nominatiuis frequentius iunguntur: Quintilianus, En improbitas. Virgilius, En Priamus. Cicero, Ecce tibi status noster. Idem ad Atticum, Ecce tibi nuntius, pueros uenisse Romam. Rarius accusatiuis. Plautus in Bacchid. Opúsne erit tibi aduocato tristi, iracundo? ecce me. Iuuenalis, En habitum.

Prisci ex his aduerbialia nomina declinarunt, Eccus, ca, cum, quod ecce hic significat. & Ellus, la, lum, quod ecce illic significat. Construitur autem utrunque intransitiuè cum eo quod demõstratur. Terentius, Eccum Parmenonem. Idem, Sed ecca ipsa egreditur. Idem, -ellum, confidens, catus: Quum faciem uideas, uidetur quantiuis pretij. pro ecce illic uirum. hoc enim subintelligitur.

QVAE *negatæ solitudinis siue congregandi diximus: ut Non solùm, non modò, non tantùm, nedum, ea duos sensus ferè postulant. Quorum secundus, si horum aliquod sine altera negatione priorẽ occupat, per (sed etiam) uel (uerum etiam) uel (sed ne) uel (sed nec) redditur. ut Cornelius Balbus Ciceroni, Nedum hominum humiliũ, ut nos sumus, sed etiam amplissimorum uirorum consilia ex euentu, non ex uoluntate, à plærisque probari solẽt. At si additur illis alia negatio, succedunt ferè (sed nec,) uel (sed ne quidẽ.) Cicero Attico, Horum ego summorum imperatorũ non modò res gestas non antepono meis, sed ne fortunã quidem ipsam, qua illi florentissima, nos duriori conflictati sumus. Aliquando tamen sic quoque succedit (sed etiam.) Cicero Dolabel. Contigit enim tibi, quod haud scio an nemini, ut summa seueritas animaduersionis nõ modò non inuidiosa, sed etiam popularis esset. Dixi suprà, duos hæc sensus ferè postulare, propter elegantem illam figuram qua utitur Quintilianus, Primi, quorũ quidem opera non uetustatis modò gratia uisenda sunt, clari pictores fuisse dicuntur Polygnotus atque Aglaophon. Idem, Et Quinti Hortensij filiæ oratio apud Triũuiros habita, legitur non tantùm in sexus honorem.* Negatæ solitudinis.

Obseruatio de nedum.

Horum aduerbiorum peculiaris quidem authorum usus à Laurentio obseruatur. Nedum enim, quum posteriorem clausulã tenet, in affirmatione minoris momenti rei iungitur. ut Effunderem pro te sanguinem, nedum pecuniam. In negatione contrà, Non effunderem pro te pecuniam, nedum sanguinem. Reliquorum contrarium huic notat usum ut & priorem sensum occupent, & clausulas, quæ res tum imparis, tum paris momenti sunt, coniungant: & quæ impares sunt, contrario ordine cõmittant: ut Non solum, uel non tantum, uel non modò pecuniam pro te effunderem, sed etiam sanguinem, uel sed etiam mortẽ oppeterem. Et negatiuæ, Non solũ non moriar pro te, sed nec effundã pecuniam. In rebus paribus, Non solum uestes à me accipies, sed etiam libros. Videtur tamen hic horũ aduerbiorum usus nonnunquã confundi. Nam & (nedum) in priore clausula pro non solùm, uel non tantùm, legimus: ut Cicero Att. Tu quoniam quartana cares, & nedum morbum remouisti, sed etiam grauedinem, te uegetum nobis in Græcia siste. Et (non modo) secundo loco positum pro nedum: Plinius in Naturali historia; Quum res inter rusticos geratur literarũ expertes, non modò syderum. Est enim tanto maius esse literarũ expertes quàm syderum, quanto ad earum peritiam facilius peruenitur. Trebonius Ciceroni, Non enim nescis, quanti te faciam, & quàm pro nostro ueterrimo uerissimóque amore omnibus tuis etiam minimis cõmodis, non modò tam magno gaudeam. Hoc uerò & inter paria, ut idem notat, in secundo loco legitur. Cicero, Ad quod est adhibenda actio quædam, non solum mentis agitatio. Quanquam potest in his intelligi imparitas.

(Non solum) uerò inter paria & in posteriore loco inuenitur. ut Cicero ad Atticum, Vestrum iam consilium est, non solum meum, quid sit uobis faciendum.

VT (quod Graeci apostaticon uocant) haec ferè sequitur, Tam, talis, tantus, tot, adeò, sic, ita. Et subiunctiuum postulat uerbi, quod ferè tum à superiore est diuersum, tum eius intentionem declarat. Vnde fortasse Apostaticon est dictum, quòd eiusmodi digressum ad aliud uerbum facit. Quintilianus, Nunquã adeò pro nobis solicita lex est, ut quod praestet, extorqueat. Plinius, Signis quae uocant Corinthia, plerique in tantum capiuntur, ut secum circunferant. Idem, Nullum est tam impudens mendacium, ut teste careat. Cicero, Quum ita ieiunus fuissem, ut ne aquam quidem gustassem. Idem de Senectute, Senectus plerisq; sic odiosa est, ut onus se AEtna grauius dicant sustinere. Huc spectant & elocutiones illae, quae (per tantum abest,) & (adeò) non figurantur. Vt apostaticon.

INTERIECTIONVM CONSTRVCTIO.

INTERIECTIONEM uerbis cohaerere non posse affirmat Seruius, atque inde adeò factum, ut diuersa pars ab aduerbijs cõstituta sit. Sunt tamen quae nominum uarios exigunt casus. Hei nanque & ueh datiuis haerent. Virgilius, Hei mihi qualis erat. Mart. Veh tibi causidice. Terent. Veh capiti tuo. Hei uerò & nominatiuo. Idem, Hei misera. Heu & proh modò accusatiuis: ut Virgil. Heu stirpem inuisam. Terent. Proh deûm atque hominum fidem. Modo nominatiuis: Virgil. Heu pietas, heu prisca fides. Plin. Heu dementia, allatoris aduẽtus semper est gratus. Hei, Veh. Heu, Proh.

Terentius, Proh Iuppiter nunc est tempus profectò interfici me. O quoque modò accusatiuis iungitur. Cicero, O te fœlicem Marce Porci. Virgil. O fortunatos nimium, sua si bona norint, Agricolas. Modò nominatiuis: Idem, O fortunati, quorum iam mœnia surgunt. Seneca, O paupertas fœlix, quæ tanto titulo locum fecit. Terentius in Phormione, O uir fortis atque amicus. Modò uocatiuis: Cicero, O nox illa, quæ tenebras attulisti. Minimè ignorandum tamen easdem in oratione absolutè quoque posse interseri. Virgilius, Spem gregis, ah silice in nuda connixa reliquit.

O.

CONIVNCTIONVM CONSTRVCTIO.

CONIVNCTIONIS præcipua uis in iungendis longioris sermonis sensibus est. Itaque nullam cõstructionis speciem efficit, qualem hactenus tractatæ partes inter se constructæ. Sed est & alia uis eius, qua nimirum in uerba ius habet, ut quorum modum nonnunquam mutet. In alias partes sola fortassis opinione, qua scilicet uidetur etiam casus, generis, numeri, & temporis rationes attingere. Quorum tamen leges ex aliis siquis penitus inspiciat, omnino pendêre deprehendet. Prior eius uis ex definitionibus specierum ferè patet. Alteram hoc loco tractabimus adiectis nonnullis, quæ ad Latini sermonis proprietatem pertinent.

Copulatiuæ & disiunctiuæ.

Copulatiuæ igitur & disiunctiuæ casualium dictionum, quæcunque ad unum referuntur uerbum, similes omnino casus nectunt. Xenophon & Plato fuere æquales. Socrates docuit Xenophontem & Platonem. Nisi obstet ipsius casualis dictionis ratio ulla priuata.

ut in his,Emi equum centũ nummis, & pluris. Fui Ro*mæ &* Thebis.Horatius *in* Arte *poet. in* Metij *descendat iudicis aures,* Et *patris & nostras.Aut in illa dicendi figura,qualis est* Plinij *in* V I I,Choromandorum *gentem uocant* Tauroni,*syluestrem,sine uoce,stridoris horrendi,hirtis corporibus, oculis glaucis, dentibus caninis. Qua figura* Columella *non semel utitur.* Nec *si copulatiua particula hic desyderatur,quicquam id refert, quum necessario subaudiatur .* Parem *his uim & illa quatuor habent, Quàm, nisi,an,præterquàm: ut* Alterum *uides,an utrunque?* Est *minor natu quàm tu.* Nemini *placet nisi sibi,uel præterquam sibi.Eædem copulatiuæ & disiunctiuæ in adiectiuis præter casum, generis quoque & numeri similitudinem exigunt: ut,* Socrates *fuit modestus & grauis.Idem nonnulli grammatici de modo & tempore in uerbis præsertim diuersis censent: ut* Sedeo *& scribo.* Sed *aliter sæpe deprehendas: ut* Terentius, Nisi *me lactasses amantem, & falsa spe produceres .* Idem *in* Eunucho, Et *habetur & refertur à me,*Thais,*ita uti merita es,gratia.Cicero ad* Atticum, Confidebam,*ac mihi persuaseram fore ut omnia placarentur inter uos .* Cicero Trebatio, Ex *tuis literis & Quinto fratri gratias egi , & te aliquando collaudare possum.* De *quatuor tamẽ additis,(Quàm) alijs interdum modis reddit indicatiuum: ut* Vtinam *cautior sis, quàm ille fuit. Quanuis cautior sis,quàm ille erat.*Priuatim *quædam copulatiuæ,sicuti(&)cum synonymis,appellatiuis & proprijs, quæ coniungunt, pluralis numeri uim aliquando conferunt:quæ tamen aliàs solui in singulares possunt:ut Cõsules erant* Cæsar *&* Bibulus: Consul *erat* Cæsar,*& consul erat* Bi-

bulus. Aliàs non possunt, nisi falsum efficiant sensum: ut, Duo & tria efficiunt quinque. Non enim ita soluas, Duo faciunt quinque, & tria faciũt quinque. Et Syrus & Dromo possunt ferre tot pōdo. Non tamẽ statim Syrus potest ferre tot pondo, & Dromo tot pondo. Item, Animal diuiditur in rationale & irrationale: Non tamen, Animal diuiditur in rationale, & animal diuiditur in irrationale. Itaque Dialectici hæc nisi in sensu composito non cōcedunt. Pluralis uim his, quæ coniungit, confert interdũ & (neque) geminata. ut apud Terentium, Hæc si neq; ego, neque tu fecimus. Cor. Cel. Eóque ex toto neque uinum, neque aqua semper utilia sunt.

Neque.

Discretiuæ.

EX IIS *quas discretiuas appellauimus, (Autẽ) & (uerò) non eadem indeclinabilia secum iungi patiuntur. (Verò) enim ijs iungi solet, Neque, nec, tum, age, sanè, iam, enim, at, quasi, ceu, nunc: ut Neque uerò, Nec uerò, Tum uerò, Age uerò, Sanè uerò, Iam uerò, Enim uerò, At uerò, Quasi uerò, Ceu uerò. Rarò cum his iungitur (autem.)*

Verò.

(VERO) *quoque cum pronomine Ego, non tam discretionem interim significat, quàm (ut Hermolao placet) confirmationẽ, pro quinetiã, uel etiam. Plinius, Proinde occupantibus locum fauco, ego uerò & posteris. Quod etiam cōfirmare uidetur Cicero ad Atticum, qui (etiam) simili ratione utitur, sic scribens ad Dolabellam, Quemadmodũ tibi dicis placere, scripsi diligenter. ego etiam ad Sicam. Sæpe ueluti in respondendo adhibetur, significatque profectò, uel certe, uel potius* γὲ *Græcum. Cicero ad Atticum, Nam quòd scribis te audire, me etiam mentis errore & dolore affici: mihi uerò mens integra est. Idem, Quod laudas quia obliuisci me*

scripsi antè facta & dicta nostri amici, ego uerò ita facio. Seneca, *Socratem cum Platone & Zenonem & Cleanthem in animũ meum sine dignatione recipiã? Ego uerò illos ueneror, & tantis nominibus semper assurgo.* Cæcilius Plinius ad Fabatum, *Adijcis posse eos nongentis millibus uenire, ac tanto magis quæris, an quod gessit, ratum seruem. Ego uerò seruo.* Idem ad Gallum, *Quare ego uerò Coreliæ adero promptissime.*

Similem usum habet & cum (Tu) *pronomine.* Terentius, *Quem tu uerò uidere uelles Phædria.* *Et cum* (Ille) *pronomine.* Cicero ad Atticum, *De Lepido uerò & Tullio quod quæris, illi uerò non dubitant, quin Cæsari præsto futuri, in Senatúmque uenturi sint.* *Legitur & cum nominibus:* Terentius, *Illa ilico ubi me accepit, læta uerò ad se abduxit domum.* (Autem) *negationis* (Non & porro,) *propria uidetur. ut* Non autem, *porrò autem.* Rarissime *enim legitur* Non uerò: *ut* Cicero de Senectute, *At ij quidem iam mortui sunt. Non uerò tam isti, quàm tu ipse nugator, &c.*

SED *quoque cum* (Ita,) *uel* (Tamen) *uidetur conditionem aliquam innuere.* Cicero ad Atticum, *Scribis enim in cælum ferri profectionem meam: sed ita, si ante Calendas Ianuarias redeã.* Celsus, *Si id nimium supercreuit, tentanda squama æris est, quæ leuissima est ex adurentibus, eatenus ne quid eminere patiatur: sed ita si nihil exacerbauit.* Sed.

DISIVNCTIVAE *autem in numerum propè nullũ ius habent simile copulatiuis, nisi negatiuis particulis succedant, sicut* (Neque) & (Minime.) *qua ratione cum pluratiuis leguntur: ut apud* Virgiliũ, *Nec tiliæ leues, aut torno rasile buxũ, Non formã accipiunt* Disiunctiuæ.

ferróque cauatur acuto. Et Cor.Cel.*in primo,* Minime *aut frigus aut calor tuta sunt,ubi subita insueti sunt.*

Rationis redditiuæ. EX *rationis redditiuis* (Quippe) & (Vtpote) *illud præter alias sui generis proprium habent, quòd nonnunquam* (Qui) & (Cum) *sibi comites adiungunt.* (Quippe)*ut in illo antiquo,Quippe qui uesicam plenam uini habeant.* Et Columel.*in* XII, *de cappari, Quippe quæ res etiam in desertis agris citra rustici operam conualescit.* Cicero *in* Philip. L.*quidem frater eius, utpote qui peregre depugnauit, famuliam ducit.* Salust.Antonius *procul aberat, utpote qui magno exercitu locis æquioribus expeditos in fugam sequeretur.* Cicero Atti.Me & *incómoda ualetudo,qua iam emerseram,utpote quum sine febri laborassem,tenuit.* Dixi, *admittunt: nam* (Quippe) *sine his frequentiori est in usu.ut Quintilianus,Quippe id est homini naturale.* Virgilius,*Quippe domum timet ambiguam.*(Quippe) *uerò etiã* (ubi) *sibi subijcit.* Idem,*Quippe ubi fas uersum atque nefas, tot bella per orbem.*(Vtpote)*uerò & sine ullo uerbo legitur:ut Claudus est altero crure,utpote curto.*Sed *sic rationalis nõ uidetur,sed potius aduerbium pro ceu uel tanquam.* (Vt) *quoque, de quo alibi locuti sumus, à quo hæc ducitur, sic positum sæpe legimus, sed semper cum subiunctiui uoce.* Quintil. Et *omnia noua offendit, ut qui solus didicerit quod inter multos faciendum est.* Idem, Nec *ignoro igitur, quos transeo, nec utique damno, ut qui dixerim in omnibus esse utilitatis aliquid.*Vix *cum alio modo:ut Quintilianus,*Cum *me, ut cuius interiecto mari non fortunam quisque nosse, non natales, non patrem poterat.* Nisi *quis hic eradendam*(ut) *dicat.*

HVIVS *generis* (Nam) *non tam causam aliquando reddit, quàm ingressum rei signat. ut* Terentius, Rem *omnem à principio audies: Eo pacto & gnati uitam, & consilium meum Cognosces, & quid facere in hac re te uelim. Nam is postquam excessit ex ephebis.* Nam.

ERGO & Igitur *breuioribus cõclusionibus competunt.* Cicero *in* Philipp. I, *Quis enim aut accusator tam amens reperitur, qui reo condemnato obijci se multitudini conductæ uelit: aut iudex, qui reum damnare audeat, ut ipse ad operas mercenarias statim protrahatur? Non igitur prouocatio ista lege datur:* Virgilius, *Huc se prouecti deserto in littore condunt, Nos abijsse rati, & uento petijsse Mycenas. Ergo omnis longo soluit se Teucria luctu.* Terentius, *Ergo pretiũ ob stultitiam fero.* (Quare) & (quàobrem) *longioribus duntaxat, quum cõiunctiones sunt: nam aduerbia & interrogatiuè accipi, & infinitè possunt: ut Quare inuides? Scio quare inuideas. Scire tamẽ licet* (Ergo) & (Igitur) *ingressum quendã materiæ nonnunquã significare. ut* Virgilius, *Et certamẽ erat Corydon cũ Thyrside magnũ: Alternis igitur contendere uersibus ambo Cœperunt.* Ergo, Igitur.

Aduersatiuarũ Etsi, tametsi, etiamsi, & quanquam, *quum uerbis hærent, & orationem inchoant, indicatiuos magis postulant.* Cicero *pro* Milone, *Etsi uereor, iudices.* Idem, *Tametsi iactat ille quidem illud suum arbitrium.* Salustius, *Quæ tametsi animus aspernabatur.* Cicero Attico, *Quam tibi, etiamsi non desyderas, tamen mittam. Quanuis & Licet subiunctiuos sæpius.* Virgilius, *Quanuis multa meis exiret uictima septis.* Idem, *Quanuis Elysios miretur Græcia campos.* Iuuenalis, *-molles quod in aure fenestræ Arguerint, licet ipse ne-* Aduersatiuæ.

gem. Virgilius, *Fixerit æripedem ceruam licet, aut Erymanthi.* Iunguntur tamen interim tum illæ subiunctiuis, tum hæ finitiuis, præsertim orationē non inchoantes. Cicero Lentulo, *Quanquam apertè Volcatio assentirentur.* Idem ad Atticum, *Quanquam à meipso non diuellerētur.* Quintilianus, *Cædi uerò discipulos, quanquam illud receptum sit, & Chrysippus non improbet.* Cicero ad Atticum, *Rhodum uolo puerorum causa, inde quamprimum Athenas, etsi Etesiæ ualde reflauerint.* Idem rursum, *At primū illud, in quo de Dicæarcho mihi assentire negas, etsi cupidissimè expressum & expetitū à me sit, &c.* Hæc postrema etiam futuro absoluto iungitur, cuiuscunque id modi censeas. Cicero ad Atticum, *Quare uelim, etsi (ut spero) te hæc legente, aliquantulum tum uiæ processero, tamen obuias mihi literas quàm argutissimas de omnibus rebus crebro mittas.* His omnibus, quum priorem sensum tenent, reddi solet (tamen,) ut *Quanquam hæc inter nos nuper notitia admodum est, Inde adeò quòd agrum in proximo hîc mercatus es: Tamen uel uirtus tua me, uel uicinitas, &c.* Hæc etiam interdum sine illis ponitur, quasi in correctione eius quod dixeris, & cum (si:) ut Ouid. de trist. *Nūc incorrectū populi peruenit in ora, In populi quicquam si tamen ore mei est.* Sed & aliter quoque, ut in figuris docebitur.

Cum. (CVM) & coniunctio est continuatiua, aliàs pro postquam, aliàs pro quoniam uel quandoquidem: & copulatiua pro &, sed sequente tum: & aduersatiua pro quamuis: & temporis aduerbium. Poscit autem ex modis cum temporis est aduerbiū uel indicatiuum. ut Virgilius, *Cum uenit, aulæis iam se regina superbis*

Composuit. Cicero, Tantum profectò cum à te consulatum reppuli, profeci. Virgil. Cum dabit amplexus, atq; oscula dulcia figet. Vel subiunctiuū: ut Cicero, Quintus igitur Ligarius, cū esset adhuc nulla belli suspicio, legatus in Africam cum cōsule Considio est profectus. Virgilius, - nuper me in littore uidi, Cum placidū uentis staret mare. Quum aduersatiua est, subiunctiuū: ut Cicero, Satisne constanter facere uideamur, qui cum præcipi nihil posse dicamus, tamen alijs de rebus disserere soleamus, & hoc ipso tēpore præcepta officijs prosequamur?

Cum copulatiua est, & comitem habet (Tum) pro &, uel minus quiddam, uel magis generale proponit: Tū uerò maius uel minus generale: finitiuo ferè iungitur. Cicero de natura deorū, Cum multæ res in philosophia nequaquam adhuc explicatæ sunt, tum perdifficilis Brute (quod tu minime ignoras) quæstio est de natura deorum. Sed hîc duplex est uerbum. Aliquando unum tantum est, & cui adhæreat (cum.) ut Idem in Tuscul. Cum multis locis nostrorum hominum ingenia uirtutésque Brute soleo mirari, tum maxime in his studijs, quæ serò admodum expetita in hanc ciuitatem è Græcia transtulerunt. Aliquando tamen & subiunctiuo modo iunguntur: ut Cicero ad Atticum, Nos cum multum literæ, tum non minimum Idus Martiæ consolentur. Aliquando hæc nulli uerbo adhærent, ut in subiectis exemplis. Quintilianus, Quod opus Marcelle Victori tibi dicamus, quem cum amicissimum nobis, tum eximio literarum amore flagrantem, dignissimum hoc mutuæ inter nos charitatis pignore iudicabamus. Cicero Curioni, Qui cum suis laudibus, tum uerò te filio superasset omnium fortunam, si ei con-

tigisset ut te antè uideret, quàm è uita discederet. Idem in Verrem, *Factum est uti cum summū in ueteribus patronis multis, tum nonnullū etiam in me præsidium suis fortunis constitutū esse arbitrarentur.* Pro *quoniam* uel *quandoquidem* semper subiunctiuū petit. Cicero pro lege Manil. *Quis nauigauit, qui non se aut mortis, aut seruitutis periculo committeret, cum aut hyeme aut referto prædonū mari nauigaretur?* Ouid. *Cum sis officijs* Gradiue *uirilibus aptus,* Dic *mihi matronæ cur tua festa colant.* Pro *postquā, tum* subiunctiuo: ut Cicero, *Cum ille homo audacissimus conscientia conuictus reticuisset, postremo patefacit.* Tum indicatiuo: Idem pro Deiot. *Deinde etiā impunius fit, quod cum est factum, negari potest.* Quintilianus, *Non mutilem scio à præceptoribus meis seruatum morem, qui cum pueros in classes distribuerant, ordinem dicendi secundum uires ingenij dabant.*

DE (Si) Diomedes præcipit diminutè, *ut arbitror, non secus ac de* (Cum:) *quippe quo authore finitiuis iungitur, quoties res facta significatur.* ut Cicero, *Si illustrantur, si erumpunt omnia.* Nec *enim dubitat, an illustrentur: sed quia illustrantur, suadet ut mutet* Catilina *mentē.* Et Virgilius, *Si te fata uocant.* Item, *Si potuit manes arcessere coniugis* Orpheus. *Affirmat enim potuisse.* Subiunctiuis *uerò quoties conditionalis & incertus est sermo: ueluti,* Si *facias,* Si *faceres.* Qui *enim sic loquitur, non factum interim declarat.* Sic Diomedes. Ego *tamen finitiuis iunctam in conditione subinde lego:* ut Terentius, *Si illum relinquo, eius uitæ timeo: sin opitulor, huius minas.* Idem, *Pamphile, si id facis, hodie me postremum uides.* Quintilianus, *Iam si*

minor in eligendis custodum & praeceptorum moribus fuit cura, pudet dicere in quae probra nefandi homines isto caedendi iure abutantur. Salustius, *Equidé ego uobis regnum trado firmum, si boni eritis: si mali, imbecillum.* N*um igitur ita potius praecipiendum?* Q*uum res facta significatur, finitiuis adijci, ut in memoratis exemplis:* Q*uum potentialis in apodosi, id est, reddita eius subijcitur, potentiali uel subiunctiuo iungitur.* Q*uintilianus,* Nec *si rationem sydcrum ignoret, poetas intelligat.* Cicero, Si *esset in his fides, in quibus summa esse debebat, non laboraremus.* Aliter *uerò nisi pro quanuis accipiatur, finitiuis subiunctiuísque indifferenter, ídque merito, quum duarum* Graecarum *εἰ & ἐὰν apud nos locum expleat, quarum altera saepe finitiuis, altera subiunctiuis astruitur.* Cicero, *Si uales, bene est.* Terentius, Orare *iussit hera, si se ames, iam ut ad sese uenias.* Pro (*quanuis*) *uerò, subiũctiuis iungitur:* Terentius, Non *si capiundos mihi omnes homines inimicos sciam.* Idem, Redeam? *nõ, si me obsecret.* (Si) *tamen cum* (*quis*) *indicatiuo ferè iungitur.* Q*uintilianus* Institut. Deinde *quòd si cui est mens tam illiberalis, ut obiurgatione non corrigatur, is etiam ad plagas, ut pessima quaeque mancipia, durabitur.* Et, Siquis *in hoc artem populo non nouit amandi.* Huic *nonnunquam subijcitur* (Sin,) *quum dictorum ferè est oppositio: ut in suprà dicto exemplo,* Si *illum relinquo, eius uitae timeo: sin opitulor, huius minas.* Et *longiore aliquando interuallo, sicut in illo eiusdem,* Si *propter amorem uxorem nolit ducere,* E*a primùm ab illo animaduertenda iniuria est.* Et *nunc id operam do, ut per falsas nuptias* Vera *obiurgandi causa sit, si deneget:*

Simul sceleratus Dauus *siquid consilij* Habet, *ut consumat nunc, quum nihil obsint doli.* Quem *ego credo manibus pedibúsque obnixè omnia* Factur*ũ*, *magis id adeò, mihi ut incommodet,* Quàm *ut obsequatur gnato.* SO. *quapropter?* SI. *rogas?* Mala *mens, malus animus. quem quidem ego si sensero.* Sed *quid opus est uerbis?* Sin *eueniat (quod uolo).* In Pamphilo *ut nihil sit moræ.* Nam *ita rectissimè, ut mihi uidetur,* Grocinus *locum correxit.* Significat *autem* (Sin) *si uero, uel sed si.* Adhibetur *& ubi nõ tam liquidò cernitur dictorũ oppositio. ut in illo* Ciceronis *ad* Atticum, Tu *si modò es* Romæ *(uix enim puto) sin es, hoc uehementer aduertas uelim.* Ponitur *aliquando &* (Sin) *sine* (si.) *ut* Terentius Adelph. Hoc *reliquum est: sin inficias ibit, testis mecum est anulus, quem ipse amiserat.*

Ni, Nisi. NI ET NISI *tum præcedentes, tum sequentes, finitiuis & subiũctiuis iungi possunt.* Terentius, Pamphilam *ergo huc redde, nisi us mauis eripi.* Idem, Nónne *tibi satis est hoc solidũ uisum gaudium,* Nisi *me lactasses amantem, & falsa spe produceres?* Etiam *potentiali siue optatiuo, si utique uerbum quod in apodosi redditur, potentialis sit modi.* Virgilius, Ni *faciat, maria ac terras cælúmque profundũ* Quippe *ferant rapidi.* Terentius, Dic *mihi si omnes hunc coniectum in nuptias inimici uellent, quod, nisi hoc, consilium darent?* In *ea tamen figura, quam exemplis subijciemus, indicatiuus semper iunguntur.* Terentius, Hac *nõ successit, alia aggrediemur uia:* Nisi *id putas, quia primò processit parũ,* Non *posse iam ad salutem cõuerti hoc malum.* Cicero *pro* Milone, Vobis *illæ uobis, uestro in conspectu ferè, sed iustæ tamen & debitæ pœnæ so-*

lutæ sunt. nisi fortè hoc etiam casu factum esse dicimus. Salust. *Frustra autem niti, neque aliud se fatigando nisi odium quærere, extremæ dementiæ est: nisi fortè quem inhonesta & perniciosa libido tenet, potentiæ paucorum decus atque libertaté gratificari suam.*

SIVE, *quum ex (si) & (ue) compositum sit, duorum generum uim simul obtinere uidetur. Itaque quum orationem inchoat, minime mirum est, si præter morem aliarum coniunctionum, tres minimum sensus postulat, quum & (si) continuatiua suam apodosin, & (ue) alteram disiunctiuam exigat: ut, Siue me amas, siue odisti, non magni æstimo. Aliquádo quatuor.* Ouidius, *Siue quis* Antilochum *narrabat ab* Hectore *uictum,* Antilochus *nostri causa timoris erat: Siue* Menœtiadem *falsis cecidisse sub armis,* Flebam *successu posse carere dolos.* In *qua figura notandum est solere eleganter cum protasibus apodoses misceri.* Siue.

Postquam, Diomede *authore, non diuisa finitiuis iungitur. ut* Terentius, Postquam *amans accessit unus & item alter.* Et, Postquam *excessit ex ephebis.* Virgil. Postquam *te fata tulêre.* Diuisa, *subiunctiuis.* Cicero, Postea *quàm maximas exædificasset exornasséts classes.* Cæterùm *legitur, arbitror, & cum subiunctiuis non diuisa. ut* Plinius Natur. histor. *Sed siue antè quàm uer præuenerit, siue postquam hyemarit, post eam diem, inquam, innumera rusticos cura distringat.* Et *diuisa cum indicatiuis: ut* Cicero Appio, *Posteà uerò quàm ita cœpi.* Idem Planco, *Et absfui proficiscens in* Græciam, *& posteà quàm de meo cursu, reipub. sum uoce reuocatus, nunquam per* M. Antonium *quietus fui.* Legitur *autem in diuisione non solum interposito pronomine (ea)* Postquam.

ſed etiam alijs, nec ſine gratia, idque ſiue (poſt) aduerbiũ, ſiue præpoſitio relata ad tempus. ut Hircius *ſiue* Panſa *in* Cõment. *Poſt diem tertiũ quàm Africam attigit.* Cato *de re ruſt. Poſtridie, aut poſt diem tertium quam lecta erit.* Cic. Attico, *Quatuordecim annis pòſt prætor eſt factus* Tuditanus, *quàm conſul Minutius.*

Vbi. V B I *quoque, quum ſynonymos huius eſt, tum indicatiuis iungitur:* Virgilius, *Hæc ubi dicta dedit.* Tum *ſubiunctiuis: ut* Idem, *Ille ubi naſcentem maculis uariauerit orbem. Niſi id futurum abſolutum dicas: ut in illo* Terentij, *Vbi nos lauerimus, ſi uoles, lauato.*

Antequam. Rurſus Antequã *(ut idem* Diomedes *inquit) quum indiuiſa legitur, ſubiunctiuis iungitur. ut* Cicero, *Antequam de repub. Patres Conſcripti, dicam. Diuiſa, finitiuis:* Virgilius, *Antè pudor quàm te uiolem. At ego tum diuiſam, tum coniunctam utrique modo additam lego.* Cicero, *Antequam proxime diſceſſi.* Idem Attico, *Si quenquam nactus fueris, qui perferat literas, des antequam diſcedimus.* Idem *ad eundem, Quod putaſti fore, ut antequam iſthuc uenirem, Pompeiũ uiderem, factum ita eſt.* Rurſum *diuiſa ſubiũctiuis:* Virgilius, *-neque antè Falcem maturis quiſquã ſupponat ariſtis, Quàm Cereri, torta redimitus tempora quercu, Det motus incompoſitos, & carmina dicat.* Idem, *Antè nouus rubeant quàm prata coloribus.*

Priuſquam. Priuſquam *tum ſubiunctiuos ſubijcit ſibi: ut* Saluſtius, *Priuſquam incipias, conſulto: & ubi conſulueris, maturè facto opus eſt.* Tum *indicatiuos:* Cicero Philip. *Priuſquam de rep. dicere incipio, pauca querar de heſterna M. Antonij iniuria.* Terentius, *Priuſquam pereo.*

Quòd cauſalis. Q V O D *cauſalis pro quia, frequentius ſubiun-*

ctiuum sibi subijcit. Cicero Attico, Et accersam, sed prohibebo, quòd intelligam multo magis interesse tua, te agere quod agendum esset hoc tempore: quàm mea, te adesse comitiis. Idem, Mihi quòd defendissem, leuiter succensuit. Sed & indicatiuum: Idem, Quòd non tam interfuit mea. Neque enim illæ res, &c. quàm reipub. quòd erant quidam improbi, qui contentionem fore aliquam mihi cum Pompeio ex illarũ rerum dissensione arbitrarentur. Idem, Senatusconsulta duo facta sunt odiosa, quòd in consulem facta putantur Catone & Domitio postulante. De (quòd) formali diximus nonnihil in constructione uerbi. Illud tamen hoc loco addendum non frustra uidetur, quòd quanuis ibi sub authore Laurentio dixerimus, post quoddam uerborum genus infinitum per (quòd) solui, & sequens uerbum uel indicatiuum uel subiunctiuum: ut Gaudeo quòd scribis & scribas: non tamen uidetur id in omnibus seruari temporibus. nam ut Gaudeo quòd scribis & scribas, rectè dixeris: ita nescio an, Gaudeo quòd scribebas & scriberes, dixeris, præsertim subiunctiuè. nam potentialiter sic dici dubium non est. Dubito non minus an, Gaudeo quòd scribes & scripseris, subiunctiuè dixeris. Absoluto uerò futuro sic dici, dubitari non potest.

(Quàm) electiua subiunctiuo iungitur: ut Aliud honestum iudicas, quàm philosophi statuant. Sed & indicatiuo: Cicero Attic. Quem iam etiam grauius accusas, quàm patitur tua consuetudo. Hæc cum duobus (Ac) & (atque) uariis particulis pro uariis significatis succedunt. Nam & comparatiuis: ut Plaut. Mer. Amicior mihi nullus uiuit, atque is est. Terentius, Non Quàm electiua.

Apollinis magis uerum, atque hoc responsum est. Et uerbis, cuiusmodi sunt, Præsto, Præualeo: ut Præstat honestè mori, quàm inhonestè uiuere. Item post (alius) & (diuersus.) Terentius in Andria, Alium censes nunc me, atque olim quum dabam? Idem, Aliud mihi respondes ac rogo. Quintilianus Instit. Pransus quoque ac potus diuersum ualent quàm indicant. Post Secus, Aliter, Contrà, & Suprà. Virgil. Haud secus ac iussi faciunt. Cicero de Orat. Quoniam cœpi secus agere, atque initio dixeram. Idem in Verr. Quod iste aliter, atque ut edixerat, decreuisset. Vbi signandum, particulam (atque) etiam (ut) secum accipere, ut exemplum docet. Salustius, Vbi uidet Catilinam contrà ac ratus erat, contendere. Idem, Suprà quàm cuiquam credibile est. Pòst Similiter, item æquè, perinde, pariter & iuxta: sed sic propositæ tres particulæ pro (ut) uel (sicut) aduerbiis accipiuntur. Cicero Phil. Neque enim illum similiter atque ipse eram, commotum uidi. Varro de lingua Latina, Analogia non item ea diffinienda, quæ dirigitur ad naturam uerborum, atque illa quæ ad usum loquendi. Terentius Andria, Miser æquè atque ego. Cicero Curioni, Cui charus æquè sis ac iucundus, ac fuisti patri. Plautus Aulul. Nunquam æquè patri nuntium lepidum attulit: quàm ego nunc meæ heræ nuntiabo. Titus Liuius, Perinde ac urbe capta. Huic redditur & (quasi.) ut Idem, Perinde quasi exitus rerum, non hominum consilia, legibus uindicentur. Plautus Menæch. Pariter hoc atque res alias soles. Salustius Iugur. Præterea transuersis itineribus quotidie castra mouere, iuxta ac si hostes adessent. Titus Liuius, Trucidant inermes iuxta atque armatos. Post nomi-

na, similis, dissimilis, par, & unum pronomen (idem,) sed eiusmodi particulis pro (qualis) acceptis. Terentius Phormione, Ne simili utamur fortuna, atque usi sumus. Cæsar Cōmentar. Hortatur eos ut simuli ratione atque ipse fecerit, suas iniurias persequātur. Cicero Attico, Aut quiescendū, quod non dissimule est atque ire Solonium aut Antiū. pro simule quale. Cicero de natura deorum, Neque mihi par ratio cū Lucilio est, ac tecum fuit. Sed hîc particulam (ac) per copulatiuam interpretari licet, sicut in illo Titi Liuij, Ipsa re intelligetis nequaquam idem esse Syracusas ac Leontinos oppugnare. Cato de re rustica, Pomarium seminarium ad eūdem modum atque oleaginū facito. Hîc (atque) uel per (&) uel per (quo) interpretandū. Legitur etiam (pro eo ac) & (pro eo atque) pro ita ut, pro sic ut, uel perinde ut. Seruius Sulpitius Ciceroni, Sanequam pro eo ac debui, grauiter molestéque tuli. Et Vlpianus Iurisconsultus, Siquis ex testibus nomen suum non ascripserit, ueruntamen signarit, pro eo est acsi adhibitus non esset. Idem, Pro eo habendum est, atque si nullo iure factum esset.

Dubitatiuæ coniunctiones (an) & (ne) & indicatiuis iunguntur: ut Estne ea intus? Et, An in astu uenit? Aliud ex alio malum. Virgilius IIII, Veráne te facies, uerus mihi nuntius affers? Et potentialibus: Idem, An mare quod suprà memorē, quódque alluit infra? Idem, An quicquam nobis tali sit munere maius? Cicero Attico, An libertinis atque etiam seruis seruiamus? An mihi mutus non faceret fidem? (An) dubitatiua sicut (utrū) eius synonymos, aliquando in solutionibus & interpretationibus adhibetur, ubi scilicet hæ duplices afferuntur, neutra prælata. ut Donatus in illo Adelph. Dubitatiuæ coniunctiones.

-iube nunc iam Dinumeret Babylo illi uiginti minas. Cui, inquit, illi Ctesiphoni, an lenoni: AEschino, an Syro? Et statim, An (inquit) fratrē Babylonem nimiam ob liberalitatem uocet, an AEschinum nimis prodigum? Item in illo, Omnia hæc auferet mater. An (inquit) nutrix, an uera mater? Gell. Cur aquæ ex niue glacieue liquatæ, sunt uitiosæ? An quia cum aqua quæuis gelu concrescit, eius pars tenuissima difflatur? In his notare licet duplicis modi usum. Subiunctiui: ut in illo Donati, An uocet, quod Latinius uidetur. Et indicatiui: ut in exēplo Gellij, quod more potius dictum uidetur: quum (an) & (utrum) particulæ in tali genere infinita uideantur sub uerbo aliquo subaudito, uide uel æstima.

Vt perfectiua. Vt perfectiua uel absolutiua, de præterito quidem, potentiali iungitur: ut, Aderam ut uiderem. Terentius, Filium perduxere illuc secum, ut unà esset, meum. De præsenti uel futuro, subiunctiuis: Terentius, Et nunc id operam do, ut per falsas nuptias Vera obiurgandi causa sit, si deneget. Idem, Te oro Daue, ut redeat iam in uiam. Eisdem modis additur & pro (ne non) post uerba timoris. Terentius, Metuo ut substet hospes. &, Metuebam ut substaret. Cicero Attico, Accepi enim à te literas, quibus uereri uideris ut epistolas illas acceperim. (Vt) concedētis (pro, dato quòd) uel (concesso quòd) uel, ut aliqui interpretantur, pro quamuis, subiunctiuis iungitur. Cicero Philip. Legem illam appellare fas non est, & ut sit lex non debemus illam Hircij legem putare. Idem Attico, Nam quid de me dicam, cui ut omnia contingant quæ uolo, leuari non possum? Pro (utpote) quoque subiunctiuis iungitur, ut suprà notauimus. Pro (postquam) indicatiuis. Cicero Bruto, Vt

ab urbe discessi, nullam intermisi diem, quin aliquid ad te literarum darem. Ouidius de Ponto, Nec quicquam ad nostras peruenit acerbius aures, Vt sumus in Ponto, perueniátque precor. Vt pro (quemadmodum, uel sicut) aduerbium est, & finitiuis iungitur: ut Terentius, Tu tamen has nuptias perge facere, ita ut facis. Aliter quoque pro (sicut) indicatiuus, ut in illa figura dicendi, cuiusmodi est illa Cæsaris, Horum authoritate finitimi adducti: ut sunt Gallorum subita & repentina consilia. pro, sicut sunt. Et Terentius, Credo, ut est dementia. Et eiusdem, Tu ut tempus est diei, uide sis ne quo hinc longius abeas. Nam in illo Ciceronis, Multæ, ut in homine Romano, literæ: paulo aliter accipi uidetur. Item interrogatiuum pro Quomodo. Cicero, Vt sustinuit? imò uerò ut contempsit? Potest pro quomodo uel quemadmodum & potentialem recipere, ueluti, Vt fecisses? Et fac ita ut fecisses. De (ut) optandi, & (ut) apostatico, dictum in aduerbio est.

HOC LOCO, quoniam sub hac orationis parte plures sensus cum suis uerbis committuntur, non intempestiuè præcipiendum nobis esset de uariorum temporum inter se connexione. Sed quum idem in methodo docendi ad tyronum exercitationem iam latius proposuerimus, hîc specimen dúntaxat rei posuisse contenti erimus. Potest igitur spectari circa omnes ferè coniunctiones eiusmodi temporum connexio. Verbi gratia circa (Quòd) eidixóv. Variorum temporum cónexio.

DICO quòd scribis & scribas uel non scribas, infinitiuo & subiunctiuo. Et, quòd scribebas & scriberes, in indicatiuo & potentiali. Et, quòd scripsisti, non autem, quòd scripseris, saltem in præterito. Et, quòd

scripseras & scripsisses: sed hoc posterius in potentiali tantùm. Et, *quòd scribes & scripseris: sed secundum in futuro exacto siue absoluto.*

Iterum, Dicebā *quòd scribas & scriberes, tum subiunctiuè, tum potentialiter.* Et, *quòd scripsisti, tātum indicatiuè.* Et, *quòd scripseras & scripsisses, & subiunctiuè & potentialiter.* Et, *quòd scribes & scripseris, in futuro exacto tantum.*

Dixi quòd scribis & scribas. Et, *quòd scribebas & scriberes, & subiunctiuè & potentialiter.* Et, *quòd scripsisti, an etiam quòd scripseris, æstimandū.* Et, *quòd scripseras & scripsisses, altero in subiunctiuo & potentiali.* Et, *quòd scribes & scripseris, in exacto futuro tantum.*

Dixeram quòd scribis & scribas. Et, *quòd scribebas & scriberes, tam in subiunctiuo quàm potentiali.* Et, *quòd scripsisti & scripseris.* Et, *quòd scripseras & scripsisses, in potentiali & subiunctiuo.* Et, *quòd scribes & scripseris, in exacto futuro.*

Dicam *quòd scribis & scribas.* Et, *quòd scribebas, & in potentiali tantùm, scriberes.* Et, *quòd scripsisti. æstimandum autem, an etiam quòd scripseris. In passiuo dubium non est,* Dicam *quòd scriptum aliquid à te sit.* Et, *quòd scripseras: & potentialiter, scripsisses.* Et, *quòd scribes. & scripseris, in exacto futuro tantùm.*

SVADEO *ut scribas: & in potentiali tantùm, ut scriberes.* Et *in præterito simul futuro exacto, ut scripseris: nō autē ut scripsisses, nec ut scripseris in futuro.*

Suadebam *ut scribas & scriberes: ut scripseris autem, nec in præterito nec alterutro futuro: ut scripsisses uerò, potentialiter tantum.* Rursus, *suasi ut scribas: &*

potentialiter, ut ſcriberes & ſcripſiſſes: ut ſcripſeris autem, nullo arbitror nec modo, nec tempore.

Suaſeram ut ſcribas: & in potentiali, ut ſcriberes & ſcripſiſſes: non, ut ſcripſeris.

Suadebo ut ſcribas: non autem ut ſcriberes aut ſcripſiſſes. Et in futuro exacto, ut ſcripſeris. Similis ratio iniri & in alijs debet, ſed cum acri omnino iudicio.

CONIVNCTIONVM ORDO.

ORDO IN *coniunctionibus uariè ſpectatur. Sunt enim aliæ quæ præponi ſibi aliquam dictionem omnino uolunt, ut quæ Encliticæ dicuntur: Que, ue, ne pro an, quoque, quidem, autem, uerò. Reliquæ omnes primum ipſæ loci in ſenſu ſuo uendicant, exceptis his, Nanque, etenim, ſiquidem, ergo & igitur, quæ tranſlatitium ſitum habent. Rurſus aliæ ſunt quæ ſenſum in quo habentur, præponi alteri ſenſui naturaliter uolunt, ueluti Continuatiuæ: ut Si, niſi. Subcontinuatiuæ: ut Quoniam, quum. Et Aduerſatiuæ, potiſſimum quum eas ſequitur (Tamen:) ut Quanquam, quanuis, etſi, licet. Præterea (Ne) quum eam (An) uel (Ne) ſequitur. Leguntur tamen Continuatiuæ, Subcontinuatiuæ, & Aduerſatiuæ ſubinde ſecundo loco cum ſuo ſenſu poſitæ: ſed eſt tum inuerſus earum ordo, quum priorem locum natura poſtulent. Declarat ita eſſe, quòd ubi ſecundum ſenſum tenent, illico ſunt inferendæ: ne ſi diſtinctionis mora intercedat, auditor ad ipſarum ſenſum non ſit attentus, naturali ſcilicet earum ui, qua conſequentiam ſenſibus conferunt, omnino uaneſcente.*

THOMAE LINACRI ANGLI
De emendata structura liber sextus, siue de constructionis figuris.

ATQVE ITA quidem ad sensum animi prodendum, iusta se habet partium inter se constructio. Cuius uitium generali uocabulo Solœcismos dicitur. Id in tribus ad summum generibus spectatur, Numero, ordine, & immutatione. Quorum tamen certæ rationes sunt, quæ quòd publicè ab illustribus authoribus uel necessitate, uel singulari commoditate frequentantur, figuræ pro uitiis sunt appellatæ. De his grammatico non minus certè quàm de recto genere agendum. Ad numerum igitur referantur, quæ in defectu atque excessu consistunt. Prioris generis sunt, Eclipsis, Aposiopesis, Zeugma, Syllepsis, Prolepsis, & Anapodoton. Posterioris, Pleonasmos, & sub eo Parelcon, & Epanalepsis. Ad ordinem spectant, Hyperbaton, & quæ sub eo sunt, Anastrophe & Synchysis. Immutatio ipsa est Enallage. De his ordine deinceps agemus, non in uniuersum tantùm & strictim, sicut grammatici hactenus fecerunt, solis definitionibus cum exemplo contenti, sed particulatim & diffusè, quò simul confusionem omnem discutiam, simul discentes exerceam, qui his perceptis, reliqua similis generis quæcunque in lectione occurrent, facilè (arbitror) deprehendent. In quo tamen non dubito fore qui hanc meam diligentiam ut nimiam reprehendant: sed ij potissimum erunt, qui quum ea quæ tradenus, ipsi sint consecuti, aliorum conditionis immemores, aut superflua putabūt quibus ipsi non egent:

aut minuta & indigna præceptu, quæ legere ut noua nõ possunt. Ego sanè minuta ea & tenuia fateor, si cum maioribus & grauioribus conferãtur: sicuti totam artem, si cum potioribus studijs. cæterùm tanta esse ea contenderim, ut sine ijs omnis sermo rudis & puerilis planè sit, nedum parum Latinus. A quibus incommodis, quod ad hanc artem pertinet, horum tantum ope uindicatur, quæ omnem planè sermonem ad eundem perpetuò modum se aliàs habentem, non solùm aliqua nouitatis gratia excitatam commendant, sed etiã mea quidem sententia uelut coloribus ornant, &, ut sic dicam, luminibus quibusdam, non secus ac rhetorum figuræ, illustrant, sicut in suis locis fortassis admonebimus. Qua fiducia ipse contra istorũ censuram securus, institutum meum quod discentium causa suscepi, prosequar.

SECANTVR igitur quæ in defectu consistunt, in duplex genus. Alibi enim foris petendum est quod desit, ut in Eclipsi & Aposiopesi: Alibi ex proximo mutuandum, ut in reliquis. Est enim Eclipsis, dictionis ad legitimam constructionem necessariæ in sensu defectus: sed quæ quum foris sit petenda, uel consuetudine authorum subaudiri solet, uel quia ex cæteris uerbis est certa. Qua maxime ratione Quintilianus (ut mihi uidetur) Synecdochen appellat, quum alioqui Eclipsin pro uitio habeat. Sed quum sit aliàs synecdoche maiore sui parte tropus, nobis hanc eius partem cum grammaticis eclipsin, si non tam apposita, at certè recepta iam uoce potius appellare liceat, quàm figurã simul, & tropum (qui ad grammaticum omnino non spectat) uno nomine confundere.

Eclipsis quid.

re. Est ergo Eclipsis *omnium orationis partium communis, ut per singulas indicabimus: quippe nomina nec generis unius, nec uno modo ad constructionis numeros requiruntur, ut in subiectis patebit exemplis.* Nam *& appellatiua desyderata uideas.*

Tēplū uel ædes. TEMPLVM *uel ædes, ut in illis,* Ad Vestæ, *ad* Opis, *ad* Dianæ, *ad* Veneris. Cicero Philip. Vbi *est septies millies sestertiûm, quod in tabulis quæ sunt ad* Opis, *patebat?* Terentius, Vbi *ad* Dianæ *ueneris, ito ad dexteram.* Horatius, Ventum *erat ad* Vestæ.

Nauis. NAVIS, *ut in illis,* Cicero, Tu *si ita expedit, uelim bona & certa tempestate conscendas, ad méque uenias.* Idem, Ephe*so conscendentes hanc epistolam dedimus.* Idem, Hæc *ego conscendens è* Pompeiano, *tribui actuariolis.*

Via. VIA, *ut in talibus,* Terentius, Cur *non recta introisti?* Idem, Postridie *ad anum recta pergit.* Cicero, Recta *uenit ad me.* Aliquando *apponitur: ut* Cicero, Si *mihi inimico, ut prædicas, tuo conflare uis inuidiam, recta uia perge in exilium.*

Litera. LITERAE, *ut in illo* Ciceronis *ad* Atticum, Acceperam *autem satis celeriter* Iconij *per publicanorū tabellarios à* Lentuli *triumpho datas.* In *his illud confirmas, &c.*

Iter. ITER, *ut in talibus,* Cicero, Nos *in castra properabamus, quæ aberant bidui. pro, bidui itinere.*

Voluntas uel propositum. VOLVNTAS, *uel propositū,* Cicero, *ad uxorem,* Quum *in animo haberet nauigandi.*

Frondes. FRONDES, *uel simile aliquid.* Ouidius,
Immoderata *pati iam frigora, iámque calores,*
Sternere *uel nuda posse super silice.*

TENTORIA, *uel pelles, Cæsar, Vsque eo ut qui sub ualle tenderent, mercatores recipiendi sui facultatem non haberent.* Virgilius, *Hîc sæuus tendebat Achilles.* Tentoria, uel pelles.

PRAEDIVM, *in talibus, Suburbanum, Tusculanum, Ocriculanum. Cæcilius Plin. Quantum copiarum in Ocriculano, in Narniensi, in Carsulano, in Perusino tuo, &c.* Prædium.

PARTES, *ut in talibus, Quintil. Quanuis ei secundas ferè grammaticorum consensus deferat. Idem, Secundas, confessione plurimorum, Philetas occupauit.* Terentius, *Non posteriores feram.* Partes.

CARO, *ut in illis, quum absolutè usurpantur, Suilla, bubula, ouilla, caprina, ferina. Celsus, Inter domesticas uerò quadrupedes leuissima suilla est, grauissima bubula.* Virgilius, *Implentur ueteris Bacchi, pinguísque ferinæ. Rarissimè additur his uocabulum carnis. ut Salustius, Getulis cibus erat caro ferina. Idem, Numidæ plærunque lacte & ferina carne uescebantur.* Caro.

FEBRIS, *ut in illis, Tertiana, quartana, quotidiana, quum absolute usurpantur. Suetonius in Cæsare, Quanquam morbo quartanæ aggrauante.* Febris.

TABERNA, *ut in illis, Sutrina, pistrina, etiam medicina, quæ (ut Donatus ait) ad tabernam referebant ueteres. ut Plautus Amphit. In medicinis, in tonstrinis, apud omnes ædes sacras. Nunc pro appellatiuis accipi uidentur. Cæterum adiectiua fuisse confirmat illud Plinij, Vnum laudibus eius dicauit uolumen Hippocrates clarissimus medicinæ scientiæ. Legitur medicina & pro medela.* Taberna.

Pecunia. PECVNIA, quo nomine (ut Laurentius uult) omnia quibus diuitiæ constant, continentur, ut post participium (repetundarum.) Suetonius, Dolabellam consularem & triumphalem uirum repetundarum postulauit. Declarat eius appellatiui defectum, quod aliquando adhibetur: ut Caluus ex Quintil. Non ergo magis pecuniarum repetundarum, quàm maiestatis: neque maiestatis magis, quàm Plautiæ legis.

Nummus. NVMMVS, ut in illo Varronis, Denarius, quòd denos æris ualebat.

Sestertius. Sestertius quoque, ut paulo infra dicetur.

Verbum uel sermo. VERBVM, uel sermo, ut in talibus, Quid multis moror? Quid multa? Paucis te uolo. Cicero, Paucis complectar, differam pluribus.

Seruus uel minister. SERVVS, uel minister, ut in illis circuitionibus, A pedibus, circum pedes, à manu, ad manum, à secretis, à libellis. Vt sit, seruus uel minister à pedibus, à manu, uel ad manum.

Recordatio. RECORDATIO, ut in illo, cum similibus, Vbi eius aduenti uenit in mentem.

Passus. PASSVS, ut Cæsar de Britannia, Huius est longitudo lateris, ut fert illorum opinio, septingentorum millium. pro, millium passuum Martialis,

Te tamen ut uideam, duo millia non piget ire:
Vt te non uideam, quattuor ire piget.

Homo. HOMO, ut in talibus elocutionibus, quales sunt, Ferunt, dicunt, aiunt. Terentius, Ita aiunt. Idem, Ita prædicant. Cicero, Et Xenophontis uoce Musas quasi locutas ferunt. Ouidius, Quem dixere chaos. Etiam ante prouocabulum (Qui) in illo loquendi genere, quale est Iustini, Sternuntque omnia, ut qui sciant se pugna-

re non spe uictoriæ, sed ultionis. Terẽtius, *Ita tum discedo ab illo, ut qui se filiam* Neget *daturum. pro eo quod est, ab homine qui, uel ut* Prisciano *placet, ab illo qui. Item post adiectiuorum quæ etiam de hominibus dicuntur, masculina, ubi sine appellatiuo leguntur: ut* Græcus, Italus, Britannus, *grammaticus, dialecticus, iustus, amicus, familiaris, liber, necessari⁹, & quis.* Quorum *passim sunt exempla.*

HOMINES *uel populi, ut post nomina patria, sicut* Parisii, Morini, Cantij, Brutij. *Plinius quarto* Nat. *hist.* Deinde Menapij, Morini, Oromansaci *iuncti pago, qui* Cerciacus *uocatur.* Britanni, Ambiani, *&c.* — Homines uel populi.

SVNT *qui adiectiua hæc quæ per* Eclipsin *unius alteriúsue appellatiui absolutè pronuntiari dicimus, appellatiua dici maline: quibus nihil præscribimus, sed sine ulla (ut spero) artis grammaticæ fraude, liberam opinionem permittimus: dum ne ignorẽt, quum adiectiuorum naturam deponunt,* Enallagen *saltem esse: quũ alioqui pro ambiguis, id est, quæ modò appellatiua, modò adiectiua sunt, à grammaticis non notentur.*

DOMESTICVS, Familiaris, *uel minister, uel famulus post possessiua pronomina, quum sine appellatiuis uel proprijs uirili genere leguntur.* Cæcilius Plin. *ad* Pompeium Celerem, Hoc *tamen differt, quòd sollicitius & intentius tui me quàm mei recipiunt.* Cicero Valerio, Nam *illòs si ueneris, tanquam* Vlysses, *cognosces tuorum neminem.* — Domesticus uel minister.

ET OFFICIVM *post eadẽ pronomina, quum in neutro leguntur sola.* Terent. Tuum *est, siquid præter spẽ euenit, mihi ignoscere. Aliquando adiũgitur: ut,* Nũc *tuum est officium, has bene ut assimules nuptias.* — Officium.

Tempus. TEMPVS, *ut in talibus*, Ex quo, ex eo, ex illo. Virgilius, *impius ex quo* Tydides. Idem, *Ex illo fluere, ac retro sublapsa referri*. Sueton. Domit. *Neque cessauit ex eo insidias struere fratri*. pro, ex quo, illo, & eo tempore. Et in illo Virg. *& hosti Ante expectatum positis stat in agmine castris*. pro ante expectatum tempus. Sic dici Post ea, &, post illa, uidentur. Terentius, *Tute scis post illa, quàm intimum habeam te.*

Mensis. MENSIS, *ut post adiectiua illa*, Ianuarius, Februarius, Quintilis, September: *ut* Calendis Ianuarij. *pro mensis* Ianuarij. *Nam quòd adiectiua hæc sint, declarat quòd intrãsitiue cum appellatiuis iunguntur: ut quum dicimus* Nonas, Calendas *uel* Idus Ianuarias, Quintiles *uel* Septembres.

Dies uel lux. DIES, *ut apud* Ouidium, *Bruma noui prima est, ueterísque nouissima solis*. Virgilius, *Meus est natalis Iola*. Dies *uel* lux, *ut quum dicimus*, Illuxit.

Factum. FACTVM *quoque in illo* Ciceronis *simul audiendum* Laurentius *censet*, *Obfuit plurimum eo tempore consulum, siue stultitiam, siue malitiam dicere oportet. ut sit, Obfuit consulum factum, siue illud (stultitiam) &c.*

Appellatiuum cognatæ significationis cũ uerbo. APPELLATIVVM *aliquod cognatæ significationis cum uerbo, ut in illis*, Aduesperascit, diescit. *nisi quis nominatiuũ (Deus) subaudiri mauult, sicut ante illa*, Pluit, grandinat, ningit, tonat, *quæ uulgus grammaticorum* Græcorum *ac* Latinorum *ad* Deum *referunt. ut sit*, Deus pluit, ningit, grandinat. *quanquã leguntur hæc apud ueteres & sub alijs nominatiuis*. Statius Thebaid. *Saxa pluunt*. Virgilius *in* Georgicis, *Tantum pluit ilice glandis*. Tibul. *Multus ut in terra*

deplueritque lapis. Plinius, *Effigies quæ pluerat, spongiarum ferè similis fuerat.* Mihi certe cum his quoque, si per grammaticos qui iam occuparunt, integrum sit, aliquid eiusdem significationis subaudiri non displiceat, ut Grando, pluuia, tonitrus, nix. Quum præsertim diuersarum nationum idiomata, ipsa rei natura, ut uidetur, impellente, talia subaudiant.

APPELLATIVVM *aliquod eiusdem significationis & cum absolutorum cæterorúmque neutrorum passiuis ijs, quæ nos genus uocamus tertium passiuorum, subaudiri* Apollonio ac Prisciano *placere uideo. ut quum sedetur, sessio: quum curritur, cursus.* Huius enim ex XVIII. *uerba sunt,* Sed *siquis & hæc omnia impersonalia uelit penitus inspicere, ad ipsas res uerborũ referuntur, & sunt tertiæ personæ, etiam si prima & secunda deficiant.* Illius *uerba paulo infra* Priscianus *ipse subiecit.* Mihi *certe religio est, ob delicias ne dicam iniquitatem eorũ, qui* Græcè *nesciunt,* Græcorum *uerborum, nisi res impensè exigat, quod non breuissimum sit, inserere.* Sed *siquem tantorum uirorum authoritas mouet, non uideo cur is uerba huiusmodi impersonalia statuat, potius quàm personalia per defectum nominatiui, qui uidelicet certus est, ritu aliorum, de quibus modò egimus, semper prolata.* Nam *qui ab hoc eiusdẽ significationis nominatiuo diuersus est, is utpote mœrtus, planè proferẽdus est. ut* Ouidius, *Iam tertia uiuitur ætas.* Et, *Tota mihi dormitur hyems.* Quòd *si hæc probabilia uidẽtur (ut mihi planè uidentur) non uideo quomodo hoc uerborum genus, à quocunque etiã uerbo declinetur, transire in accusatiuum possit, ne si principale quidem in duplicem transeat,*

Item appellatiuum eiusdem significationis cum uerbo.

alterum personæ, alterum rei: ut Doceo, *oro*. Non enim *oratur te, uel oratur regem, nec oratur pacem, dixeris: si uidelicet oratio pro nominatiuo intelligitur: nisi quis tam demens sit, ut oratio oratur regem uel pacem, dici posse putet*. Ad *eundem modum, nec docetur te uel grammaticam, nisi etiam doctio docetur te uel grammaticam, dici possit, quod absurdissimum sit*. Quare *siquæ apud authores huius figuræ legũtur, uel suspecta sunt, ut deprauata, uel alia quapiam ratione curãda*.

Item appellatio eiusdẽ significationis cũ uerbo.

EIVSDEM *significationis appellatio & post absoluta per o, finita subauditur, iisdem authoribus*. Post *curro, cursus*. Post *uiuo, uita*. Itaque *nec profertur, quum certum sit. quod diuersum ab hoc est, proferatur necesse est, utpote incertum*. Curro *stadium*. Vixi *ætatem*. Adeò *ipsa quæ eiusdem significationis sunt, siquando ea definiri aliquo adiectiuo uelis, necesse est adhibeãtur*: Viuo *uitam miserã*. Cucurri *cursum longissimum*. Terentius, Nam *ego uitam duram, quam uixi usque adhuc, prope iam excurso spatio, omitto*. Quintil. Qui *uitam beatam uiuere uolet, philosophetur oportet*.

Appellatiuum. aliquod post uerbum Sum.

ANTE *genitiuum qui sequitur uerbum* Sum, *uidetur subaudiri appellatiuum aliquod, quod magis sit commune, quàm id quod idẽ uerbũ præcedit: ut* Quintus Cicero *erat breuis staturæ . pro eo quod est, homo breuis staturæ*. Ouid. de Ponto, Crede *mihi, ueri si sum tibi cognitus oris*. Alibi (*res*:) *ut* Plin. Fœlicitas *cui præcipua fuerit homini non est humani iudicij*. Virgilius, *- grates persoluere dignas* Non *opis est nostræ. pro, res humani iudicij, & res opis nostræ*. Et *in talibus*, Antiqui *moris est, &* Moris *est*. Plinius, Omnia *ea nõ statim moris est in sua locari, sed prius nutrici dari*.

Quintilianus, Pythagoreis certe moris fuit, & quum euigilassent, animos ad lyram excitare. Quae etiã per nominatiuum interpretari licet: ut Antiquis mos est, & Mos est. Eadem & per ablatiuum interpretantur authores: ut Plinius, Ludos ineunti, semper assurgi etiã ab Senatu in more est.

SICVTI autem in quibus subauditur uocabulum rei, ea per nominatiuum interpretari licet, ita alibi nominatiuum per genitiuum cum uocabulo rei posito uel subaudito interpreteris: ut Vestri consilij est, non solum mei. Et, Res uestri consilij est. Frequens tamen est per nominatiuum sermo: ut in illis Ciceronis ad Atticũ, Sed tu id quanti aestimes, tuum iudiciũ est. Et ad uxorem & filiam, Vestrum iam consiliũ est, non solùm meum, quid sit uobis faciendum. Et iterum, Romǽne sitis, an mecum aliquo tuto loco, id non solùm meum consilium est, sed etiam uestrum.

NOMEN cum praepositione, ut ante tales genitiuos: Animaliũ, quib' sanguis est crassior, fortiora. Subauditur enim, de numero, uel ex numero. Et Quintilian', Veteres, quorũ fuerũt Aristoteles & Theodectes. Nomen cum praepositione.

ADIECTIVORVM ECLIPSIS.

ADIECTIVA quoque constructionis integritati non rarò desunt, ut cum ijs quae distributiua dicuntur, ubi pluraliter usurpantur Singuli, quisque, uel unusquisque. Plinius de canibus, Viuunt Laconici annis denis. Idem, Foeminae duodenis. pro singuli Laconici, & singulae foeminae. Virgilius, Bina boum nobis Troia generatus Acestes Dat numero capita in naues. pro in singulas naues. Cicero, Is se ternis Singuli uel quisque.

nummis in pedē tecū transegisse dicebat. pro, in quenque, uel unumquēque pedem. Simili subauditione utitur Priscianus & in illis, In dies, in horas. *ubi tamen nullum est distributiuum. pro, in dies singulos, in horas singulas, accipienda esse dicens.* Sic etiam interpretanda uidentur In libras, in modios. *ut Plinius,* Cinnamo pretia quondā fuere in libras denariûm mille. Idem, Pretium huic annonæ media in modios farinæ X L. asses. *Quanquam in his de numerali ambigas, sitne cardinale scribendum, an distributiuum.*

Centena millia. CENTENA *millia, in illis nummarijs summis,* Sestertiûm centies, Sestertiûm decies. Suetonius, Etiam circa sestertiûm uicies prosecutus est. *Etiam præter centena millia ipse genitiuus (sestertiûm.)* Martialis, Habet Africanus millies, & tamen captat. *pro, millies centena millia sestertiûm.*

Solus. SOLVS, *ut apud Ouidium* Fast. At ruber hortorum deus & tutela Priapus, Omnibus ex illis Lotide captus erat. *pro, sola* Lotide.

Vnus. VNVS, *ut Plinius* Nat. hist. Primus autem hominum leonem manu tractare ausus, & ostendere mansuefactum Hanno è clarissimis Pœnorum traditur.

Nullus. ITEM (*nullus*) *præsertim ante (nisi:) ut in talibus,* Si nisi quæ facie poterit te digna uideri, Nulla futura tua est. *Est enim integrum,* Si nulla poterit te digna uideri, nisi quæ facie est te digna, nulla futura est tua.

Alius. ALIVS, *ut in illo* Cæcilij Plinij, *de quo genere alibi locuti sumus.* Quod deforme arbitrabar, cui assurgere, cui loco cedere omnes oportet, hunc omnibus sedentibus stare. *Vult enim omnibus alijs sedentibus dicere.* Plinius de obeliscis, Omnibus quæcúnque in

mari uisa sunt,mirabiliorem. pro,omnibus alijs. Huius uel similis nominis ablatiuus, & post comparatiua,ubi uel nullum, uel solum ablatiuũ excessus secum habent,simul audiendus est. Terent. *Siqua est habitior paulo, pugilem esse aiunt. pro, cæteris habitior, uel quàm decet,habitior.* Alibi aliud quippiam,quod comparationem perficiat:ut *Ventriculi hyeme & uere calidiores natura sunt.pro,quàm alijs tẽporibus calidiores.* Sic suppleri posse uidetur & illud Terentij cum similibus, *Is postquã excessit.ex ephebis, Sosia, Liberius uiuendi fuit potestas.pro,liberius quàm antè.* Nec ignoro Donatũ subaudire (aliquanto.) Sed sic quoque expectat animus plenius absolui comparationem.

TALIS quoque uel Is,ut in illa figura, *Homo illiteratus,sed cui paucos anteponas. Homo illiteratus quidem,quem tamen multis non postponas.pro,talis uel is, cui uel quem,*authore Laurentio. Talis uel is.

ALIQVIS, ut in illis locutionibus, *Sunt quos curriculo puluerem Olympicum. Et,Est qui nec ueteris pocula Massici. Non defuerũt qui interpretarentur insomnium.* Item in talibus, *Misi qui ei diceret. Non habeo quem sequar.* Aliquis. Misi.

PRONOMINVM ECLIPSIS.

DESVNT ORATIONI nonnunquam & pronomina ferè omnis generis:nam ante uerba primæ & secundæ personæ adeò omitti solent similia demonstratiua pronomina, ut nisi artis de causis in publica dicendi cõsuetudine rarò adhibeantur, ut *Arma, uirúmque cano.* Et, *Paulo maiora canamus.* Et, *Incute uim uentis.* Et, *Maturate fugam.*

Adhibentur uerò, aut discretionis causa: ut Si ua*les, bene est: ego quidem ualeo.* Et, Nos patriã *fugimus, tu* Tityre *lentus in umbra.* Aut *quũ serium aliquid orationi promittitur: ut* Ego *postquam te emi à paruulo.* Aliquando *in discretione omittuntur, sed planè durissimè: ut apud* Horatium, Quòd *si me* Lyricis *uatibus inseris. ubi desyderatur tu.*

Tu.

PRIVATIM *uerò nominatiuus* (tu) (*nisi adhibitum sit*) *post omnem uocatiuum, cui subijcitur uerbum secundæ personæ, desyderatur. ut* Virgilius, Sed *tamen iste deus qui sit, da* Tityre *nobis.* Idem, *-non me pascente capellæ* Florentem *cythisum & salices carpetis amaras.* pro Tu *da, &* Vos *carpetis.* Etiam *post ipsius uocatiuum: ut si in illo sermone,* O *tu accede, accipiatur* (tu) *uocatiuè, nihilo minus subaudiendus est eiusdem nominatiuus, ne desit nominatiuus uerbo.*

Demonstratiua primæ & secundæ personæ.

IN *prima quoque appositiua sæpissime omittuntur demõstratiua primæ & secundæ personæ. ut* Ouidius, Hanc *tibi* Priamides *mitto* Ledæa *salutem.* Virgil. Troes *te miseri oramus.* Terentius, Omnes *deteriores sumus licentia.* Plinius, Magna *pars studiorum amœnitates quærimus.* Horat. Non *semel dicemus* Io *triumphe,* Ciuitas *omnis.* Iuuenalis, His *emitur quicquid graciles huc mittitis* Indi.

Accusatiuus ante infinitum.

PRAETEREA *ante infinita uerborũ, quæ uim habeant sensus, ubi deest accusatiuus, sæpe ad cõstructionis debitum sufficiendus est accusatiuus pronominis eiusdẽ personæ, cuius est nominatiuus uerbi finiti: ut* Memini *uidere. pro, me uidere.* Credis *latêre. pro, te latêre.* Credit *scire. pro, se scire.* Vbi *uerò datiuus præcedit, accusatiuus ipsius, ut qui (quod satis ex eo intel-*

ligitur) merito omittatur: ut Permitto *tibi dicere. pro, permitto tibi te dicere.* Permitto *illi dicere. pro, permitto illi illum, uel ipsum dicere.*

SAEPE *etiam post uerba, quae quum sint transitiua, absolutè tamen proferuntur: ut* Terentius, Facilè *ut pro eunucho probes.* Idem, Haec *hinc facessat. pro, te probes, & se facessat, ut uult* Donatus. Et Virgilius, Dixit, *& auertens rosea ceruice refulsit.* Idem IIII. AEneidos, *ingeminant curae, rursúsque resurgens Saeuit amor.* Idem, Tum *prora auertit. pro, se auertens, & se auertit, ut inquit* Seruius. Sic *dici uidentur,* Bene *habet,* Bene *uortat,* Male *uortat.* Sicui *in posterioribus duobus non placet,* Enallagen *esse actiui pro passiuo.* *Item accusatiuus post uerba transitiua absolute prolata.*

ETIAM *tertiae personae demõstratiua, ut* (Idẽ) *quod compositum est, ante prouocabulũ* (Qui.) *ut* Plinius, Tarando *magnitudo quae leoni.* Idem, Equo *fere qui homini morbi.* Idẽ, Vis *bituminis, quae sulfuris, discutit, attrahit, glutinát. pro, eadem quae, ijdem qui. Ille uel is:* Curtius, Haec *uociferantem, quibus erat imperatum, iugulant.* Cicero, Initium *dicendi quae uellem.* Virgilius, Quàm *quibus in patriã uentosa per aequora uectis,* Pontus *& ostriferi fauces tentantur* Abydi. Integra *enim horum sunt,* Illi *quibus, & ea quae.* *Demonstratiua tertiae personae.*

ITEM *similia pronomina una cum praepositione repetita.* Cicero ad Atticum, Quare *ad illud redeo,* Cura *ut huius rei causa dedita opera mittat aliquẽ* Balbus, *ad quos uidebitur. pro ad eos, ad quos uidebitur.* *Pronomina cum praepositione repetita.*

In illo uerò, Scio *quem timeas, cum similibus, nihil opus est tali pronomine, quum sit ibi* (Quem) *nomen infinitum, non prouocabulum, & à* (quis) *non à* (qui) *declinatum.*

Quid multa? Ne multa. in quibus supplendum (dicam, uel dictum sit) prout sensus poscit. Item in illis, cum similibus, Egomet continuò mecum. Et, Hæc secum. desyderantur enim ibi dixi, hic dixit. Aliàs ante infinita uerborum, ut in ea dicendi figura quam Quintilianus obliquam allocutionem uocat, qualis est illa Ciceronis, Habendas esse quamlaxissimas amicitiæ habenas: caput enim esse ad bene uiuendum. ubi (dicunt) subaudiendum. Et Virgilius, Nam si uestra manus uiolasset dona Mineruæ, Tum magnũ exitium (quod dĳ prius omen in ipsum Conuertant) Priami imperio Phrygibúsque futurum. ubi (dicebat uel dixit) adĳciendum.

IN *hac uerò figura tum hoc uerbum uarĳs modis, tum alia requiri obseruo. Et hoc uerbum simpliciter, ut in iam positis exemplis. Modò cum cõiunctione (enim:) Cæsar de bello Gallico, Coniurationem nobilitatis fecit, & ciuitati persuasit, ut de finibus suis cum omnibus copĳs exirent: perfacile esse, quũ uirtute omnibus præstarent, totius Galliæ imperio potiri. pro, dixit enim perfacile esse. Modò in participio præsentis: Cæsar eodem libro, Diuitiacus multis cum lachrymis Cæsarem cõplexus, obsecrare cœpit, ne quid grauius in fratrem statueret, scire se illa esse uera, nec quenquam ex eo plus quàm se doloris capere. pro, dicens se scire. Idem, Bello Heluetiorum confecto, totius ferè Galliæ legati, principes ciuitatum ad Cæsarem gratulatũ conuenerunt. Intelligere sese, tametsi pro ueteribus Heluetiorum iniurĳs populus Romanus ab his pœnas bello repetisset, tamen eam rem non minus ex usu terræ Galliæ, quàm populi Romani accidisse. pro, dicentes uel affirmantes sese intelligere. Modò eius participiũ futurum,*

uel uerbum cum relatiuo (Qui.) Idem, Hedui, quum se suáque ab his defendere non possent, legatos ad Cæsarem mittunt rogatum auxilium. Ita se omni tempore de populo Romano meritos esse, ut pene in conspectu exercitus nostri agri uastari, liberi eorum in seruitutem abduci, oppida expugnari non debuerint. pro, dicturos, uel qui dicerent, ita se omni tempore de populo Romano meritos. Tale est & Liuij illud, Tum ex consilio patrum Romulus legatos circa uicinas gentes misit, qui cum finitimis connubia peterent: urbes quoque, ut cætera, ex infimo nasci: deinde quas sua uirtus ac dij iuuent, magnas opes, magnúmque nomen sibi facere: proinde ne grauentur homines cum hominibus sanguinem & genus miscere. ubi ante illud (urbes) simul audiendum (qui dicerent.) quod Cæsar quodam loco apponit. Modò in eadem eius generis allocutione, alibi (dico) alibi (moneo:) ut in illa, Is ita cum Cæsare egit, Si pacem populus Romanus cum Heluetijs faceret, in eam partem ituros: atque ibi futuros Heluetios ubi eos Cæsar cõstituisset, atque esse uoluisset. Sin bello persequi perseueraret, reminisceretur & ueteris incommodi populi Romani, & pristinæ uirtutis Heluetiorum. Vbi priore loco ante (ituros) subaudiendũ uidetur (dicens) uel (ut diceret.) Secundo loco, uel hortabatur, uel monuit reminisceretur. Et paulo post in eodem, Se ita à patribus maioribúsque suis didicisse, ut magis uirtute quàm dolo contenderent. ubi iterum (dixit) adijciendum. Et statim post, Quare moneat ne committeret, ut is locus ubi constitissent, ex calamitate populi Rom. & internecione exercitus nomẽ caperet. Vbi iterum (monuit) subdendum. Alibi (rogat uel rogauit,) ibidem in Cæsaris

allocutione ad omniũ ordinum centuriones, Omniũmque ordinum ad id concilium adhibitis centurionibus, uehementer eos incusauit: Primùm, quòd aut quam in partem, aut quo cõsilio ducerẽtur, sibi quærendum aut cogitandum putarent. Ariouistum se consule cupidissimè populi Romani amicitiam appetisse: cur hunc tam temerè quisquam ab officio discessurum iudicaret. Vbi ante appetisse (dicit,) ante Cur hunc (rogat) subaudiendum uidetur. Et mox, Quòd si furore atque amentia impulsus, bellum intulisset, quid tandem uererentur? aut cur de sua uirtute, aut de ipsius diligentia desperarent? Vbi iterum (rogat) ante (quid) subdendum.

Hoc dico. *Aliàs cum pronomine: ut ante (quasi) in tali figura, qualis est illa Terentij, Ridiculum caput, quasi necesse sit, si illi non dat, te illam uxorem ducere. Idem, Modò introij. Quasi ego quàm dudum rogem. Postulat enim plenus sensus subaudiri (hoc dicis.) Et cum relatiuo (Qui,) ut in talibus: Quintilianus Institut. Ideòque apud Cæliũ legimus Pelia Cincinnatus, & apud Mecœnatem benefecit Enthia. Et apud Ciceronem, Hermagora, ne miretur quod ab antiquorũ plærisque AEnea & Anchisa sit dictus. Plinius Nat. hist. Admonuitque sibi gula sapores, piscibus satis & nouum incolam mari dedit, ne quis peregrinas aues Romæ parere miretur. pro, quod dico ne miretur, &, quod dico ne quis miretur. Idem, Subcisiuis tẽporibus ista curamus. id est, nocturnis, ne quid nostris putes cessatum horis.*

Hoc dico, uel quod dico. *Simili modo ante (ut) uel (ne,) ad hunc modum. ut Cicero, Satiari delectatione non possum, ut meæ senectutis requiem oblectationémque noscatis. ubi (hoc dico,) uel (quod dico) subintelligitur.*

DICO, *puto, uel censeo, prout sensui melius quadrabit, ut in illis interrogationibus quæ per* Quò, *uel* Vnde *figurantur*. Horatius, *Quò mihi fortunam, si non conceditur uti? id est,* Ad quem usum uel finem *dicatis mihi esse fortunam?* Rursus *idem,* Vnde *mihi lapidem, quorsum est opus, unde sagittas? pro putes, uel dicas mihi esse.* Simili *supplemento egent & hæc.* Cicero *ad* Fabium, Martis *uerò signum, quò mihi pacis authori?* Et Quintilianus, *Quò per fidem diuitias cæco?* Idem, Vnde *tantum uirium cæco, ut uno statim ictu mors tota peragatur?* Iuuenalis, Vnde *tibi frontem, libertatémque parentis?* Est *tamen ubi uerbum (est) subauditur: ut* Quintilianus, Vnde *misero tunc, unde somnus? pro eo quod est, erat somnus.* Dico, puto, uel censeo.

DICO, *uel etiam facio, prout dictum factúmue probatur in illis,* Bene Ennius, Præclarè Anaxagoras, Prudenter Fabius. Dixit *enim uel fecit, pro conditione rei, ad orationis perfectionem addendum.* Dico, uel facio.

DICO, *uel annuntio: ut* Cicero Attico, Pyliæ *paratum est hospitiũ, sed uellem* Atticã: *uerum tibi ignosco, quarum utrique salutem.* Idem *proxima epistola,* Pyliæ Atticæ *salutẽ. pro, dices, uel annũtiabis salutem.* Dico uel annuntio.

VOLO, *ut in illis,* Ita *facere certum est.* Et, Stat *casus renouare omnes. pro, uelle facere, & uelle renouare, de quibus in uerborum constructione.* Volo.

FACIO, *ut in illo* Cæcilij Plinij, *cum similibus,* Studes? *an piscaris? an uenaris? an simul omnia?* Plin. Atque *pulmentarij uicem quod non alia præter cotonea & struthea. pro, an omnia facis? & non alia faciunt.* Et Mart. Nil *aliud bulbis, quàm satur esse uolo. pro, fieri bulbis.* Item *in illo loquendi genere,* AEquamt Facio.

summos uiros, ídq; in adolescétia. deest enim fecit. Viuo *in secessu, neque hoc, uel neque id sine consilio uirorum prudentium.* Supplendum *enim facio.*

Facio, uel uolo.

FACIO, *uel uolo, in illis,* Dij *melius,* Dij *meliora. pro faciant, uel certe uelint.*

Respondeo.

Respondeo, *subinde in oratione desyderatur. ut in subiectis exemplis:* Cicero Attico, Quòd *epistolã meam ad* Brutum *poscis, non habeo eius exemplum.*

Respondeo uel confiteor.

Respondeo, *uel certe confiteor. ut* Quintilianus, Sed *si confessionem culpæ meæ exigis, ego fui pater durus, & patrimonij, quod iam melius ab his administrari poterat, tenax custos.*

Decet uel oportet.

DECET, *uel oportet, ut in talibus,* Virgilius, Méne *incœpto desistere uictam?* Terentius, Ah *tantámne rem tam negligenter agere?* Idem, Sicine *me atque illam tua opera sollicitarier?* Idem, Seruón' *fortunas meas me commisisse futili?* Plenæ *enim constructiones fient per* (Decet) *uel* (oportuit.)

Verúmne est uel uerene ita est?

Aliquando hoc totum, uel simile aliquid (Verúmne *est?*) *uel* (Verene *ita est?*) *ut* Iustinus, Tantam *famæ uelocitatem fuisse, ut quum matutino tempore prælium in* Bœotia *commissum sit, meridianis horis in* Asiam *per tot maria & tantum spatij, tam breui horarũ momento de uictoria nuntiatum sit? pro, uerúmne est fuisse?* Plinius *ad* Adri. Hominémne Romanum *tam* Græcè *loqui?* Virgilius, *-méne* Iliacis *occumbere campis* Non *potuisse?* Idem *in* Georgicis, *-sic omnia fatis* In *peius ruere, ac retro sublapsa referri. pro, uerum est, uel certum est.*

Fuerit, uel fecerit.

EST *ubi* (*fuerit*) *uel* (*fecerit,*) *uel simile aliquid pro implenda constructione sit addendum. ut* Sueto-

nius in Cæsare, Siue diuinitus, siue coniectura, uincerent, ac sibi haberent, dummodo scirent eum, &c. Virgil. *primúsque* Thymœtes *Duci intra muros hortatur & arce locari:* Siue *dolo, seu iam* Troiæ *sic fata ferebant. pro, siue dolo id fecerit.*

In *eperotesi quoque eiusdem uerbi, ubi scilicet mutatur modus, uel (rogas) uel quid simile.* Terentius *in* Adel. *Quid is fecit? Quid ille fecerit? pro,* Rogas *quid ille fecerit?* Et *in* Eunu. Non *uides?* Videam? *obsecro quem? pro,* Rogas *num uideam?* Et *in* Phorm. *Quid ergo narras? Quid ego narrem? pro,* Rogas *quid ego narrem?* Rogo, uel simile

DEBET *quoque, ut* Corn Tacit. *Quibus operiri auxilia & trahere bellum uidebatur,* Germanicarum *legionum uim famámque extollebant. pro eo quod est, operiri, & trahere debere.* Plinius, In *hunc spectare olineta* Cato *iussit. pro, spectare debere.* Columel. Iure *igitur, quantum mea fert opinio,* M. Porcius *talem pestem uitare censuit.* Idem, Censet *propter hanc sæpius diligenter omnium terga perspicere.* Terentius, Aliquot *me adiere, ex te auditum qui aiebant hodie filiam* Meam *nubere tuo gnato.* Cicero Atti. Cato *tamen affirmat se uiuo illum non triumphare. pro, debere triumphare.* Nisi *quis in aliquibus talem* Enallagen *dicat præsentis actiui pro futuro passiuo. ut in illo* Catonis, Talem *pestem uitare censuit. pro, uitandam esse.* Et *in illo* Taciti, Operiri *auxilia pro, operienda esse.* Et *trahere bellum, pro trahendum esse.* Debet.

Aliquando parum integra locutio uidebitur, nisi (natum est) uel (ortum est) uel aliquod synonymum subaudias. ut Virgilius, *genus unde* Latinum, Albanique *patres, atque altæ mœnia* Romæ. Idem, Vnde *imber* Natum est, uel ortum est.

& ignes. Nam eas uoces aduerbia ferè subijciunt.

Loqui.

SVNT & alia quæ omittuntur, quòd ea ex alijs ferè intelliguntur. ut Plinius ad Pontium, Quos Latinè huius libelli amor docuit. Simul enim auditur (loqui.) Sic dicitur fidibus scire, per defectum eius, quod est sonare uel canere.

Dixit, uel dicebat quis.

Desyderatur interim & integer ex nomine & uerbo sensus, ut in ethopœijs, sine persona factis, ut Quintilianus notat. Virgil. Hîc Dolopum manus, hîc sæuus tendebat Achilles. Deest enim (dicebat quis.)

Ire, uel simile.

IN talibus quoque, quale est illud Ciceronis ad Atticum, (ire,) uel aliquid simile, Inde ad Taurum cogitabam, ut cum Mophagone signis collatis si possem. In priore (ire,) in posteriore (confligerem,) uel tale quippiam subauditur. Idem ad eundem, Rhodum uolo puerorum causa: inde quamprimum Athenas. Idem Mario, Cum Libone tuo, uel potius nostro in Pompeianum statim cogito.

Audire, uel intelligere.

AVDIRE, uel intelligere. ut in illo Ciceronis ad Atti. Horribile est, quæ loquantur, quæ minitentur: cum similibus. uidetur enim integrum, horribile est audire.

PARTICIPIORVM ECLIPSIS.

PARTICIPIA RARIVS orationi desunt: nonnunquam tamen ad legitimam cōstructionem suppeditanda sunt. In ea enim appositiua, quam primam diximus, si ens participium absit, ubique, Prisciano authore, subaudiendum est: ut Homerus poeta. Nos tamen appositiuam hanc inter legitimas constructiones ideo adscripsimus, quòd participium id minime uel à paucis receptum, pro nullo ha-

beatur. Declarant autem huiusmodi participium intelligi, maximè ablatiui illi consequentiæ, Me duce, me authore, Cæsare & Bibulo consulibus, & alij consimiles, ut qui nisi participio subaudito, consistere non possent. Aliud uerò participium sensus non quadrat. In hoc tamen genere figuratum usu recipi necesse est, quum participium, quo suppleatur, receptum in usum publicum non sit. tametsi à Cæsare probatum: atque ut scribit Acron, philosopho, qui eo sit usus, etiam laudem attulerit. Idem participium, & ubi aduersatiua coniunctio dictioni præponitur, non sententiæ. ut Affui tibi, quanquam inimico. pro, inimico enti.

IN ILLO quoque (& tu soluendo non eras) Ciceronis, & (qui oneri ferundo essent) Liuij, cum similibus, subaudiendum uidetur uel sufficiens, uel potens, uel simile aliquid quod sensui quadret: In priori uerò, & appellatiuum debito, uel æri alieno, uel simile aliquid. Declarat hoc Celsus, qui constructionem implet: eius uerba sunt, Si cætera desunt, imponi debent: Primùm non pingue emplastrum, ut id reprimat: deinde si non repressit, quodlibet puri mouendo accommodatum. Cæterum hac ratione huiusmodi uoces gerundi modi nō erunt, sed potius participia. Illud tamen Apuleij omnino gerundi uidetur, Quum Charite nubendo maturuisset. Similis loquēdi figura & per nomina prolata legitur. ut Macrobius, Sunt de agricultura scriptores, qui nuces & mala sic diuidunt, ut Nuces dicant omne pomum quod foris duro tegatur, & intus habeat quod esui est: Malum uerò, quod foris habeat quod est esui, & durum intus includat. Sufficiens, uel potens.

IN talibus quoque requiri uidetur participium, Scriptura.

nummis in pedē tectū transegisse dicebat. pro, in quenque, uel unumquēque pedem. Simul subauditione utitur Priscianus *& in illis*, In dies, in horas. *ubi tamen nullum est distributiuum. pro, in dies singulos, in horas singulas, accipienda esse dicens.* Sic etiam interpretanda *uidentur* In libras, in modios. *ut* Plinius, Cinnamo *pretia quondā fuere in libras denariūm mille.* Idem, Pretium *huic annona media in modios farinæ* X L. *asses. Quanquam in his de numerali ambigas, sitne cardinale scribendum, an distributiuum.*

Centena millia. CENTENA *millia, in illis nummarijs summis*, Sestertiūm centies, Sestertiūm decies. Suetonius, Etiam *circa sestertiūm uicies prosecutus est.* Etiam *præter centena millia ipse genitiuus* (*sestertiūm.*) Martialis, Habet *Africanus millies, & tamen captat. pro, nullies centena millia sestertiūm.*

Solus. SOLVS, *ut apud* Ouidium Fast. At *ruber hortorum deus & tutela* Priapus, Omnibus *ex illis* Lotide *captus erat. pro, sola* Lotide.

Vnus. VNVS, *ut* Plinius Nat. hist. Primus *autem hominum leonem manu tractare ausus, & ostendere mansuefactum* Hanno *ē clarissimis* Pœnorum *traditur.*

Nullus. ITEM (*nullus*) *præsertim ante* (*nisi*:) *ut in talibus*, Si *nisi quæ facie poterit te digna uideri*, Nulla *futura tua est.* Est *enim integrum*, Si *nulla poterit te digna uideri, nisi quæ facie est te digna, nulla futura est tua.*

Alius. ALIVS, *ut in illo* Cæcilij Plinij, *de quo genere alibi locuti sumus.* Quod *deforme arbitrabar, cui assurgere, cui loco cedere omnes oportet, hunc omnibus sedentibus stare.* Vult *enim omnibus alijs sedentibus dicere.* Plinius *de obeliscis*, Omnibus *quæcunque in*

mari uisa sunt, mirabiliorem. pro, omnibus alijs. Huius *uel similis nominis ablatiuus, & post comparatiua, ubi uel nullum, uel solum ablatiui excessus secum habent, simul audiendus est.* Terent. Siqua *est habitior paulo, pugilem esse aiunt. pro, cæteris habitior, uel quàm decet, habitior.* Alibi *aliud quippiam, quod comparationem perficiat: ut* Ventriculi *hyeme & uere calidiores natura sunt. pro, quàm alijs tēporibus calidiores.* Sic *suppleri posse uidetur & illud* Terentij *cum similibus,* Is *postquā excessit. ex ephebis,* Sosia, Liberius *uiuendi fuit potestas. pro, liberius quàm antè.* Nec *ignoro* Donatū *subaudire (aliquanto.)* Sed *sic quoque expectat animus plenius absolui comparationem.*

TALIS *quoque uel* Is, *ut in illa figura,* Homo *illiteratus, sed cui paucos anteponas.* Homo *illiteratus quidem, quem tamen multis non postponas. pro, talis uel is, cui uel quem, authore* Laurentio. Talis uel is.

ALIQVIS, *ut in illis locutionibus,* Sunt *quos curriculo pulverem* Olympicum. Et, Est *qui nec ueteris pocula* Massici. Non *defuerūt qui interpretarentur insomnium.* Item *in talibus,* Misi *qui ei diceret.* Non *habeo quem sequar.* Aliquis. Misi.

PRONOMINVM ECLIPSIS.

DESVNT ORATIONI *nonnunquam & pronomina ferè omnis generis: nam ante uerba primæ & secundæ personæ adeò omitti solent similia demonstratiua pronomina, ut nisi certis de causis in publica dicendi cōsuetudine rarò adhibeantur, ut* Arma, *uirúmque cano.* Et, Paulo *maiora canamus.* Et, Incute *uim uentis.* Et, Maturate *fugam.*

Adhibentur uerò, aut discretionis causa: ut Si *ua- les,bene est: ego quidem ualeo.* Et, Nos *patriã fugimus, tu* Tityre *lentus in umbra. Aut quũ serium aliquid orationi promittitur:ut* Ego *postquam te emi à paruu- lo. Aliquando in discretione omittuntur,sed planè du rissimè: ut apud* Horatium, *Quòd si me* Lyricis *uati- bus inseris.ubi desyderatur tu.*

Tu. PRIVATIM *uerò nominatiuus* (tu) *(nisi ad- hibitum sit) post omnem uocatiuum, cui subijcitur uer- bum secundæ personæ,desyderatur.ut* Virgilius, Sed *ta- men iste deus qui sit, da* Tityre *nobis.* Idem, *-non me pascente capellæ* Florentem *cythisum & salices car- petis amaras. pro* Tu *da, &* Vos *carpetis.* Etiam *post ipsius uocatiuum:ut si in illo sermone,* O *tu accede, ac- cipiatur* (tu) *uocatiuè, nihilo minus subaudiendus est eiusdem nominatiuus,ne desit nominatiuus uerbo.*

Demonstratiua primæ & secundæ personæ. IN *prima quoque appositiua sæpissime omittun- tur demõstratiua primæ & secundæ personæ. ut* Oui- dius, Hanc *tibi* Priamides *mitto* Ledæa *salutem.* Virgil. Troes *te miseri oramus.* Terentius, Omnes *deteriores sumus licentia.* Plinius, *Magna pars studiorum amœ- nitates quærimus.* Horat. Non *semel dicemus* Io *trium- phe,Ciuitas omnis.* Iuuenalis, His *emitur quicquid gra ciles huc mittitis* Indi.

Accusatiuus ante infinitum. PRAETEREA *ante infinita uerborũ, quæ uim habeant sensus,ubi deest accusatiuus, sæpe ad cõstru- ctionis debitum sufficiendus est accusatiuus pronomi- nis eiusdẽ personæ,cuius est nominatiuus uerbi finiti: ut* Memini *uidere. pro,me uidere.* Credis *latêre.pro,te latêre.* Credit *scire.pro,se scire.* Vbi *uerò datiuus præ- cedit,accusatiuus ipsius,ut qui (quod satis ex eo intel-*

ligitur) merito omittatur: ut Permitto *tibi dicere. pro, permitto tibi te dicere.* Permitto *illi dicere. pro, permitto illi illum, uel ipsum dicere.*

SAEPE *etiam post uerba, quæ quum sint transitiua, absolutè tamen proferuntur: ut* Terentius, Facilè *ut pro eunucho probes.* Idem, Hæc *hinc facessat. pro, te probes, & se facessat, ut uult* Donatus. Et Virgilius, Di*xit, & auertens rosea ceruice refulsit.* Idem IIII. AE*neidos, - ingeminant curæ, rursúsque resurgens* Sæuit *amor.* Idem, T*um prora auertit. pro, se auertens, & se auertit, ut inquit* Seruius. Sic *dici uidentur,* Bene *habet,* Bene *uortat,* Male *uortat.* Sic*ui in posterioribus duobus non placet,* E*nallagen esse actiui pro passiuo.*

Item accusatiuus post uerba transitiua absolute prolata.

ETIAM *tertiæ personæ demõstratiua, ut* (Idẽ) *quod compositum est, ante prouocabulũ* (Qui.) *ut* Plinius, T*arando magnitudo quæ leoni.* Idem, E*quo fere qui homini morbi.* Idẽ, Vis *bituminis, quæ sulfuris, discutit, attrahit, glutinat. pro, eadem quæ, ijdem qui.* Ille *uel is:* Curtius, Hæc *uociferantem, quibus erat imperatum, iugulant.* Cicero, I*nitium dicendi quæ uellem.* Virgilius, Q*uàm quibus in patriã uentosa per æquora uectis,* Pontus *& ostriferi fauces tentantur* Abydi. I*ntegra enim horum sunt,* Illi *quibus, & ea quæ.*

Demonstratiua tertiæ personæ.

ITEM *similia pronomina una cum præpositione repetita.* Cicero *ad* Atticum, Q*uare ad illud redeo,* C*ura ut huius rei causa dedita opera mittat aliquẽ* Balbus, *ad quos uidebitur. pro ad eos, ad quos uidebitur.*

Pronomina cum præpositione repetita.

I*n illo uerò,* S*cio quem timeas, cum similibus, nihil opus est tali pronomine, quum sit ibi* (Q*uem*) *nomen infinitum, non prouocabulum, & à* (*quis*) *non à* (*qui*) *declinatum.*

Quantum ad illud. SAEPE *pronomen* (*ille*) *cum alijs quibusdam additis, ut sit, quantum ad illud, sicut in quibus subaudiri uidetur uerbũ respondeo. ut* Cicero *in epistolis,* Q*uod scribis te uelle scire, qui sit reipublicæ status, summa dissensio est, sed cõtentio dispar. pro eo quod est,* Q*uantum ad illud pertinet, quod scribis te uelle scire.* Prae*terea ante relatiuum, quum sequitur præut uel præ.* Terentius *in* Eunucho, Præut *huius rabies quæ dabit.* Et Plautus *in* Persia, Omnes *res relictas habeo, præ quod tu uelis.* Hîc *enim* (*eo*) *uel* (*illo,*) *illic* (*illa*) *subintelligendum.*

Relatiua. RVRSVS *relatiua: ut* Plinius, Imposito *raphano scorpionibus, moriuntur.* Item *in illa* Græca *figura, ubi redundare uidetur participium, de qua alibi dicemus: ut* Virgilius, Et *diuûm amplexæ simulachra tenebant.* Aut *enim uerbo, aut participio addendus est accusatiuus relatiui pronominis, ut sit, uel amplexæ simulachra tenebãt illa, uel tenebant simulachra amplexæ illa.*

Possessiua. RVRSVS *possessiua omnia pro materiæ circunstantijs frequentissimè.* Terent. Non *tu ibi gnatum? ubi deest tuum.* Idem, Gnatam *ut det oro. ubi deest suam.* Ouidius *in* Epistolis, Frigidius *glacie pectus amantis erat. pro, meum amantis.*

Qui uel is. SAEPE *uideas omissum uel prouocabulũ* (Q*ui,*) *uel certè relatiuum* (Is.) Virgilius, Vrbs *antiqua fuit:* Tyrij *tenuere coloni.* Est *enim integra locutio, aut, quam* Tyrij, *aut, eam* Tyrij, *ut sit* Parenthesis. Seruius *tamen priorem rationem probat, uerùmque rationem hanc & cum* Eclipsi *pronominis, & citra hanc epexegesin: ut* Est *locus,* Italiam Graij *cognomine dicunt.*

VERBORVM ECLIPSIS.

VERBA *non pauca ad legitimam constructionem nonnunquã requiri solent, præcipuè uerbum* Sum, *quod etiam in omnibus desyderatum legas.* Indicatiuo: *ut* Virgilius, Sed *uos qui tandem, quibus aut uenistis ab oris?* Ouidius, *Quid mihi cum Lesbo?* Sicelis *esse uolo.* Item Virgilius, Nec *requies, quin aut pomis exuberet arbos.* Idem, Hinc *mihi prima mali labes.* Idem, Et *qua uectus* Abbas. *pro, labes erat, & uectus erat.* Item *in illa locutione cum similibus,* Immensum *quantum,* Mirum *quantum.* Liuius, Mirum *quantũ illi uiro nuntianti hæc, fides fuerit. pro mirum est quantũ.* Imperatiuo: *ut* Virgilius, Fas *mihi* Graiorũ *sacrata resoluere iura,* Fas *odisse uiros. pro, fas esto uel sit, authore* Seruio. *In optatiuo: ut* Vtinam *non omnia uana,* Vtinam *hæc uera. pro, sint uana, sint uera.* In *potentiali uel subiunctiuo:* Terentius, Et *uultu,* Sosia, *adeò modesto, adeò uenusto, ut nihil supra. ubi deest (esset.)* Et Virgilius, Nunc *quales* Diomedes *equi, nunc quantus* Achilles. *Desunt enim essent, & esset.*

In *modo infinito sæpissime: ut* Virgilius, Promisi *ultorem. ubi deest fore, uel futurum esse.* Et *in futurorum modi huius periphrasi: ut* Dixi *futurum, dixi tibi cauendum.*

PRAETEREA Fac, *uel uide, ante subiunctiua, præsertim quum imperatiuorũ locum, sed mitius implent: ut* Mittas: *pro, fac mittas.* Ouidius, Nil *mihi rescribas, attamen ipse ueni.* Fac uel uide.

ET (*dico*) *uerbum, uel aliquid cognatum illi: aliàs in talibus transitionibus,* Sed *de his pluribus,* Sed *de his hactenus,* Sed *hæc & multa alia corám.* Dico, uel aliquid cognatũ.

Quid multa? Ne *multa. in quibus supplendum* (*dicam, uel dictum sit*) *prout sensus poscit.* Item *in illis, cum similibus, Egomet continuò mecum.* Et, *Hæc secum. desyderantur enim ibi dixi, hic dixit.* Aliàs *ante infinita uerborum, ut in ea dicendi figura quam* Quintilianus *obliquam allocutionem uocat, qualis est illa* Ciceronis, *Habendas esse quam laxissimas amicitiæ habenas: caput enim esse ad bene uiuendum. ubi* (*dicunt*) *subaudiendum.* Et Virgilius, *Nam si uestra manus uiolasset dona* Mineruæ, *Tum magnũ exitium* (*quod dij prius omen in ipsum Conuertant*) Priami *imperio* Phrygibúsque *futurum. ubi* (*dicebat uel dixit*) *adijciendum.*

IN *hac uerò figura tum hoc uerbum uarijs modis, tum alia requiri obseruo.* Et *hoc uerbum simpliciter, ut in iam positis exemplis.* Modò *cum cõiunctione* (*enim:*) Cæsar *de bello* Gallico, *Coniurationem nobilitatis fecit, & ciuitati persuasit, ut de finibus suis cum omnibus copijs exirent: perfacile esse, quũ uirtute omnibus præstarent, totius* Galliæ *imperio potiri. pro, dixit enim perfacile esse.* Modò *in participio præsentis:* Cæsar *eodem libro,* Diuitiacus *multis cum lachrymis* Cæsarem *cõplexus, obsecrare cœpit, ne quid grauius in fratrem statueret, scire se illa esse uera, nec quenquam ex eo plus quàm se doloris capere. pro, dicens se scire.* Idem, Bello Heluetiorum *confecto, totius ferè* Galliæ *legati, principes ciuitatum ad* Cæsarem *gratulatũ conuenerunt.* Intelligere *sese, tametsi pro ueteribus* Heluetiorum *iniurijs populus* Romanus *ab his pœnas bello repetisset, tamen eam rem non minus ex usu terræ* Galliæ, *quàm populi* Romani *accidisse. pro, dicentes uel affirmantes sese intelligere.* Modò *eius participiũ futurum,*

uel uerbum cum relatiuo (Qui.) Idem, Hedui, quum se suáque ab his defendere non possent, legatos ad Cæsarem mittunt rogatum auxilium. Ita se omni tempore de populo Romano meritos esse, ut pene in conspectu exercitus nostri agri uastari, liberi eorum in seruitutem abduci, oppida expugnari non debuerint. pro, dicturos, uel qui dicerent, ita se omni tempore de populo Romano meritos. Tale est & Liuij illud, Tum ex consilio patrum Romulus legatos circa uicinas gentes misit, qui cum finitimis connubia peterent: urbes quoque, ut cætera, ex infimo nasci: deinde quas sua uirtus ac dij iuuent, magnas opes, magnúmque nomen sibi facere: proinde ne grauentur homines cum hominibus sanguinem & genus miscere. ubi ante illud (urbes) simul audiendum (qui dicerent.) quod Cæsar quodam loco apponit. Modò in eadem eius generis allocutione, alibi (dico) alibi (moneo:) ut in illa, Is ita cum Cæsare egit, Si pacem populus Romanus cum Heluetijs faceret, in eam partem ituros: atque ibi futuros Heluetios ubi eos Cæsar cōstituisset, atque esse uoluisset. Sin bello persequi perseueraret, reminisceretur & ueteris incommodi populi Romani, & pristinæ uirtutis Heluetiorum. Vbi priore loco ante (ituros) subaudiendū uidetur (dicens) uel (ut diceret.) Secundo loco, uel hortabatur, uel monuit reminisceretur. Et paulo post in eodem, Se ita à patribus maioribúsque suis didicisse, ut magis uirtute quàm dolo contenderent. ubi iterum (dixit) adijciendum. Et statim post, Quare monuit ne committeret, ut is locus ubi constitissent, ex calamitate populi Rom. & internecione exercitus nomē caperet. Vbi iterum (monuit) subaudendum. Alibi (rogat: uel rogauit,) ibidem in Cæsaris

allocutione ad omniũ ordinum centuriones, Omniumque ordinum ad id concilium adhibitis centurionibus, uehementer eos incusauit: Primùm, quòd aut quam in partem, aut quo cõsilio ducerẽtur, sibi quærendum aut cogitandum putarent. Ariouistum se consule cupidissimè populi Romani amicitiam appetisse: cur hunc tam temerè quisquam ab officio discessurum iudicaret. Vbi ante appetisse (dicit,) ante Cur hunc (rogat) subaudiendum uidetur. Et mox, Quòd si furore atque amentia impulsus, bellum intulisset, quid tandem uererentur? aut cur de sua uirtute, aut de ipsius diligentia desperarent? Vbi iterum (rogat) ante (quid) subdendum.

Hoc dico. *Aliàs cum pronomine: ut ante (quasi) in tali figura, qualis est illa Terentij, Ridiculum caput, quasi necesse sit, si illi non dat, te illam uxorem ducere. Idem, Modò introij. Quasi ego quàm dudum rogem. Postulat enim plenus sensus subaudiri (hoc dicis.) Et cum relatiuo (Qui,) ut in talibus: Quintilianus Institut. Ideòque apud Cæliũ legimus Pelia Cincinnatus, & apud Mecœnatem benefecit Enthia. Et apud Ciceronem, Hermagora, ne miretur quod ab antiquorũ plærisque AEnea & Anchisa sit dictus. Plinius Nat. hist. Admonitque sibi gula sapores, piscibus satis & nouum incolam mari dedit, ne quis peregrinas aues Romæ parere miretur. pro, quod dico ne miretur, &, quod dico ne quis miretur. Idem, Subcisiuis tẽporibus ista curamus. id est, nocturnis, ne quid nostris putes cessatum horis.*

Hoc dico, uel quod dico. *Simili modo ante (ut) uel (ne,) ad hunc modum. ut Cicero, Satiari delectatione non possum, ut meæ senectutis requiem oblectationemque noscatis. ubi (hoc dico,) uel (quod dico) subintelligitur.*

DICO, *puto, uel censeo, prout sensui melius quadrabit, ut in illis interrogationibus quae per Quò, uel Vnde figurantur.* Horatius, *Quò mihi fortunam, si non conceditur uti? id est, Ad quem usum uel finem dicatis mihi esse fortunam?* Rursus idem, *Vnde mihi lapidem, quorsum est opus, unde sagittas? pro putes, uel dicas mihi esse.* Simili *supplemento egent & haec.* Cicero ad Fabium, *Martis uerò signum, quò mihi pacis authori?* Et Quintilianus, *Quò per fidem diuitias caeco?* Idem, *Vnde tantum uirium caeco, ut uno statim ictu mors tota peragatur?* Iuuenalis, *Vnde tibi frontem, libertatémque parentis?* *Est tamen ubi uerbum* (est) *subauditur. ut* Quintilianus, *Vnde misero tunc, unde somnus? pro eo quod est, erat somnus.* Dico, puto, uel censeo.

DICO, *uel etiam facio, prout dictum factúmue probatur in illis,* Bene Ennius, Praeclarè Anaxagoras, Prudenter Fabius. *Dixit enim uel fecit, pro conditione rei, ad orationis perfectionem addendum.* Dico, uel facio.

DICO, *uel annuntio: ut* Cicero Attico, *Pyliae paratum est hospitiũ, sed uellem Atticã: uerum tibi ignosco, quarum utrique salutem.* Idem *proxima epistola,* Pyliae Atticae *salutẽ. pro, dices, uel annũtiabis salutem.* Dico uel annuntio.

VOLO, *ut in illis,* Ita *facere certum est.* Et, Stat *casus renouare omnes. pro, uelle facere, & uelle renouare, de quibus in uerborum constructione.* Volo.

FACIO, *ut in illo* Caecilij Plinij, *cum similibus,* Studes? *an piscaris? an uenaris? an simul omnia?* Plin. *Atque pulmentarij uicem quod non alia praeter cotonea & struthea. pro, an omnia facis? & non alia faciunt.* Et Mart. *Nil aliud bulbis, quàm satur esse uolo. pro, fieri bulbis.* Item *in illo loquendi genere,* AEquamt Facio.

summos uiros, idq; in adolescẽtia. deest enim fecit. Viuo in *secessu, neque hoc, uel neque id sine consilio uirorum prudentium.* Supplendum enim *facio.*

Facio, uel uolo.

F A C I O, *uel uolo, in illis,* Dij *melius,* Dij *meliora. pro faciant, uel certe uelint.*

Respondeo.

R*espondeo, subinde in oratione desyderatur. ut in subiectis exemplis:* Cicero Attico, Q*uòd epistolã meam ad* Brutum *poscis, non habeo eius exemplum.*

Respondeo uel confiteor.

R*espondeo, uel certe confiteor. ut* Q*uintilianus,* Sed *si confessionem culpæ meæ exigis, ego fui pater durus, & patrimonij, quod iam melius ab his administrari poterat, tenax custos.*

Decet uel oportet.

D E C E T, *uel oportet, ut in talibus,* Virgilius, M*éne incœpto desistere uictam?* Terentius, Ah *tantámne rem tam negligenter agere?* Idem, Sic*cine me atque illam tua opera sollicitarier?* Idem, Seruón' *fortunas meas me commisisse futili?* Plenæ *enim constructiones fient per* (Decet) *uel* (oportuit.)

Verúmne est uel uerène ita est

Aliquando hoc totum, uel simile aliquid (Verúmne *est?*) *uel* (Verène *ita est?*) *ut* Iustinus, T*antam famæ uelocitatem fuisse, ut quum matutino tempore prælium in* Bœotia *commissum sit, meridianis horis in* Asiam *per tot maria & tantum spatij, tam breui horarũ momento de uictoria nuntiatum sit? pro, uerúmne est fuisse?* Plinius *ad* Adri. Hominémne Romanum *tam* Græcè *loqui?* Virgilius, *-méne* Iliacis *occumbere campis* Non *potuisse?* Idem *in* Georgicis, *-sic omnia fatis* In *peius ruere, ac retro sublapsa referri. pro, uerum est, uel certum est.*

Fuerit, uel fecerit.

E S T *ubi* (*fuerit*) *uel* (*fecerit,*) *uel simile aliquid pro implenda constructione sit addendum. ut* Sueto-

nius in Cæsare, Siue diuinitus, siue coniectura, uincerent, ac sibi haberent, dũmodo scirent eum, &c. Virgil. · primúsque Thymœtes Duci intra muros hortatur & arce locari: Siue dolo, seu iam Troiæ sic fata ferebant. pro, siue dolo id fecerit.

In eperotesi quoque eiusdem uerbi, ubi saliæt mutatur modus, uel (rogas) uel quid simile. Terentius in Adel. Quid is feat? Quid ille fecerit? pro, Rogas quid ille fecerit? Et in Eunu. Non uides? Videam? obsecro quem? pro, Rogas num uideã? Et in Phorm. Quid ergo narras? Quid ego narrẽ? pro, Rogas quid ego narrem? — Rogo, uel simile

DEBET *quoque, ut Corn Tacit. Quibus operiri auxilia & trahere bellum uidebatur, Germanicarum legionum uim famámque extollebant. pro eo quod est, operiri, & trahere debere. Plinius, In hunc spectare olíueta Cato iussit. pro, spectare debere. Columel. Iure igitur, quantum mea fert opinio, M. Porcius talem pestem uitare censuit. Idem, Censet propter hanc sæpius diligenter omnium terga perspicere. Terentius, Aliquot me adiere, ex te auditũ qui aiebant hodie filiã Meam nubere tuo gnato. Cicero Atti. Cato tamen affirmat se uiuo illum non triumphare. pro, debere triumphare. Nisi quis in aliquibus talem Enallagen dicat præsentis actiui pro futuro passiuo. ut in illo Catonis, Talem pestem uitare censuit. pro, uitandam esse. Et in illo Taciti, Operiri auxilia pro, operienda esse. Et trahere bellum, pro trahendum esse.* — Debet.

Aliquãdo parũ integra locutio uidebitur, nisi (natum est) uel (ortum est) uel aliquod synonymum subaudias. ut Virgilius, -genus unde Latinum, Albaníque patres, atque altæ mœnia Romæ. Idem, Vnde imber — Natum est, uel ortum est.

& ignes. Nam eas uoces aduerbia ferè subijciunt.

Loqui.

SVNT & alia quæ omittuntur, quòd ea ex alijs ferè intelliguntur. ut Plinius ad Pontium, Quos Latinè huius libelli amor docuit. Simul enim auditur (loqui.) Sic dicitur fidibus scire, per defectum eius, quod est sonare uel canere.

Dixit, uel dicebat quis.

Desyderatur interim & integer ex nomine & uerbo sensus, ut in ethopœijs, sine persona factis, ut Quintilianus notat. Virgil. Hîc Dolopum manus, hîc sæuus tendebat Achilles. Deest enim (dicebat quis.)

Ire, uel simile.

IN talibus quoque, quale est illud Ciceronis ad Atticum, (ire,) uel aliquid simile, Inde ad Taurum cogitabam, ut cum Mophagone signis collatis si possem. In priore (ire,) in posteriore (confligerem,) uel tale quippiam subauditur. Idem ad eundem, Rhodum uolo puerorum causa: inde quamprimum Athenas. Idem Mario, Cum Libone tuo, uel potius nostro in Pompeianum statim cogito.

Audire, uel intelligere.

AVDIRE, uel intelligere. ut in illo Ciceronis ad Atti. Horribile est, quæ loquantur, quæ minitentur: cum similibus. uidetur enim integrum, horribile est audire.

PARTICIPIORVM ECLIPSIS.

PARTICIPIA RARIVS orationi desunt: nonnunquam tamen ad legitimam cõstructionem suppeditanda sunt. In ea enim appositiua, quam primam diximus, si ens participium absit, ubique, Prisciano authore, subaudiendum est: ut Homerus poeta. Nos tamen appositiuam hanc inter legitimas constructiones ideo adscripsimus, quòd participium id minime uel à paucis receptum, pro nullo ha-

beatur. Declarant autem huiuſmodi participium intelligi, maximè ablatiui illi conſequentiæ, Me duce, me authore, Cæſare & Bibulo conſulibus, & alij conſimiles, ut qui niſi participio ſubaudito, conſiſtere non poſſent. Aliud uerò participium ſenſui non quadrat. In hoc tamen genere figuratum uſu recipi neceſſe eſt, quum participium, quo ſuppleatur, receptum in uſum publicum non ſit. tametſi à Cæſare probatum: atque ut ſcribit Acron, philoſopho, qui eo ſit uſus, etiam laudem attulerit. Idem participium, & ubi aduerſatiua coniunctio dictioni præponitur, non ſententiæ. ut Affui tibi, quanquam inimico. pro, inimico enti.

IN ILLO quoque & (tu ſoluendo non eras) Ciceronis, & (qui oneri ferundo eſſent) Liuij, cum ſimilibus, ſubaudiendum uidetur uel ſufficiens, uel potens, uel ſimile aliquid quod ſenſui quadret: In priori uerò, & appellatiuum debito, uel æri alieno, uel ſimile aliquid. Declarat hoc Celſus, qui conſtructionem implet: eius uerba ſunt, Si cætera deſunt, imponi debent: Primùm non pingue emplaſtrum, ut id reprimat: deinde ſi non repreſſit, quodlibet puri mouendo accommodatum. Cæterum hac ratione huiuſmodi uoces gerundi modi nõ erunt, ſed potius participia. Illud tamen Apuleij omnino gerundi uidetur, Quum Charite nubendo maturuiſſet. Similis loquẽdi figura & per nomina prolata legitur. ut Macrobius, Sunt de agricultura ſcriptores, qui nuces & mala ſic diuidunt, ut Nuces dicant omne pomum quod foris duro tegitur, & intus habeat quod eſui eſt: Malum uerò, quod foris habeat quod eſt eſui, & durum intus includat. Sufficiens, uel potens.

IN talibus quoque requiri uidetur participium, Scriptura.

quale est Ciceronis ad Atticum, Occupationũ mearum *uel hoc signũ erit, quòd epistola librarij manu est. Vbi* (scripta) *subaudiendũ uidetur. Idem ad eundem,* Venio *ad epistolas tuas, quas ego sexcentas uno tempore accepi, aliam alia iucundiorem: quæ quidem erant manu tua.*

Sciturus. ETIAM *in illa figura, qualis est Virgilij,* -equidē *per littora certos* Dimittam, & *Libyæ lustrare extrema iubebo, Si quibus eiectus syluis aut urbibus errat.* (Scitura) *enim uel* (scituros) *supplendum, uel quod certè idem fuerit* (ut sciam,) *uel* (sciant.) *Sic enim uidetur Seruio illuc eiusdem supplendum,* -& *omnem Prospectum latè pelago petit, Antea si quem Iactatum uento uideat. Est, inquit, ordo, Conscendit scopulum requisiturus Antea. quanquam mihi magis placet, requisiturus si quem uideat, ut subijciatur pro epexegesi Antea, Capyn, aut arma Caici. Cicero ad Atticum, Delatus est ad me fasciculus: solus solui, si quid ad me literarum: nihil erat. In quibus tamen omnibus* (si) *pro* (an) *posita uidetur, ut alibi est dictum.*

Dicturus. *Simili ratione supplendum uidetur & in illo Virgilij in septimo, Pandite nunc Helicona deæ, cantúsque mouete, Qui bello exciti reges, quæ quenque secutæ Complerint campos acies. pro, dicturi, uel ut dicatis, uel referatis.*

Maceratũ emollitum, uel madidum. *In illo quoque Terentij in Eunucho, Quo pacto ex iure hesterno panem atrum uorent: Intelligit Donatus uel maceratum, uel emollitum, uel madidum. Cuiusmodi eclipsis & in alijs similibus est, quæ sunt apud Celsum & Plinium plurima. Vt spongia ex aceto, offa ex uino uel posca.*

Item in illo Terentij cum similibus, Signa uideo omnia ad salutem. Vbi deest hærentia, uel spectantia. Hærentia uel spectantia.

PRAEPOSITIONVM ECLIPSIS.

PRAEPOSITIONES quoque non poetis modò, uerùm etiam oratoribus, frequentissimè orationi deesse quis non animaduertat? Veluti (ab) & (ad) ante urbium nomina, quoties ad quæstionem Quò & Vnde redduntur. ut Eo Romam, Venio Roma. In primo enim desyderatur ad, in secundo ab. Quum nanque ad quæstionem Vbi redduntur in genitiuo, (in urbe) uel (oppido) subaudiendum uidetur. quæ etiam aliquando adhibita uidentur. Cæterùm usitatior est figurata quàm integra locutio, pro Varronis sententia ex quadam Ciceronis epistola, & non minus Quintiliani, qui, siquis Veni de Susis, dicat, Solœcismum censet. Sed adhibitis, ut dixi, præpositionibus ipsis, subinde magnos authores locutos inuenias, etiam Ciceronem ipsum, si codices deprauati non sunt. ut in Verrem, Ea die Verres ad Messanam uenit. Et ad Terentiam in calce cuiusdam epistolæ, De Venutio. Et alterius, De Brundusio. Salust. in Catil. Nam Brutus ab Roma aberat. Liuius, Ab Lauinio uenerant antiqua auxilia. Cæsar uerò Augustus aliter loqui non solebat, authore Suetonio. Poetæ uerò & ante prouinciarum uel regionum nomina, huiusmodi præpositionum defectum licenter abutuntur: ut Italiam fato profugus, Lauinaque uenit Littora.

PRAETEREA ante accusatiuos Calendas, Nonas, Idus, ferè subauditur præpositio (ante:) ut Tertio Ante.

Calendas, Nonas, uel Idus. pro, Tertio ante Calendas, Nonas, Idus. Idẽ dici potest & de (pridie,) quoties accusatiuos præcedit: ut Cicero, Pridie Calendas Maias, de Brundusio, quum proprius eius casus, genitiuus potius sit, cuius alibi sunt posita exempla. In illo quoque, Annos natus X, cum similibus, (Ante) subaudit Priscianus, ut sit, ante annos decem.

Post. AT ubi (postridie) eiusmodi accusatiuos præcedit, subaudienda est præpositio (post.) Cicero Attico, Itaque sese scripturum aiebat, ut uenationem etiam, quæ postridie ludos Apollinares futura est, proscriberent. Donatus quoque in illo, Quod te per hanc dexteram oro, (post) desyderari ait, ut sit, post quod. Vtcunque sit, non incommodè, ut mihi uidetur, in talibus (quod) per (quare) interpretere.

Propter. IDEM Donatus etiam præpositionem (propter) in talibus adijcit. Terentius, Magis id adeò, mihi ut incõmodet. Idem, Nunc id prodeo, ut conueniam Parmenonem. In quibus, id, pro ob id, uel propter id, accipit.

A, cũ, de, è, pro. Verum ex præpositionibus, quæ ablatiuo debentur, frequentissimè constructioni deficiunt hæ, A, cum, de, è, pro, cum synonymis.

Ab, uel in. AB uel IN, ut Virgilius, -quum Iuppiter æthere summo Despiciens mare ueliuolum. Idem -stridens Aquilone procella Velum aduersa ferit. Idem, -atque imo Nereus ciet æquora ponto. Ouidius Fast. Iuppiter arce sua totum quum spectet in orbem.

In. IN, ut Plin. Vt dubiũ sit, togáne an bello præstantior fuerit. pro, in bello, in toga. Columel. Nec densa nascitur humo. Idem, Non ut pinguissima, uel macerrima iacitur humo. pro, in humo. Cicero pro domo sua, Domo

me cõtineo. Ouidius, *Sustinet inuidia tristia signa domo.* Virg. *Saxum antiquum ingens, campo quod fortè iacebat, Limes agro positus.* Idẽ Georg. *Hũc quoque, ubi aut morbo grauis, aut iam segnior annis Deficit, abde domo.* Suet. in Domit. *Natus est regione urbis sexta.* pro, *in regione.* Hanc & incitandis authorum operibus desyderare solent ueteres Græco more: ut, Plautus Menæchmus, Terentius Phormione.

CVM, *comitantiæ, non instrumẽti:* Virgilius, *Et magnis quatiunt clangoribus alas.* Et Plinius qui plurimum huius præpositionis eclipsi utitur: ut de Elaterio, *Cuius causa, nisi maturius incidatur, semen exilit, oculorum etiam periculo.* Talia sunt apud eũdem *miro compendio, Magna mortalium utilitate, & publico bono.* Et Cicero, *Ne dici quidem potest, quanta diminutione ciuium.* Cæsar, *Scribit Labieno, si reip. commodo facere posset, cum legione ad fines Neruiorum ueniat.* Virgilius in IX, *Tum demum præceps saltu sese omnibus armis In fluuium dedit.* Varro, *Ac cum Luculli & Metelli uillis pessimo publico ædificatis certant.* Instrumẽti enim ratio solius ablatiui us est, sicuti Græcè datiui, nequis deesse præpositionẽ hãc putet, quæ tamen ferè in publicis gentiũ idiomatis hodie adhibetur. Cum.

A uel E, ut Virgil. *Proijce tela manu.* pro *è* uel *à manu.* Item post (*natus*) & synonyma sæpissime, de quibus alibi diximus. Liuius, *Ioue nate Hercules salue.* Virgil. *Quo sanguine cretus.* Et alibi, *Sate sanguine diuûm.* A, uel è.

DE, Virgil. *Et afflictis melius confidere rebus.* pro, *de afflictis rebus,* ut Seruius interpretatur. De.

PRO, ut Horatius, *Diruit, ædificat, mutat quadrata rotundis.* Pro.

ADVERBIORVM ECLIPSIS.

ADVERBIA VIX desyderantur, siue quia certa non sunt, siue quia id quod in nomine & uerbo incertum est, definiunt. Duæ tamẽ præpositiones quum aduerbia sunt, ad plenam aliquando constructionem requiruntur: hæ sunt (ante) & (post.) Hæc ante (quàm) electiuam, quum numeralia ordinalia sequitur. Liuius, Quadringentesimo anno, quàm urbs Roma condita erat. Idem, Anno tricesimo altero, quàm Roma condita erat, iterum mutatur forma ciuitatis à Consulibus ad Decemuiros pro postquã Roma condita erat. Et post (alter.) Idem de bello Maced. Altera die, quàm à Brundusio soluit. Item præcedente (protinus) uel (statim:) ut Plinius, Protinus intereunt, quàm litatum est illi deo. Id est, postquam litatum est. Marcel. Iureconsul. Omnes proconsules, statim quàm urbem egressi fuerint, habent iurisdictionem. Vlpianus, Iudicia eorum, statim atque iudex factus est, omnium rerum officium incumbit. subauditur enim (post) utrobique, ut sit postquam, & post atque. Requiruntur eædem præpositiones & post (pridie) & (postridie,) quum eis subijcitur (quàm.) Cicero ad Terentiam, Quid causæ autem fuerit, postridie intellexi, quàm à uobis discessi. pro, postridie postquam à uobis discessi.

Non solùm. DEESSE uidetur & (non solùm) interdum non sine quadam uarietatis gratia. ut Quintilianus, Quũ Ciceroni dormitare interim Demosthenis oratio, uerùm etiam Homerus ipse uideatur. Cicero, Vrget ille quidem, & Philotimus, & Cincius, sed etiam ipse cre-

bro interuiſo. Niſi in his (uerum etiam) & (ſed etiam) *pro imo etiam accipias.*

Deſyderatur & aduerbium (ita) ſimilitudinis ante (ut,) in Horatio ſæpiſſime, ut in primo Sermonum, -quanquam ridentem dicere uerum Quid uetat? ut pueris olim dant cruſtula blandi Doctores, elementa uelint ut diſcere prima. Idem, -ut ſi Reticulum panis uenales inter onuſto Forte uehas humero, nihilo plus accipies, quàm Qui nil portarit. Iterum in eodem, Vt tibi ſi ſit opus liquidi non amplius urna Vel cyatho, & dicas, magno de flumine mallem, Quàm ex hoc fonticulo tantundem ſumere. Hanc Horatij figuram amator eius Quintilianus ſæpe imitatur: ut in procemio, Seu, quod proximum uero, nullam ingenij ſperantes gratiam circa res etſi neceſſarias, procul tamen ab oſtentatione poſitas: ut operum faſtigia ſpectantur, latent fundamenta. Idem, Non ſubeſt uera uis, nec penitus immiſſis radicibus nititur: ut quæ ſummo ſolo ſparſa ſunt ſemina, celerius ſe effundunt, & imitatæ ſpicas herbulæ inanibus ariſtis ante meſſem flaueſcunt. In quibus omnibus exemplis (ita) ante (ut) eſt audiendum: ut ſit, ita ut. Ita.

(V T) quoque ſimilitudinis aduerbium ante exempla honeſtè ſæpe deſyderant eruditi: ut Quintilianus & paſſim, & in VIII, de Enthymemate loquens, De hoc in argumentis ſatis dictum eſt. Non ſemper autem ad probationem adhibetur, ſed aliquãdo ad ornatum: Quorum igitur impunitas Cæſar tuæ clementiæ laus eſt, eorum ipſorum ad crudelitatem te acuet oratio. Et paulo poſt, Eſt enim Epiphonema, rei narratæ uel probatæ ſumma acclamatio: Tantæ molis erat Roma- Vt.

nam condere gentem.

Vsque. (VSQVE) ut Horat. Ad unguem factus homo. Virgilius, Iuppiter omnipotens, si non exosus ad unum Troianos. Liuius, Romanus in algido consecutus ad unum omnes occidit.

Non. ETIAM negatiua (non.) Aliàs post huiusmodi uerba, Vereor, metuo, caueo, sequente (ne.) Cicero ad Quintum fratrem, Quòd antè absuisti, uereor ne satis diligenter in senatu actum sit de literis meis. pro, ne non satis. Idem ad Atticum, Si manet, uereor ne exercitum firmum habere possit. etiam pro, ne non possit. Aliàs post (nō modò,) sicut Græcè post οὐχ ὅπως, ut uarijs locis diligenter notauit doctissimus Budæus. Cicero pro Sextio, Quum illi soli essent præter illum flagitiosum tribunum plebis duo reipub. turbines, qui non modo præcipitanti patriæ subuenirent, sed etiam nimus tardè concidisse mererent. Idem de perfecto oratore, Nam sic in epularum apparatu à magnificentia recedens, non se parcum solū, sed etiam elegantem dici uolet. Columel. Nam uile ne captare quidem, nedum alere conducit. pro, nō modò non subuenirent, & non solùm non parcum, & nedum non alere. In hoc genere est, ubi negatiua (non) necessario deest, nempe ubi in priore sensu nullum est uerbum in quod cadat: ut in tali elocutione, Non modò stellæ, sed ne luna quidem ad solem suum seruat splendorem. Si enim addita ea negatione, non stellæ, dixeris, uidebitur de alio quàm stellis uerbum inferri. At composita negatio præponi in tali figura posset: sic, Non modò nullæ stellæ, sed ne luna quidem ad solem suum seruat splendorem. Quòd autem in primo exemplo negatio desit, facile appareat,

siquis Zeugma ipsum suppleat hoc pacto, Non modò *stellæ ad solem sui splendorē non seruant, sed ne luna quidem ad solem suum seruat splendorē.* Laurentius *hoc, ubi contraria sunt, tantùm contemplatur.* Deest *negatiua particula & post (nedum,) ubi ad præcedēs uerbum non refertur, sed suum habet, & semper in potentiali modo.* Horatius, *-mortalia facta peribunt, Nedum uerborum stet honos & gratia uiuax. pro, non stet.* Salustius, *Quippe secundæ res sapiētum animos fatigant, nedum illi corruptissimis moribus uictoriæ temperarent.* id est, *non temperarent.* Liuius, *Attonitus repentino malo, uix quid obijceretur, intelligere potui, nedum satis sciam, quomodo me tuear.* Cicero pro Cluentio, Nec Metellus, *nec* Pompilius, *clarissimi uiri uim tribunitiam sustinere ualuerunt, nedum his temporibus, his moribus, sine uestra sapientia, ac sine iudiciorum remedijs salui esse possimus.*

CONIVNCTIONVM ECLIPSIS.

DESYDERANTVR & *coniunctiones* La*tinæ orationi uel maximè, sed clausularum connexioni, & sermonis continuationi, potius quàm iustis constructionis numeris.* Itaque *nec huius loci propriè sunt, siquis exacti ordinis ius ad unguem exigat: sed nec alibi tamen commodius tractentur, quum frustra mea sententia huic uni rei sua quæpiam tractatio dicaretur.* Itaque *ad tantilla conniuentes, securi quod cœpimus, peragamus.* Desyde*rantur copulatiuæ maximè ubi celeritati studetur: ut* Virgilius, *-alij naualibus ite:* Ferte *citi flammas,*

liter cum eorum quibus in omnibus clausulis respondent, maxime digno. Sed *prius ut singulariter communis locum sustinent, agamus.* Fit *igitur* Syllepsis *communi eo, quod in clausulis est, singulari, & per genus, sicut in illo* Terentij, *ut* Donatus *confirmat,* Vtinam *aut hic surdus, aut hæc muta facta sit.* Cui *simile est illud eiusdem,* Dati *anuli, locus, tempus constitutum est.* Et Virgilij, Tu *quos ad studium atque usum formabis agrestem.* In *hoc quoque genere monet* Laurentius, *ut si commune præcedat, quæ subijciuntur in clausulis præsertim duplici coniunctione copulatis, tum appellatiua, tum propria omnino obsequantur.* Non *enim apud* Ciceronem *rectè legi,* Optima *sunt & mente & uiribus: sed legendum esse, uel sic,* Et *mente optima sunt & uiribus: ut uideliæt commune illud appellatiuum sequatur.* Vel *sic,* Optima *sunt mente & uiribus: altera scilicet coniunctione detracta.* Nec *dicendum esse,* Nulla *uirgo est dicenda corrupta uel mente uel corpore: sed uel mutato altero appellatiuo, ut sint similia, ad hunc modum,* Nulla *uirgo est dicenda corrupto uel animo uel corpore.* Vel *translato adiectiuo in medium uel postremum locum, qua ratione sub generali* Syllepseos *præcepto cadet, ut cum proximo appellatiuo consentiat, hoc pacto,* Nulla Virgo *est dicenda uel mente corrupta uel corpore.* Vel *sic,* Nulla *uirgo est dicenda uel mente uel corpore corrupto.* Quare *illud* Gellij *fortasse non probabitur,* Inspecto *libro, nullam esse in eo uerbo nec mendam nec uitium.* Sed *hîc facilè reijci culpa in librarium potest, scribentem mendam pro mendum, & nullam pro nullum.*

PER *personam uerò, & communi in clausulis sin-*

Syllepsis per personam & commune singulare.

gulariter posito. Cicero ad Quint. fratrem, Et penè ille timore, ego risu corrui. Idem De somnio Scipionis, Ego illum de suo regno, ille me de nostra repub. percontatus est. In hoc genere, ubi collatio aliqua subest, licet uerbum posteriori loco adhibeatur, tamen cum prioris clausula nominatiuo potius consentiet: ut Tu melius ista, quàm ego faceres, nō facerem. &, Ego melius ista, quàm tu facerem, non faceres. Simili modo, Tu ita ut ego hæc fecisses. Ille perinde ut tu liber est. Cicero ad Atticum, Nunc quum hoc tempore nihilo magis ego, quàm uos subsidio Domitio ire possim. Simili modo ubi (nisi) clausulam subiungit, tametsi uerbum posteriori loco ponitur, tamen cum priori nominatiuo potius in accidentibus concordabit. Terentius, Talem filium nulla nisi tu pareret. Legitur tamen & aliter apud alios poetas, sed figuratè. Virgilius, Nihil hîc nisi carmina desunt. Ouidius, Quid nisi secretæ læserūt Phyllida syluæ? Idē, Dij maris & cæli (quid enim nisi uota supersunt?) Soluere quassatæ parcite membra ratis.

Syllepsis per cum.

FIT personarum Syllepsis & per (cum) ut comitem significat, ut in proposita ratione, ubi scilicet cōmunis particula singulariter adhibetur: ut in illo Ouidij, Tu quoque cum Druso præmia fratre feres. Et Horatij, Tu quid ego, & populus mecum desyderet, audi.

Syllepsis per numeros.

PER numeros & cōmuni singulariter posito Syllepsis fit: ut in illo Virgilij, -hîc illius arma, Hîc currus fuit. Item in illo eiusdem, Socijs & rege recepto.

Generū dignitas.

Personarū dignitas.

AT quum plurale est id, quod in clausulis commune est, cum digniore in ipsis, ut dictum est, coaptabitur. Est porrò inter genera masculinum dignius fœminino & neutro. In personis prima præstātior, quàm secunda

& tertia: secunda uerò quàm tertia. Ergo per genera in hac ratione sic fiunt Syllepses. Ouidius Fastis, Iane fac æternos pacē, pacísque ministros. Idem, Mulciberis capti Mársque Venúsque dolis. Terent. Domus, uxor, liberi inuēti inuito patre. Cicero de Offic. Propter summam & doctoris authoritatem & urbis: quorū alter te scientia augere potest, altera exēplis. Virgil. -cæsósque reportant Almonem puerum, fœdatique ora Galesi.

SVNT *qui fœmininum neutro præstare uolunt, quorum est Priscianus, illo nimirū Lucani inductus, Sunt leges & plebiscita coactæ. Ego contrà quum alibi semper neutro potius cedere fœmininum obseruem, illud & monadicon & aliàs ad corruptelā lubricum, potius deprauatum censeo, quum diuersæ rationis exempla sint plurima. ut Salustius, Præterea diuitiæ, decus, gloria in oculis sita sunt. Idem, Genus, ætas, eloquentia propè paria fuere. Suetonius, Pulsis cultoribus obtinuere terras, in quibus urbs & templū dedicata sunt. Nec est quòd quisquam illud Lucani Græcorum imitatione dictum defendat, apud quos sicubi talis locutio legitur, non nisi ubi sexus est discrimen, & per participium id fieri obseruatur: ut in illo Homeri, Ai δέ που ὑμέτεραί τ' ἄλοχοι καὶ νήπια τέκνα, Εἵατ' ἐνὶ μεγάροις ποτιδέγμεναι. Quasi dicas, At uestræ uxores, & pignora nescia fraudis, Sub tectis resident expectantes. Et per (cum:) Ouidius Fast. Ilia cū Lauso de Numitore sati.*

PER *personas & commune plurale ad hunc modum: Cicero, Si tu & Tullia lux nostra ualetis, ego & suauissimus Cicero ualemus. Terētius, Hæc si neque ego, neque tu fecimus, non siuit egestas facere nos. Virgilius, -spolia ampla refertis Túque puérque tuus. Horatius,*

Syllepsis per personas & commune plurale.

-si modo ego & uos Scimus inurbanum lepido sepo-nere dicto. Et per (cum:) Virgilius, *-diuellimur inde Iphitus & Pelias mecum.*

PER *numeros quoque Syllepsin fieri sub hac ratione uolunt Grammatici:ut, -sunt nobis mitia poma, Castaneæ molles, & pressi copia lactis.* Ponitur enim *hîc in una clausularum, quod etiam mutato numero subaudiendum est in aliis.* Volunt *& in talibus Syllepsin esse.* Cicero *&* Hortensius *regnarunt in causis.sed paulo diuersa ratione,quum id quo singula sunt supplenda, in nulla potest non mutatum poni.* In *illo nanque iusta est* Syllepsis, Vixit *annis uiginti uno,siue uno & uiginti dicas, quum sint potestate duo sensus, nec possit utrique pluralis ille (annis) seruire.*

PER *cum:* Ouid Metam. Fors *eadē* Ismarios Ebrum *cum* Strymone *sicat.* Idem *in primo,* Littora *cum plausu clamor superúsque deorum* Impleuere *domos.*

Syllepsis per casus.

FIT *& per casus* Syllepsis, *maxime in his clausulis quæ per prouocabula & relatiua pronomina connectuntur, quoties scilicet quod per ea ad legitimos constructionis numeros repeti natura debet, in diuerso casu ab eo quo positum est, desyderatur:ut* Arma, *uirúmque cano,* Troiæ *qui primus ab oris.* Nam *si eodem, quo in altera clausula sunt posita, in altera desyderantur,* Zeugma *faciunt, non* Syllepsin. *ut* Ouidius, Hanc *tibi* Naso *tuus mittit* Rufine *salutem,* Qui *miser est, ulli si suus esse potest.* Itaque *tractari in* Zeugmate *magis postulabat:nos petita uenia, de utraq; simul ratione, quæ succurrent trademus:si pauca, quorū ad utranque rationem nonnulla pertinent, de uarietate eius, quod repeti per supradictas particulas solet, apposuerimus.*

Repetitur ergo per has particulas modò proprium: ut in illo Ouidij modò posito exemplo, Hanc tibi, &c. Modò appellatiuum: ut in illo, Fistula, Damœtas dono mihi quam dedit olim. Modò pronomen: ut Ille ego, qui quondã gracili modulatus auena Carmen: & egressus syluis, uicina coegi. Modò aliquid loco nominis: Cicero, Perdifficilis Brute quæstio est (quod tu minime ignoras) de natura deorum. Repetitur enim pro nomine sensus, perdifficilem esse quæstionem: sed hoc penè in aperto est positum. In illo enim Terentij, -& laudare fortunas meas, Qui gnatũ haberem tali ingenio preditũ. Id quod repetitur, planè inclusum in alio est. repetendus enim cum prouocabulo est nominatiuus pronominis primæ personæ, in possessiuo (meas) inclusus. Est ubi in nullo includitur, sed ex alijs ueluti certum habetur: ut in illo, Coràm quem quæritis, adsum. Et in illo Ouidij, sed paulo durius, Præside tuta deo nemorum secreta subibis, Nec de plebe deo, sed qui cælestia magna Sceptra manu teneo. Vbi ut sit à quo relatiuum (qui) casum, genus, & numerum accipiat, subaudiendus ante id est ablatiuus (me:) Vt sit, me, qui. Est ubi quod per relatiuum repetitur, in alio, tanquam genus in specie includitur: ut in illo Salustij cum similibus, Deinde Philenorum aræ, quem locum AEgyptum uersus finem imperij habuere Carthaginenses. Et Virgilij, -arcúmque manu celeréśq; sagittas Corripuit, fidus quæ tela gerebat Achates. Idem, Interea socios inhumatáque corpora terræ Mandemus, qui solus honos Acheronte sub imo est. Huc arbitror parentheses illas referẽdas, Quæ tua est humanitas, Quæ tua est pietas. ut Cicero Attico, Quare quoniã hæc à me sic petis,

ut(quæ tua potestas est)id neges me inuito usurũ. Ouid. *Hæc quoque dum stultè meditor(quæ uestra libido est) Esse peregrino captus amore potes.* Quam figurã uariè interpretari posse Laurentius docet: ut *Qua pietate es, Cuius pietatis es, & Ea tua pietas est,* uel *Eius pietatis es,* uel *Ea pietate es.* Aliquando quod extrinsecus petitur, uidetur omnino alienum. ut Cicero ad Terentiam, *Plãcus me retinet; sperat posse fieri, ut mecum in Italiam decedat: quem ego diem si uidero, & in amplexum uestrum uenero, satis mihi magnũ fructum uidebor percepisse & uestræ pietatis & meæ.* Et Cornelius Nepos in Attici uita, *Tranquillatis autem rebus Romanis remigrauit Romã, ut opinor, Lucio Cotta & Lucio Torquato Coss. quem diem sic uniuersa ciuitas Atheniensium prosecuta est, ut lachrymis desyderij futuri dolorem indicaret.* Cicero Attico, *Quinetiam feci, quòd profectò ante me nemo, ut ipse me per literas consolarer: quem librum ad te mittam, si descripserint librarij.* Aliquando generali posito, speciale quod ei subijcitur, repetitum per relatiuum uideas: ut in illo Terentij in Phorm. *In quo hæc discebat ludo, exaduorsum ei loco tonstrina erat.* Est enim illud (ei) demonstratiuum, cuius indicationem relatiuum circũloquitur. Simile huic uideri potest & illud Virgilij in VII, *Arte noua speculata locum, quo littore pulcher Insidijs cursuque feras agitabat Iulus.* Et quod per relatiuum nomen repetitur, tot ferè modis uariatur.

SIMILIS *uariatio & per pronomen relatiuum fit.* Nam & uocem quæ præcessit, aliàs sub eodem casu repetit. ut *Scribo Virgilium & eundem audio.* Aliàs sub diuerso. Cæsar, *Extremũ oppidum Allobrogum est,*

proximúmque Heluetiorum finibus Geneua, ex eo oppido pons ad Heluetios pertinet. Et utroque loco positum: ut in iam dicto exemplo, & in illo eiusdem, Diem dicunt, qua die ad ripam Rhodani omnes conueniant: is dies erat ad quintum Calendas Aprilis. Et generalius aliquid quàm præcessit, cum quo in accidentibus conformetur, sibi subijcit: ut Cæsar, Millia passuum decemnouem, murum in altitudinem pedum sexdecim, fossámque perducit. Eo opere perfecto, præsidia disponit, castella communit. Plinius Nat. hist. Nam Thoes luporum id genus est, procerius longitudine, breuitate crurum dissimile. Et isodynamon aliquod in alio inclusum: ut in illo Ciceronis ad Atticum, Bruto suades ut rescribam, eas literas cras habebis. Quintil. De pædagogis hoc amplius, ut aut sint eruditi planè (quam primam esse curá uelim) aut se nó esse eruditos sciant. Non ignorandum autem id quod repetitur, si diuersa uox est ab ea quæ in altera clausula præcessit, siue generale sit, siue speciale, omitti non posse: sin eadem uox est, desyderari alterutro loco posse. In posteriori loco, ut in illo Virgilij, Sunt mihi bis septem præstanti corpore Nymphæ: Quarũ, quæ forma pulcherrima, Deiopeiam. pro, quarum nympharum. Adeóque desyderari hoc loco solet, si priori adhibetur, ut Hieronymo uitiosum uideatur si quis id apponat, & integrã locutionem faciat, ut qui in Rufino id taxet. Cæterum adhibetur passim apud probatissimos authorum. Apud Cæsarem certe frequentissime: ut in primo, Erant omnino itinera duo, quibus itineribus domo exire possent. Et ibidé, Omnibus rebus ad profectioné cõparatis, diem dicunt, qua die ad ripam Rhodani omnes conueniant. Idem,

Vltra eum locum, quo in loco Germani *consederant.* Suetonius, *Desedit apud* Nicomedem *non sine rumore prostratæ regi pudicitiæ, quem rumorem auxit, &c.* Plinius, Iuxta Mareotim *lacū, qui lacus antea* Arapotes *nominabatur.* Plinius *de uiris illustribus, siue quisquis fuit author,* Vbi *post multos annos arcula cum libris à* Terentio *quodam exarata: qui libri, quia leues quasdam sacrorum causas continebant, ex authoritate patrum cremati sunt.*

IN PRIORI AVTEM *loco desyderatur etiā honestè, si in secundo loco post relatiuum sit adhibitum.* Quod *oratores seruare* Laurentius *est author. ut* Quintilianus, Vereor *nequos porrexerim cibos, uenena fiant.* Et Terentius, Populo *ut placerent, quas fecisset fabulas.* Et, Posthac *quas faciet de integro comœdias.* Idem, Noctē *illa prima uirginem nō attigit.* Quæ *consecuta est nox, eam nihilo magis.* Iterum *enim subaudiendus est ablatiuus (noctē.)* Poetæ *tamen sæpe relatiuo id præponunt.* Plautus Curc. Illum *quem quæritis, ego sum.* Idem Amphit. Nauticratem, *quem conuenire uolui, in naue non erat.* Antiptosin *in his esse, sicuti* Seruius *censet, nimiæ uidetur licentiæ, & quod authoribus imputare sit durum, quū nec ulla nitatur ratione, & alioqui* Donatus Syllepsin *esse dicat, alia quidē ratione quàm adhuc sit dicta, utique generali, qua multa, de quibus nos alibi agemus, ad* Syllepsin *trahit, cæterùm cum nostra nō pugnante.* Ait *enim in illo* Terentij *cum similibus,* Populo *ut placerent quas fecisset fabulas:* Quod *nomē (fabulas) ad uerbū (fecisset) retulit, non ad uerbū (placerēt.)* Qua *ratione &* Hellenismon *illum,* Scin' *me in quibus sim gaudijs? ad hāc reducit figurā.*

MIHI uerò & illa Syllepses uidentur, siue ea per casum, siue aliter fieri dicas: qualia sunt Terentij illud, Quem neque pudet quicquam, nec metuit quenquam, nec legem se putat tenere ullam. & Virgilij in VIII, Queis neque mos, neque cultus erat, nec iungere tauros, Aut componere opes norant. Non enim potest relatiuum, quod clausulis est commune, singulis earum, nisi mutatum quadrare.

SICVT Quintiliani illud, per genera, Illud ingeniorum uelut præcox genus, non temerè unquam peruenit ad frugem. Hi sunt qui parua facile faciunt. Et illud Ciceronis ad Pætum, sed alia ratione, Ille uerò putabat te quæsiturum, an unum sit cælum, an innumerabilia. Et illud Salustij, quod Seruius citat per numeros, Quia Sertorio triplices insidiæ per idoneos saltus positæ erant, prima, &c. Item alio genere illud Virgilij, in quo copulantur duo uerba diuersi numeri sub uno nominatiuo, qui tamen conuenire utrique uerbo non potest, Troas, relliquias Danaûm atque immitis Achilli, Arcebat longe Latio: multósque per annos Errabant. Non enim potest prioris uerbi nominatiuus (Iuno) qui à superioribus petitur, secundo uerbo, cui nominatiuus desit, satisfacere, sed petendum extrinsecus est nominatiuus (illi.)

IN superioribus tamen exemplis Terentij & Virgilij, Quem neque pudet quicquam: &, Queis neque mos, neque cultus erat: quatenus obseruationi Vallæ de uerborum in talibus primæ dictioni obsequela aduersantur, anacoluthon esse dixeris. De qua figura, quoniam affinis quadantenus est his quæ diximus, pauca in fine dicemus.

Per aduerbium imaginis.

PER *modos fit Syllepsis: Aliàs quū inter clausulas intercedit imaginis aduerbium: Incedis ueluti rex, uel quasi rex. Fremis quasi leo. Subaudiendum enim in altera, ut sit plena constructio, uel idem uerbum in potentiali modo, sic, Incedis quasi rex incedat, incederétue: Vel certè uerbum subsistendi in subiunctiuo & imperfecto tempore, Incedis ueluti esses rex. Fremis quasi esses leo. Hac uerò posteriore ratione innuitur per aduerbium imago, potius quàm priore. Cæterùm Eclipsis potius est, quàm Syllepsis.*

Per Vt apostaticon.

Aliàs ubi (ut) apostaticon interponitur. Horat. *At est bonus, ut melior uir non alius quisquam.* Terent. *Et uultu, Sosia, adeò modesto, adeò uenusto, ut nihil supra. Supplendus enim utrobique defectus est per diuersum modum.*

Per Vt similitudinis.

ITEM *per (ut) similitudinis.* Horat. *Præterea ne sic ut qui iocularia ridens, Percurram. Assumendum enim, authore Porphyrione, cum (percurram) etiam percurrit, qua ratione fit Syllepsis. Fit eodem loco & Zeugma nomine (iocularia) bis accepto, ut idem est author.*

Per copulatiuā coniunctionem.

ITEM *per copulatiuam coniunctionem: ut, Et studes, & hortor ne desistas. Item, Nec tu faceres, nec ego te permitterem. Subaudienda enim infinita (studere) & (facere,) ut iusta sit constructio.*

Per Saltem.

ET *per (saltem:) ut in illo Terentij, -itáne tandem idoneus Tibi uideor, quem tam apertè fallere incipias dolis? Saltem accuratè, ut metui uidear. Vbi inquit Donatus, Saltem accuratè, Zeugma à superiore, fallere incipias: aut certè Syllepsis, fallere inciperes.*

SIMILIS Syllepsis & per prouocabulum fit: ut Video quos uolebam. Subauditur enim infinitum (uidere.) quod ferè accidit, ubi secunda clausula deponitur in uerbum desyderandi, opinandi, uel noscendi: Ditior est quàm opinabar. Prudentior est quàm intelligebam. Subaudiendum enim utrobique (esse.) Per prouocabulum.

PER tempora: ut Cum antè te uirum ostendisti, tum hîc uel maxime. Addendum enim ad sensus absolutionem (ostendis.) Et longe doctior est, quàm olim. Subaudiẽdum enim est (erat.) Quoties enim in clausulis ponuntur aduerbia diuersi temporis, necesse est uerbum uariari: Olim erat doctior quàm nunc. Per tempora.

SVNT (non ignoro) & aliæ huius per tempora & modos Syllepseos rationes, sed quas non difficulter (ut spero) per se percipiet, quisquis has perlegerit.

PER partes uerò ipsas uariè fit hæc figura. Alibi enim aliquid detractum cernas, quod sit uoce tantùm, non etiam significatione commune: ut in illo Ouidij de Tristib. Non peto, quas quondam petij studiosus Athenas, Oppida non Asiæ non mihi uisa prius, Non ut Alexandri claram delatus in urbem, Delicias uideã Nile iocose tuas. In prioribus enim uerbum (peto) pro adeo accipitur: in posteriore pro postulo. Et Iustin. Prouolutæ deinde genibus Alexandri, non mortem, sed ut Darij corpus sepeliant, dilationem mortis deprecantur. Et eiusdẽ, Ita egregius adolescens & cædem patris, & necem fratris, & se ab insidiis Artabani uindicauit. In priori exemplo uerbum (deprecor) alibi pro precor, alibi pro precando auersor. In posteriori uerbum (uindico) priori loco pro ulciscor, pòst pro libero accipitur. Alibi tum uoce, tum significato diuersum est Syllepsis per partes.

subaudiendum, quum id quod in altera est clausularũ, aptari alteri omnino non possit: ut in illo Virgilij VII, *Ipse Quirinali lituo, paruáque sedebat* Succinctus *trabea.* Non enim *lituo succinctus, commodè dixeris: nec lituo erat, ut* Gellius *non satis grammaticè supplet.* Sed *nec promptum est quo locum suppleas, nisi casum mutes: uel (insignis) subaudias, quod* Virgilius *alibi posuit, -& lituo pugnas insignis obibat & hasta.* Et *in* XII, Disce *puer uirtutem ex me, uerúmque laborem,* Fortunam *ex alijs.* Vbi *(opta) subaudit* Seruius *: non enim discitur* Fortuna *: ait tamen esse* Zeugma *non integrum.* Zeugma *quidem, ut ego existimo, quòd diuersitas accidentium in clausulis non uidetur:* Non *integrum uerò, quòd unicum uerbum duabus respondere non potest, quæ generalis quædam* Syllepseos *est ratio.* Tale *est eodem authore & illud in tertio, -nec iam amplius armis:* Sed *precibus uotísque iubent exposcere pacem.* Non *enim uult dicere, iubent exposcere armis: sed (agere) potius subaudiendum.* Et Ciceronis *illud,* Tamen *suspicor ijsdem rebus te, quibus me ipsum, interdum grauius commoueri.* Non *enim utrobique apte respondet (suspicor.)* Et *in* Georg. Ne *tenues pluuiæ, rapidiue potentia solis* Acrior, *aut* Boreæ *penetrabile frigus adurat.* Vbi *ad illud (pluuiæ) uel (refrigerent) uel (mergant) uel (suffocent) uel tale quippiam addendum est.* Nam *quanuis constet adurere solere tum solem, tum* Boream, *nemo tamen id dixerit efficere tenues pluuias.* Seruius *quoque ipse simile sermonis genus* Syllepsin *septimam uocat, in illo secundi* AEneidos, *Sacra manu, uictósque deos, paruúmque nepotem* Ipse *trahit.* Licet *enim*

(inquit) illud (trahit) nepotis tantum sit, tamen & superiora concludit, Sacra nimirũ & uictos deos, quos tamen potius gestabat. Tale est & illud Virgilij etiam in tertio AEneidos, -sociis tunc arma capessant Edico, & dira bellum cum gente gerendum. In quo Fabius aut planè figuram esse, propterea quòd diuersa sermonis forma coniungitur. diuersæ nanque formæ sunt, arma capessant, & bellum gerendum, quarum utrique unum (edico) non conuenit. itaque subaudiendum aliud uerbum in altero membro uidetur, fortasse (iudico) aut mutandum illud (gerendum) in (gerant.) Quanquam simili dictionis forma Quintilianus ipse uidetur usus in primo Institutionum, quum dixit, Nec ipse usque ad extremam anxietatem, & ineptas cauillationes descendendum, atque his ingenia concidi & comminui credo. Est Syllepsis & in illo Terentij, Audisti ex aliquo fortasse, qui uidisse eum diceret Exeuntem, aut introeuntem ad amicam. Quo loco Donatus Syllepsin esse primam dicit. Veluti in illo eiusdem, In ludum ducere atque reducere. quod uidelicet illud (ad amicam) utrique clausulæ non quadrat: sicuti nec illud (ad ludum:) sed ibi (ab amica) petendum extrinsecus est, hic (à ludo.) Simile quid apparet in illo Virgilij VII. AEneid. Hinc exaudiri gemitus, iræque leonum Vincla recusantum, & sera sub nocte rudentum: Setigerique sues, atque in præsepibus ursi Sæuire, ac formæ magnorum ululare luporum. Non enim illud (hinc) in posterioribus clausulis rectè respõdeat, sed (hic) potius. Aliquando incertum uidetur quod uerbum subaudiri possit: ut in illo Quintiliani, Si furem nocturnum occidere licet, quid latronem?

Aliquando in una clausula Syllepsin accidere uolunt poetarum interpretes, (quorum est Donatus,) quum duarum dissimilium uocum, altera earum non ad uocem alterius, sed ad rem significatam refertur: ídque modò per genera. Terentius in And. Vbi illic est scelus, qui me perdidit? Vbi ait Donatus, Ad intellectum, non ad uerbum redegit: & est figura Syllepsis per genera. Idem in Eunucho, Vt illum dij deæque omnes senium perdant, qui me hodie remoratus est. Idem, Quin etiam insuper scelus postquam ludificatus est uirginem. Idem, Eas se personas non negat transtulisse in Eunuchum suam. Et Virgilius, Præneste sub ipsa. Qualis fortasse locutio est, Mea Glycerium: cum similibus, quum sint Græcorum diminutiua neutra. Quod confirmare aliquantum uidentur tum Quintiliani uerba illa ex primo Instit. Nec statim diligentem putabo, qui promiscua, quæ epicœna dicuntur, ostenderit, in quibus sexus uterque per alterum apparet: aut quæ fœminina positione mares, aut neutrali fœminas significant, qualia sunt Murena & Glycerium. Et alibi ex eodem, In eadem specie sunt, sed schemate carēt, ut suprà dixi, nomina fœminea, quibus mares utuntur: & neutralia, quibus fœminæ. Tum Priscianus, qui docens primam & secundam personam primitiuorum pronominum neutrū habere genus, hominum quoque inueniri propria neutra dicit: Marium quidem, hoc Bassion & Heliconion: Fœminarum, Glycerium, Dorciū. Donatus tamen fœminina censet. Huc referri quodam modo potest & illud loquendi genus, in quo neutrum Latinum cum Græco masculino coniūgitur, quod sæpe usurpant authores. Columel. Vinum absynthiten,

hyssopiten & abrotonitē, & thymiten, & glycirizzen sic condire oportet. Sed differt hoc genus à prioribus, quòd in eo non ad significatum nominis (uini) refertur masculinum, sed ad aliam uocem, nempe Græcam οἶνος. Non desit similis rationis exemplum, ubi fœmininũ adiectiuum subijcitur appellatiuo neutro Latino, sed planè similis significationis. Ouidius, *Hoc pecus omne meum est, multæ stabulantur in antris.* Etiã ubi fœmininum subijcitur masculino. Idem, *Est specus exosus structura pumicis asper, Nõ homini facilis, nõ adeunda feræ.* Modò fit per numeros in una clausula Syllepsis. Virgilius, *Pars in frusta secant.* Ouidius, *Pars uolucres factæ.* Modò per genera & numeros simul. Virgil. *Hîc manus ob patriam pugnando uulnera passi.* Idem, *Pars mersi tenuere ratem.* Liuius, *Maxima pars ab equitibus in flumen acti.* Idem, *Pars per urbes dilapsi.* Salusthius, *Maxima pars uulnerati, aut occisi.* Talia sunt & illa: Liuius, *Samnitium cæsi tria millia trecenti.* Florus, *Duo millia electi, qui mori iuberentur.* Curt. *Duo millia crucibus affixi.* Hoc de quo agimus genus, ætas quæ post doctos successit, Synthesin appellat, nullo (quod sciam) ueterum authore, sed Alexandro (ut uidetur) assensi, à quo euocationem quoque ueteribus inauditam figuram didicit. Mihi sanè piaculum sit ueterum sapientiam eius uel inscitiæ, uel infantiæ damnare, ut quibus rebus hic præsertim noua nomina finxit, eos putem aut parũ aduertisse, aut eloqui non potuisse: sed istum (si dijs placet) tot seculis desyderasse, à quo Latine discerent.

Vtriusque figuræ rationes, Zeugmatis dico & Syllepseos, in interrogatione & responsione incidunt. **Zeugma.**

Nam si quod in interrogatione est positum, in responsione sub iisdem accidentibus subiicitur, Zeugma erit: si sub diuersis, Syllepsis. Sunt tamen & alia in responsionibus seruanda, quæ hîc non incommodè referentur. Quoties igitur de agente, uel patiente, uel denique alia quauis constructionis persona fit quæstio, responsio hanc sub eodem casu cum eo, cui in interrogatione redditur, subiiciet: uerbum autem utrobique erit commune, etiam cum appendice. Cuius rationis plenus sermo talis est, Quis scribit? Morus scribit. Quis scripsit Vtopiam? Morus scripsit Vtopiam. Zeugmate figuratus, talis, Quis scribit? Morus. Quis scripsit Vtopiam? Morus. Non ignorandum tamen, si uerbum in quæstione primæ personæ sit uel secundæ, aliterque respondeat, solere id in responsione mutari. Prima scilicet ibi, in secundam hîc: & secunda illic, in primam hîc. Cui scribo hæc? studiosis linguæ Latinæ scribis hæc. Sin idem qui quærit, respondet, non mutabitur persona. Cui dono lepidum nouum libellum? Corneli tibi. Tertia persona utrobique seruatur, Quis scripsit Georgica? Virgilius. Eadem ratio & in adiectiuis, ubi scilicet de accidẽtibus quæritur, seruanda erit. Quãtus est mundus? immensus. Qualis est terra? rotunda. Quot sunt stellæ errantes? septem. Aliquando tamen peculiaris ratio eius, quod redditur, recusat sub eodem casu inferri id cum eo, cui in quæstione respondet: ut in illo Horatii, Quanti emptæ? paruo. Quanti ergo? octussibus. eheu. Et Damnatúsne est furti? Imò alio crimine. Et cuius est codex? meus, non autem mei. In genere uerò & numero nihil prohibet dissidere id quod redditur, ab eo quod in quæstione ponitur: ut, Quis scripsit

Syllepsis in responsionibus.

hendecasyllabos? Sappho. *Quae est haec urbs?* Thebae. *Quot oculos habuit* Polyphemus*? unicum.* Etiam *genere pariter & numero, Quot sunt cœli stellati? unum.* Ad *eundem modum si de causa, loco, tempore, ratione interroges, subiectis in responsione, quae his satisfaciant, uerbo ipso communi interrogationis utêris, ídque, si figura uti placet, suppresso: si non placet, posito.* Cur *non uenisti citius? quia imber uetuit.* Quando *uenit* Clemens*? dudum.* Quomodo *egit pedū mensuram? magna dexteritate.* At *ubi de actione est quaestio, si per generale uerbum (ago) fit uel (facio,) per speciale est respondendum, seruato, si tertiae personae sit, nominatiuo utrobique communi: sin primae sit, aut secundae personae, sicut dictum est, mutato.* Quid *facit, uel agit praeceptor? enarrat, uel dictat.* Quid *facis? scribo.* Quid *agis? ludo.* Ah *quid egi? errauí.* At *si per speciale fit uerbum, per idem respondebitur,* Recitántne *classes? recitant uel non recitant.* Responderi *potest & per (sic, ita, uel etiam.)* Redditǽne *sunt literae? sic, uel sic est, uel ita, uel ita est, uel etiam.* Et *per generale uerbum (facio.)* Dic *dum hoc rursum,* Chaereán *tuam uestem detraxit tibi?* D. Factum. P H. Et *ea est indutus?* D. Factum. P H. Et *pro te huc deductus?* D. Ita. Sicubi *autem negare simul quod quaeritur, & corrigere placet, per (imò) respondeas:* Conualuítne Paulus? Imò *recidit in morbum.*

PROLEPSIS.

PROLEPSIS *est, quum generalis dictio, quae in multitudinis numero ferè praecedit, rursus in partibus intelligitur, nec adhibetur.*

Aliter, Prolepsis est quum generale praecedit, & idem diuiditur in partes, in quibus etiam subauditur praeterea coniũctio aliqua, quae uel copulatiua sit, uel discretiua: ut Aquilae uolant, *haec ab oriente, illa ab occidẽte.* Cepere captiuos *partim integros, partim saucios. pro, & haec uolat ab oriente, & illa uolat ob occidente.* Vel, *& haec quidem ab oriente, illa uerò ab occidente.* Obseruatum *est in hac figura, praesertim extra carmen, si uerbum plurale in collectione praecedat, merito quoque nominatiuum unà praecedere: & contrà, si nominatiuus praecedat, etiam uerbum plurale praecedere, ut in iam dictis exemplis.* Sin *uerbum in partibus adhibetur, genitiuum in collectione praecedere debere: ut Aquilarum alia ab oriente uolat, alia ab occidente.* Ciuium *alios regere decet, alios parêre.* Quod *tamen in collectione praecedit, plurale omnino esse postulat, uel uoce, ut in superioribus exemplis: uel certè significatione: ut* Auitium *genus partim terrestre est, partim aquatile. &,* Auitij *generis aliud est terrestre, aliud aquatile.* Humani *generis pars corpus excolit, pars animum.* Non *ignorandum, ut doctissimus* Gaza *praecipit, singulare eiusmodi aliàs in singularia licere diuidere, aliàs in pluralia.* Humanũ *genus partim sui iuris est, partim alieni.* Humani *generis, alij probi sunt, alij improbi.* Quanquam *hîc duplex est figura, fortasse triplex, ut pòst apparebit.* Et *rursus plurale ijsdẽ modis: ut* Hominum *alius est frugi, alius nequã.* Et Ciuium *alij praesunt, alij parent.* Potest *autem utrunque, & quod in collectione, & quod in partibus sumitur, per obliquũ efferri, si participiũ loco uerbi sit positũ, & transitus personae fiat: ut* Aquilarum *uolan-*

tiū, alteri⁹ ab ortu, alterius ab occasu, par est uelocitas.

FIT Prolepsis *per omnia quæ generale in partes diducunt.* Per *nomina:ut* Alius, alter, unus. Per *pronomina:ut* Ego, tu, hic, ille. Per *aduerbia:ut* Partim, *modò, aliquando, cum similibus.* Etiam *sine his per sola interdum appellatiua uel propria:ut* Virg. Interea *reges (ingenti mole* Latinus *Quadriiugo uehitur curru:bigis it* Turnus *in albis.* Hinc *pater* AEneas Romanæ *stirpis origo,* Et *iuxtà* Ascanius, *magnæ spes altera* Romæ) Procedunt *castris.*

EST *quando unico membro generalitatem sequēte, formula quædam huius figuræ repræsentatur.ut* Salustius, Cœpere *se quisque magis extollere.* Terentius, *Aperite aliquis actutum ostium.* Supplendum enim *ita quod desit,* Aperite *ostiū, & aliquis actutum aperiat.* Et *cœpere se extollere, & quisque magis se extollere.* In *illo uerò* Terentij *-uerùm* Demea *Curemus æquam uterque partem:tu alterum,* Ego *item alterum:* Vtraque *earum quas nunc retulimus formarum, cerni potest: & prioris, quæ integra est: & posterioris, in qua unicum membrum generalitati subijcitur.*

PLEONASMOS.

DIVERSVM AB HIS *genus est, quod excessu constat,* Pleonasmos *generatim appellari solet.* Accidit *autem, quū una, pluresue dictiones ad legitimam constructionem non necessariæ in oratione redundant.* Id *sanè fit per uarias partes.*

Nam *& appellatiua nomina interdū sic redūdare uideas:ut* Virg. Sic *ore locuta est.* Terent. Hisce *oculis egomet uidi.* Item *genitiui illi (loci) & (gentiū) cōstru-* Pleonasmos appellatiuorum.

ctionis legibus nihil conferunt: Terentius, *Te interea loci cognoui*. *Nonnunquam epithesin aliquam adijciunt*: Idem, *Sed ubinam gentium est?* *In appositione quoque si speciale praecedit generale, ipsum generale, Quintiliani sententia, abundat: ut si pro (fratres gemini,) gemini fratres dixeris. Quod tamen intelligendum est de ijs quae publicè sunt nota: ut* Mulier *ancilla, urbs* Roma. *quũ alibi generalitatis appositio fortasse superuacua non sit: ut* Sabrina *flumen. Sicuti nec cum aequiuoco fit appositio: ut* Taurus *mons. Et alioqui non uidetur antiquitas redundantiam hanc ne in notissimis quidem ualde refugere, ut ex multis hoc in capite liquere poterit, quũ & gemini fratres, & alia similia saepe legas.* Cicero, Procles & Callisthenes *Lacedaemoniorum reges gemini fratres fuerunt.* Suet. *Caesare,* Vt *enim geminis fratribus aedes in foro constituta tantum Castoris uocaretur, &c.* Plin. *Fructus magnitudine auellanae nucis.* Caesar, Proximi Rheno *flumini sunt.* Liuius, Tyberi *amni septus.* Curt. Nilo *amne uectus.*

Homo. *Hominis quoque uocabulum in eiusmodi sermonibus abundat, quales sunt* Terentij, *Ego hominem callidiorem uidi neminem, quàm* Phormionem. *Et* Suetonij, *Ex nonnullis comperi, persuasissimum habuisse eũ, neminem hominem pudicum.* Et Ciceronis, *Neminem tibi profecto hominem ex omnibus aut antepofuissem unquam, aut etiam comparassem.*

Adiectiuorum pleonasmos. ET *adiectiua: ut* Cicero *in* Verrem, *Omnia quaecunque* Carpinatus *postulabat, facere & decernere solebat.* Et Valerius Max. *in primo,* Mox *humani ingenij prona uoluntate uetita scrutandi, ponè respiciens ani-*

maduertit immensæ magnitudinis serpentem, concitato impetu omne quicquid obuium fuerat, proterentem. Suet. Calig. *Omnes Germanico corporis animíque uirtutes, & quantas nemini cuiquam contigisse satis constat. Satis enim fuerãt (quæcunque) & (quicquid,) quæ ipsa uniuersalia sunt, & (nemini) detracto illo (cuiquam.) simile est illud* Terentij, Comperiebam nihil ad Pamphilum quicquam attinere. *Vbi pareleon esse illud (quicquam)* Donatus *ait.*

(PARVVS) *quoque & (minutus) quum diminutiuis adduntur, redundare uidentur.* Cicero Paradox. *Accipies igitur hoc paruum opusculum.* Idem, *Minutis interrogatiunculis, quasi punctis, id quod proposuit, effecit.* *Paruus & minutus.*

Nescio an aliò, quàm huc referam, quod de interrogatiui neutro (Quid) obseruo: ut in illo Ciceronis *in* Partitionib⁹, *Quid? orationis, quot sunt partes? Et iterum, Quid? quæstio quasnam habet partes? Et rursus, Quid? in deliberatione quid spectas?* Item, *Quid? in iudicijs, quæ est collocatio?* Videtur enim eo dempto, *nihilo minus stare sensus, si modò ordo paulum mutetur.* Etiam in illis *Quintiliani, Quid?* Herculis *acta non bene* Pisandros? *Quid?* Nicandrum *frustra secuti* Macer *atque* Virgilius? *Quid?* Euphorionem *frustra transibimus? Quid?* Horatius *frustra* Tyrtæum Homero *subiungit?* Et Terent. *Quid pædagogus ille, qui citharistriam? quid rei gerit?* Idem, *Quid? senem quoad expectatis uestrum?* Vbi Donatus *inquit (Quid) secundum morem quotidianum tunc dici, quum transitus fit à mentione alterius rei in alteram.*

Geminatorum etiã in accusatiuo & ablatiuo pro-

nominum, si alterum redundat, quonam alio, quàm huc referam? ut in illis Virgilij, Me me, adsum qui feci, in me conuertite ferrum O Rutuli. Item, - me me duce ferrum Corripite ô Rutuli. Item, Verte omnes tete in facies. Et Quint. Tete hoc loco mulier interrogo. Terent. Quæ sese in ignem inijcere uoluit. Et in nominatiuo aliquando: ut Cicero in Philip. Tutu faces illas incendisti. De (se) geminato & simplici Seruius ex Cæsare hoc notat, Se simplex ponimus, quum aliquis se in alium quid fecisse fatetur: Sese, quum in seipsum.

Se geminatum. Seruius.

Ille relatiuum. ILLE *relatiuum sæpe poetis, Græco & Homerico more, redūdat. Virg. Multū ille & terris iactatus. Idem, Nunc dextra ingeminans ictus, nunc ille sinistra. Idē, Quid maiora sequar? salices humilésque genistæ, Aut illæ pecori frondem, aut pastoribus umbrā Sufficiunt. Idem, Vndáque iam tergo ferratos sustinet orbes, Puppibus illa prius, patulis nunc hospita plaustris.*

PRAETEREA (*hic*) & (*is*) *relatiua. Prius certè cum mira gratia: ut apud Liuium, Ita geniti atque educati, quum primū adoleuit ætas, nec in stabulis, nec hi ad pecora segnes uenando peragrare saltus. Posterius: ut Sal. in Catilin. Sed urbana plebs, ea uerò præceps erat multis de causis. Et Terentius, Sed eas fabulas, factas prius Latinas scisse sese, id uerò pernegat. Idem, Tum hoc alterum, id uerò est quod ego puto palmarium me reperisse. Idem, Id propterea nunc hunc uenientem sequor. Huc pertinet & illud Virgilij, Sed reuocare gradum, superásque euadere ad auras, Hoc opus, hic labor est. Satisfactum enim constructionis legibus fuisset, si superásque euadere ad auras, est opus & labor, dixisset, sed minus uehemens fuisset oratio.*

Item illa paulo duriora meo iudicio, maxime quòd in principio orationis sunt posita. AEmilius Probus, *Chabrias* Atheniēsis, *hic quoque in summis habitus est ducibus.* Idem *rursus,* Timotheus Cimonis *filius* Atheniensis, *hic à patre acceptam gloriā multis auxit uirtutibus.* Et Terentius, Pamphilus *ubinam hic est?* Cicero ad Att. *Posthumius autem, de quo nominatim senatus decreuit, ut statim in* Ciliciam *iret,* Fusanóque *succederet, is negat se iturum sine* Catone.

IPSE *quoque epitagmaticon siue subiectiuum,* *quum post (met) discretionis item particulam adhibetur: ut* Terentius, *Sed quod modò hîc nos* Antiphonem *monuimus, id nosmetipsos facere oportet* Phædria. Et Cicero de Officiis, *Nisi nosmetipsos amabimus ualde.* *Ipse epitagmaticon.*

EX *uerbis quoque peculiariter (dico,) præsertim apud* Ciceronem: *ut in illo,* *Cui quum familiaris quidam quereretur, quòd diceret uxorem suam suspendisse se de ficu.* Idem, *Gregaléśque eum, quum non uenisset in campum, requirerent, excusauit* Vespa Terētius, *quòd eum brachium fregisse diceret.* Hîc enim *satis erat, quòd brachium fregisset: ibi, quòd uxor sua de ficu se suspenderat, omisso utrobique illo (diceret.)* *Dico.*

. Nō *dissimile his uidetur & illud eiusdem de lege* Manil. *Reliquum est ut de* Q. *Catuli authoritate dicēdum esse uideatur.* Satis *enim esset (ut dicatur.) Cæterùm in his nulla fit debitæ structuræ iniuria: sicuti nec in illis periphrasibus, quæ tamen redundantiam omnino præ se ferunt, quales sunt, & illa* Terentij in Hecyra, *Si est ut uelit reducere uxorē, licet. pro, si uelit:* Et eiusdem in Phorm. *Si est patrue, culpam ut* Antipho *in se admiserit. pro, si admisit, ut* Donatus *interpretatur.*

Idem, Si est ut dicat uelle se, redde: si est ut nolit, rectè consuluit gnatæ meæ. Participium quoque nonnunquam in structura redundat, sed Græco more, proinde in Hellenismis dicetur.

Pleonasmos præpositionum.

EX præpositionibus uerò ijs quæ cum uerbis componuntur, etiam nonnullæ ad constructionē superfluunt: Terentius, Adeón' ad eum? Salust. Tanta uis auaritiæ in animos eorum, ueluti tabes, inuaserat. Staret enim tum sensus, tū constructio, si demeres hîc (In,) ibi (Ad.) Sed hūc Pleonasmon in alijs quoque præpositionibus affectare uidetur antiquitas, ut in superiori libro multis exemplis uidere licet.

Re.

RE quoque in compositione non minus apud probatissimos authores sæpe abundat. ut Cicero de fato, Ad Chrysippi laqueos reuertamur. Nihil enim aliud uult dicere, quàm ueniamus. Quintilianus, Si uerum est post multa secula & innumerabiles annos reddi rursus alijs corporibus animas, fortassis in me renatus sit aliquis ex illis. Et Terentius, Renuntio here futurū. Quo loco Donatus, (re) syllaba, inquit, apud ueteres interdum abundat: ut Renuntio pro nuntio.

Ad, ab, & per.

ITEM ante nomina urbium & oppidorum Ad, ab, & per: ut Cicero, Ea die Verres ad Messanam uenit. Salust. Nam Brutus ab Roma aberat. Virgilius, -illis qui ad Troiam forte diebus Venerat. Cicero, Circiter Idus Sextiles ab Epheso in Syriam nauibus profectus est.

Aduerbiorum pleonasmos.

EX aduerbijs autem post uerba quæ à (re) componuntur, cum (retro) sequitur, uel ipsum (retro,) uel certe (re) abundat. Virgilius, Asper acerba tuens retro redit.

Ante.

Idem, Et retro sublapsa referri. Et (ante) post uerba

composita à præ. Terentius, *Nónne oportuit præsciſſe me ante?* Et (*simul*) *cum uerbis à* Con *cõpositis*. Idem, *Multa simul concurrunt, qui coniecturam hanc nunc facio.* Vbi etiam (*qui*) *pro unde uidetur accipi: nisi fortaſſe queis ſcribendum pro quibus*. Sicut *in illo forsitan*, Non *qui argumentum narret. qui, pro qua.* Simul.

(*Qua*) *longum quoque redundat. ut* Virgilius, Si *qua fata ſinant.* Idem, Ne *qua ſcire dolos mediúſue occurrere poſſit.* Item (*qua*) *breue.* Virgilius, Rhœbe *diu, res ſiqua diu mortalibus ulla eſt.* Qua longum. Qua breue.

NEGATIO *præterea uarijs modis abundat.* Negatio. Aliàs *poſt compoſitam negationem primo loco poſitam.* Cõpositas *uoco, quales ſunt*, Nego, *neſcio, nequeo, nemo, nullus, nũquam.* Terentius *in* Phorm. Negat *neque eius patrem ſcire quis fuerit.* Cicero *de finibus*, Sed *quanquam negent* Stoici *nec uirtutes, nec uitia creſcere.* Et Neſcis *nec in pace, nec in bello uiuere.* Virgilius, *-nulla neque amnem* Libauit *quadrupes, nec graminis attigit herbam.* Cicero Acad. Nullam *denique eſſe artem nec dicendi, nec diſſerendi putant.* Nam *ſi poſtponatur compoſita, decedet altera reliquarum.* Terentius, Agrum *in his regionibus meliorem, neque pretij maioris habet nemo.* Si *enim alteram appoſuiſſet, aut compoſitam præpoſuiſſet, aut poſtremo pro ea poſuiſſet affirmatiuam particulam, ut quiſquã, uel ullus.* Declarat *autem quòd in his redundet negatio, quòd una detracta, idem ſenſus ſeruatur*, Neque *eius patrẽ ait ſe ſcire*: Nec *in pace ſcis uiuere, nec in bello*: Nec *ulla quadrupes libauit amnem, nec attigit herbã.* Aliter *quoque ſuperfluit negatio: ut in illo* Terentij, *authore* Donato, Neque *haud tu dicas tibi non prædictum caue.*

Item aliter, sed cum quadam ui, ubi nimirum per secundam negationem adstruitur quicquam ueluti maius, ut in talibus, Non eam, *ne nunc quidem quum accersor ultro?* Cicero *ad* Lentulum, Neque *errarent ne aduersarij quidem.* Q*uorum non admodum dissimile est illud* Terentij, Per *omnes tibi adiuro deos, nunquam eam deserturum:* Non, *si capiundos mihi sciam esse inimicos omnes homines.* Figura *certè est & quum affirmatiuum per duas negationes interpretamur: ut* Virgil. Nec *nocturna quidem carpentes pensa puellæ* Nesciuere *hyemem.* Et, Nequeo *non mirari.* Et, Nemo *non stupidus.* Sed *non huius loci.*

Coniunctionum pleonasmos. CONIVNCTIONVM *uerò quædam huic figuræ adeò sunt obnoxiæ, ut quum nihil ad constructionem uel sensum conferant, expletiuæ uel ornatiuæ tantùm dici meruerint, ut sunt,* Num, *nam, dum: in etiamnum, numnā, & adesdum, aliæque.* Terentius, Numnam *perimus?* Idem, Ebodum *bone uir ad me.* Idem, Dic *dum.* Virgilius, Nam *neque* Parnassi *uobis iuga, nam neque* Pindi.

Copulatiua. PRAETEREA *copulatiuæ: ut* Multa *quoque & bello passus.* Redundat *enim (&.)* Idem Virgilius, *Atque hinc atque illinc humeros ad uulnera durat.* Sed *hæ sæpissime quum epexegesin tantū adstruunt. ut in illo* Virgilij, Iudicium Paridis, *spretǽque iniuria formæ.* Est *enim interpretatio iudicij* Paridis, *spretǽque iniuria formæ.* Talia *sunt & illa,* -*molémque & montes insuper altos* Imposuit. Item, Dixítque, *& prælia uoce diremit.*

Vt. (VT) *quoque, quum ei succedit (ne,) uel ipsa otiosa est, uel (ne) pro (non) accipienda: ut* Terentius, Ego

pol te pro istis dictis & factis, scelus, ulciscar, ut ne impune in nos illuseris. Idem, *Miseret me. Itaque ut ne uiderem misera, effugi huc foras.* Quanquam Græca potius talia uidentur, pro ἵνα μή.

Et (*ne:*) *ut in illo* Horatij *in* Sermonibus, *Nemón' ut auarus se probet.* Item *in illo,* O *seri studiorum, qui ne putetis difficile & mirum,* Rhodio *quod* Pitholeonti *contigit: authore* Porphyrione. Quanquam Priscianus *confirmatiuá in talibus dicit, pro etiam: ut* Terentius, *Nunccine demum isthuc uerbum in te incidit?* Ne.

EPANALEPSIS.

HVC SPECTAT & Epanalepsis, *in primis scitu digna figura.* Hæc *accidit, quum post aliquam multa interposita, uel claritatis, uel alia quapiam causa resumimus quod in principio collocauimus: quum alioqui sine eo constructio suos numeros haberet.* Resumimus *autem uel ijsdem uerbis: ut* Virgilius, Talis *amor* Daphnin, *qualis quum fessa iuuencum* Per *nemora, atque altos quærendo bucula lucos,* Propter *aquæ riuum uiridi procumbit in herba* Perdita, *nec seræ meminit decedere nocti:* Talis *amor teneat.* Et Cicero *ad* Brutum, Caue *enim existimes* Brute *(quanquam non est necesse ea me ad te, quæ tibi nota sunt, scribere) caue putes probitate, constantia, cura, studio reipub. quicquam illi esse simile.* Idem *in libris de* Oratore, *Nostra est enim (si modò nos oratores sumus, si in ciuium disceptationibus, si in periculis, si in deliberationibus publicis adhibendi authores & principes sumus,) nostra est, inquam, omnis ista prudentiæ doctrinæque possessio.* Vel *diuersis*

uerbis ab his quæ sunt proposita, aliàs potestate paribus: ut Cicero in Tuscul. *Confirmato illo, de quo, si mortales animi sunt, dubitare non possumus, quum tantus interitus in morte sit, ut ne minima quidem suspicio sensus relinquatur. hoc igitur probè stabilito & fixo, illud excutiendum est, ut sciatur quid sit carere.* Aliàs *magis generalibus*: Idem pro Marco Marcello, *Verum animum uincere, iracundiam cohibere, uictoriam temperare, aduersarium nobilitate, ingenio, uirtute præstantem, non modò extollere iacentem, sed etiam amplificare eius pristinam dignitatem: hæc qui faciat, non ego summis uiris comparo, sed simillimum* Deo *iudico.* In his si demas in prioribus (*talis amor,*) & (*caue putes,*) in tertio illud (*hoc igitur stabilito & fixo,*) in quarto (*nostra est inquam,*) *nihilominus integra ubique cōstructio fuerit.* In quinto *exemplo* Cicero *figuram mutauit, ut magis aptè clauderet. Adhibentur in hac figura aliquando notæ quædam, quales sunt (inquam, igitur,) & similia, ut in modò dictis exemplis patet.* Præterea (*sed*) *ut* Cicero *in* Philipp. *prima, Collegam tuum aiunt in hac sua fortuna, quæ bona ipsi uidetur: mihi (ne grauius quippiam dicam) auorũ & auunculi sui consulatum si imitaretur fortunatior uideretur, sed eum iracundum audio factum.* Idem alibi, *Quum audio socrum meam Læliam (facilius enim mulieres incorruptam antiquitatem conseruant, quòd multorum sermonis expertes, ea tenent semper quæ prima didicerunt) sed eam sic audio, ut Plautum mihi aut* Neuium *uidear audire.*

HYPERBATON.

QVVM ORDO LEGITIMVS dictionũ, clausularũmque mutatur, Hyperbaton grammaticis dicitur. De recto huius generis seorsum tractauimus, tractatu quem de ordine inscribimus. Huius uarias species faciunt grammatici, Anastrophen, Hysterologian, Tmesin, Synchysin, Parenthesin. Dictionum præposterum ordinem, Anastrophen uocant. Accidit hoc multis præpositionibus: ut Italiam contra. Et, His accensa super. Et, Maria omnia circum. Et, Spémque metúmque inter dubij. Et, Multa de nocte profectum. Et, Quem penes arbitriũ est. Item, Mecum, tecum, quicum, quibuscum. Sed non ignorandum, quoties præpositionis alicuius casus in genitiuum transit relatiui substantiæ, præpositionem cum suo casu plerunque in Hyperbato legi, ac genitiuo subijci: ut Cuius de honore agitur. Cicero, Cuius cum patre magna mihi fuit amicitia. Idem, Cuius ob oculos Graij ora obuertebant sua. Idem, Quorũ è numero primus est ausus Leontinus Gorgias in conuentu poscere quæstionem. Idem, Cuius in labris ueteres Comici etiam quum illi maledicerent (quod tum Athenis fieri licebat) lepôrem habitasse dixerunt. Idem, Cuius ad excogitatam speciem imitando referuntur ea, quæ sub oculos ipsa non cadunt. Accidit præterea aduerbijs & cõiunctionibus. (Quum:) ut Cæsar, Frequentissime diutius quum nostrorum impetum ferre non possent. Item, Diu quum esset pugnatum. Item, Ipse quum primum pabuli copia esse inciperet. pro, quum diutius, quum diu, quum ipse. Item (ut) Terentio & Ciceroni, & Cæsari passim. Terentius, Nec te quiuit hodie cogere, illam ut duceres. Et,

Anastrophe.

Huc fac ad me ut uenias. Et, Atque ex incõmodis alterius sua comparent ut commoda. Cæsar, Eáque res consilium ut diremisset. Idem, Breui spatio interiecto, uix ut his rebus, quas constituisset, collocandis atque administrandis tempus daretur. ❡Enim.) ut Terentius, Enim non sinam. ❡Que) copulatiua. ut Horatius in Carmine seculari, Orbis ut cantus referátque ludos. Idem, Ore pedes, tetigítque crura. Idem, Magna sonabit cornua, quod uincátque tubas. Tibullus, Messalam terra dum sequitúrque mari. ❡Ne.) ut Horatius, Quum faber incertus scamnum facerétne Priapum. Sed hæc ordinis mutatio in ❡que) & ❡ne) durissima est: quare imitandam non censeo. ❡Sedenim.) Virgilius, ---impius ex quo Tydides sedenim scelerúmque inuentor Vlysses. pro, sedenim ex quo. ❡Quoniam.) Idem, Insanire libet quoniam. pro quoniam libet. Relatiuum quoque substantiæ loco suo nonnunquam abest, non sine gratia: ut Cicero, In medio relictis quod erat, populo Romano adiudicauit. Terentius, Mater quod suasit sua, adolescens mulier fecit. Plautus, Vix apud me sum, uigilans qui propè dormio. Sicubi tamen longius à loco suo dictio est transgressa, Hyperbaton etiam speciali nomine dicunt: ut in illo Ciceronis notat Quintilianus, Animaduerti, iudices, omnem accusatoris orationem in duas diuisam esse partes. Rectum enim esse ait, in duas partes diuisam. Ad hanc Hyperbaton referri potest & dictio, quæ inter adiectiuum positum in accusatiuo, & appellatiuum in genitiuo est interposita, quod sæpissime factitatum ab authoribus leges. ut Terẽtius, Paululum da mihi operæ. Cicero, Sed amor uoluntatísque con-

iunctio plus habet suauitatis. Idem, *Neque repeto pro illa quicquam abs te pretij*.

HYSTEROLOGIA.

QVVM PRAEPOSITIO *non casui, cui seruit, sed uerbo, quasi cum eo composita sit, iungitur*, *Histerologiam* Seruius *uocat: ut*, *Tyriam qui adueneris urbem*. *pro, ueneris ad Tyriam urbem*. Et, *Quas uento accesserit oras*. &, *Atque rotis summas leuibus perlabitur undas*. Et Horatius, *Innati triuijs*. Donatus *Hysterologiam, siue* ὕστερον πρότερον, *praeposterum ordinem sensuum uocat, ut*, *Et torrere parant flammis, & frangere saxo*. Sed hæc ratio ad constructionis rationem parum pertinet. Huc pertinent illa, *Vrbem quam statuo, uestra est*. Et *Naucratem, quem conuenire uolui, in naue non fuit*. *Rectum enim erat*, *Quam urbem statuo*. &, *Quem Naucratem conuenire uolui*. *Qualis ordo apud oratores obseruatur, ut antè est dictum*.

TMESIS.

TMESIS *uocatur, quum composita uoce diuisa, dictio aliqua eius partibus interponitur, quod facere authores libenter uidentur: ut* Quintilianus, *Nam rogationibus plebísue scitis sancta sunt ista præcepta*. Virgilius, *Septem subiecta trioni*. Et Terentius, *Quæ meo cunque animo libitum est facere*. Idem, *Thais maximo orabat opere, ut cras redires*. Idem, *Omnia prius experiri quàm armis sapientem decet*. Plautus, *Sédne ego stultus qui rem curo publicã?* Cicero, *Quam rem procul inquit dubio dixisset*. Idem,

Rem uerò publicam penitus amisimus. Idem, *Antè Salaminam ipsam* Neptunus *obruet, quàm* Salaminij *trophæi memoriam: priúsque* Bœotia *Leuctra tollentur, quàm pugnæ* Leuctricæ *gloria.* Non *minus libenter & illa congregandi aduerbia* (*non modò, non solùm, non tantùm*) *interposita dictioni dirimunt.* Quintilianus, Sententijs *quidem poetarum non orationes modò sunt refertæ, sed libri etiam philosophorum.* Cicero, *Est enim munus eius, non ingenij solùm, sed laterũ etiam & uirium.* Idem, Nec *uerò dubitet agricola quanuis senex, quærenti, cui serat, respondere, dijs immortalibus, qui me non accipere tantùm à maioribus uoluerunt, sed etiam posteris prodesse.*

PARENTHESIS.

PARENTHESIS *est sensus quispiam sermoni, antequam absoluatur, interiectus: qui quanquam eius uiribus aliquid confert, tamen sublatus legitimum sermonem relinquit: ut,* Iuppiter *(hospitibus nam te dare iura loquuntur)* Hunc *lætum* Tyrijsque *diem* Troiáque *profectis* Esse *uelis.* Horatius, Cætera *de genere hoc (adeò sunt multa) loquacem* Delassare *ualent* Fabium.

SYNCHYSIS.

SYNCHYSIS *est ordo dictionum confusior, alicuius incontinuitatis uitandæ causa susceptus.* Donatus Hyperbaton *obscurum, & ex omni parte confusum interpretatur: ut* Treis Notus *abreptas in saxa latentia torquet,* Saxa *uocãt* Itali *medijs quæ in fluctibus aras.* Quod *sic ordinat,* Treis

naues abreptas Notus *torquet in saxa, quæ saxa in medijs fluctibus latentia,* Itali *uocant aras.* Sed *hic confusio in una relatiui est clausula. Aliquando duarum clausularum miscentur dictiones, ut apud* Horatium *sæpenumero: ut in illo,* Nanque *pila lippis inimicum & ludere crudis.* Idem, *Penè macros arsit dum turdos uersat in igni.* Et *alibi, · quum mea nemo* Scripta *legat, uulgo recitare timētis, ob hanc rem,* Quòd *sunt, quos genus hoc minime iuuat, utpote plures* Culpari *dignos.* Et *in illo anonymi authoris,* Nam *lachrymis struit insidias, dum fœmina plorat.* Est *enim ordo ibi,* Ludere *pila est inimicū lippis & crudis.* Et, *dum uersat macros, turdos pene arsit in igni. hic,* Sunt *plures, quos genus hoc minime iuuat, utpote culpari dignos.* In *quibus exemplis hinc maxime confusio oritur, quòd quæ dictiones alteri sensui debentur, in altero sunt positæ.* Vtitur *hac cōpositione supra cæteros omnes (quod sciam) authores* Horatius, *ut etiam in* Satyra VIII, Lanea *& effigies erat, altera cerea.* Et *paulo post, -serpentes atque uideres* Infernas *errare canes.* Est *enim ordo,* Erat *lanea effigies, & altera cerea.* Item, Videres *serpentes errare, atque infernas canes.* Vbi Porphyrio *ait sic ferè instituere* Horatium *coniunctiones, ut non suo loco ponat.* Et *iterum in* Arte *poetica,* Qui *uariare cupit rem prodigaliter unam,* Delphinū *sylvis appingit.* Et *in eadem, -chorúsque* Turpiter *obticuit sublato iure nocendi.* Sic *enim ordino,* Prodigaliter *appingit. &,* Iure *turpiter nocendi.*

HVC *quodammodo spectat & illud* Hypallages *genus, quale est* Virgilij *in secundo,* Ibant *obscuri sola sub nocte. pro, soli sub obscura nocte.* Idem, Sceleratam

intorserit hastam. pro ipse sceleratus. Idem, *Nanque omnem cursum mihi prospera dixit Religio. pro, omnis religio dixit prosperum cursum, ut* Seruius *enarrat.*

EST *Hyperbaton & quū relatiuum (qui) non ex proxima clausula, sed superiore aliquid repetit: ut in illo* Virgilij, *Me puer Ascanius, capitisque iniuria chari, Quem regno* Hesperiæ. *Tale uult* Seruius *& illud esse, Sunt &* Aminææ *uites, firmissima uina,* Tmolus *& assurgit quibus, & rex ipse* Phanæus. *Ad uites enim referri ait, non ad uina, ne fortè uinis dicere cogatur: sed frustra, quum non solùm eo casu Latinissimi utantur, ut* Plinius, *Vasa uiatoria ex taxo uinis in* Gallia *facta mortifera fuisse compertum est. Sed etiam genitiuo:* Idem de Faustino, *Solum uinorum hoc flamma accenditur. Vt merito coarguenda in talibus grammaticorum superstitio sit, qui cōtra usum summorum in* Romana *lingua uirorum, multa temerè præcipiunt, ueluti etiam propria carere plurali.*

Metathesis. AD *hunc locum pertinet & naturalis ordo sensuum mutatus, siue* Hysterologiā, *siue* ὕστερον πρότερον, *siue sensuum metathesin, siue quocūque hunc nomine appelles. Cuiusmodi est tum in eo quod* συνεσραμμένον *Græcis dicitur, ubi relatiui sensus demonstratiuo pronomini, cuius demonstrationem interpretatur, præponitur. ut in illis* Ciceronis, *Sed hoc non concedo, ut quibus rebus gloriemini in uobis, easdem in alijs reprehendatis.* Idem, *Quotus enim istud quisque fecisset, ut quibus partibus in dissensione ciuili non esset receptus, essétque etiam cum crudelitate eiectus, ad eas ipsas rediret?* Tum *ubi relatiuum sensui, ad quem refertur, postponitur: ut* Ouidius de Pōto, *Quódq; soles animo*

ſemper, quod uoce precari, Omnia *Cæſaribus ſic tua facta probes.* Tale *& illud* Liuij, *cũ ſimilibus,* Quod *bonum, fauſtũ, fœlixque ſit, inquit,* Quirites, *regẽ create.*

Etiam *talia, licet ſit* Enallage *relatiui, quale eſt* Ciceronis *ad* Rufum, Tamẽ *quæ tua ſuauitas eſt, quiq; in me amor, nolles à me hoc tẽpore æſtimationẽ accipere.*

Tum *uerò in illa figura, quæ* Græcis *eſt uſitatiſſima, in qua relatiui diuerſitatis ſenſus, quæ natura ſequi debeat, præponitur: ut in illo* Ciceronis, Cæteris *ſatiſfacio omnibus, mihi ipſe nunquã ſatiſfacio.* Idem, Cui *quidem amori utinã cæteris rebus poſſem, amore certe reſpõdebo.* Terent. Adel. *-piſces cæteros purga* Dromo. Congrum *iſtum maximũ ſinito in aqua ludere* Pauliſper. Celſus, Ex *ijs cæteræ quidem futuræ in unguem committuntur: hæ uerò, quæ ſuper aures tranſuerſæ ſunt, totis oris paulatim extenuantur.*

Tum *in illa figura, ubi eſt obteſtatio cum comprecatione: ut in illo* Virgilij, Sic *tua* Cyrneas *fugiant examina taxos.* Sic *cythiſo paſtæ diſtẽtẽt ubera uaccæ,* Incipe *ſiquid habes.* Horat. Sic *te diua potens* Cypri, Sic *fratres* Helenæ, *lucida ſydera,* Ventorũmque *regat pater,* Obſtrictis *alijs, præter* Iapyga, Nauis: *quæ tibi creditum* Debes *Virgiliũ, finibus* Atticis Reddas *incolumem precor.* Natura *enim precatio præcederet: ut in illo* Ouidij *de* Põto, Idque *facis, faciáſque precor: ſic mater & uxor,* Sic *tibi ſint fratres, totáque ſalua domus.*

EORVM QVAE PARTIBVS ACCIDVNT, ENALLAGE.

SEQVITVR ACCIDENTIVM Enallage, *quam ideo in hunc locum diſtulimus, quòd ea maxime legitimæ ſtructuræ leges*

perturbat: quippe quæ in his potiſſimum uerſetur.

Antiptoſis. C A S V M *igitur pro caſu poſitum,(quæ* Antiptoſis *dicitur) multis modis apud illuſtres authores legimus.*

Nominatiuus pro uocatiuo. *Nam & nominatiuus pro uocatiuo: ut* Virgilius, *Proijce tela manu ſanguis meus. pro, mi.* Idem, *Corniger Heſperidum fluuius regnator aquarum. pro fluuie.* Idem, *Muſcoſi fontes, & ſomno mollior herba,* Et *quæ uos rara uiridis tegit arbutus umbra,* Solſtitium *pecori defendite. pro arbute, quæ eos tegit rara umbra.* Et Perſius, *Vos ô patritius ſanguis. pro patritie.* Tale *mihi uidetur & illud* Plinij, *Salue primus omnium parens patriæ appellate. Quod exilius fortaſſe ſonaſſet, ſi (prime) dixiſſet: rectius tamen eſſet dictum, quum in eandem recidat perſonam cum (appellate.)*

Vocatiuus pro nominatiuo. E T C O N T R A, *uocatiuus pro nominatiuo. ut* Perſius, *Cenſorémue tuum, uel quòd trabeate ſalutas. pro trabeatus.* Et, *- macte* Virtute *eſto, inquit ſententia dia* Catonis, *apud* Horatiũ. Donatus *uerò ait & in illo* Terẽtij *uocatiuũ poni pro nominatiuo,* Tu *modo anime mi noli te macerare.* Sed *fruſtra, ut mihi uidetur.*

Nominatiuus pro genitiuo. R V R S V S *nominatiuus pro genitiuo,* Priſciano *authore: ut* Liuius, *Periti religionum, iuríſque publici, quando duo ordinarij conſules eius anni, alter ferro; alter morbo perijſſet, ſuffectum conſulem negabant comitia habere poſſe.* Saluſtius, *Igitur initio reges (nam in terris nomen imperij id primum fuit) diuerſi, pars ingenium, alij corpus exercebant.* In *hoc tamen genere poſſunt & alij caſus in priori loco poni. ut* Plautus *in* Caſi. *Habet gladiũ, ſed duos: quibus altero te occiſurum ait, altero uilliciũ hodie. pro, quorũ.* Quintil. *Sed authores alios in ordinem redegerint, alios numero ex-*

emerint. Cæterùm ubique rectius & magis ex arte genitiuus in priori loco poneretur: non infrequens tamen est diuersus usus, & Græcis usitatissimus.

GENITIVVS *pro ablatiuo: ut in illo Plinij, quod planè est Solœcophanes, modò rectè scriptum sit. Omnium triumphorum lauream adeptæ maiorem. pro, omni triũpho. Num igitur fortè omissum est (laureis,) fuitque uetus lectio, omnium triumphorũ laureis lauream adeptæ maiorem: aut laurea scriptum.* Cicero Attico, *In oppido Antiochiæ. pro, oppido Antiochia.* Et *pro accusatiuo: ut in illo* Virgilij *cum similibus,* Et *celsam* Butroti *ascendimus urbem.* Et, *Fontem superare* Timaui. *Esset enim magis ex consuetudine locutio,* Butrotum *celsam urbem, & fontem* Timauum. Genitiuus pro ablatiuo.

DATIVVS *pro nominatiuo, uel accusatiuo: ut* Virgilius, *At puer* Ascanius, *cui nunc cognomen* Iulo. Liuius, *Scipio, cui Africano fuit cognomen* Item, Faustulo *fuisse nomen ferunt. Recta enim locutio in omnibus talibus est per nominatiuum, uel accusatiuum,* Iulus, *Africanus, &* Faustulum. *ut* Cicero, *Argentarius* Sextus Clodius, *cui* Spuridion *fuit cognomen.* Terentius, *Hecyra est huic nomen fabulæ.* Frequens *tamen est datiui usus.* De *his suprà dictum in primo libro est.* Datiuus pro nominatiuo, uel accusatiuo.

DATIVVS *pro genitiuo. ut* Virgilius, *-ceruix cui lactea crines* Accipit. *pro, cuius ceruix.* Idem *in septimo,* At *iuueni oranti subitus tremor occupat artus.* Ouidius, *Ille pater, rectórque deûm, cui dextra trisulcis* Ignibus *armata est. pro cuius.* Et *illud* Terentij *in* Phormione, *Vin' primum hodie facere quòd ego gaudeam* Nausistrata? Et *quo tuo uiro oculi doleant?* Nisi *(quòd) pro (ut) audis.* Virgilius, *- & cul-* Datiuus pro genitiuo.

tor nemorum,cui pinguia Cææ Tercentum niuei tondent dumeta iuuenci.

Datiuus pro accusatiuo.

DATIVVS *quoque pro accusatiuo uariè usurpatur. Aliàs pro simplici,præcipuè post infinitum (Esse,) ut in talibus quale est illud* Horatij, *- mediocribus esse poetis Non dij, non homines, non concessere columnæ.* Et Brutus ad Ciceronem, *Et quis suppliciat, ut optimè meritis de Rep. liceat esse saluis?* Martialis, *Nobis non licet esse tam disertis, Qui Musas colimus seueriores. Rectum enim in his est, mediocres, saluos, disertos, ut* Quintilianus, *Procuratorem tibi esse non licuit.* Terentius, *Nam expedit bonas esse uobis. Sed sunt in datiuo ad Græcorum potius imitationem prolata.*

Aliàs pro accusatiuo cum præpositione, dúntaxat poetis, sæpissiméque Virgilio: *ut, It cælo clamor.* Terentius, *Interea mulier quædam abhinc triennium Commigrauit huic uiciniæ. pro, ad hanc uicinam.* Donatus *aduerbium in loco dicit (huc uiciniæ,) cuius ad locum sit (huc uiciniam:) quod tamen non congruit cum uerbo (commigrauit.) hunc datiuum, octauum casum esse* Sergius *ait. Etiam alio modo cum (apud) præpositione, uel (secundum:) ut* Pridie Nonas Ianuarias Cæsari *delphinus matutino exoritur. pro, apud* Cæsarem, *uel, ut alij Græco more sunt locuti, secundum* Cæsarem, *uel iuxta* Cæsarem.

Accusatiuus pro ablatiuo.

Accusatiuus pro ablatiuo: ut Horatius *in* Epodis, *Senem, quòd omnes rideant, adulterũ,* Nardo *perunctum: quale non perfectius Meæ laborarunt manus.* Hoc *modo & nominatiuus pro ablatiuo.* Idem *in primo* Serm. *Occurrunt animæ, quales neque cãdidiores Terra tulit. pro, quali, & qualibus. Ponitur enim utro-*

bique relatiuum in ipso casu, quo demonstratiuum talis, (quod Prisciano authore, ubi adiectiuum non praecedit, subauditur) poni deberet.

Ablatiuus pro genitiuo: ut Virgilius, Et iniquo pondere rastri. Et alibi, Et acuto robore uallos. De quo genere alibi inter legitimas constructiones meminimus. Item ablatiuus cum praepositione pro genitiuo. ut in illo Terentij, Adibo, atque ab eo gratiam hanc, quam uideo uelle, inibo. Vbi Donatus, Gratiam ab eo inibo, pro, eius gratiam merebor. Nam adeò amat Terentius (ab eo) pro (eius) ponere: ut in Andria, Ea primùm ab eo animaduertenda iniuria est. id est, eius iniuria. Ablatiuus pro genitiuo.

ABLATIVVS pro datiuo: Virgilius, Haeret pedes pes, densúsque uiro uir. pro, pedi. Sunt & qui uoces illas, Senatu, metu, ornatu, ablatiuos pro datiuis positos putent: ut in illo Virgilij, Parce metu Cytherea. quum sint ipsae potius datiui à uulgatis genitiuis, Senatus, metus, ornatus, ut Caesari ex Gellio placet: nò aliter quàm illi, Senatui, metui, ornatui, à priscis & exoletis genitiuis, Senatuis, metuis, ornatuis. Cuius generis apud Terentiũ legitur, Eius anuis causa. Sic in prima inclinatione antiquus genitiuus finiebatur in as. Ennius, Dux ipse uias. Liu. Andronic⁹, Mercurius, cúmq; eo filius Latonas. Cuiusmodi genitiui ratio in paterfamiliâs & materfamiliâs adhuc durat. In tertia uerò terminabatur in i, praesertim in proprijs: ut Virgil. Et uulnere tardus Vlyssi. Cicero, In Timarchidi potestate, sociorum populi Romani antiquissimorum atque amicissimorum liberos, matres, bona, fortunas omnes fuisse. In quinta per es, ij, uel e, exijt. ut Huius dies, huius dij, huius die. Cicero, Equites uerò daturos Ablatiuus pro datiuo.

illius dies pœnas. Virgilius, *Munera lætitiámque dij*. Salustius, Vix *decima parte die reliqua*. Nec *lectorem perturbet, quòd quædam ex his ad* Anacoluthon *retulimus, quum sit diuersa utriusque loci ratio.* Hîc *nanque accidentium immutatio tantùm spectatur, ibi consequutionis à superioribus uariatio.*

GENERVM ENALLAGE.

Masculinũ pro fœminino.

EX GENERIBVS *uerò masculinum pro fœminino aliquãdo põnitur: ut* Amaræ *cortices, &* Validi *filices. pro amari & ualidæ.* Et *apud* Horatiũ, Et *mammæ putres, equina quales ubera. pro qualia.* Hoc *autem penè* Solœcophanes *est, ut pote dissidente adiectiuo ab eo, cui innititur, appellatiuo.*

Masculinũ pro neutro.

MASCVLINVM *pro neutro: ut in illo* Quintiliani, Ne *miremur: quòd ab antiquorum plerisque* AEnea *&* Anchisa *sit dictus.* Nisi *quis particulã (nominatiuus) subaudiat.* Sunt *enim quæ* ὀεχῶς *dicuntur, omnia neutra, nec declinata.* Itaque *interpretes alì quando neutrum, articulum* Græcum *ijs præponunt. ut* Donatus *super illud in* Andria, Egóne *dicam? τὸ ego inquit, emphasin habet.* Quæ *ratio si in multis seruaretur, non parum claritati conferret.* Nos *aliquando huiusmodi uoces nota, quæ eum articulum quodammodo repræsentet, à fronte includimus, semicirculo à tergo, ita nimirum à parentheseos consuetis notis has distinguentes.* Non *ignorandum oratores rem pro uoce in quibusdam huius generis loquelis libentius usurpare. ut* Virtus *à uiro est appellata, potius quàm nomen uirtus est dictum, uel deductum à uiro.* Cicero, Ipse *animus ab anima dictus est.* Veriusque *tamen dicendi*

generis exemplum est in illo Ciceronis, Ab inuidendo autem inuidentia rectè dici potest, ut effugiamus ambiguum nomen inuidiæ. Quod uerbum ductum est à nimis intuendo fortunam alterius. nequis altero tantummodo loqui putet licere.

NEVTRVM pro fœminino. Terentius in Eunucho, de ancillis loquens, Continuò hæc adornant, ut lauet. Idem in Phormione, Hæc illæ erant itiones. Idem in Heaut. Vel uirtus tua me, uel uicinitas, quod ego in propinqua parte amicitiæ puto. Item in Eunucho, Ego quoque unà pereo, quod mihi charius est. pro qui mihi charior sum, ut inquit Donatus. Et Plin. de tempestatum præsagiis, Nube grauida candicante, quod uocant tempestatem albam, grando imminebit. Et Virgilius de capris, Hæc quoque non cura nobis leuiore tuenda. Simile his fuerit & illud eiusdem, - hîc illius arma, Hîc currus fuit, hoc regnum dea gentibus esse. Nisi quis pro illo (hoc) aut hic, aut hanc scribendum putet: refertur enim planè ad Carthaginé. Nec ignoro hæc, quoniam in diuersis sint sensibus, ad Syllepsin posse referri. Neutrum pro fœminino.

NVMERORVM ENALLAGE.

EX NVMERIS quoque singularis pro plurali: ut Salustius, Interea seruitia repudiabat, cuius rei initio ad eum magnæ copiæ concurrebant. pro, quorum. Terentius, Cuius maxime mos est cósimilis uestrum, hi se ad uos applicant. Idem, Adeón' homines immutarier ex amore, ut non cognoscas eundem esse? Et Horatius, At nostri proaui Plautinos &

numeros & Laudauere sales, nimium patienter utrunque, Ne dicam stultè, mirati. Et Ouidius, *Et flesti, & nostros uidisti flentis ocellos.* pro, *flentium*: nisi *nostros* pro *meos* dixeris. Cicero ad Cælium, *Vel quia totum negotium non est dignum uiribus nostris, qui maiora onera in repub. sustinere & possim, & soleam.* In prima tamen persona tolerabilius hoc est, quòd in ea pluralis pro singulari etiam cum gratia frequentissimè poni soleat: in secunda & tertia non item. Huius generis est & illud Plauti cum similibus, *Nominandi tibi istorum magis erit, quàm edundi copia.* Nisi Diomedis sententia magis placet, qui participialia uerba certam habere personam, aut numerum, aut significatum negat.

Singularis pro plurali. SINGVLARIS pro plurali est & in illo Cnei Pompeij ad Lucium Domitium, *AEquum est me à te impetrare, ut cohortes quæ ex Piceno & Camarino uenerunt, quæ fortunas suas reliquerunt, ad me missum facias.* Sed hoc genus nunc in Archaismon abijt.

Pluralis pro singulari. ET pluralis pro singulari. Plinius, *In Africa maior pars ferarum æstate non bibunt inopia imbrium.* Virgilius, *Pars in frusta secant.* Ouidius, *Pars uolucres factæ.* Idem in Fast. *Hoc dedimus nos tibi nomen eques.* Sunt qui hæc Syllepses uocant, ut antè est dictum. Cæterum huius generis sunt & illud Virgilij, *Frater ut AEneas pelago tuus omnia circum Littora iactetur, odio Iunonis iniquæ, Nota tibi.* Vbi *notum* potius uidetur dicendum, quum referatur ad sensum. Sensus autem omnino singularis est numeri. Itē illud eiusdē, *Fulmen erat toto genitor quæ plurima cælo Deijcit in terras.* Et Cicero pro Milone, *Si tempus est ullum iu-*

re hominis necandi (quæ multa sunt) certè illud non modò iustum, uerum etiam necessarium, quum uis illata defenditur. Et Terentius in Eunucho, Eunuchum dixti uelle te, quia solæ his utuntur reginæ.

PERSONARVM ENALLAGE.

PERSONA QVOQVE permutatur, sed minus usitatè: ut, Danai qui parent Atridis, contra Priamum arma sumite. Cui tamen non ualde dissimile uidetur illud Virgilij, Muscosi fontes, & somno mollior herba, Et quæ uos rara uiridis tegit arbutus umbra, Solstitium pecori defendite. Aliter quoque fit mutatio personæ, sed tolerabilius: ut Terentius in Phormione, Siquis me quæret rufus. Præsto est, desine, pro præsto sum: nam de se loquitur. Personæ enallage est in illo, Dij faciant sine me non moriatur ego.

MODORVM ENALLAGE.

FREQVENTISSIMA tamen in omni ueterum lectione est immutatio modorum. Nam finitiuum pro imperatiuo legimus: ut Itis, paratis. pro ite, parate. Et indicatiuum pro potentiali, maximè in præterito imperfecto: ut Virgilius, Etsi non alium late iactaret odorem, Laurus erat. pro esset. Plinius VIII, Figura & magnitudo erat lacerti, nisi crura essent recta & excelsiora. Idem XVIII de Erisimo, Idémque erat, nisi pinguius esset. Et pro subiunctiuo: Cicero ad Atticum, Dices quid? quasi isthuc erat magnum. pro esset.

Finitiuus pro imperatiuo.

Futurum indicatiui pro imperatiuo.

RVRSVS *futurum indicatiui pro imperatiuo:* Cicero ad Trebat. Sed *ualebis, meáque negotia uidebis, méque dijs adiuuantibus ante brumam expectabis. pro, uale, uide, expecta.*

Imperatiuus pro futuro indicatiui.

CONTRAQVE, *imperatiuus pro futuro indicatiui.* Virgilius, *Nunc te marmoreum pro tempore fecimus, at tu, Si fœtura gregem suppleuerit, aureus esto. pro, aureus eris.* Et Ouidius in Metamorph. *dent ocyus omnes Quas meruere pati, (sic stat sententia) pœnas. pro dabunt, nisi potentialem dicas, pro debent dare, qui tamen isodynamos est futuro.*

Imperatiuus pro optatiuo.

Rursus *imperatiuus pro optatiuo.* ut Virgilius, *Viuite fœlices, quibus est fortuna peracta Iam sua. pro uiuant. Qua interpretandi ratione nō erit enallage in (sua.)*

Subiunctiuus pro imperatiuo.

Subiunctiuus *quoque pro imperatiuo, cum alibi, sicut prædictum est: ut* Terentius, *Quiescas: Tum ubi imperatiuus deest præcipuè: ut* Velis, Malis.

ET *subiunctiuus, uel potius potentialis pro indicatiuo, ut in quotidiano usu,* Vellem *adesset,* Nollem *abesset.* Ouidius, *Nunc uellem formosa forem. pro, uolebā. Nulla enim ratio est cur subiunctiui sint, aut optatiui huiusmodi uoces. ne in illo quidem* Virgilij, *Hoc Ithacus uelit: quod Quintilianus præcellet, exponit.* Donatus *autem in illo* Terentij, *Ita uelim me promerentem ames:* Velim, *inquit, antiquè pro uolo.*

Infinitus modus pro præterito imperfecto finitiui.

PRAETEREA *infinitus modus pro præterito imperfecto finitiui. ut* Terent. *-facile omnes perferre, ac pati Cum quibus erat cunque unà. pro, perferebat, & patiebatur.* Idem, *Ego illud sedulò negare factum. quod tamen* Prisciano *atque etiam* Quin-

tiliano per defectum uerbi (cœpit) exponitur: ut Cœpi negare. ut Virgilius, Ex illo fluere, ac retro sublapsa referri Spes Danaûm. Hanc figuram, historicam uocat Seruius, sed usurpatur & ab oratoribus aliquando. ut Cicero, Galba autem alludens uariè & copiosè, multas similitudines afferre, multáque pro æquitate ius dicere. Interdum uerò uidetur infinitum pro præterito perfecto poni: ut Terentius in Adel. Ille contrà hæc omnia, ruri agere uitam, semper parcè, ac duriter se habere. pro eo quod est, egit, habuit. Nam & sequitur, Vxorem duxit, nati filij duo sunt. Et in Phor. Itáne tandem uxorem duxit Antipho iniussu meo? Nec meum imperium: age, mitto imperiũ: non simultatem meam Reuereri? pro reueritus est. Etiam pro supino in sum, uel tum. Terentius, Vultisne eamus uisere? Sed hoc Græcum est.

TEMPORVM ENALLAGE.

TEMPVS VERO *pro tempore positum frequentissime inuenias. Nam & præsens pro imperfecto & perfecto, tam in prosa, quàm in uersu positum legas, maxime quum rem quasi geri, & sub oculis poni studemus. Vnde Energia grammaticis dicitur. Terent. -accedo ad pedissequas: Quæ sit, rogo. sororem esse aiunt Chrysidis. pro accessi, rogaui, dixerunt. Virgilius, Et omnis humo fumat Neptunia Troia. pro fumauit. Idem in quarto, At regina graui iandudum saucia cura, Vulnus alit uenis, & cæco carpitur igni. pro alebat, & carpebatur. Idem, Quintiliano teste, Hoc Ithacus uelit, & magno mercentur Atri-*

Præsens pro imperfecto & perfecto.

Energia.

dæ.pro mercarentur. Et post continuatiuas (si & nisi) etiam eleganter. ut Idem, Ni faciat, maria ac terras, cælúmque profundum Quippe ferant rapidi secum, uerrántque per auras. pro faceret, ferrent, & uerrerent. Plinius de Erinaceis, Si non sint illi aculei, frustra uellerũ mollities in pecude mortalibus data. pro, si non essent. Terentius, Tu si hîc sis, aliter sentias. pro esses, & sentires.. Talia uidentur & illa passim usurpata, Quid facias, & quid faciat. Sic uidetur & imperfectum pro plus quàm perfecto in Adelphis poni: ut, Nã si esset unde id fieret, faceremus. pro fuisset, & fecissemus. Etiam perfectum pro plus quàm perfecto: ut Virgilius, & ni mea cura resistat, Iam flammæ tulerint: inimicus & hauserit ensis. ubi tulerint pro tulissent positum est. Sic Liuius, Me quoque iuuat, uelut in parte fuerim laboris. Præsens pro futuro, præsertim in infinitis. Virgilius, Progeniem sed enim Troiano à sanguine duci Audierat. pro, ducendam esse. Item aliter: ut Seneca in Nat. quæstion. His hoc nomen imponimus, an facio quod Virgilius qui dubitat de nomine? Deinde id de quo dubitauit, posuit.

Imperfectũ pro plus quàm perfecto.

Perfectum pro plus quàm perfecto.

Præsens pro futuro in infinitis

Item præteritum pro futuro, ut in illa dicendi figura, qualis est Hannibalis apud Liuium, Si tales animos in prælio habebitis, quales hic ostenditis, uicimus. Et Quintilianus, Si tales milites omnes habemus, mari uicimus.

Præteritum pro futuro.

CAETERVM præteritum perfectum pro imperfecto adeò frequenter, ut nisi quum rem inchoatam nec absolutam signare studemus, translatitie ferè pro eo poni uideatur. Quod liquidò in narratione illa Thaidis in Eunucho perspicienti patet, Samia mihi

Præteritũ perfectũ pro imperfecto.

mater fuit, ea habitabat Rhodi. Et *mox*, Ibi *tum matri paruulam puellam dono quidam mercator dedit*. Et *paulo post*, Matris *nomen & patris dicebat ipsa, patriã, & signa cætera neque sciebat, neque per ætatem etiam potuerat*. Mercator *hoc addebat*. Et *iterum*, Sororē *plærique esse credebant meam*. Ego *cum illo, quocum uno rem habebam tum hospite*, Abij *huc : qui mihi reliquit hæc, quæ habeo, omnia*. Et *post pauca*, Interea *miles qui me amare cœperat, in* Cariam *est profectus: te interea loci cognoui*. Et *iterum*, Forte *fortuna affuit hic meus amicus*. Quid *autem ad* Eunuchum *legentes remitto? quasi non ipsa prima scena* Andriæ, *narratio* Simonis *clarissimè quod hic præcipimus, ostendat*. Ponitur *& pro præsenti, sed poetis dúntaxat: ut* Virgilius, Quanquam *animus meminisse horret, luctúque refugit*.

ET *aliter præteritum perfectum pro futuro maxime in potentiali modo, ut in talibus*. Terentius *in* Hecyra, Denique *hercle aufugerim potius, quàm redeã*. Quo *loco* Donatus *coniunctiuum dicit pro indicatiuo positum futuro, uel, ut alij dicunt, promissiuo*. Et *in* Heaut. In *mea uita tu tibi laudē is quæsitū scelus*. Vbi *si paululum modò quid te fugerit, ego perierim*. Et *in* Adelphis, -*obsecro hercle, hominem istum impurissimum* Quamprimum *absoluitote: ne si magis irritatus siet*, Aliquà *ad patrem hoc permanet, atque ego tunc perpetuò perierim*.

Præteritum perfectum pro futuro.

Plus *quàm perfectum pro imperfecto*: Cicero *ad* Atticum, Fit Senatusconsultum, *ut* Vectius, *quòd confessus esset se cum telo fuisse, in uincla conijceretur: qui enuisisset contra* Rempublicam *esse facturum. pro, qui*

Plus quàm perfectum pro imperfecto.

Nominatiuus pro accusatiuo.

ALIA rursus figura nominatiuus pro accusatiuo, nempe post infinitiuum: quoties ea uerba sequitur, quæ in sensum infinitiui duntaxat feruntur, qualia sunt, Dico, Sentio, Aio, cum synonymis, & eadem est agens persona uerbi finiti & infiniti. ut Catul. Phaselus ille, quem uidetis, hospites, Ait fuisse nauium celerrimus. Et parodia de hoc ipso, Sabinus ille, quẽ uidetis, hospites, Ait fuisse mulio celerrimus. Ouid. – sed enim quia rettulit Aiax Esse Iouis pronepos. Virg. Sensit medios illapsus in hostes. Terent. Quæ sese optauit inhoneste parare hîc diuitias potius, quã in patria honeste pauper uiuere. Lucanus quoque paulo etiam durius, – tutumque putauit Iam bonus esse socer. Nec minus durè, ut uidetur, Ouidius de Trist. lib. Acceptum refero uersibus, esse nocens. Sic Græci: Isocrat. Καὶ σεαυτὸν ὡς ἄνθρωπος ὢν ὑπομιμνήσκεις. Δημοσθένης ἐν τῷ περὶ παραπρεσβείας, Εἰ μὲν γὰρ ἅπαντα ὅσα ὑπέσχετο, ὑμῖν ἐκ τῆς εἰρήνης γέγονε, καὶ τοσαύτης ἀνανδρίας καὶ κακίας ὁμολογεῖτε ὑμεῖς εἶναι μεστοί.

A Græcis planè & illa casus mutatio accepta est, quum ablatiuus in consequẽtia, diuersa persona non est ab ea, quæ finitum uerbum præcedit. ut Qu. Tul. ad Tyron. Non potes effugere huius culpæ pœnam te patrono, Marcus est adhibendus. pro ipse patronus, uel si ipse sis patronus. Volcatius Sedigitus apud Gellium, Eum me iudicio errorem dissoluam tibi. Sic Græci: Plato Apolog. Ἀλλ᾽ ἀπορίᾳ μὲν ἑάλωκα, οὐ μέντοι λόγων, ἀλλὰ τόλμης καὶ ἀναισχυντίας, καὶ τοῦ μὴ ἐθέλειν λέγειν πρὸς ὑμᾶς τοιαῦτα, οἷα ὑμῖν μὲν ἥδιστ᾽ ἂν ἦν ἀκούειν, θρηνοῦντός μου καὶ ὀδυρομένου, καὶ ἄλλα ποιοῦντος καὶ λέγοντος πολλὰ καὶ ἀνάξια ἐμοῦ, ὡς ἐγώ φημι.

SED *& illa, quum præpositioni (in) pro ablatiuo subijcitur accusatiuus: ut Gellius notat in oratione Ciceronis de imperio Cn. Pompeij, Quũ nostros portus, atque eos portus quibus uitam ac spiritum ducatis, in prædonum fuisse potestatem sciatis. Et in Amphit. Plauti, Nunc uerò mihi in mentem fuit. pro in potestate, in mente: quod cõtrà rarò aut uix fit. ideóque illud Virgilij, Rapuitque in fomite flammam: Seruius esse ait penè Solœcophanes. Tale tamen est & illud Ouidij Metamor. - aspice uultus Ecce meos: utinámque oculos in pectore posses Inserere. Nisi quis in pectora scribendũ censet. Plutar. in Antonio,* Ἀντώνιος δὲ τὴν πόλιν ἐκλιπὼν, καὶ τὰς μετὰ τῶν φίλων διατριβὰς, οἴκησιν ἐνάλιον κατεσκεύαζεν αὑτῷ περὶ τὴν Φάρον εἰς τὴν θάλασσαν.

Datiuus loco ablatiui cũ præpositione.

GRAECAM *Antiptosin uocat Seruius, quũ post passiua datiuus loco ablatiui cum præpositione adhibetur, ut Virgilius, Nec cernitur ulli. Horatius, Scribêris Vario fortis & hostium Victor. Xenophon,* Ὁσίως μοι καὶ δικαίως ἅπαντα τὸν βίον βεβιωμένον. *Isocrates ad Demonicum,* Ὥστε μηδὲ τὸν ἅπαντα χρόνον δύνασθαι λήθην ἐμποιῆσαι τῶν ἐκείνοις πεπραγμένων.

Græcæ non minus sunt & illæ, de quibus suprà in Enallage dixi, Nobis non licet esse tam disertis. Et Macrob. Si uobis uolentibus est. Sic Græci: Aristoph. Οὕτως γὰρ ὅδε πλουσίοις ἅπασιν ἡμῖν εἴη. *Et,* Ἐμοὶ βουλομένῳ ἦν.

Nomen pro aduerbio.

GRAECA *quoque antimeria est, quum nomen pro aduerbio sumitur, ad hunc modum. Plinius, Hæc singula & matutina & uespertina dantur. pro mane & uesperi. Virgilius, Nec gregibus nocturnus obambulat. pro noctu. Idẽ rursus, Nec minus AEneas se matutinus agebat. pro mane. Huc attinet & illud eiusdem,*

Vibranti gladio connixus ab aggere dexter Occupat. Aristoph. Δῆλος δ᾽ ἐστὶν ὅτι τοῦ πράγματος ἀκηκοὼς τι, τῇ βαδίσει καὶ τῷ τάχει. Homerus, Ἄλλοι μέν ῥα θεοί τε καὶ ἀνέρες ἱπποκορυσταὶ Εὗδον παννύχιοι. Idem, Οὐ χρὴ παννύχιον εὕδειν βουληφόρον ἄνδρα.

GRAECA *uidetur & illa Enallages forma, quae in Prolepsi saepe usurpatur. ut Salustius, Itaque initio reges diuersi, pars ingenium, alij corpus exercebant. De qua in Enallage diximus. Est enim Graecis familiarissima.* Cebes, αὕτη πάνυ, ἔφη, ἡ μὲν τὴν μάστιγα ἔχουσα, καλεῖται τιμωρεία· ἡ δὲ τὴν κεφαλὴν ἐν τοῖς γόνασιν ἔχουσα, λύπη· ἡ δὲ τὰς τρίχας τίλλουσα ἑαυτῆς, ὀδύνη.

Graecum est & illud Salustij cum similibus, in quibus post masculina & foeminina subijcitur neutrum. Hinc ab adolescentia caedes, rapinae, discordia ciuilis grata fuere. Teren. *Atque haec qui misit, non soli sibi postulat te uiuere. Ad eunuchum enim & ancillam refertur illud (haec).* Idem, *Tamen uel uirtus tua me, uel uicinitas, (Quod ego in propinqua parte amicitiae puto) facit ut te audacter moneam & familiariter.* Cic. de Offic. *Quã similitudinẽ natura ratióq; ab oculis ad animũ transferens, multo etiã magis pulchritudinẽ, cõstãtiam, ordinẽ in consilijs factísq; conseruãda putat.* Sic Graeci: Isocrat. Κόσμον, αἰσχύνην, δικαιοσύνην, σωφροσύνην. τούτοις γὰρ ἅπασι δοκεῖ κρατεῖσθαι. &c. *Tale putat* Ser. *& illud* Terẽtij, *Qui habet salem, quod in te est.*

Homerica figura est, qua utitur Virgilius *in comparationibus interdum: qualis in illa cernitur, Qualis populea moerẽs philomela sub umbra, Amissos queritur foetus, quos durus arator Obseruans, nido implumes detraxit. Et, Qualis ubi in lucem coluber ma-*

la gramina pastus. Et Ouid.-falcata nouissima cauda est, Qualia dimidiæ sinuantur cornua lunæ. Est enim Enallage (Qualis) pro qualiter: ut in illa Homeri,

Οἵη δ' Ἄρτεμις εἶσι κατ' οὔρεος ἰοχέαιρα,
Ἢ κατὰ Τηΰγετον περιμήκετον, ἢ Ἐρύμανθον,
Τερπομένη κάπροισι καὶ ὠκείῃς ἐλάφοισι,
Τῇ δέ θ' ἅμα νύμφαι κοῦραι Διὸς αἰγιόχοιο
Ἀγρονόμοι παίζουσι, γέγηθε δέ τε φρένα Λητώ,
Πασάων δ' ὑπὲρ ἥγε κάρη ἔχει ἠδὲ μέτωπα,
Ῥεῖα δ' ἀριγνώτη πέλεται, καλαὶ δέ τε πᾶσαι·
Ὣς ἥγ' ἀμφιπόλοισι μετέπρεπε παρθένος ἀδμής.

IN illa tamen primi AEneidos, quæ ex hac est uersa, Qualis in Eurotæ ripis, aut per iuga Cynthi Exercet Diana choros, quā mille secutæ Hinc atque hinc glomerantur Oreades: Eclipsis uel prouocabuli (qui), uel aduerbij (quando) magis quadrare uidetur, propter apodosin illam, Talis erat Dido: ut sit, Qualis Diana, quæ exercet: uel qualis Diana, quum uel quando exercet choros. Simile est & illud Horatij in Sermonibus, -eóque Non, ut magna dolo factū negat esse suo pars, Quòd non ingenuos habeat claróque parentes, Sic me defendā. Sic Theocritus, Ἅδιον ὦ ποιμὰν τὸ τεὸν μέλος, ἢ τὸ καταχὲς Τῆν' ἀπὸ τᾶς πέτρας καταλείβεται ὑψόθεν ὕδωρ.

IN illa uerò sexti AEneidos, uix hoc sufficiat, Quale solet syluis brumali frigore uiscum Frōde uirere noua, quod non sua seminat arbos, Et croceo fœtu teretes circundare truncos: Talis erat species auri. Supplendum enim uidetur, Quale est uiscum, quod uiscum solet brumali frigore, &c.

Grammatica, iuxta foliorum numerum.

A, varia ſignificat. 57
a, ſubauditum 215
à commentariis 58
à libellis 58
à manu 58
à pecunia imparatus. 58
à rationibus 58
à ſecretis 292
à ſenatu ſtare 58
à ſtudiis 58
à Tenedo 57
Ab, abs 59.360
ab, ſubauditũ 214
ab eo, pro eius, frequẽs Terẽtio. 375
ab Roma aberat 313
abde domo 315
abdico 192
abdita rerum 119
abeſt 180
abhinc 63
abhorreo 202
abiero 24
ablationem ſignificantia 194
ablatiuus 15
ablatiuus loci in ablatiuo 210
ablatiu' loco (poſt) cũ ſuo accuſatiuo 211
ablatiui in tu vel ſu conſtructio 242
ablatiui comitãtiæ, frequentes Plinio. 315
ablatiui tẽporis 209
ablatiuus pro genitiuo, itẽ pro datiuo 375
abſoluo 190
abſoluta nomina 12
abſoluta verba 22
abſoluta verba duplicia 22.294.295
abſolutiua 22
abſolutũ verbũ pro actiuo 100
abſolutum pro cõparatiuo 92
abſque 88
abſque vna hæc foret. 325
abſtineo 200.205.213
abſtinens 145
abſum 202.206
abſunt paſſib' ſeptem 180
abundans 145
abunde 83
abundo 180
abutor 188
Ac 69.72
ac pro quàm 106
accedo 203.206.226
accido 203
accidit 181
accingũt operi 100
accliuis 180
accõmodo 200.203
accuſo 189
accuſas inertiam adoleſcentium 389
accuſari 195
accuſatiuus 15
accuſatiuus temporis. 210
Accuſatiui in tũ vel ſum cõſtructio. 242
accuſatiuus pro nominatiuo 400
accuſatiuus pro ablatiuo 374
accuſatiu' ante infinitum 300
accuſatiuus poſt verba trãſitiua 301
accuſatiuum regẽtia nomina 150
acquieſco 179
actiuũ verbum 20
actiuum pro neutro abſoluto 99
actiuorum uerbo-

rũ tres species 20
actiuicóstructio170
actiuorũ triplex ratio 168
actiuorum tertiũ genus 177
actiuorũ constructio 189
actiuũ pro passiuo 102
actutum 64
Ad 50.248.360
ad,varia significat 50
ad,subauditum 313
ad diem 52
ad manum 292
ad Messanã venit. 313
ad salutẽ signa 313
ad summam 65
ad summũ 68.322
ad tempus 52
ad unum occidit omnes 318
addico 191
addo 200.203
adeò 73.105.115.327
adeò pro etiam 73
adeò pro valde 69 105
adeò non 267
adeo,adis 178
adesse 203
adhæc,adhoc 73.
adhæreo 179.203
adhibeo 200.203
adhortor 201
adhuc 64
adiectiuũ nomẽ 6
adiectiuũ nõ est sine substãtiuo 113
adiectiuũ cũ substantiuo 113
adiect. species 6
adiectiuorum eclipsis. 297
adiectiuũ pro aduerbio 78
adiectiua in ax, quomodo cóstruantur 144
adiectiuũ cũ proprio vel appellatiuo de quo dicitur 118
Adiectiuorũ constructionẽ imitãtia 115
adiectiuũ propriè dictum 6
adiicio 200.203
adimo 194
adiungo 201.203
admirãtis interiectiones 71
admodum 69
admodum quam 261
admoneo 191.214
admoueo 201.203
adscribo 204.215
adsto 179
adsum 179.202
aduenio 206
aduerbia præteritis iuncta 255
aduerbium quid 63
aduerbiũ pro nomine 83
aduerbiũ pro præpositione 89
aduerbiũ vice pro nominis 90
aduerbiũ & verbũ pro verbo 102
aduerbia numeralia 139
aduerbium tẽporis pro aduerb. solitudinis 105
aduerbiũ pro coniunctione 90
aduerbiũ pro præpositione 90
aduerbia qualitatis. pro aduerb. intẽdendi 104
aduerbiũ loco prouocabuli 85
aduerbiorũ eclipsis 316
aduerbiorũ constructio 254
in aduerbiis enalla

ge 103
aduerbiale nomẽ 3
aduertite animum 101
aduersatiuarum cõiunctionũ cõstructio 273
aduersatiuæ coniunctiones 76
aduersor 188
aduersus, aduersum 52.149.248
aduesperascit 294
adulor 187
adultus 102
aduoco 200
Ædepol 67
æditus 239
ædes subauditum. 290
ægrè 69.76
æmulor 186
æmulus 147
æqualis 149
æquè 69
æqui boni 320
æquiparantia 149
æquus 149
æstimo 196.198
ætatẽ, æternùm 64
Affero 201.203
afferũtur literæ 101
afficio 192
affirmatiue respõdẽdi aduerbia 66
affirmo 170
affluo 180.215
Age, agedum 67.258
age, agite, agedum 67.258
agens 397
agite, agitedũ 258
agnomẽ apud eruditos nõ legitur, sed cognomẽ 4
ago 189
Ah 71
Aio 170
ait fuisse celerrimus 401
αἰτητικὸν 50
aiunt 292
Aliàs 64
alicunde 63
alienus 146
alii, alii 354
alioqui 73
aliquando 64
aliquantisper 64
aliquanto 93
aliquantulum 393
aliquid 199.393
aliquis 97
aliquis pro quiuis vel quicũque 97
aliquis non vidit me. 97
aliquis exoriare 19
aliquis subaud. 299
aliquò 63
aliquotfariam 66
aliter 68.259
aliud quid 97.152
aliud, alius 152.281
alius 11.152
alius subauditũ 298
alius sapiẽte bonóque 389
allelopathia 163
alligo 189
allocutio obliqua 304
alloquor 186
alo, alis 196
alter 11.152.190
alter Aiacum 125
alter alterum 164
altera die quàm 216
altercor 187
altero & vigesimo die 96
altero, tertio 96
alteruter 12
altus 150
Amabilis 150
amabo, amabo te 67.258
amandus 150
amans 145
amatum iri 35
ãbigua nomina 7
ambo 190
ambulo 714
ãbulo plurimũ 374

amens 146
amicissimus nobis 155
amicus 149
amolior 205
amplissima arborũ 135
amplius 84
amplius cẽtũ 326
An 154.283
an, subauditũ 327
an venit? 335
an pro siue 106
anacoluthon 387
anastrophe 365
animaduerto 226
anime mi 372
anne 76
anniculus 8
annotinus 8
annuntio, subauditum 270
annuus 8
antè 88
ante 55.210.241.259
ante subaud. 213
ante alios 261
ante omnes primus 134
ante præscire 361
antecedo 214
anteeo 214
antehac 64
antepono 191
antequam 180
anteſtat 214
antimeria 77
antimetabasis 161
antiptosis 372
antiquitus 70
anuis, pro anus 375
anxius 144
Apage, apagesis 71
apollonius 111
aposiopesis 328
apparet 175
appellati Veneti 120
appellatiua in genitiuos propriorũ & appellatiuorũ trãseuntia 124
appellatiuum 5
appellatiuum pro aduerbio 79
appellatiuũ cognatæ aut eiusdem significationis subauditum 294
appellatiuorũ vim obtinentia 5
appellatiuum pro partitiuo 92
appello 201
appetens 145
apperẽs alieni 45.87
applico 201
appositio varia 122
appositiones receptæ 114
apprime 69
adpropinquo 203
aptans 397
aptus 150
apud 52.248
Aratur plus cinerum 21
arbitror quòd 324
arceo 207
arcesso 189
archaismos 378
ardebat Alexim 100
argui 189
argutus 45.102
aristarchus 19
in arius finita numeralia 143
aro, aras 21.171
aratur 18
Aspicio 202
aspiro 179
assentio 215
assẽtior, assẽtor 188
assis 196
assuesco 204
ast 74
astringo 189
asyndeton 320
At 74
at pro ergo 399
at pro saltem 106
atat 71.72
atque 74.91.104.320
atque pro statim 91

atq; pro quàm 106
atque vt 104
atqui 74
attendo 214
attulit 44
Au 72
auarus 146
aucupor 186
audax 144
adeò 170
audeo 170
audiens 145
audire, subaud. 210
audito 5.237
auello 194.205
auertens 301
auerto 201.206
aufero 194
auferor 195
aufúgerim pro aufugero 383
auguror fore 172
auidissimus habendi 155
auidius 144
auocatio 121
aurigor 187
ausculto 226
auspicatò 78
ausus 37
aut 74
autem 74 270.324
autẽ subaud. 321
author est 101
authypotactos 28.36
auxilior 187
αὐτοσδέπερ 22
αὐτοπαθητικά 22
Ax terminata adiectiua 144
B
Bacchanalia viuunt 79
bacchor 187
βαδιστέον 50
barbarismus 110
Bellantur 100
belli 207
bene 16.83
bene Ennius 207
bene fit 179 180
bene pro valde 104
bene vertat 180
benedico 179
benefacio 179
benignus 146
Bifariam 66
bimus 8
bini 10
bis 64
bis & tricies centũ millia 140
bis & vicies 139
Blandior 187
Bono potiores diuitiæ 5
bonus 150
Breuis pede 155
breuitérque 66
Bubula 291
budæi laus 85
C
Cachinnor 187
cæcus 146
cædo 196
cætera 11
cætera egregiũ 395
cæterũ, cætera 394
calefacio 170
callidus 144
cano receptui 184
canis sydus 142
capax 144.148
caprina 291
captus 152
cardinalia 136
cardinalia pro ordinalibus 95
cardinal. numerus 10
cardinal. numerorũ cõstructio 136
careo 180
carius 199
caro, subauditũ 291
caro ferina 291
carò vel carè 199
cassus 159
castor 67
castus moribus 155
casu 70
casus nominis 13
casus pro casu in oratiõe positus 372
caue credas 323
caueo 226

caueo ꝙ,vt,ne. 324
caufa,fubaud. 390
caufales cōiunctiones defunt nōnūquā orationi 322
caufatiuus cafus 15
cautus 45.102
Cedo 226
celo 191.215
cenfeo 170 207
cenfeo quòd,vt,ne 324
cētena millia,fubauditum 298
cētenari⁹ homo 143
cētenari⁹ lapis 143
cētefimū granū 95
cereus 150
cernitur vlli 402
cui nec certauerit vlla 389
certe 67
certior 146.148
certò 78
certum eft 181
certus 146
ceffo 175
ceu 70
Cingo 191
circa 88
circiter 53.88.210
circum 88
circū pedes 292
circundat 108
circūfpectus 45.102
cis 53
in citandis auhoribus præpofitio nō nunquā deeft 392
citra 53
citro 63
Clā 50.88.253.259
Codex 158
cœnatus 37
cœpit 213
coerceor 196
cogitabam ad Taurum 210
cogito 170
cognatus 149
cognomen 4
cognomē illi Phormioni & Phormio 112
cognomen illi eft Iulo 373
cogo 170
collectiuæ 76
collectiuum 6
colore fufcus 155
cominus 63
commilito 149
commodùm 64
commodū fignificantia 151.195
commoneo 191
cōmune duûm generum 13
cōmune trium generum 13
cōmune verbū 12
communico 192
communis 149
cōmunium verborū cōftructio 174
comparo 191.204
cōparādi aduerb. 68
comparatiua 12
tria Cōparatiua pro fuis abfolutis 93
comparatiuum pro abfoluto 92
comparatiuū pro fuperlatiuo 94
comparatiui trāfitio fecunda 154
comparatiuum pro cōtrario pofitiui cum minus 93
cōparatiu⁹ cafus 15
comparatiuus partitur duo 109
cōparatiui ablat. 154
comparatiui aduerbii cōftructio 259
per Cōparatiuū collatio quadruplex 153
per Comparatiuum minus fignificatū quàm per pofitiuum 92.95
cōparatiuorū conftructio 152
comparo 191

cõpertũ habeo 101
complacitus 102
cõpleo 192.194.215
compos 146.157
cõcedẽtis aduer. 67
concionor 187
conclamatũ est 177
concludo 206
condemno 189
conduco 215.227
confabulor 187
confero 191.204
conficio 192
confido 179.215
confido fore 172
confluens 45
cõfirmationis aduerbia 67
confiteor sub. 208
congredior 187
congregandi aduerbia 68
coniunctim 68
coniunctio 72
coniunctio pro aduerbio 91
coniunctio pro nomine 86
cõiũctio loco pronominis cũ præpositione 86
de Cõiunctione copulatiua præceptio 116
cõiũctiones nõ suo loco ponit Horatius 369
coniunctionum cõstructio 285
coniunctionũ eclipsis 319
coniunctionum ordo 304.305
coniũctionũ pleonasmos 362
cõiunct. species 72
conqueror 216
conscendere 290
conscius 145
conseruus 149
cõsilium profugere 239
consolor 186
constat 181
cõstructio infinitorũ subiunctorũ 126
cõstructio quid 108
constructionis accidentia 111
constructionis duo prima genera 109
constructio verbi Sum 182
consulo 227
cõsulo, pro consiliũ do & prospicio 179
consulto 87
consultus 145
cõsyderatus 45.102
cõtẽt? 45.102.145.152
contineo me domo 215
continens pro continuo 45
cõtinẽs pro firmamẽto rationis 45
continens, terra nõ insula 45
contingit 181.227
cõtinuatiuæ coniũctiones 74.335
continuo 64.70.90
contrà 88.282
contrarius 149
cõtubernalis 149
conuenit 181.228
cõuenerit, absolutũ futurũ videri potest 127
copulatiuæ sub. 320
de Copulatiua coniunctione præceptio 116
copulatiua pro disiunctiua 105
copulatiuæ coniunctiones 72.268
copulatiuæ pro electiuis 106
copulatiuæ pro rationis redditiuis 105
copulatiuarum cõiunctionum cõstructio 268.269
coràm 88

cortices amaræ 376
corusca 87
coruscat 175
Crapulor 187
cras 63
crassus 150
crastinus 98
creatus 239
credita est puer 120
credo 171
credo quòd 324
cretus 239
crimen 190
criminor 174
Cui⁹,cuia,cuiũ 7
cuias 7
cuia 156
cuiusmodi 7
cum 59.276
cũ pro postquã 75
cum & tum 73
cum,subaud. 315
cum paucis 261
cum quis 97
cum primum 64
cunctor 187
cunctus 11
cupidus 141
cupiens 145
cupio 170
cur 86.128
cur? 66
curo 198
cura 158
curritur 176
curritur stadiũ 21
curro 174.196
curro cursũ.176.296
curro stadium 296

D

Damno 189
damnosus 149
damnum significantia 148
dandi casus 14
dare negotium 102
dat habere 391
datiuũ regẽtia. 149
datiuus 14
datiu⁹ loco ablatiui cum præpositione 402
datiuus post verbũ 195
datiuus pro accusatiuo 374.
datiuus pro genitiuo 373.
datiuus pro nominatiuo vel accusatiuo 373
datiu' verborũ. 209
datur nuptui 184
De,varia significat 59
de,subauditum 214
de Venutio 213
debeo 170
debet 213
debet,subaud. 209
decet 171.216
decet,subaudi. 308
decet vobis 390
decies centum millia 140
declarãdi aduer.69
de cõparatiuis & superlatiuis 152
dedecet 216
dederat diffundere. 391
dedisses 325
dedo 191
defectus 102
defetiscor 187
deficit 228
definitiuæ cõiunctiones 75
defectiua neutra in genitiuũ 186
defungor 188
degeneres canum. 390
degere vitam 176
deiicio 206
dehinc 65
deinceps 65
deinde 65
delectat 172
delector 188.196
delibuo 192
demonstrandi aduerbia 69
demonstrandi aduerbiorũ cõstru-

ctio. 164
demonstratiua 9
demonstratiua primæ & secundæ personæ 300
demōstratiua pronomina 16
demōstratiua tertiæ personæ 301
demonstratiuū pro possessiuo 98
demum 67
denique 65
denominatiuū nomen 3
dent 380
deorsum 63
deponēs verbū. 23
deponentiū constructio 186
deprecor 186
derepente 64
deridētis interiectio. 72
deriuatum nomē 3
designat⁹ cōsul 114
desine querelarū. 389
desinit 213
desino 175
desisto 205
desum 179
determinatū sit. 28
detraho 205
detrudo 206
deuius 144
deuoueo 191
Διαβάσις 189
διαιρετικὸν 10
dialyton 220
dic dum 362
dicebat, vel dixit, subauditum 210
dicebatur Augustus 114
dicēda stultitia 120
dico 170.217
dico, sub. 205.207
dico ꝙ,vt,ne. 324
dicere pro loqui. 107
dictum sit 28
dicturi, subaud. 212
dictus Africanus. 114
dicunt 292
dies, vel lux subaud. 294
diescit 294
differt 228
difficilis 149
digladior 187
dignissimū memoratu 151
dignissimū laude. 155
dignor 192
dignus 150.151
digredior 188
dii meliora 208
diligens 45
diminutiuorū cōparatiuorum cōstructio 153
dis 151
disco 170
discretiuæ cōiunctiones 74
discretiuæ cōiunctiones sub. 221
discretiuarum cōiunctionū constructio. 170
discretus 102
discrucior 216
disertus 45.102
disiunctiuæ coniunctiones 74.271
disiunctiuæ coniūct. subaud. 222
disiunctiua pro copulatiua 105
disiunctiuarum cōiunctionū constructio. 271
displiceo 179
dissentio 217
differenat 175
dissimilis 149.262
distat 180
distributiua 137
distributiua pro cardinalibus 143
distributiuus numerus 10

distributiuorũ numerorũ obserua tio. 137
ditior opinione hominum 154
diu 64
diuersitatis aduerbia 68
diuersitatis aduerbiorum constructio 259
diuersitatis nominũ constructio 259
diuersus 262
diues 151
diues opum 151
diuidendi aduerbia. 66
diuinitus 70
diuisiua siue distributiua pro cardinalibus 94
diuisiuus numerus 10
diuffidius 67
dixit uel dicebat, subauditum 210
Do 191.216
do fidem 101
do pignori 184
do venũ, nuptũ 242
docendus 150
doceo 191
doceor 195
docibilis 150
doctè 68
doctior Platone 152
doctus 145
dolẽtis interiectio 71
doleo 216
dolet 181
domesticus, subauditum 293
domi 207.209
dominor 187
donatus præsens & præteritum optatiui sustulit 29
donec 255
donicum 75
dormitur 295
Dubito 170
dubitãdi aduerb. 69
dubitatiuæ coniunctiones 76.283
dubium genus 13
dubius 144
ducere laudi 184
dudum 64.255
dulce satis humor 5
dum 255.362
dum gerũdi termi nata quomodo cõstruantur 243
dũ terminatio participialis verbi 48
dúntaxat 67
duo 10
duo verba in eodẽ sensu nõ possunt consistere 113
duo & vicesimus. 138
duodena 59
duodeuiginti 136
duplices 95
duplicia 92
duriusculus 153
in Dus futura 46
dus finita participialia 149
dus participiale nomen, quomodo construitur 244
E
E, præpositio 60
è, subauditum 214
è pueris minor 153
ea re 76
Ecastor 67
ecce 69
eccus 265
eclipsis 289
eclipsis participiorum 210
ecquid 66
ecquis 7
Edax 144
editus 239
edoceo 191
Effectũ dabo 110
efficiens 145
Ἔγκλισις 25
egeo 180

ego. 16
ἔγωγε 78
egredior 206
egregie 68.263
egregius 144
Eho 71
ehodum 67.362
Eia 67
εἰδικῶς 171
eius generis pro eiusmodi 98
eiusmodi 9
Ilatotticæ cõiunctiones 76
elegans 147
eligẽdi aduerbia 68
ellus 265
Eminus 63
emollitum 212
emoueo 206
emungo 192
En 69.264
enallage 77
enallage corũ quæ partibus accidunt. 371
enallagegenerum 376
enallage numerorum. 377
enallage Græca 398
enallage in coniunctionibus 105
energia 381
enim 74.366
enim,subaud. 222
enosigæus 7
ens 121
in Ens vel ans finita participialia 145
ens,subauditũ. 210
ens participiũ 121
Eo,aduerb. 63
eò loci 254
eò,pro tanto 87
eo viam 176
Epanalepsis 363
epexegesis 74.114
ἐπιβαλλικῶς 176
ἐπίκοινον 13
epilecticæ coniũctiones 76
epitagmaticum(ipse) 17
epulor 187
Equidem 57.67
Erat cernere 399
erat ferundo oneri. 211
ergo 76.273.287
ergo,subaud. 225
ergô 86
erigit 108
eripio 194
erudio 191
eruditus 145
eruebant 100
Esse 374
est 218
est,pro interest 157
est,pro licet 399
est antiqui moris 196
est breuis staturæ. 296
est vestri consilii. 297
est præstare 218
non Est nostræ opis 295
est quando 130.392
est qui 130.259.392
est tuũ consiliũ, & tui iudicii 297
est vbi 130 392
est videre 399
esto 67
esto pro eris 380
Et 72.269
et pro ἅμα 91
et pro nam 105
et,subaud. 220
et id,vel,& hoc 167
et , interrogatiuũ. 400
et,redundans 362
etenim 74.234
etiã. 64.66.91.270
etiã,subauditũ 220
etiamsi 273
etsi 273.287
Euado 202
euandrius 9
euax 71
euenit 181

euētus aduerbia. 70
euestigio 64
euge 71
euidens 45.102
Ex 60
ex duobus filiis maior 153
ex epistolis 61
ex eo, ex illo. 394
excepto 137
ex improuiso aliquid deprehendentis 72
ex quo 394
ex vinculis 61
excessum significantia 196
exclamantis aduerbia 72
exclusionis aduerbia 67
excretus 102
execrabilis 150
excurso spatio 176
exeo 202
exigo 171.191
exiguum 119
eximie 263
exire 206
existimo 170
exoletus 102
exonero 192
exorior 187
exoro 191.192
exosus 238
expedio 192.201.206
expedit 181
expello 201
expergiscor 187
experiens 145
experior 174
expers 147
expertus 145
explanandi aduer. 69
expleo 192
expleri mentem nequit 393
expletiuæ cōiunctiones 76
exploratū habeo 101
expoliantur 100
extemplo 64
extorris 151
extra, aduerbiū. 63
extra 53.220
extraho 201
extendi & subside re pro fieri 107
exubero 180
exulo 173.206
exultantis interiectio. 71
exuo 191

F

Fabulor 187
fac, subauditū. 303
facessat 301
facilè 263
facile ad creden
dum 151
facio 198.217
facio, subaud. 207
facio ꝙ, vt, ne 224
facto opus 87
factū pro dicto 107
factū, subaud. 294
factū oportuit. 88
falsò 78
falsus 45.102 145
fames paruo constat 159
familiaris, subauditum 293
famulor 187
famulus, subauditum 293
fastidio 218
fatendi modus 26
fateor 186
fateor quòd 324
fatur 191
faueo 179
faustulo fuisse nomen ferunt 112
Febris, sub. 291
fecerit, subaud. 208
ferax 144
ferè 69.261
ferens 145
ferina 291
ferundo oneri essent 311
ferunt 292
fessus 147

Fidens 145
fidiſſima tui 157
fido 179.218
fidus 149
figuræ variæ in eadē oratione 387
filia ſolis 100
finiendi modus indicatiuus 26
finitimus 149
finitiuus modus 36
finitiuus pro imperatiuo 379
fio 21.173
fiſus 37
fit vt 217
Flagito 191.192
fleuit 23
flocci 196
fluuius pro fluuie. 372
fluxus 45
Fœcūda annonæ 151
fœcundus 151
fœlix decore 155
fœmininum 13
fœmininū neutro præſtantius Priſciano 237
fœneror 187
fœtus 151
foras 63
fore 102.172
fore pro eſſe 384
foris 63
fors 69
forſan, forſitā, fortaſſis, fortaſſe 69
forſit 69
forte fortuna 70
forte, fortuito 70
fortiter 68
Fraudo 192
frigidius glacie 152
frondes ſubauditū. 290
fruiſcor 188
frumentor 187
fruor 188
Fuerit, ſubauditum 206
fui pro fuerim 116
fugax 144
fugiens 145
fugitans 145
fugitās litium 45
fulminat 175
fundus 158
funditus 70
fungor 174.188.218
furens 145
furor 186.194
futilis ſeruus 208
futurum eſſe 172
futurū exactum 24
futurū in to, tor, tote, non habet imperatiuum 27
futurum indicatiui pro imperatiuo 380
futurum tēpus 24
futurū verbum cū futuro participio cōiunctum 384

G

Gaudeo 171.180.213
Gelat 178
gemēs ignominiā. 395
gemini 95
genera nominū 12
genera pronominū 18
generaliter 68
generatim 68
generum dignitas 238
generum enallage 376
genitiuus 14
genitiuus pro ablatino 373
genitiuus antiquus primæ declinationis in as, tertiæ vero in i 375
genitiuus ātiquus quintæ declinationis 375
gentile nomen 10
gentilia pronomina 18

gerundi pro gerũdii modo 40
gerũdi modi accusatiuus quibus iũgatur, item vltimum gerundi in u 151
gerũdi modus 43
gerundi per o finitum, cõmune hăbet vltimã syllabam 40
gerũdi siue participialis cõstructio 236.239.241.242.243
gerundiũ vel gerũdiuũ nulla analogia nominatũ 44
gesticulor 187
Gignẽdi casus 14
Glorior 189
gloriosa belli patrandi 391
Gnarus 87.147
Gradior 187
gradiuus 7
græcæ cõstructiones 389
grandinat 294
grandior natu 155
grassor 187
in Gratiã alicuius aliquid fieri significantia 195
gratificor 187.191
grator 188
gratulor 187
gratus 149
grauor 219
grocinus 25
grocini temporis diuisio 25
H
Ha ha he 72
habet me despectui 184
habitæ quercus oracula 120
habito 219
hàc 63
hactenus 64
hæc pro hæ 377
hæreo 179
hærentia, subauditum 213
hæret pede pes 375
haud 66
hei 71.267
hellenismos 389
hercule 67
heri 63.246
herilis 9
hesternum cras 85
hesternus 98
heu 66.71.267
heus 66
Hic 63.166
hic pro tunc 103
hic pronomen & aduerbium 16
hic relatiuum 358
hilarior solito 153
hinc 63
hinc illinc 320
his amplius 73
hispaniensis 10
histrio 7
Hoc æui 394
hoc amplius 73
hoc dico, subintellectum 205
hoc est 69
hoc pro partim 398
hoc pro tanto 87
hoc præstat 394
hoccine 235
hodie 63
hoi 71
homo 67
homo, subaud. 292
hominem vox sonat 79
homines, subauditum 293
horrẽtia arma pro horrenda 102
horribile est 210
horridum visu 151
horsum 63
hortãdi aduerb. 67
hortãdi aduerbiorũ cõstructio 258
hortor 174.187.191.
ὥστε 70
Huc 63.85
huc illuc 320
hui 72

huiusmodi 9
humanitus 70
humi 207
Hyemat 175
hyperbaton 265
hyperbaton obscu rum 268
hyperbaton & in relatiuo qui 370
hypotheticos 28.36
hypozeugma 232
hysterologia 267. 370
hysteron proteron 267.370

I

Iacebat cāpo 215
iaceo 174
iam 64
iamolim 64.255
iampridem 64.255
iamprimum 64.65
iamdudum 64.255
ianuarius, adiecti- uum 194
Ibi 63
ibi pro tunc 103
Id ætatis 394
id est 69
id prodeo 314
idcirco 76
idem 16.17.149
idem, subaud. 301
idem, pro etiam 79
idē omnibus per- sonis iunctū 16
identidem 64.
ideo 76
ideóque 76
idiomata verborū 213
ἰδιοπαθῆ 23.174
idoneus qui 151
idus finita adiecti- ua quomodo cō- struantur 144
Igitur 76.264.273. 287
igitur, subaud. 285
ignarus 147
ignotus 45.102
Ilicet 67
illa nox quæ tene- bras attulisti 19
illabor 205
illac 63
illatiuæ coniuncti- ones subaud. 225
ille 166.195
ille, relatiuum 358
ille, subauditum 301
ille mos precor re- di 19
ille quidem 167
illic 63
illico 63.64
illinc 63
illò, aduerb. 63
illorsum 63
illudo 220
Imaginor 187
imbuo 192
immemor 147
immēsū quātū 303
immineo 204
imminet 179
immunis 147
imò 68
impar 149
impauidus 144
impendet 179
impendiò 69
impense 69
imperatiuus 26.36
imperatiu' pro fu- turo indicat. 380
imperatiuus pro optatiuo 380
imperatiu' non ha- bet futurū 27
imperatiui plus quàm perfectū 28
imperatiui præsen tis duplex vox 27
imperatiui tēpora, præs. & præt. 27
imperfectū pro pl' quàm perfecto 382
imperfectū præte- ritum 23
imperitus 147
impero 170.171.191
impersonale 22
impertio 192.222

impleo 192.221
impono 201.204
ex improuiso aliquid deprehendentis 72
imprudens 147
In 200.248
in pro inter 399
in, subauditum 214
in aduerbiis enallage 103
in animo habere 290
in diem 64
in dies 65
in dus 46
in genitiuum quæ transeant 125
in gratiam 195
in horam 64
in horas 65.298
in idus terminata nomina 144
in libras, in modios 298
in more est 297
in ns participialia 44
in paucis 261
in plumbo 108
in primis 65.69.261
in rus 45
in spem venio 201
in summa 65
in totum 68
in tus, sus, vel xus particip. 45.145
in vniuersum 68
inanis 147
incedo 204
incertus 146
incessit 219
inchoatiua verba 23
incido 219
incipio 170
incipit 213
includo 201.204
incommodum significantia 151
incōsyderatus 102
incumbo 179.204.219
incusatiuus casus 15
incuso 189
inde 63.65
indefinitum 25
indeclinabiliū partium constructio 245
indicatiuus pro subiunctiuo 126
indicatiuus pro potentiali 379
indicatiuus modus 26.36
indico 170.191
indidem 63
indigeo, indigetur 180
indignans 145
indignus qui 150.151
indigus 144
indoctus 145
induco 201
indulgens 45
indulgentior 102
induo 191
induor 195
ineptus 150
inferne 63
infici 187
infigo 206
infinita 118.125
infinita pronomina vocatiuis carent 19
infinita subiūcta 8
infinita vniuersalia 131
infiniti sensus 5
infinita verborū, vim nominū habentia 5
infinities 64
infinitorum subiunctorum constructio 126
infinitus pro imperatiuo 380
infinitum 211
infinitū per vt interpretatum 391
in infinitum qui soluātur modi 35

infinitum prono-
, mē cur dicatur 19
per Infinitum locu
tio Græca 391
infinit⁹ mod⁹ 34.36
infinit⁹ modus pro
præterito imper-
fecto, vel perfe-
cto 380.381
infinitus præcedēs
verba 170
infra 63.85
ingeminát pro in-
geminátur 100
ingeminant curæ
301
ingredior 187
inibo ab eo gratiā
375
iniicio 201
inimicus 149
inops 143
inquam 264
inscius 144
inseruio 179
insideo 204
insidior 187
insilio 205
insimulo 189
insisto 205
insolens 147
instans tempus 23
instituo 170
insto 179
instrumentum in
ablatiuo 196
instruo 191
insulto 210
insum 205
in summa 65
insuper 73
intantum 69
integer 147
integer pudore 155
intelligere, subau-
ditum 155
intendendi aduer-
bia 69
intentionis aduer-
bia 259
inter 54.153.164
inter Achæiadas
pulcherrima 134
inter eos fortior 154
inter nos 164
inter paucos 261
inter primos 261
interdico 221
interdiu 64
interea 64.254
interea loci 254
interest 157.186.219
interiectio 71
interiectio ex dua-
bus partibus pro
verbo 102
interiect. species 71
interiectionum cō
structio 267
interim 64.104
interim pro aliquā
do 104
interpretor 174
interrogādi aduer-
bia 66
interrogandi casus
14
interrogādi modus
253
interrogādi modus
indicatiuus 25.26
interrogari aliquid
significantia 194
interrogatiua 113.
114
interrogatiua vo-
catiuis carent 19
interrogatiuum du
plex 7
interrogatiuum no
men 7
interrogo 194
interuallum signi-
ficantia 180
intra 85.113
intra aduerb. 65
intransitiua con-
structio 113
intrò 83
intro, intras 202
intus 63
inuado 202.210
inuenerit aliquam
causam 24
inueteratus 102

inuicem 65.164
inuideo 220
inuidus 144
inuigilo 179
Io 71
iocor 187.200
Ipſe 16
ipſe ego 17
ipſe epitagmaticō 359
ipſe triū perſonarū ſignificationem repræſentat 16
ipſi illi 17
Iraſcor 187
ire, ſubauditū 310
ire viam 176
ironiæ interiectio 72
Is 16.167
is demonſtratiuū 164
is, pro talis 87.97
is, omiſſum in oratione 302
is, relatiuum 358
iſte 16.165
iſtac 63
iſthic 63
iſthinc 63
iſthorſum 63
iſthuc ætatis 394
iſtiuſmodi 9
It clamor cælo 14
ita 70.105.263.327 353
ita, pro valde 105
ita, ſubauditū ante vt 317
itáne 335
itaque 76
item 73.91
itē, pro ſic vel ita 91
itémque 73
iter, ſubaud. 290
itidem 70.263
itum eſt 177
itur 176
Iubeo 170.222
iubeo vt 171
iudico 170
iunxere, pro iūctæ ſunt 99
iurādi aduerbia 67
iurandi aduerbiorū conſtructio 257
iuratus 102
ius finita adiectiua quomodo cōſtruantur 144
iuſſeris 325
iuuat 107
iuxta 57.88
iuxta ac 281

L

Labor 187
laboro 230
lachrymor 187
lædor 186
læſus lumine 186
lætitiæ interiectio 71
lætor 171.188.196
lætor laborum 390
lapidat 175
lapſus 145
largior 174
largus 147
latinè 310
latina cōſtructio 110
latinus caſus 15
latus 150
laudantis interiectio 71
lauerit, pro lota ſit 100
laurētii Vallæ loc⁹ corruptus 39
laurētii Val. laus 38
Legibilis 150
lenocinor 187
leuo 192
leuius ventis 152
Liber, liberalis 143
liberalia 96
libero 192
libet 181
liceo 22.173
licet 67.181.273.287
licet facias 323
nō licet nobis eſſe tam diſertis 402
lignor 187
liquefacio 170
liquet 181

lis finita verbalia 149
literæ, ſubauditũ 290
Locale nomẽ 9
localia duplicia 61
loci aduerbiorũ cõſtructio 254
locuples 151
locus pro tẽpore 103
longe 69.262
longiſſime 68
longum 150
longus 150
loqui, ſubaud. 310
loquor 191.222
loquimur pro loqui 107
Lucri 196
lucror 187
lucrum 148
luctor 187
ludo 222
lugentis interiectio 71
lux, ſubauditum 294

M

M litera 142
maceratum, ſubauditum 312
macte virtute eſto 372
mactus 145
madidum 312
magis 69
magni intereſt 198
magno 199
magnopere 69
magnũ ſtridens 78
magnus 199
maior viginti annis 154
maior iuuenũ 152
maiuſculus 153
male 69
male pro valde 104
male vortat 301
maledico 179
malefacio 179
malefit 179
malo 170.322
malum 79
mandatiuus modus 28
mando 171
maneo 230
manu tua erat epiſtola 312
maſculinum 13
maſculinũ pro fœminino poſitũ 376
maſculinũ pro neutro 376
mater familiâs 375
materiale nomẽ 9
maturus 147
mututina dantur 402
matutinus ſe agebat, pro, mane 402
maxime 69
maximo orabat opere 367
maximus 198
maximus natu 157
Me miſerum 102
mea intereſt 156
mea refert 156
meatim 70
mecum 70
medeor 187
mediam mulierẽ 119
medicina 291
medicor 187
meditari 186
medius 119
mediuſfidius 67
mehercules 67
melius 199
melius, peius 328
melius petitu 155
meme 358
memini 170
memor 147
memoria noſtra, & memoria patrũ noſtrorum 210
mene 308
menſis, ſubauditũ 294
menſium nomina

adiectiua 204
mensuram significantia 199
mēsurarum genitiui notis signati apud antiquos. 141
mentitur pro dicit 107
merent ære paruo. 199
meridior 187
mesozeugma 332
metathesis sensuū 370
methodum grammatices promittit Linacer 386
metor 187
metu 375
metuens 145
metum capio 101
metuo 231
meus pro mi 372
Militiæ 207
mille 141
mille hominū 141
milia duo ire 192
millia quomodo numerentur 137 338
millies 64.298
miluus 13
minime 68.69.271
minimo 199
minimi pretii 198
minimum 119.393
minimus 198
minimas rerum 135
minister, subauditum 293
minitor 187
minor 187
minor viginti annis 155
minoris 197
minus 69.84.176. 357
minus quàm 261
minutis interrogatiunculis 357
miror 222
miror iustitiæ 390
mirum quantum. 305
misceo 223
miser 147
misereor 187.223
miserescit 211
miseret 211
misertum est 212
misit puerum 101
missum facio 101
mitto 191
Moderor 187.223
modicum 68
modò 67.105
modò non 69
modorū diuisio 26
modorum enallage 379
modus potentialis 30
modus verborū 25
molior 187
moneo 191
moneo quòd 171
moris est 296
moror 174
Multifariam 66
multitudinis numerus 15
multo 93
multo, multas 190
multo aliter 259
multo vtilissima 153
multum 119. 199. 258.393
munero, siue muneror 191
mustela 13
mutant pro mutantur 99
mutatus 145
mutatus faciē 245
mutuo 164
N
Næ 67
nam 74.273
nam, subauditum 322
nam pro autē 106
nam neque 362
nancisor 187

nanque 74.287
nascitur humo dē-
sa 314
nascor 187
natatur vnda 21
natione Syrus 155
natu monoptoton
155
natum est, subauditum 309
natus 239
natus Ioue 315
natus regione vrbis sexta 315
nauci 196
nauigo 21
nauseo 174
nauis, subauditum
290
Ne.66.67.257.283.
363
ne pro non 66.104
ne pro vide ne 396
ne, subauditū ante aliquot verba
324
ne dicam 335
ne multa 304
ne nunc quidem
362
nec 73.271.334
necesse est facias
323
nedum 68.266
nedum non 318
nego 170
negādi aduer. 66
negat neque vel
nec 361
negatæ solitudinis aduerbia 68
negatæ solitudinis aduerbiorum cō-
structio 2'5
negatiua nomina
123
negligens 145
nemini cuiquā 357
nemo 11
nemo pro vllus 97
nemo habet neque
361
nemo homo 356
nempe 67
nequaquā 66
neque 73.270
neq; pro & nō 106
nequeo non mirari
362
nequicquam pro
non 104
nescis nec 361
nescius 144
néve 73
neu 73
neuter 11.190
neuter, neutri 134
neutiquā 63
neutra adiectiuorum 5
neutra in ablatiuū
180
neutra in datiuum
179
neutralia passiua 22
neutropassiua verba 38
neutrorum cōstructio 174
neutrum pro fœminino 377
neutrū genus 13
neutrum subiectū post masculinū & fœmininū 403
neutrum verb. 21
neutrale pro actiuo positum 100
Ni 74
ni, nisi 178
ni faciat 382
nictor 187
niger ore 155
nigræ lanarum 309
nihil 11.199
nihil quicquā 357
nihili 196
nimio 199
nimirum 67
nimium 393
nimius 199
ningit 175.294
nisi 74
nisi, pro quàm 106
nisi, pro sed 398

nisi quis 97
nitor 223
Nobiscum 70
noceo 179
noctu 64
nocturnus obambulat 402
nolo 170.323
nolo desinas 323
nomen 3
nomē cū præpositione subaud. 297
nomē pro aduer. 402
nomē pro interiectione 79
nomē pro participio positum 86
nomen & verbum pro verbo 101
nomen fuit ei Faustulo 373
nomē illi Phormioni & Phormio 112
nomen pro præpositione 78
nomen quid 3
nominis diuisio 3
nomina in accusatiuum 150
nomina in ablatiuum 151
nomina in datiuum 148
nominatim 68
nominatiuus 14
nominatiuus pro accusatiuo 401
nominatiuus pro genitiuo 372
nominatiuus pro vocatiuo 372
nominis diuisio 3
nomino 192
nominum vim habentia 5
non 66.256
nō, subauditū post nedum 319
nō, subauditū post Vereor, metuo, caueo 318
non dúntaxat 104
non homo 63
non modo 68.368
non 75.362
non solū 68.265
non solùm, subauditum 316
nō tātū 68.365.368
nonagies octies cētena decē & octo millia 140
nostras 18
nostratim 70
de Nostri & vestri obseruatio 160
nostri 158
nouissime 65
Nubo 100
nuda genu 393
nudiusquartus 65
nudiustertius 65
nugor 187
nulla neque, nec 361
nullus 11.190
nullus pro non 79
nullus, subaud. 298
num si 362
numerale 10
numeralia aduer. 139
numeralia in genitiuū ferūtur 136
numeralia in rius 10.143
numer⁹ verbi duplex 37
numeri pro rhythmo 103
numeri nominum duo 15
numerorum dispositio 136
numerorum enallage 377
numerus 15.37
numerus centenarius 143
numerus cert⁹ pro incerto 96
nūm⁹, subaud. 292
numnam 362
nunc 64

nunquam 64
nunquis 7
nunquid 76
nuntio 191
nuntio quòd, vt, ne 324
nuntius 144
nuper 64.255
nuſquam 63
nutritor pro nutrito 100

O

O litera 268
o, dolentis 71
o, exclamantis 72
o ſi 67
o tempora 102
Ob 54.242
obedio 179
obiit morte 178
obiicio 191
oblector 192
obliqui caſus 14
obliuiſcor 187.223
obnoxius 144
obſecro 191
obſequor 191
obſeruans 145
obſiſto 179
obſonor 187
obſto 179
obſtrepo 179
obſum 179
obtempero 179
ordinalia 138
obtrecto 223
Occumbo 224
occurritur 179
occurro 179
ocriculanum 191
octauus caſus 14
octauus decimus 139
octiesquinquies cētena ſeptuaginta octo millia 140
octonis menſibus 10
oculis hiſce vidi 355
ocyus 64
Officio 179
officium, ſubauditum 293
Oh 71
οἰκειωματικὸν nomē 9.10
Oleo 224
olim, pro aliquando 104
ὁλοενεργητικὰ 21
Ominor 172
omnia quæcūque 356
omne quicquid 357
omnibus tranſitiue coniunctis commune 113
omnino 65.68.69
omnis 11.132
oneratus 145
onero 192
Operior 187
opinor 171.187
opinor quòd 324
oportet 172.323
oppido quàm 261
oppido perquàm 261
oppidorum nomina quo caſu ponantur 207
in oppidorū nominibus quomodo Atticos imitā tur Latini 396
oppidum Antiochiæ 373
oppono 191
optandi aduerbia 67
optādi aduerbiorū constructio 258
optādi modus 29.36
optatiu' quinque habet tempora 29
optatò 78
opto 170
optimum factu 151
opus eſſe 231
Orationis partes quot 3
oratum velim 101
orbus 151

ordinalia pro cardinalibus 95
ordinaliũ numerorũ cõstructio 136
ordinaliũ numerorum obseruatio 138.139
ordinalis numerus 10
ordinis aduerbia. 65
ore locuta est 355
ὀρθῶς accepta 15
orior 187
ornatu 375
ornotinus 8
oro 191.192
ortum est, subaud. 309
ortus 239
Osculor 174
ostendo 170
Otior 187
Ouilla 291
P
Palam 89
palleo 182
palleo, pallesco 174
palpo 188.224
palpor 188.224
papæ 71
par 149.282
par impar 328
parco 179.231
parcus 147
parenthesis 368
pariter 68.334
pariter atque 281
paro 170
pars, pro alii 92
pars, alii 372
pars secant 378
partes, subauditũ 291
partes orationis quot. 3
particeps 147
participii compendium 239
participii specierũ enallage 102
participiale 40
participiale pro interiectione 81
participiale nomẽ 3
participiale verbum 44
participiale verbum quomodo interpretari debeat 47
participialia nomina 44
participiale in dũ. 48
participialiũ actiuorũ cõstructio 239
participialium passiuorũ constructio 241
participialium verborum terminationes. 44
participiorum eclipsis. 310
participiorum intrãsitiua constructio 257
participiorũ tempora 37
participiorum triplex genus 37
participium 37
participium ens subauditum 114
participium pro nomine 87
participiũ pro aduerbio 81
participiũ pro verbo 87
participium passiuorũ præsẽs 38
participium præsens in passiua significatione 43
participiũ sequitur substantiuũ 118
participo 192
particulare nomẽ 11
particularia infinita 12
partim 83.334.354

partitiua 125
partitiua pronomina vocatiuis carent. 19
partitiuum 11
partitiuum pro numerali 96
parum 68.199
parumper 64
paruo 199
paruum opusculũ 357
paruus 199
passer 13
passim 63
passiua pro act.102
passiuorum constructio 172
passiuorum naturã imitantia 173
passiuorum præsẽs participium 38
passiuorũ tertium genus 177.295
passiuorũ triplex ratio 22
passiuum 21
passiuum verbum pro actiuo 100
passiuum participiũ pro act. 103
passus subaud. 292
pater 7
paterfamiliâs 375
paternus 9
patet 180.181
patiens 145
patria 9
patria pronomina 18
patriũ nomen 9
patrius casus 14
patrono te 401
patronymica ducta à locis, pro possessiuis 98
paucis 292
paucis animalium 309
paulatim 69
paulisper 64
paulo 93
paulo secus 259
paululo 199
paululũ.119.258.3c3
paulum 393
pauper 147
pauxillum 199
Peccãtur multa 22
pecunia, subauditum 392
pedetentim. 69
peius 67.199
peius, pro valde 104
pelles, subaud. 291
pello 206
pendo 196.198
pene 69
penes 54
penetrabilis 150
penitus 69
pepigi 232
per 259.360
per, varia significat 55
per causam 55
per actiuũ intelligitur passiuũ 99
percurrere stadiũ. 176
per me didici 55
per speciem 55
per tempus 55
percontor.187.191.194
perendie 63
perfectiuæ cõiunctiones 75.335
perfectum præteritum duplex 24
perfectũ pro plus quàm perfecto. 382
perfregit brachiũ. 100
pergo 174.232
pergræcor 187
perierim 383
periculosus 149
περίφρασις 101
perinde 105.327
perinde ac 282
perinde quasi 282

peritus 147
perlabor 206
permissiuus modus 36
permitto 171
perosus 238
perquam 69.261
persona 109
perseuero 175
persona duplex 18
persona in verbo 37
persona in pronomine 18
persona prima 18
personæ duplex constructio 111
persona secūda & tertia pronominum 18.19
personalia aduerbia 70
personarū dignitas 238
personarum enallage 279
pertæsum est 213
pertæsus 37.224
pertinax 144
pessime 69
pessum 63
peti aliquid significantia 194
petitu melius 155
peto 191.192.193
Piget 211
pili 196
pistrina 291
Placeo 179.196
placet 181
placetur 179
plane 67
plebisve scitis 367
plenus 151
plenus laboris, & vino 152
pleonasmi Græci 397
pleonasmos 355
pleonasmos præpositionum 360
plerunque 64
πλεῖον 50
plinii locus emendatur 373
pluit 175.294
pluralis pro singulari 378
pluralis numerus 15
plures 93
pluries 64
plurimum 199
plurimus 199
pluris 197
plus 84.199
plus minus, plus minúsve 322
plus minus, & amplius 326
plus quàm perfectum quid 24
plus quàm perfectū imperatiui 28
plus quàm perfectum pro imperfecto 383
Poetor 187
pœnitet 211
pœnitet, pro parū est vel videtur 212
pol 67
polliceor 191
pomponius 24
pondus significantia 200
ponè 89
populi, subauditū 293
porrigitur 180
porrò 74
posco 191.192
positio siue positiuus 12
possessiua pronomina 18
possessiua subaudita 302
possessiuum 9
possessiuum pro primitiuo 99
possum 179
pòst 89.110.259

post, subauditum 314
post, varia significat 56
post ea 294
post hominũ memoriam 56
post illa 56.294
post tempus 55
postea 56
postea interrogatiuum 399
posterior 93
posteriores feram 291
posterius 64
posthac 64
postpositiuus articulus, quod 19
postquam 279
postremo 65
postremus 119
postridie 63.83.254. 314
postridie calendas 314
postridie postquã 316
postridie quã 316
postulo 171.189.191
potens 145
potens, subaud. 311
potentialis modi proprietas in præt. imperfect. & plus quã perfecto 35
potẽtialis mod. 30
potest 213
potior 188.224
potissimum 68
potius 68
poto. potas 21
Præ 89
præ, quã varia significet 62
præ me fero 62
præ quod 302
præcedit 194
præcello 194
præceps 147
præcipitat pro præcipitatur 100
præcipio 191
præclarè Anaxagoras 307
præceptor mihi 148
prædicant 292
prædictus 166
præditus 151
prædium, sub. 291
præfatus 166
præfectus 145
præfero 194
præfert hominem frons 79
prægnans 45
pragmatici 166
præire 224
prælationẽ significantia 194
prælibatus 166
prælior 187
præmoneo ꝙ 171
præniteo 179
prænomen 4
prænomẽ quando imponebatur 4
præpono 191
præpositio quid 50
præpositio pro verbo 81
præpositio pro aduerbio 88
præpositio pro cõiunctione 89
præpositio cũ suo casu, omni verbo succedens 200
præpositiões quot numero 50
præpositiones accusatiui 248
præpositiones ablatiui 248
præpositionum cõstructio 247
præpositionũ eclipsis 313
præpositionũ pleonasmos 360
præscius 144
præs. pro fut. 382
præsens pro imperfecto & perfect. 381
præsens participiũ

di confundit Laurentius 38
præſens paſſiuorũ participium 38
præſens tẽpus 23
præſens & præteritũ imperatiui 27
præſentis imperatiui duplex vox 27
præſideo 179
præſtans 145
præſtare 194
præſtat 181.232
præſto 179.262
præſtolor 225
præter 56.89
præter cæteros 261
præter opinionem 56
præter ſpem 56
præterea 73.86
præteriti imperfecti & plus quàm perfecti potẽtialis modi proprietas 33
præteriti temporis triplex ratio 23
præteritum pro futuro 318
præteritum imperatiui 28
præteritũ perfectum pro fut. 383
præteritum perfectum pro imperfecto, & pro præſenti 382
præterquam 269
præualeo 179
præuaricor 187
præut 62.302
precor 191
precor deſinas 323
premor 196
pretio minore 198
pretium ſignificãtia in quo caſu ponenda 196
pridem 64.255
pridie 63.83.254
pridie Calẽdas. 314
pridie compitalia. 254
pridie quàm 316
primi generis appoſitio multifariam fit 112
primi rerum 110
primum 65
primus à Dardano 152
primus 10.94
prima intranſitiua 113
principalia nomina 12
priſciani locus 47
priuatim 78
priuo 192
prius 64
prius experiri quã 367
prius quàm 280
pro eo ac, vel atque 283
pro, quàm varia ſignificet 61
pro, ſubauditũ 314
probes 301
probo 100
procul inquit dubio. 367
prodigus 144
profectò 67
profluens pro flumine 45
proficiſcor 187
profundus 150
profuſus 45.102.145
profuſus ſui 87
progredior 187
prognatus 239
proh 72.267
prohibendi aduerbia 67
prohibeo 191
proinde 76
prolepſis 353
promiſcui generis voces 13
promiſſiuus mod' futurũ dictũ 24
promitto 191
pronomen 16

pronomen pro aduerbio 80
pronomen pro cōiunctione 79
pronomen certam personæ differētiā includit 19
pronomē loco nominis 87
pronomen infinitum quod 20
pronomina geminata 358
pronom. gētilia 18
pronomina cum præpositione repetita 301
pronominale nomen 3
pronominum cōstructio 155
pronominum eclipsis 299
pron. Enallage 98
pronominum reciprocatio 160
pronom. species 16
pronūtiatiuus modus 26.36
propè 89
propemodum 69
prophetor 187
propinquo 179
propinquus 149
propositū, sub. 290
propria nō carent plurali 370
propria pro suis possessiuis 91
propriorum nominum species 4
proprium pro adiectiuo 92
propriū nomen 4
proprius 149
propter 55
propter, sub. 314
propterea quòd 74
prorsus 67.69
prorsum 63
proruunt 100
prosequor 192
prosit, obsit 318
prosopice 109
prosopopœia 22
prosper 147
prospiciens 145
protinus 64.90
protinus quàm 316
prouidus 144
prouocabula 8
prouocabulum vel pronomē pro cō iunctione 80
prouocabulū(qui) 115
prouocabulum (quod) 19
prouocabuli (qui)
siue relatiui substantiæ præceptio 128.129
proximus 136
prozeugma 332
prudens 86.147
prudens cōsilio 155
prudēter Fabi9 307
Pseudulò 78
Pudet 211
puduit & puditum est 212
pugnaretur 177
pugnemus amori 389
pulcherrimus forma 155
pulchrè 68
puto 170.171
puto quòd 324
puto, subaud. 307

Q

Quà 63.80
qua pro quacūque 104
qua pietate es 342
quacunque 63
quaqua 63
quæ meo cūq; 367
quæ nominum habeant vim 5
quæ tua est humanitas 341
quæro 194
qualis 7

qualis pro qualiter. 403
qualiſcunque 11
qualitas verbi, qui & modus 23
qualitatis aduerb. 68
qualitatis aduerb. pro aduerb. intendendi 104
qualiter 332
quã 69.259.264.269
quàm, pro quantũ 66.83
quàm, pro niſi, recte dictum videtur 269
quàm cum aliquo adiuncto 326
ante Quã, ante vel poſt ſubaud. 316
quã electiua 281.335
quã electiuũ, ſubauditum 326
quàm quòd, vel qui 154
quàm vt 154
quamlibet 66
quamobrẽ 76.273
quampridem 63
quamprimum 63
quãuis 66.273.284
quãuis, ſubauditũ ante tamen 326
quandiu 63
quando 63.75.332
quandudum 63
quanquam 273.287
quãti 197
quanticunque 19
quantilibet 197
quãtitat. aduerb. 68
quãtitat. aduerb. conſtruct. 358
quantiuis 197
quãtiuis pretii 198
quantopere 332
quãtũ 119.260.393
quantumlibet 66
quantumcũque 66
quantumuis 66
quantus 7
quantuſcunque 11
quantuſquantus 11
quaquauerſus 63
quare 66.76.373
quartana 291
quaſi. 70.346
quaſi iſtuc erat magnum 379
quatenus 75
quater 64
Que 72.366
que, pro etiam 105
quemadmodum 66.70.264
queror 187
Qui 128.361
qui cum præcedẽti cõueniens 113
qui dicerẽt, ſubauditum 305
qui, quæ, quod 19
qui, pro quis 97
qui, pro qualis 97
qui prouocabulũ, & infinitum 128
qui prouocabulũ, vel relatiuũ pronomẽ tria habet accidentia 115
quia 74
quianam 66
quibꝰ pro quarũ 119
quicquid erit 131
quicũque 11.97.131
quid 5.126
quid pro quorſũ 79
quid, appellatiui vim obtinens 5
quid facias 382
quid iſthuc? 67
quidita? 66
quid multa? 304
quid offendi? 394
quid? oratiõis quot ſunt partes? 357
quidam 11.96
quidem 67.74
quidni? 66
quieſcas 380
quilibet 11.125
quin? 66
quindenis & vigenis 95
quinetiam 75
quinquagenis annis 10

quinquies & vicies 140
quippe 74.234
quippe qui 130
quippe qui, cũ 271
quippiam 393
quirinus 7
quis 57.135
quis doctior 133
quispiam 11
quisquã 11.97.131
quisquam pro collectiuo 97
quisque 11.131
quisque vestrũ 133
quisquis 11.125.132
quiuis 12
Quò 61.86.307
quò, pro quanto 87.57
quò, pro ad quem vsum 66
quò, pro quia 74
quoad 256
quocirca 76
quocunque 63
quòd 4.76
quòd, pro cur: itẽ pro quia 74.80
quod, appellatiui vim obtinens 5.19
quod bonum faustúmque sit 371
quod dico, sub. 307
quodcunque 5
quod militum 119
quòd causalis 281
quòd ἀιτιακόν 285
quòd idicon, desyderatũ in oratione 323
quòd ni 74
quod, postpositiuᵘˢ articulus, prouocabulum, pronomẽ infinitũ 19
quòd si 74
quòd subaud. post aliquot verba 325
quodcũque appellat. vim obtinẽs 5
quódo 66.70.264
quoniã 75.287.334 366
quoque 71.105
quoquò 63
quoquouersus 63
quorsum 63
quot 7.125
quotcunque 11
quotennis 8 64
quotenus 7
quotidiana 291
quotidie 64
quoties 64.333
quotquot 11
quotus 7.63
quotus quotus 11
quotuscunque 11
quotuplex 7
quotuplus 7
quotusquisque 133
quousque 63
Quũ 64.74.287.365
quum, pro quo 86
quũ, pro postquã 90
quum quis 97

R

Radicitus 70
rapax 144
raro 64
ratiocinor 187
rationis redditiuæ coniunct. 74.272
Rẹ 360
recens 78
recipio 232
reciprocatio pronominum 160
reciprocum 17
reciprocũ possessiuũ pro relat. 99
reciprocũ primitiuũ pro relat. 98
reclamatum est. 18
reclamatur 179
reclamo 179
recordatio, sub. 292
recordor 225
recta venit 290
rectᵘˢ nominatiuᵘˢ 14
recta grãmatices ratio quid 108
redditiuum 9
reddo 191

refercio 225
refert 156
refragor 187
regnauit agrestiũ populorum 390
rei nó planè peractæ aduerbiorũ constructio 261
rei nõ planè peractæ aduerbia 69
relatiua 8.195
relatiua pronomina. 165.202
relatiua sex numero 166
relatiua vocatiuis carent 19
relatiuum cũ antecedente 115
relatiuum nomen, quod 19
relatiuum pronomen 113
relatiuum substãtiæ, loco suo nõnũquã abest 365
reliquus 11
reminiscor 187
remittẽdi aduer. 69
remitto 191
renascor 187
renuntio 233 360
reor 187
repente 64
reposco 191
repugno 179
requierunt 100
respondẽdi aduerbia 66
respondendi modus 352
respondeo, sub. 308
respondere 233
restat 181
retransitio 161
retro redit 360
rettulit esse Iouis pronepos 401
reuerentior 145
reuertamur ad Chrysippi laqueos 360
reuertor 187
reus 148
rex 7
Rhetoricor 187
Ridentis interiectio 72
rixor 187
Rogo 191.192.313
rogo, subauditum 309
romanensis 10
romani, Sabinorũ nomina suis præponẽtes 4
rorat 175
Ruber crine 155
ructo 174
rudis 148
ruebãt spumis 100
ruri & rure esse 207
rursum 63
in Rus futura 45
rusticor 187
S
Sabini, Romanorũ nomina suis præponétes 4
sæpe 64
salutatori⁹ casus 15
salutẽ Atticæ 307
sagax 144
sanè 67
sanequàm 261
sanus 148
sapiẽs vitatu 151.155
sapienter 68
sapio 233
sate sanguine diuûm 315
satis 83
satisfacio 179.225
satisfit 179
satius 68
satur 148
saturnius 148
saturo 194 225
satus 239
Scelerata hasta 370
scias nescias 322
scilicet 67
scipio dictus Aphricanus 114
scire 15.170

ſcire fidibus 310
ſcire tuum 5.87
ſciſcitor 194
ſciturus,ſubauditũ 312
ſcitus 45.102
ſcortor 187
ſcribêris Vario 403
ſcribo 191
ſcriptura,ſub. 312
ſcripſeris pro ſcripturus ſis 127
Secum 70
ſe,pro eam 98
ſecunda perſona 18
ſecũdas deferre 291
ſecundo loco 81
ſecundũ 78.89.374
ſecũdum, varia ſignificat 56
ſecundus 136
ſecũdus ab Homero 152
ſecurus 148
ſecus 68.89.259.282
ſed 73.271.334.364
ſed de his,pluribus 303
ſed & 74
ſedenim 74.366
ſed,pro imo 91
ſedulò 78
ſegregatim 68
ſemel 64
ſemel & vicies 139
ſemper 64
ſenatu 375
ſenſim 69
ſentio 170
ſeorſum 68
ſeparandi aduerbia 68
ſeparationẽ ſignificantia 194
ſepono 192.206
ſeptẽ ſubiecta trioni 367
ſepteno gurgite 94
ſeptimus caſus 15
ſeptuageno coitu 10
ſeptuagenus 94
ſerius ocyus 328
ſermo,ſubaud. 292
ſermocinor 187
ſero,ſerius 64
ſerpens 45
ſeruans 145
ſeruio 179
ſerus 148
ſeruus 7
ſeruus,ſubaud. 292
ſeſe 358
ſeſtertius,ſub. 292
ſeu 74
ſeu,ſubaud. 322
ſexagenis dieb⁹ 10
ſexcenta 96
ſexies 64
ſexta ceruice 95
ſextus caſus 15
Si 67.74.276.287
ſi pro an 398
ſi,ſubauditum 325
ſi aliter,ſub. 325
ſi eſt vt 359
ſi eſſet 382
ſi non,ſub. 325
ſi quibus eiectus ſyluis 312
ſi ſi 67
ſi ſint 382
ſibi pro illi 99
ſibila 87
ſic 67.69.83.263.353.371
ſiccata capillos 186
ſiccine 308
ſicut,ſicuti 70.74
ſigna dedi 101
ſignificationis eiuſdem appellatio ſubaudita 296
ſilentiũ iniungẽtis interiectio 72
ſilices validi 376
ſimilis 149.282
ſimilis os deo 393
ſimilitudinem ſignificantia 149
ſimilitudinis aduerbia 70
ſimilitudinis aduerb.cõſtruct. 263
ſimul 68.90.334

ſimul, pro &, vel etiam 73
ſimul, pro poſtquã 90
ſimul cõcurrũt 361
ſin 74
ſyncategorema 110
ſyncategorematis exempla 110
ſingularis 15
ſingularis, pro plurali 378
ſingulæ ſprorũ 125
ſinguli 10
ſinguli, vel quiſq; ſubauditum 297
ſino quòd 171
ſiquidem 74.187
ſiquis 97.127
ſiſtũt, pro ſtant 99
ſitiens 145
σιωπᾶον 50
ſiue 74.106
ſiue, pro ſi & vel 107
ſiue quis 97
ſiue, ſubauditũ 322
Socius 149
ſodes 67
ſolæ auium 125
ſola ſub nocte 369
ſolœcophanes 125
ſolet 213
ſolitus 37
ſolicitus 148
ſolœciſmus 110.288
ſoluẽdo nõ erat 311
ſolum 67
ſolummodo 67
ſolus, ſubaud. 198
ſolus de ſuperis 126
ſolutio reliquorũ modorũ in infinitum 35
σοφῶς grande 85
Spatior 187
ſpatium ſignificãtia 180
ſpeciatim 68
ſpecies pronom. 16
ſpecies interiect. 71
ſpecierum nominis enallage 91
ſpecierum pronominis enallage 98
ſpecierum participii enallage 102
ſpectantia, ſub. 313
ſpernax 144
ſpero fore 172
ſpolio 192
ſpolior 195
ſpondeo 191
St 72
ſtat pro certũeſt 181
ſtat ſentẽtia 101
ſtatim 65.90
ſtatim quàm, vel atque 316
ſtatur 176
ſtatus verbi, qui & modus 15
ſterilis 148
ſternere 190
ſtipulor 174
ſto 174.234
ſtudeo 179.329
ſuadeo 170
ſuadeo ꝙ, vt, ne 314
ſuatim 70
ſub 251
ſubcõtinuatiuæ 75
ſubeo 225
ſubiectiuũ ipſe 16
ſubiicio 191
ſubinde 64
ſubito 64
ſubiunctiuus pro imperatiuo 380
ſubiũctiuus vel potentialis pro indicatiuo 380
ſubiũct. mod⁹ 34.36
ſublime volat 78
ſubmitto 191
ſubſtãtiua duo inuicẽ ſequẽtia 124
ſubter 50.89.251
ſubtus, aduerbiũ 63
ſubuenio 179
ſuburbanum 291
ſuccenſeo 179
ſuccurro 179
ſufficiẽs, ſubaud. 311
ſufficio 233
ſufficit 181
ſuffragor 187
ſui 132.161

ſui reciprocum 17
ſuilla 291
ſultis 67
ſum 182.218
ſum vel ſu ſupino rũ cõſtructio 142. 244
ſum,es,eſt 22
ſum,requiſitũ aliquãdo in oratione 303
ſumma rerum 135
ſummoueo 206
ſummum 68
ſummus 119
ſunt quos 130.299. 392
ſuper 89.252
ſuper pro ſupereſt 82
ſuper omnes 261
ſupereſt 181
ſupereſſe 224
ſuperior 95
ſuperlatiua 12
ſuperlatiui aduerbii cõſtructio 159
ſuperlatiuorũ conſtructio 133.152
ſuperlatiuũ proabſoluto 84
ſuperlatiuꝰ tria vel plura partitur 94
ſuperari 195
ſuperne 63
ſupero 194
ſupérque 73
ſuperſedeo 180
ſuperſtes 148
ſupina 22
ſupinum 44
ſuprá 85
ſupra 63.85.89
ſupra varia ſignificat 57
ſurdis rerum 390
ſurſum 63
ſuſpenſiuæ cõiunctiones 73
ſuſpenſus 145
ſuſpicor fore 172
ſutrina 291
ſuus 87
ſuus pro eius 99
Syllepſis 319.336
ſyllepſis per cũ & per numeros 338
συνέζαπε 186
ſyncategoremata 6 110
ſynchyſis 368
ſynecdoche 289.393
ſyneſtrãmenon 386
ſynezeugmenõ 329
ſyntheſis 351.
T
Taberna,ſub. 291
tacitus 45.102
tædet 211
talentum 142
talis 9
talis vel is,ſub. 219
talis,qualis 332.404
tam 68.105.264.327
tam,quàm 264
ante tamen,quãuis ſubauditum 326
tametſi 273
tandem 65
tanquam 70.104
tanta,quanta 135
tantæ molis erat 9
tanti 197
tanti nõ æſtimo 9
tãti perire potuiſti 197
tantidem 197
tantiſper 64
tantiuis 197
tanto conſtant 197
tanto peſſimus 155
tantum 67.119
tantùm abeſt 267
tantum non 69
tantũ,quãtum 332
tantummodo 67
tantus 9
tecum 70
Temere,pro ferè 69
temperius 64
tẽpero, pro moderor 179
templũ,ſub. 290
tempori 64
tẽporis accuſatiuꝰ vel ablatiuus 209
tẽporis aduerbia 63

temporis aduerbiũ pro aduerbio solitudinis 105
temporũ variorũ connexio 285
tempus,sub. 294
tempus in verbo triplex 23
tenax 144
tędebat .hîc Achilles 291
tẽtoria,subaud. 291
tenus 253
ter 64
terunci 196
ternarius 10
ternis 95
térque quaterq; 96
tertia persona 19
tertiana 291
testato 6.237
testificor 191
τεχνικῶς accepta 15
Theodor⁹ Gaza 112
θετικὸν 49
Timentis interiectio 71
timeo 170.235
timidus 144
Tmesis 367
To ego 376
to,tor,tote,nõ sunt futuri imperatiui voces 27
tollo 235
tonat 175.294
toruum clamat 78
tot 9
toties 64
totus 11
Trãscurso op⁹ 87
transgress.verb.37
transitiuũ verbũ 23
transitiua per intransitiuã 119
trepidus 144
tres 10
trifariam 66
trimatus 8
trinus 138
trypho 19
triste lupus 5
tristis 107
tristor 187
τύπος 25
trunca pedum 152
truncor 187
truncus 151
Tu 16.300
tuatim 70
tum 64
tũ multiplicatũ 73
tũ vel tu supinorũ cõstruct. 242.244
tumultuor 187
tunc 254
turbatus 107
præterita in tus, sus,xus 45
tusculanum 291
tutus 45.101
V
Vacat 181
vaco 235
vacuo 192
vacuus 151
vacuus frugũ 151
vah 71
valde 69
valdequàm 261
vale dicto 87
valeo 236
validus 144
vapulo 22.173
variant pro variãtur 100
variatio zeugmatis multiplex 331
variorũ temporũ connexio 285
Vbi 61.280
vbi,pro postquam 90
vbi,vbinam 254
vbinã gentium 356
vbique 63
Ve 74
ve,subauditum 322
vecors 148
veh 267
vel 74
vel,pro etiam 105
vel,subaud. 312
velim,pro volo 380
velis nolis 312

velit pro vellet 380
velitor 187
velle tuum 87
vellē pro volebam 380
velox ingenio 155
velut, veluti 70
veluti 163.346
veneo 22.173
veneror 174
venire ad me 101
venor 187
venit in mentē 192
verba duo sine aduer. aut nomine esse non possunt simul 113
verbale nomen 3
verb. duo accid. 114
verbalia in genitiuos trāseūtia 124
verbalia in tor & trix 7.124
verbero 168
verberor 196
ver. diuisio varia 10
verbi specierū enallage 99
ver. quæ accidāt 13
verborū datiu' 109
verborū eclipsis 303
verborum idiomata 213
verborum tria genera 19.168
verbū pro aduer. 81
verbum pro coniunctione 81
ver. pro nomine 87
verbum cum nominatiuo 113
verbum quid 10
verbum, sub. 292
verecundor 187
verēne ita est? subauditum 308
vereor 187
veritum est 211
verò 74.78.170
verò, subaud. 321
versor 187
versus 248
vertere vitio 184
verùm 74
verumenim 74
verūenimuero 74
verūne est? sub. 308
vescor 188
vesperascit 175
vespertina dantur 403
vestras 18
vestratim 70
vestri 158
vestri pro vestrū 98
veto 191
Via, sub. 290
viceni singuli 137
vicinus 149
vicissim 65
victus 145
vide, subaud. 303
videlicet 67
videndo vrit fœmina 40
videro 24
viduus 151
viduo 192
vigilo multum 395
vili 199
vilius 199
villicor 187
vindico 191
vinorum, vinis 370
virū da te mihi 236
visendus 150
vitātis interiect. 71
vitatus 151
vitatu sapiens 155
viuere ætatem 176
viuere nostrum 87
viuere vita 178
viuitur 295
viuitur ex rapto 176
viuo vitam 176
viuo ætatē, vitā 196
vix 69
Vlciscor 225
vllus 11.125.130
vls 53
vltima rerū 135
vltrà 53.89
vltro 63
vltro citro 310
vlyssi, genitiuus 375

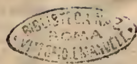
Vnà 68
vnde 61.66.307
vndecunque 63
vndequaque 63
vndeuiginti 136
vndeunde 63
vndenis mensibus 10
vniuersale nomen 11
vniuersalia infinita 11.125
vniuersaliter 68
vniuersim 68
vniuersus 11
vno aut altero 96
vnquam 131
vnũ & alterum 96
vnus 143
vna mœnia 143
vnus pro primus 96
vnus, subauditũ 198
vnus & vicesimus 138
vnusquisque 11
vnusquisque subauditum 297
Vobiscum 70
vocãdi aduerbia 66
vocandi aduerbiorũ construct. 258
vocantes 397
vocãtis interiect. 71
vocatiuis carent ad quæ sermo dirigi non potest 19
vocatiuus 15
vocatiuus pro nominatiuo 372
vocatiuus omnis secundæ personæ 18
vocatiuus iungitur vocandi aduerb. nũquam verbo 15
vociferor 187
voco 192
volo 170.171.354
volo desinas 323
volo ꝙ facias 323
volo Rhodum 310
volo vt 171
voluẽda dies 29.43
voluntas, subauditum 390
voluptatem capio 171
voluptatem significantia 148
vox perfecti duplex in pass. 24
Vrbs Butroti 373
vrbiũ nomina quo casu ponãtur 207
Vsquam 63
vsque 64.89.254
vsque pro assidue 64
vsque, subauditum 318
Vt 67.75.362
vt, pro postquã 90
vt, pro quòd 107
vt, pro vtpote 74
vt, subaud. 322
vt, subaud. ante aliquot verba 170
vt, subauditum in infinitiuis 170
vt, pro quàm vel quantum 260
vt, subauditũ post aliquot verba 324
vt apostaticon 267
vt deficiens in oratione 391
vt ne 75
vt non, pro nisi, vel quin 106
vt particula 391
vt perfectiua 184
vt plurimum 68
vt qui 130
vt telicon 211
vt, vti 70.75.263
vter 7.125.135
vteruter 11
vter dignior 133
vterque 11.96.190
vterque vtrique 135
vti 70.263
vtilis 149.151

vtinam	67.245	vt primum	64	Z	
vtique	67	vtrobique	63	Zeugma	330
vtor	188.225	Vulnerauit pedē 100			
vtpote	74.272				
vtpote qui, cū	272	vtut	83		

ERRATA.

Pag.	ver.
144	21 bonis, non indiga mercis, Aut Iouis. Horat.
194	18 συγκατηγορηματικῶς
197	14 Quintil. in pastu cadauerum, Hoc

W

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMANUELE

EXCVDEBAT ROBERTVS
STEPHANVS TYPO-
GRAPHVS REGIVS,
LVTETIAE, VI.
ID. MAR. AN.
M. D L.

